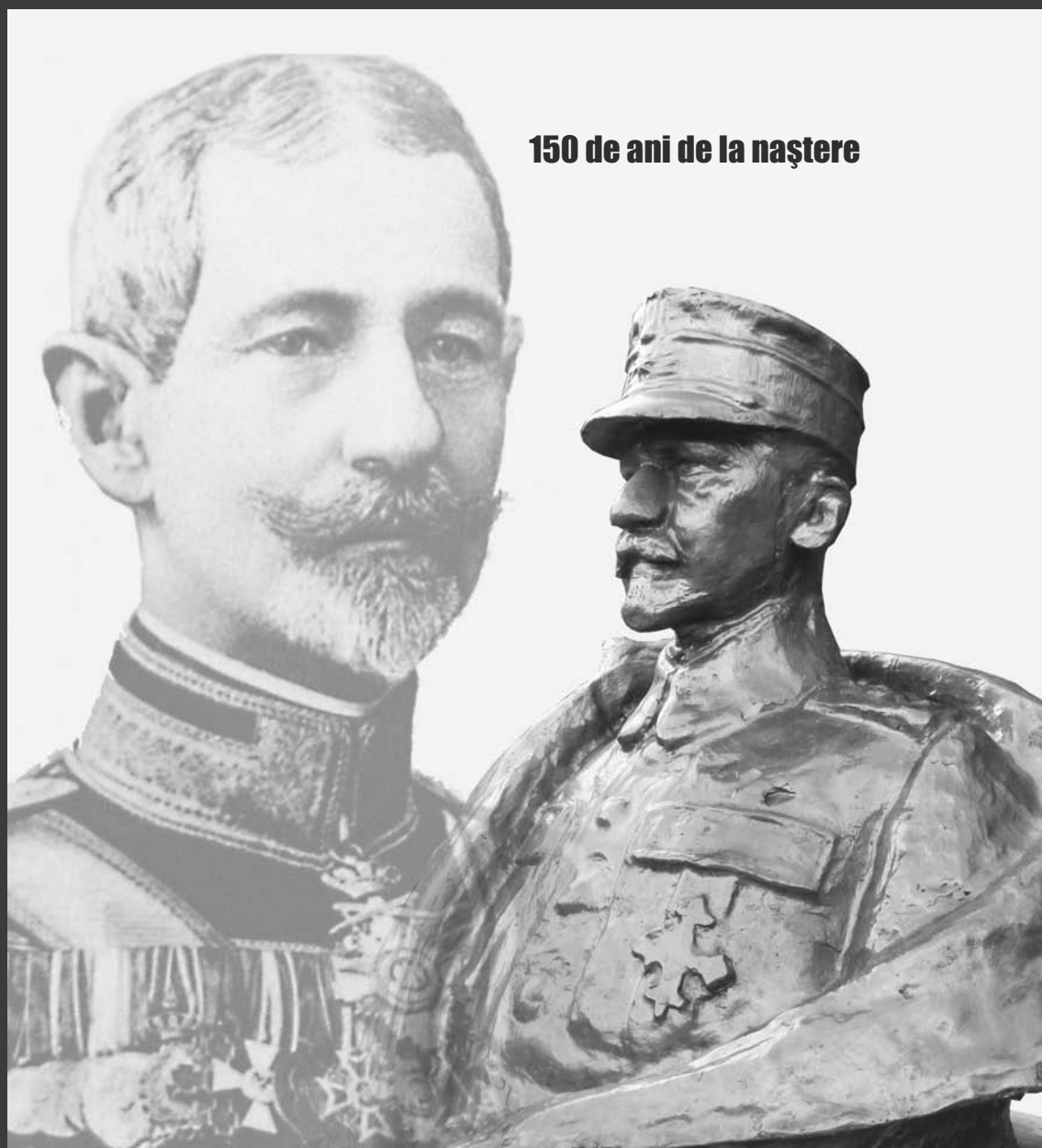

Străjer în calea furtunilor

Cadran militar buzoian

Anul III, nr. 5, 9 martie 2009

**Mareșalul
Alexandru
Averescu,
un om
pentru
istorie**

150 de ani de la naștere

Străjer în calea furtunilor

Magazin trimestrial

Adresa:

Buzău, str. Independenței nr. 24

Tel. 0238.717.113

www.jointophq.ro

Director : gl. bg. Dan Ghica-Radu

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Redactor-șef:

Redactor-șef adjunct:

mr. Romeo Feraru

Secretar de redacție:

col. (r) Constantin Dinu

Redactori:

- col (r) Mihai Goia
- col. (r) Mihail Pîrlog
- preot militar Alexandru Tudose
- Emil Niculescu
- Viorel Frîncu

Departament economie:

lt. col. (r) Gherghina Opreșan

Departament difuzare:

plt. adj. Dan Tinca

Tipar:

ISSN: 1843-4045

Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate aparține exclusiv autorilor, conform art. 205-206 Cod penal. Reproducerea textelor și fotografiilor este permisă numai în condițiile prevăzute de lege. Manuscrisele nu se înapoiază.

Revista pune la dispoziția celor interesați spații de publicitate.

Numărul curent al revistei se găsește pe site-ul fundației, în format pdf.

Revista se difuzează la toate structurile militare din județul Buzău, la asociațiile și fundațiile militare locale, precum și la instituțiile civile interesate de conținutul său.

**Numai generalii
care fac jertfe
folositoare
pătrund în
sufletul maselor.**

Pro domo

Evocarea unor personalități ale istoriei naționale, rescrierea biografiei lor, radiografierea epocii și, mai ales, a faptelor săvârșite de ei, precum și consemnarea acestor întâmplări în documente, jurnale, memorii și iconografie, contribuie, esențial, la o mai atentă evaluare a ceea ce am reprezentat și, încă, mai reprezentăm în această parte a Europei.

Un caz exemplar, din toate unghiurile de vedere, îl constituie Mareșalul Alexandru Averescu (n. 1859 – m. 1938), personalitate distinctă și complexă a vieții militare, politice și culturale, care, mai bine de cinci decenii, a dominat scena socio-politică a României prin gesturile și faptele sale, ce au fost înregistrate, corect, iar, multă vreme, neglijate sau, chiar, denaturate de o anume istoriografie.

Astăzi, opera și biografia lui Alexandru Averescu se cercetează și se studiază cu interes, dragoste și pasiune și, îndeosebi, se reasează în toposul ce i l-a rezervat istoria, pe care a gândit-o și a și înfăptuit-o, cu tena-citate, cu perseverență și cu o abilitate specifică marilor strategii.

La 9 martie, sărbătorim împlinirea a 150 de ani de la nașterea "militarului, omului, legendei" Averescu. Fundația care-i poartă numele a luat inițiativa organizării unor activități științifice, culturale și de popularizare a personalității mareșalului, precum și editarea unei ediții speciale a revistei "Străjer în calea furtunilor", ca manifestare a credinței, respectului și admirației față de "marele soldat".

Alexandru Averescu s-a născut la 9 martie 1859 la Ismail. A absolvit Școala Divizionară de la Mănăstirea Dealu, a fost student al Școlii Superioare de Război din Torino. A ocupat importante funcții militare, dintre care: comandant al Școlii Superioare de Război din București și profesor de tactică, atașat militar la Berlin, șef al Secției Organizare din Marele Stat Major, șef al Marelui Stat Major, comandant al Corpului 1 Armată, al Armatei a 2-a și șef al Grupului de Armate Sud.

Pe plan politic, a fost președintele Ligii Poporului (1918). A deținut înalte funcții de stat: prim-ministru și ministru ad-interim la externe, ministru de interne, al industriei și comerțului, președinte al Consiliului de Miniștri, ministru secretar de stat și consilier al Coroanei.

În calitate de șef al Marelui Cartier General al Armatei Române, în cel de-al Doilea Război Balcanic a planificat și a coordonat forțe și acțiuni de nivel strategic pe teren necunoscut, în adâncimea dispozitivului inamic. În perioada neutralității României (1914-1916), a rămas comandant de corp de armată. A susținut necesitatea angajării grosului forțelor române pe frontul de sud împotriva Bulgariei. La intrarea României în prima conflagrație mondială, a obținut, cu Armata a 2-a de sub comanda sa, o serie de succese în Carpații Meridionali, printre care eliberarea Brașovului.

A propus un proiect de reorganizare a întregii armate, elaborând, în acest scop, scenariul "Manevrei de la Flamânda", rămasă în istorie drept cea dintâi operație de anvergură de forțare a unui mare curs de apă, de "răsturnare" de fronturi. Punctul culminant al carierei sale l-au constituit bătăliile de la Mărăști și Oituz.

Ca gânditor militar, a elaborat o serie de lucrări și de studii, dintre care amintim: *Tactica. Teorii și aplicațiuni*, *Studii geografo-militare*, *Operațiile de la Flamânda*. A fost membru de onoare al Academiei Române, redactor al "Revistei Armatei" și reînființator și director al noii ediții a revistei "România Militară" (1891).

General de brigadă Dan Radu-Ghica,
președintele Fundației "Mareșal Alexandru Averescu"

- 1 DECEMBRIE 1918 -

Armata și Marea Unire (4)

Anul 1918 : "ceasul cel mai amar al vieții mele"

Alexandru Marghiloman și Marea Unire (6)

Mari figuri din galeria făuritorilor Unirii de la 1 Decembrie 1918

Generalul Traian Moșoiu (II) - (pag. 12)

- 25 OCTOMBRIE, ZIUA ARMATEI ROMÂNIEI -

Forțele Aeriene Regale Române

Corpul 1 Aerian român în zilele lui octombrie 1944 (18)

- FORȚA SPIRITULUI -

Dumnezeu este alături de soldat, oriunde va merge (21)

- TEATRELE DE OPERAȚII -

Subofițeri și maiștri militari buzoieni în misiuni internaționale (23)

- TEORIE MILITARĂ -

Impactul globalizării asupra securității în secolul XXI (33)

Zona extinsă a Mării Negre și provocările noului mediu internațional de securitate (II) - (pag.38)

- ISTORIE, CULTURĂ -

Evocat de pana unui discreditor de talent

Mareșalul Averescu văzut de C. Argetoianu (41)

File de istorie buzoiană

Moșnenii din Nenciulești și procesele lor (45)

După 65 de ani

Aerodromul Mizil și misiunea „Tidal wave” (49)

Al doilea război mondial

Ierarhi buzoieni căzuți eroic pe frontul de est (52)

Pe fronturile celui de al doilea război mondial

Combatanți buzoieni distinși cu Ordinul “Mihai Viteazul” (55)

- EVENIMENT -

De Ziua Armatei, expoziția

Datorie și onoare, pagini de istorie militară buzoiană (60)

Aviatori și parașutiști pe cerul buzoian

Învingătorii cerului (63)

Comemorarea marelui soldat (65)

Memorialul “General Grigore Baștan” (66)

- AREALUL BUZOIAN -

Clubul parașutiștilor „Șoimii” Buzău (69)

Eroi au fost, eroi sunt încă... (72)

Vulturul Ilie, mascota aerodromului militar din Buzău ? (73)

Averescu - Prezan

Dispute în vreme de război

----- Petre Otu

Alexandru Averescu și Constantin Prezan sunt cele mai ilustre personalități militare românești din prima jumătate a secolului al XX-lea, afirmate plenar în timpul Primului Război Mondial. Recunoscând meritele și valoarea lor deosebită, regele Carol al II-lea i-a avansat, în iunie 1930, la gradul de mareșal, treapta cea mai înaltă în ierarhia militară. Dar, de-a lungul carierei lor, cu deosebire în anii războiului, cei doi generali au fost într-o permanentă dispută. Ea a avut ca obiect opinii și soluții divergente față de unele probleme strategice ale României în acei ani de mari încercări, dar animozitățile au plecat și de la structura sufletească și caracterele atât de diferite ale celor doi protagoniști. Din ecuație nu trebuie omisă nici o anumită influență a factorului politic, Alexandru Averescu fiind apropiat, o vreme, cercurilor conservatoare, iar liberalii având o încredere mai mare în generalul Constantin Prezan.

Traectorii diferite în cariera militară

La data declanșării conflagrației mondiale, Alexandru Averescu și Constantin Prezan erau personalități militare bine conturate și cu carieră remarcabilă în spate. Ambii erau generali de divizie și comandanți de corp de armată, cea mai înaltă structură organizatorică a armatei române în timp de pace. Alexandru Averescu era comandantul Corpului 1 armată, cu sediul la Craiova, iar Constantin Prezan pe o funcție similară la Corpul 4, de la Iași. Dar drumul lor în ierarhia militară, până la acest nivel, a fost în mare parte, diferit. Alexandru Averescu s-a născut la 9 martie 1859, în satul Babele, de lângă Ismail, în sudul Basarabiei, teritoriu ce fusese retrocedat Moldovei prin Tratatul de pace de la Paris (1856) ce pune capăt războiului Crimeii (1853-1856). După studii în localitatea natală și București, el s-a în-

scris ca voluntar în războiul de independență, dar calitățile și performanțele sale pe câmpul de luptă au fost cu totul modeste, astfel că, la sfârșitul ostilităților, el a hotărât să renunțe la haina militară. În cele din urmă, la sugestia căpitanului Negel, fostul său comandant, s-a angajat ca subofițer, dar, nici în această postură, nu a ieșit în evi-

dență. În anii 1879-1881 a urmat Școala divizionară pentru subofițeri, la Mânăstirea Dealu, pe care a terminat-o ca șef de promoție. Nevoia de cadre a determinat ca autoritățile de atunci, în baza unei legi speciale, să acorde gradul de sublocotenent absolvenților acestei școli. La 15 iulie 1881, proaspătul sublocotenent Alexandru Averescu

a fost repartizat la Regimentul 1 roșiori din Constanța, după care a fost mutat la Regimentul 6 călărași din Focșani. Timp de doi ani (1884-1886), a urmat cursurile Școlii Superioare din Război din Torino, obținând rezultate foarte bune. În Italia a cunoscut-o pe pe Clotilda Caligaris, care i-a devenit, ulterior, o devotată și discretă soție.

Reîntors de la studii, Alexandru Averescu a avansat în grad (căpitan - 1889; maior - 1894; locotenent-colonel - 1898; colonel -

1907. În acel moment la putere se afla Partidul Conservator, condus de Gheorghe Gr. Cantacuzino, cu generalul Gheorghe Manu la Război. Depășiți, conservatorii au cedat locul unui guvern liberal, în frunte cu D.A. Sturdza, la interne fiind Ion I. C. Brătianu. În această formulă guvernamentală, generalul Alexandru Averescu a fost impus de regele Carol I ca ministru de război. Cu spiritul său metodic Averescu a reușit să redreseze lucrurile, fapt ce i-a adus o primă și

la putere, îl va propulsa în funcția de șef al Marelui Stat Major, pe care a exercitat-o în perioada 1911-1913. În această calitate, el a organizat campania armatei române la sud de Dunăre (1913), prin care s-a pus capăt celui de la Doilea Război Balcanic. Trei concluzii a tras Averescu din acești ani. Prima dintre ele era că postura de șef al Marelui Stat Major i se potrivea cel mai bine, el făcând eforturi pentru a reveni în fruntea acestei instituții. În al doilea rând, el a păstrat convingerea că destinul militar al României se va împlini printr-o acțiune în Balcani. De aceea, în perioada neutralității, Averescu va susține ca lovitura principală a armatei române să fie dată, la intrarea în Marele Război, la sud de Dunăre, și nu la nord. În al treilea rând, relația cu principele moștenitor Ferdinand, comandant suprem al armatei în campania din 1913, a fost rece, temperamentele și caracterele celor doi fiind diferite. Acest fapt a avut repercursiuni importante asupra carierei militare a generalului Alexandru Averescu, după ce Ferdinand a ocupat tronul.

De partea cealaltă, Constantin Prezan, mai tânăr cu doi ani, fiind născut la 27 ianuarie 1861, în satul Sterianul de Mijloc, comuna Butimanu, plasa Snagov, districtul Ilfov. A urmat școala primară în satul natal, apoi a studiat la Școala fiilor de militari din Iași, pe care o absolvă în anul 1878. S-a înscris, apoi, la Școala de ofițeri de infanterie și cavalerie, obținând tresele de sublocotenent doi ani mai târziu, la 1 iulie 1880. În toamna anului 1880, împreună cu alți 20 de colegi infanteriști, Constantin Prezan a fost mutat la Batalionul 2 geniu din București. Timp de aproape două decenii, el a urmat o carieră în această armă de care a fost foarte legat. Conform reglementărilor din epocă, tânărul Prezan a urmat timp de doi ani (1881-1883), Școala specială de ofițeri de artilerie și geniu, recent înființată. Directorul instituției, colonelul Dumitru Du-

▲ Mareșalul Constantin Prezan la manevrele regale din 1932.

1901), ocupând diverse funcții în Marele Stat Major sau în unități militare. Cea mai importantă dintre ele a fost cea de comandant (director) al Școlii Superioare de Război (1894-1896), instituție de învățământ superior creată în 1889. Stagiul aici l-a propulsat atașat militar la Berlin (1896-1898), post important, întrucât România era membră, din 1883, a Triplei Alianțe, formată din Germania, Austro-Ungaria și Italia. Revenit în țară, a fost numit la comanda Regimentului 4 roșiori și apoi a Brigăzii 1 roșiori.

Intrarea în viața politică a generalului Alexandru Averescu (fusese avansat în acest grad la 10 mai 1906) a avut loc într-un moment dramatic- marea răscoală din

importantă recunoaștere națională, el fiind considerat de mulți, ca salvator al patriei și al dinastiei, ambele trecând printr-un moment foarte greu. Dar, în același timp, ca urmare a acestei acțiuni, Averescu nu a fost scutit de reproșuri în carieră, mai ales în cea politică, și acuze în posteritate. În timpul mandatului său, Alexandru Averescu a promovat și o reformă a armatei, reducând serviciul militar și renunțând la structurile teritoriale, devenite anacronice. Incomod pentru liberali, el a fost debarcat fără menajamente de Ion I. C. Brătianu, noul lider ce l-a înlocuit pe D.A. Sturdza la șefia P.N.L.

Se părea că steaua lui Averescu pălea, dar venirea conservatorilor

mitrescu-Maică, îl aprecia, la 1 noiembrie 1882, ca fiind "un ofițer serios, activ, inteligent. Exact la serviciu.../ Promite a deveni un prea bun ofițer. Merită și însușește toate condițiile spre a fi înaintat la alegere cu nr."

În urma unui concurs, ministrul de război, nimeni altul decât Ion C. Brătianu, care era și primul ministru al țării, a propus regelui Carol I, trimiterea lui Constantin Prezan, din Regimentul 1 geniu (fusese mutat în această unitate la 1 aprilie 1882), la studii în Franța. Timp de trei ani, Prezan a urmat cursurile Școlii de aplicații de artilerie și geniu de la Fontainebleau de lângă Paris

Demn de semnalat este faptul că, în aceeași perioadă, s-a aflat la Paris, la studii, mai întâi ca elev al liceului "Sainte Barbe", timp de un an, apoi al Școlii Politehnice (1884-1886) și Școlii de poduri și șosele (1886-1889), Ion I.C. Brătianu, viitorul mare om politic și prim ministru liberal. Pe timpul șederii în Franța, Constantin Prezan și Ion I.C. Brătianu s-au cunoscut, ceea ce va ușura colaborarea lor atât de fructuoasă din anii Primului Război Mondial.

Revenit în țară (1886), Constantin Prezan a urcat treptele carierei militare, fiind avansat succesiv căpitan (1887), maior (1892), locotenent-colonel (1895), colonel (1901), general de brigadă (1907). A fost profesor la Școala Specială de Ofițeri de artilerie și geniu, comandant de batalion în cadrul Regimentului 1 geniu, șef de sector la "Cetatea București". În perioada 1895-1901 a fost ofițer adjutant al Casei Regale, detașat pe lângă principele moștenitor Ferdinand, după care a preluat comanda Regimentului 7 Racova nr. 25, cu sediul la Vaslui. Era legat de aceste locuri deoarece achiziționase, în 1897, de la avocatul A. Livadiți, moșia Schineta din comuna Dumești, județul Roman. A comandat succesiv Brigada 13 infanterie, Divizia 10 infanterie, Divizia 7 infanterie, pri-

mind, în 1914, comanda Corpului 3 armată și, apoi, a Corpului 4 armată, mare unitate pe care a comandat-o în timpul neutralității.

Opinii strategice divergente

La declanșarea războiului, potrivit Planului de campanie (Ipoteza "Z") s-au format patru armate, dintre care trei (1, 2, de Nord, devenită ulterior IV) au fost dispuse pe aliniamentul Carpaților. Alexandru Averescu și Constantin Prezan

obiectiv ce urma a fi atins în 29-a zi de la decretarea mobilizării și declanșarea ostilităților.

În primele zile ale războiului cele trei armate române au obținut importante succese, dar înfrângerea severă de la Turtucaia a bulversat planurile inițiale. Pentru evaluarea situației militare și găsirea soluțiilor de redresare a fost convocat, la Periș (2/15 septembrie 1916), sediul Marelui Cartier General, un Consiliu de Război la care au participat regele

▲ Regele Ferdinand I și generalii Averescu și Văitoianu analizând situația frontului la Grozăvești.

au preluat comanda Armatei 2 și, respectiv, de Nord, Armata 1 fiind condusă de generalul Ioan Culcer. Armata 3, ce avea în frunte pe generalul Mihail Aslan, a fost dizlocată pe linia Dunării și pe frontiera româno-bulgară din Cadrilater.

Misiunea celor trei armate care operau pe sectorul nord-vestic și nordic era de a dezvolta ofensiva în Transilvania și Banat, de a da bătălia generală în zona Ciucea (nord) și Caransebeș (sud), de a debușa, prin cele două „porți”, a Someșului și a Mureșului, în câmpia Tisei, a ocupa Budapesta,

Ferdinand, primul ministru Ion I.C. Brătianu, generalul Dumitru Iliescu, șeful Marelui Cartier General și cei trei comandanți de armată - generalii Ioan Culcer, Alexandru Averescu, Constantin Prezan. Reuniunea, prima de acest fel din cursul războiului, a fost dominată de disputa dintre Averescu și Prezan, care au avut opinii opuse asupra situației strategice a României..

Alexandru Averescu era adeptul opririi ofensivei în Transilvania și a organizării unei ample operații la sudul Dunării, care ar fi avut drept scop nimicirea forțelor germano-

bulgare de dincolo de fluviu. Succesul obținut aici ar fi permis să se înainteze către sud, pentru a se face legătura cu armata aliată de la Salonic, condusă de generalul Sarrail. După scoaterea Bulgariei din conflict și degajarea teatrului balcanic, forțele ar fi fost îndreptate spre nord pentru eliberarea Transilvaniei. Generalul Constantin Prezan considera, dimpotrivă, că o acțiune în sud este riscantă și lipsită de orice perspectivă de succes. El a apreciat că înfrângerea de la Turtucaia reprezenta un eșec care slăbise numai forța morală a armatei, fără a micșora capacitatea ei de luptă. Prin urmare, generalul Prezan aprecia că singura soluție viabilă era respectarea Planului de campanie (Ipoteza "Z"), ceea ce impunea continuarea energică a ofensivei peste munți în vederea atingerii liniei Mureșului, obiectivul primei etape. Pentru aceasta întărirea Armatei de Nord era o necesitate, ceea ce semnifică schimbarea bazei de operații din Muntenia în Moldova. De asemenea, Constantin Prezan a cerut concentrarea de noi forțe în teritoriul dintre Dunăre și Mare pentru a putea păstra Dobrogea, aceasta având o importanță strategică deosebită.

După opinia lui Prezan, schimbarea bazei de operații din Munte-

nia în Moldova și concentrarea efortului la vest de munți crea armatei române o serie de avantaje, care, în ansamblu, puteau să-i îmbunătățească situația generală. În primul rând, inamicul nu mai avea posibilitatea să-și concentreze forțele în această regiune ceea ce îi crea mari greutăți în materializarea planului sau de a ataca pe rând cele trei armate române. Apoi, se scurta foarte mult frontul trupelor române, de la 600 la 350 km, și se lărgea considerabil zona lor de operații. Prin stăpânirea platoului transilvan, posibilitățile de manevră ale marilor unități române deveneau mult mai mari, ele beneficiind, în plus, și de avantajele stabilirii dispozitivului de apărare pe râul Mureș, un obstacol natural foarte important. În al treilea rând, ele se puteau sprijini mult mai eficient una pe cealaltă, înlăturându-se, astfel, dezavantajul acțiunilor paralele duse până atunci. În al patrulea rând, se creau posibilități mai mari pentru sprijinirea ofensivei armatelor de sub conducerea generalului Brusilov, aflate la flancul drept al Armatei de Nord.

Consiliul de Război de la Periș nu a adus clarificările necesare, hotărându-se două lucruri care se excludeau -continuarea ofensivei în Transilvania și organizarea unei mari operații la sudul Dunării.. Ul-

terior trioul regele Ferdinand, Ion I.C. Brătianu, Alexandru Averescu a decis oprirea ofensivei la nord și vest de munți și organizarea unei ample acțiuni în sud. Operația de la Flămânda (18 septembrie/1 octombrie-23 septembrie/6 octombrie 1916), în pofida ingeniozității ideii strategice, a fost un eșec, astfel că în următarea perioadă România s-a trezit atacată atât la nord cât și la sud de trupele Puterilor Centrale.

La Periș a avut loc prima înfruntare dintre cei doi valoroși comandanți, fiecare având propria sa concepție strategică. Balanța a fost înclinată de factorul politic (regele Ferdinand, primul ministru Ion I. C. Brătianu), care a acceptat soluția propusă de Alexandru Averescu, aceea de a se organiza o amplă operație ofensivă pe Frontul de sud. Schimbarea Planului de campanie, în plin război, sub presiunea enormă a inamicului, care își revenise din surpriza inițială, a reprezentat o mare greșeală, ce a avut consecințe grave asupra întregii campanii. Din acest punct de vedere, soluția avansată de generalul Prezan, chiar dacă avea unele inconveniente, era mult mai viabilă în condițiile de atunci. S-ar fi evitat, probabil, suita de înfrângeri umilitoare, pierderile de vieți omenești, distrugerile de bunuri materiale, gesturile de abdicare morală pe timpul evacuării și retragerii în Moldova etc.

Subordonare contestată

După Consiliul de Război de la Periș și operația de la Flămânda, Armata de Nord, comandată de generalul Prezan a continuat acțiunile la vest de munți, asigurându-și, în perioada 21 august / 3 septembrie - 28 august / 10 septembrie 1916, controlul asupra văilor superioare ale Oltului și Mureșului. Ulterior, până la 13/26 septembrie 1916, comandamentul armatei a urmărit să-și consolideze flancul drept pentru a realiza cooperarea cu vecinul de aici - Armata

▲ Regele Ferdinand I, Principele moștenitor Carol și generalul Averescu primind defilarea trupelor diviziei 3 la Verdea. 1917.

9 rusă. În același timp, având în vedere că Armata 2 a angajat bătălia de la Olt, Armata de Nord a primit misiunea să continue acțiunile ofensive la flancul său stâng pentru a fixa cât mai multe forțe ale adversarului și a realiza joncțiunea cu vecinul din stânga. Chiar dacă s-a conformat ordinului primit, generalul Constantin Prezan n-a mai putut sprijini eficient Armata 2, care s-a retras treptat pe vechea frontieră. Același lucru l-au făcut și marile unități ale Armatei de Nord, care, la sfârșitul lunii septembrie, au trecut la apărare pe aliniamentul de plecare la 15/28 august 1916. Ca o apreciere generală, Armata de Nord a fost singura din cele patru care și-a îndeplinit, în cea mai mare măsură, misiunile încredințate. Generalul Prezan și statul său major nu au făcut greșeli serioase, conducerea marilor unități fiind asigurată în condiții corespunzătoare pentru vreme de război.

Cât despre Averescu, după încheierea operației de la Flămânda, a revenit în fruntea Armatei 2, condusă dezastruos de generalul Grigore Crăiniceanu. El a reușit să restabilească disciplina și moralul, astfel că trupele din subordine au rezistat tuturor atacurilor inamice din lunile octombrie-noiembrie 1916. Pe timpul "bătăliei trecuturilor", Marele Cartier General a creat, la 1/14 octombrie 1916, o nouă structură de comandament-Grupul de armate "Nord", compus din Armata 2 și Armata de IV (de Nord), comandant fiind desemnat generalul Alexandru Averescu. O asemenea măsură, care făcea din generalul Prezan subordonatul lui Averescu, nu putea fi eficientă pe plan militar, disputa dintre cei doi cunoscând noi episoade fierbinți. Ea nu se justifica, din punct de vedere al situației operative, cele două armate acționând pe direcții divergente. Armata IV, dispusă în Carpații Orientali, apăra Moldova, iar Armata 2 acoperea Capitala și sudul țării. Între ele erau Munții Vrancei și un interval de circa 100

de km, fapt care făcea dificilă cooperarea. Măsura, se pare, a fost dictată de necesitatea protejării orgoliului lui Alexandru Averescu, care, în săptămânile anterioare, fusese comandant al Grupului de armate "Sud". După încheierea operației de la Flămânda, el a revenit la comanda Armatei 2, iar prin crearea noii structuri s-a dorit menținerea poziției anterioare, cea de comandant al unui grup de armată.

Pentru coordonarea acțiunilor Averescu s-a întâlnit, la Bacău, cu Prezan, fapt, în sine, semnificativ, întrucât șeful s-a deplasat la subordonat și nu invers. De altfel, generalul Prezan se considera, în continuare, subordonat Marelui Cartier General și evita conclucrarea cu Averescu. Acest procedeu l-a nemulțumit profund pe comandantul Grupului de armate "Nord", care, la 8/23 octombrie 1916, a notat în jurnalul său: "Am cerut explicațiuni Armatei de Nord asupra situațiunii și asupra procedului de a raporta direct Marelui Cartier General, fără ca să am cea mai mică cunoștință de cele petrecute. Generalul Prezan s-a formalizat, și-mi răspunde, în termeni înțeptați, lăsând a se înțelege că el ca, comandant de armată și pe baza ordinelor ce are, poate corespunde direct cu cartierul general și eu dacă voiesc să știu ce se petrece la armata lui, (care, momentan, era pusă sub comanda mea) să mă adresez Marelui Cartier." (subliniere în textul original-n.n)

De data aceasta generalul Averescu avea dreptate, acțiunea lui Prezan putând fi catalogată drept insubordonare după toate regulile militare. El avea obligația legală să se adreseze superiorului său, indiferent de sentimentele față de comandantul Grupului de armată. Diagnosticul pus de Alexandru Averescu, deși venea din partea unui "rebel", era absolut corect. "Să ne mai mirăm, scria el, de destrăbălarea care domnește în rânduri?!... Este o stare de lucruri

generală tristă, foarte tristă, tocmai pentru că este generală!..." (Ibidem, p. 51.) Să mai menționăm că peste câteva luni, în timpul bătăliei de la Mărăști, va fi rândul lui Prezan să se plângă de insubordonarea lui Averescu. Trebuie spus că de această situație nedorită s-a făcut vinovat și Marele Cartier General, care a continuat să lucreze direct cu armatele, lăsând impresia că Grupul de armate "Nord" este doar o structură de circumstanță. Acest fapt a sporit bănuielile comandantului Armatei 2 că este permanent "lucrat" de mai marii zilei, favoritul acestora fiind Prezan.

Șefia Marelui Stat Major, obiect de dispută

Spargerea frontului la Jiu de către trupele germane și forțarea Dunării de către gruparea condusă de von Mackensen au creat o situație foarte grea pentru România. În atari condiții, după îndelungi deliberări s-a ajuns la organizarea apărării Capitalei, printr-o ingenioasă manevră pe direcții interioare. Organizarea "Bătăliei Bucureștiului" sau a operațiunii de pe "Neajlov-Argeș", cum a mai fost denumită, a fost încredințată generalului Prezan. Generalul Averescu nu a fost consultat în privința acestei bătălii hotărâtoare, cum o numea I.G.Duca, și a avut aprecieri critice asupra ideii. El considera că angajarea majorității forțelor de care dispunea România era riscantă, iar planul operației l-a considerat utopic.

Pe acest fond, disputa dintre cei doi a înregistrat un nou episod, cu prilejul schimbării șefului Marelui Stat Major, generalul Dumitru Iliescu, care girase funcția până atunci, fiind total compromis. La 3/15 decembrie, în această funcție a fost numit rivalul său, Constantin Prezan, decizia fiind luată de regele Ferdinand, Ion I.C. Brătianu și generalul Henri Mathias Berthelot. Aceștia cunoșteau bine ambiții-

ile politice ale lui Averescu, dorința sa de a ieși totdeauna în prim plan, nemulțumirile vechi față de primul ministru care îl înlăturase din guvern într-un mod total inadecvat, relațiile inamicale cu Misiunea Militară franceză și șeful acesteia. Revolta sa din Notițe este cât se poate de evidentă. *„Chiar și acum – scria Averescu – când apa a trecut și de gât, se numește un șef de Stat Major al armatei, un ofițer merituos în armata geniului, dar care nu a servit măcar o zi în Statul Major“.*

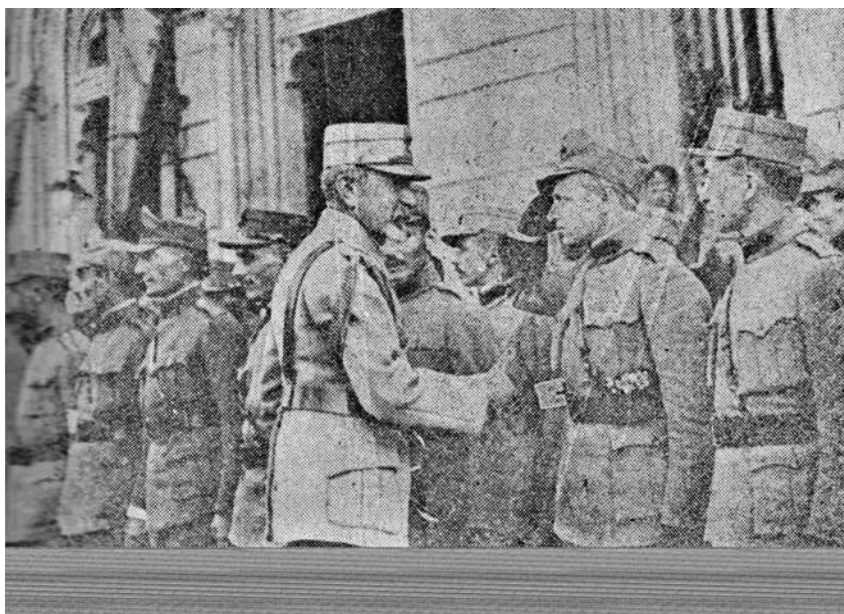
Examinând lucid situația, apreciez că înlocuirea lui Dumitru Iliescu din funcție și aducerea lui Constantin Prezan au fost soluții binevenite în acel context. Generalul Prezan nu avea studiile, cultura și talentul lui Alexandru Averescu, dar s-a dovedit un militar destoinic. În fond, campania din 1916 a impus două personalități militare – Averescu și Prezan. Ambii au fost comandanții cu cele mai bune rezultate, armatele lor neînregistrând in succese mari pe front. Ambii au fost în fruntea unor inițiative majore de a schimba cursul nefavorabil al evenimentelor. Averescu a organizat manevra de la Flămânda, iar Prezan a condus

armatele române în „bătălia Bucureștilor“. Ambele au avut la bază idei ingenioase și ambele au fost pierdute, din cauza situației generale a frontului, dar și a unor erori de execuție – neluarea măsurilor pentru nimicirea flotei austro-ungare, în cazul manevrei de la Flămânda, pierderea planului de operații în cazul bătăliei Bucureștilor, la care s-a adăugat comportarea lamentabilă a Diviziei 2/5, comandată de Alexandru Socec. Confruntarea dintre cei doi valoroși generali s-a terminat cu un rezultat de egalitate, catastrofal pentru România. Trebuie spus că generalul Constantin Prezan a dovedit în toată perioada cât a condus Marele Stat Major (Marele Cartier General) reale calități de comandant și de statmajorist. Măsurile luate de el după terminarea campaniei din toamna anului 1916 și pregătirea celei din vara anului 1917 s-au dovedit eficiente. În pofida acestei realități, nerecunoscută vreodată de Alexandru Averescu, supărarea și rachiuna față de nedreptatea comisă la adresa persoanei sale au rămas constante, nu numai pe perioada războiului, ci și în anii următori.

Manevră divergentă, opinii asijderea

Stabilirea Planului de operații pentru frontul român în vara anului 1917, a oferit prilejul unor noi runde de confruntări între cei doi generali. La 15/28 august 1917, regele Ferdinand a avut o lungă discuție cu Averescu și Preza, pe tema viitoarei ofensive de vară a trupelor române și ruse. Generalul Prezan a propus crearea unei noi armate, Armata 1, care, împreună cu Armata 6 rusă, urma să dea lovitură principală în sectorul Nămolosa. Ulterior, Armata 1 urma să converge spre Râmnicu-Sărat, iar Armata a 6-a rusă spre Brăila. Cât privește Armata a 2-a, ea urma să pătrundă în Transilvania, prin trecătoarea Oituz, obiectivul fiind Brașovul. În mod aproape firesc, ținând seama de rolul secundar oferit Armatei 2, Alexandru Averescu nu a fost de acord cu interlocutorul său, având o viziune proprie.

După opinia sa, rolul principal trebuia să revină Armatei a 2-a care, întărită cu două divizii, trebuia să înainteze spre Putna-Focșani-Râmnicu-Sărat, împingându-l pe inamic în câmpie. Concomitent cu această lovitură principală, ar fi declanșat ofensiva și Armata 1, ceea ce l-ar fi determinat pe inamic să-și replieze frontul spre Râmnicu-Sărat sau chiar Buzău. S-ar fi ajuns, astfel, la deplasarea frontului pe aliniamentul Cricov-Ialomița. Principalul neajuns al planului schițat de Constantin Prezan era manevra divergentă, ceea ce ducea la împrăștierea forțelor și, fapt grav, după opinia lui Averescu, la descoperirea flancurilor celor două armate. Ideea lui Prezan că va acoperi acest interval cu mase de cavalerie l-a indispus, deoarece era greu să-i spulberii pe nemți cu unități de cavalerie. Aprecierile lui Averescu la adresa lui Constantin Prezan sunt, din nou, caustice:

▲ Generalul de corp de armată Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General Român, primind ofițerii din Corpul voluntarilor transilvăneni și bucovineni la Iași. 1917.

„Nici până azi nu a priceput caracterul războiului actual și nu a parvenit să-și dea seama de adevărata valoare a dușmanului ce avem în față“.

În acele zile de maximă tensiune, determinată de evenimentele din Rusia, unde izbucnise revoluția și de pregătirea ofensivei, cei doi generali erau preocupați de decorații, dovedindu-se că și oamenii mari au meschinăriile lor, nu o dată ridicole. Alexandru Averescu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul“, clasa a III-a, regele spunându-i că l-a remarcat pentru solida rezistență, care reprezintă și ea un fapt de arme. El a fost nemulțumit că i s-a conferit această înaltă decorație, abia acum, când, practic, nu făcuse nimic, și nu în campania din toamna anului precedent. Generalul H.M. Berthelot i-a conferit „Legiunea de Onoare“ în gradul de mare ofițer. Cu toate aceste distincții, Alexandru Averescu era foarte nemulțumit pentru că nu a primit și ordinul rus „Sf. Gheorghe“. Ion I.C. Brătianu fusese în Rusia și a adus de acolo două cruci, date lui Prezan și lui Eremia Grigorescu. În plus, Constantin Prezan a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul“ înaintea sa, respectiv, prin Înaltul Decret nr. 3027, din 14 octombrie 1916.

La 30 mai/12 iunie 1917 s-a desfășurat la Iași consiliul de război în vederea viitoarei ofensive. Au luat parte regale Ferdinand, prințul Carol, generalii Șcerbacev, Golovin, Prezan, Christescu și Averescu. Generalul Averescu și-a menținut ideile anterioare, propunând ca lovitura principală să fie dată la joncțiunea dintre cele două fronturi ale inamicului, respectiv în zona Oituz, pentru a disloca flancul stâng al adversarului spre Târgu Secuiesc și cel drept spre Râmnicu Sărat. Lovitura principală trebuia dată de Armata a 2-a pe direcția Râmnicu Sărat. Apreciez că și planul propus de Alexandru Averescu avea lacunele sale. Era vorba, în realitate, de două acțiuni

distincte pe teatre diferite – în Transilvania și în Câmpia Munteană. Cele două grupări de forțe erau despărțite de bariera Carpaților, ceea ce ar fi reprezentat un obstacol serios pentru manevra forțelor de pe o direcție pe alta .

Biruințe, insubordonări, gelozii

În vara anului 1917 au avut loc confruntări acerbe pe frontul din Moldova., trupele române , susținute inegal de cele ruse, obținând victorii de mare prestigiu la Mărăști Mărășești și Oituz. Acțiunile au fost deschise conform planului de ofensiva Armatei 2 române, comandată de Alexandru Averescu în sectorul Mărăști. După două zile de bombardament al artileriei, atacul s-a declanșat în dimineața zilei de 11/24 iulie și a continuat și în ziua următoare – 12/24 iulie – cu un succes deplin.

Dar, în plină ofensivă victorioasă, Marele Cartier General a decis să oprească acțiunea Armatei 2. Această decizie s-a datorat situației ce s-a creat pe frontul de nord. La 6/19 iulie, trupele austro-ungare au trecut la ofensivă obținând succese importante, între care ocuparea, la 12/25 iulie, a orașului Tarnopol. Într-un dispozitiv româno-rus dintre Carpați și Prut era în pericol să fie întors, ceea ce a impus măsuri rapide și hotărâtoare. Ofensiva Armatei 1 române și a Armatei 6 ruse în sectorul Nămolosa a fost oprită. De pe front urmau a fi scoase o serie de mari unități ruse, ele fiind deplasate ulterior în nord pentru a opri înaintarea armatelor austro-ungare.

Ordinul opririi ofensivei l-a indispus profund pe Alexandru Averescu. După opinia sa, pericolul din nord ar fi impus, dimpotrivă, continuarea acțiunii armatei sale, pentru a exploata succesul deja obținut. Apreciind că nu poate opri atacul, deoarece aliniamentul pe care ajunseseră trupele nu era favorabil

apărării, Averescu s-a adresat generalului Constantin Prezan cerând continuarea acțiunii. Răspunsul șefului Marelui Stat Major a fost evaziv; a subliniat necesitatea opririi ofensivei, dar a lăsat decizia la latitudinea comandantului Armatei 2. Interpretând acest răspuns ca o aprobare, Alexandru Averescu a continuat atacul și în zilele de 13/26-14/27 iulie 1917. În seara zilei de 14/27 iulie 1917, Marele Cartier General a dat Ordinul de operații nr. 36, prin care a decis, în mod practic, oprirea ofensivei Armatei 2. În perioada 15/28 iulie-19 iulie/1 august 1917 acțiunile au avut un caracter local.

La Marele Cartier General, nemulțumirea față de comandantul Armatei 2 era foarte mare. „De fapt, Averescu – scria I.G. Duca – era preocupat exclusiv de gloria lui personală“. Generalii ruși au fost contrariați de insubordonarea lui Averescu, Golovin spunându-i lui Gheorghe Gh. Mărzescu, ministru în guvernul Brătianu, că românii trebuie să instaureze disciplina printre generali, iar ei, rușii, o vor pune în rândul soldaților. La rândul său, generalul H.M. Berthelot a cerut ca, pentru acest gest de insubordonare, Alexandru Averescu să fie demis de la comanda Armatei a 2-a. Era o măsură radicală, pe care regele, sfătuit de primul ministru Ion I.C. Brătianu, a refuzat să o ia.

Generalul Alexandru Averescu era foarte popular în armată și în opinia publică, iar victoria de la Mărăști îi sporise această popularitate. Demiterea sa, a doua zi după victorie, ar fi părut drept o dovadă de rea-credință și ar fi fost rău primită de armată și de cetățeni. De asemenea, comandantul Armatei a 2-a avea întinse legături cu oamenii politici conservatori, partenerii de guvernare ai liberalilor care, în cazul demiterii favoritului lor, ar fi protestat și s-ar fi ajuns la greutăți pe acest plan. Averescu a rămas comandant al Armatei 2 și

și-a savurat succesul dobândit, devenind, așa cum arată I.G. Duca, tot mai independent în fieful său de la Bacău.

Cât privește pe generalul Prezan el avea să constate, acum în postura de șef, ce înseamnă actul de nesupunere a unui subordonat. Continuarea de către Alexandru Averescu a ofensivei de la Mărăști a contribuit la subțierea frontului și la descoperirea flancului său drept, ceea ce a fost, într-un anume fel, o invitație adresată austro-ungarilor să atace în acest punct slab. În timpul bătăliei de la Oituz, generalul Constantin Prezan era foarte nemulțumit de gestul lui Alexandru Averescu, învinuindu-l că a provocat, în parte, ofensiva trupelor austro-ungare din sectorul Oituz.. „Când Averescu – îi spunea Prezan lui Duca – îmi tot cere rezerve, îmi vine să-i răspund de ce nu m-ai ascultat când îți ceream după Mărăști să te oprești și să nu-ți dezorganizezi frontul. Acum, ca să-l scap din încurcătură sunt bun, atunci însă eram colegul care din gelozie nu vrea să-l lase să culeagă laurii marilor sale izbânzii“. Constantin Prezan are dreptate până la un anumit punct, dar Alexandru Averescu nu poate fi totuși învinovățit de declanșarea ofensivei în valea Oituzului, planificată de mult timp de Puterile Centrale.

Armistițiul. Despărțirea apelor

Pe frontul român situația a devenit dramatică, după izbucnirea revoluției bolșevice de la Petrograd (25 octombrie/7 noiembrie 1917), noile autorități ruse pronunțându-se pentru încheierea păcii separate cu Puterile Centrale. Aceiași inițiativă a avut-o și generalul Șcerbacev, comandantul forțelor ruse din Moldova, care, la 20 noiembrie/3 decembrie 1917, a cerut feldmareșalului von Mackensen și arhiducelui Josef, inițierea tratativelor pentru încheierea unui armistițiu cu trupele ruse și

române. Ca loc al discuțiilor, el a propus orașul Focșani. Pe cale de consecință, la 21 noiembrie/4 decembrie 1917 guvernul și-a modificat poziția adoptată cu câteva zile în urmă și a decis să adere la această propunere. Având în vedere situația deosebită, prin Înaltul Ordin de zi nr. 44, din 21 noiembrie/4 decembrie, regale Ferdinand a trecut comanda supremă a armatei române generalului Constantin Prezan, pentru ca suveranul să nu fie implicat în semnarea armistițiului.

Aflând de această decizie Alexandru Averescu l-a rugat pe rege să-l desărcineze de la comanda Armatei 2, pe motiv că nu putea să fie subordonat generalului Constantin Prezan, rivalul său ireductibil, mai tânăr ca vârstă și mai nou în grad. Suveranul l-a rugat să rămână la postul lui, dar Averescu a cerut concediu, ceea ce suveranul nu a acceptat în primă instanță. În cele din urmă, Ferdinand a fost de acord cu un concediu tacit, fără a face nici o formalitate, spunându-i " Liniște, tăcere, concediu". Acceptând sfatul regal, Averescu l-a desemnat succesor la comandă pe generalul Arthur Văitoianu, unul dintre militarii care au confirmat pe deplin în timpul Primului Război Mondial.

Referitor la această situație, neclară din punct de vedere juridic, Constantin Argetoianu aprecia că generalul Averescu „a continuat să ocupe mai departe localul rezervat comandantului armatei, a continuat să uzeze de automobilele și toate comoditățile ce-i stau la îndemână, cu un cuvânt, să facă mai departe pe potentatul, dar, neacceptând să fie sub ordinele lui Prezan, a refuzat să îndeplinească și îndatoririle postului ce ocupă. În orice altă armată ar fi fost împușcat, sau cel puțin arestat. La noi, Marele Cartier General, regele și guvernul nu numai că au încasat fără cea mai mică observație, fără cel mai mic murmur acest act de ne-maipomenită insubordonare și

anarhie, dar, după șase săptămâni, s-au mai și grăbit să facă din generalul răzvrătit și primul ministru al țării".

De la această dată, drumurilor celor doi generali s-au despărțit, deși între ei au mai fost momente de confruntare și tensiune. Constantin Prezan a rămas șef al Marelui Stat Major al Armatei Române, până la 1 aprilie 1918, fiind scos din această funcție la insistențele lui Alexandru Maghilo-man, devenit prim ministru, care îi succedase lui Alexandru Averescu. A revenit la comanda armatei în noiembrie 1918, odată cu reîntrirea României în război. Va conduce operațiile armatei române de apărare a actelor de unire cu Țara de la de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia. A demisionat din armată în martie 1920, când rivalul său devenea a doua oară prim ministru.

Alexandru Averescu, bucurându-se de o popularitate ieșită din comun, a intrat în politica militantă, fiind considerat omul providențial al României întregite. A fost, după război, prim ministru în două rânduri, 1920-1921 și 1926-1927, dar mai mult prin voința lui Ion I. C. Brătianu și a liberalilor. N-a reformat sistemul politic românesc, sfârșind prin a se integra exigențelor acestuia. În politică a rămas un naiv, părăsit de toți, pe măsura ce steaua lui pălea.

Odată cu trecerea anilor disputele celor doi mareșali au intrat în surdină, opinia publică considerându-i pe drept, cele mai importante personalități militare ale Primului Război Mondial. Confruntarea lor din acei ani dramatici nu a influențat decisiv mersul evenimentelor militare, dar nu lăsat indiferentă nici armata, nici factorul politic. Acesta din urmă s-a dovedit incapabil să tranșeze cearta lor, mulțumindu-se cu păstrarea unui echilibru, ale cărei consecințe sunt, în continuare, de descifrat.

Căpitanul Alexandru Averescu și studiile geografo-militare publicate în revista *România Militară* (1891)

----- Colonel dr. Mircea TĂNASE, Alina PAPOI, Statul Major General

Considerat, pe bună dreptate, unul dintre cei mai iluștri comandanți pe care i-a avut oștirea română, mareșalul Alexandru Averescu și-a înscris numele, în mod fericit, și în registrul științei militare, lucrările sale constituind, în momentul redactării lor, adevărate revelații ale gândirii militare a timpului, iar astăzi, la ceasul evaluării operei sale, impresionante prin larga deschidere doctrinară și, mai ales, dimensiunea predictibilă a enunțurilor.

Opera sa, deosebit de vastă, a fost și va fi cu siguranță în atenția teoreticienilor militari, care i-au stabilit deja locul pe scara axiologică a gândirii militare românești.

În acest sens, am considerat că ar fi de interes să relevăm contribuția militarului Alexandru Averescu la revigorarea și susținerea unui spațiu de afirmare a științei militare, și anume revista *România Militară*. Apărută în 1864 (iată, deci, o altă aniversare, 145 de ani de la apariția acestei promoții a ceea ce este astăzi revista *Gândirea Militară Românească*), publicația are, cu câteva mici întreruperi, generate de evenimentele care au marcat profund spațiul geopolitic românesc și, inclusiv, organismul militar, cea mai mare longevitate în publicistica militară românească și chiar, îndrăznim să credem, se află printre demersurile editoriale cu cea mai mare duranță din publicistica românească. *Autorii.*

▲ Căpitanul Alexandru Averescu, avansat la 30 august 1889.

După apariția sa, în 1864, grație unui grup de tineri ofițeri ai proaspăt încheiatei armate române, revista *România Militară* și-a întrerupt apariția în 1866, pentru a renaște, asemeni legendarei păsări Phoenix, la începutul anului 1891, la inițiativa și sub conducerea căpitanului, pe atunci, Alexandru Averescu.

În noua formulă redacțională, Averescu a făcut parte din comitetul de conducere al revistei, comitet care număra 31 de membri, și a îndeplinit de mai multe ori funcțiile de președinte sau secretar al acestuia, fiind în același timp unul dintre colaboratorii principali ai revistei.¹

Convins de necesitatea difuzării cunoștințelor militare în cadrul corpului de comandă al oștirii române, Averescu s-a preocupat, încă din primele numere ale revistei, de publicarea unor studii care să rezolve unele aspecte referitoare la teoria și practica militară.

Astfel, în articolul publicat în numărul 2 pe anul 1891 al acestei reviste, intitulat "*Studii geografo-militare*", Averescu aprecia: "*Armata este făcută pentru război și toate studiile sale speciale trebuiesc să aibă în vedere războiul și aproape, aproape numai războiul.*

Războiul se manifestează în partea sa materială prin o serie multiplă de operațiuni, începând cu adunarea elementelor de forță și mergând până la actul final, bătălia. Toate aceste operațiuni au ca elemente esențiale: personalul, materialul, terenul”².

Referindu-se la teren, autorul subliniază că acesta “nu presintă condițiuni identice, sub orice raport ar fi, pe deosebitele sale puncte”³, concluzionând că “această singură considerațiune (influența terenului asupra operațiunilor militare, n.n.), fără a mai merge la altele, ne permite să ne dăm seama de ce mare importanță este pentru militar cunoașterea perfectă a terenului și înrâurirea ce poate avea diferitele detalii geografice asupra operațiunilor”⁴.

Mai departe, autorul se întreață retoric: “În realitate, adică pe calea practică, ce ne trebuie nouă de la geografie?”, dar ne oferă imediat și răspunsul: “Ne trebuie să posedăm destule cunoștințe pentru ca la un moment dat să știm să apreciem, în adevărata ei valoare, o dată regiune geografică, servindu-ne pentru aceasta de orice. Această apreciere ne va pune în stare să determinăm influența ce vor exercita diferitele elemente geografice asupra operațiunilor și, prin aceasta, vom putea hotărî modul cel mai rațional de a le conduce, precum și măsurile de luat pentru ca ele să se dezvolte cât mai favorabil nouă și mai vătămător inamicului.

Avem nevoie de ceva mai mult ?

[...] Vom fi întotdeauna în stare de a aprecia o regiune geografică atunci când vom ști ce valoare au diferitele elemente geografice din care se compune o regiune și în ce mod trebuie examinate, pentru a face să resulte înrâurirea fiecăreia din ele asupra operațiunilor militare.

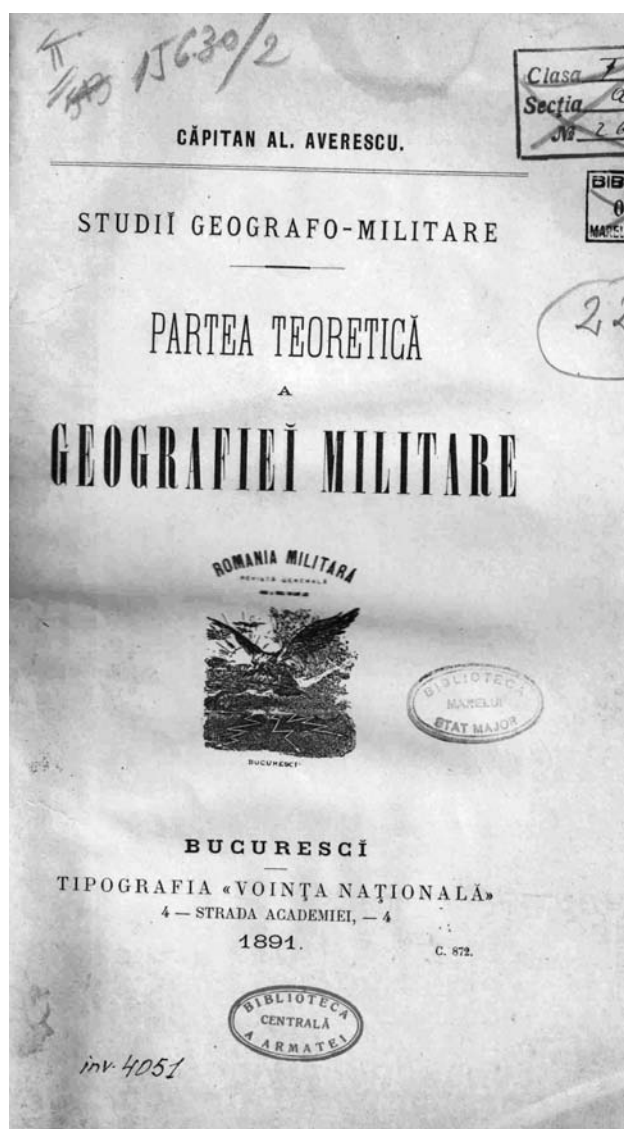
Ne vom putea făli întotdeauna și cu drept cuvânt de a cunoaște geografia militară a unei țări, atunci când vom fi aplicat acest studiu la acea țară față cu eventualitățile politico-militare cele mai probabile”⁵.

Concluzionând asupra acestui “ordin de idei”, Averescu încearcă să formuleze o “definițiune” a geografiei: “studiul rațional al elementelor geografice, de orice natură, din punct de vedere al înrâuririi ce poate avea el asupra operațiunilor militare”⁶.

Referindu-se la “metodul” de studiere a geografiei, căpitanul Averescu, proaspăt absolvent al Școlii Superioare de Război din Turin (Torino, Italia, n.n.), apreciază că noua direcție a studiilor geografice promovată de austriacul Haimlerle și italianul Perrucchetti este cea mai în măsură să răspundă pretențiilor formulate: “ei pornesc de la situațiunea politică a țărilor din regiunea considerată și dezvoltă studiile geografo-militare în raport cu o anumită ipoteză de război care din raporturile reciproce dintre state pare să aibă probabilitate într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat”⁷.

Și “iată în rezumat în ce constă acest metod”, în concepția lui Averescu:

“Se consideră mai întâi întregul teritoriu a două țări

vecine și, luând ca bază raporturile actuale, fie între ele, fie între ele și țările vecine, se determină teatrul de operațiuni într-un eventual război. Se face o privire generală asupra elementelor geografice din acest teatru și se stabilesc subdiviziunile sale, în eșichere și fronturi de operațiune.

Se trece apoi la studiul analitic al fiecăreia din aceste diviziuni, examinând element cu element, până la cele mai mici amănunte; iar după aceea, printr-o lucrare inversă de sinteză, recapitulând și condensând toate rezultatele cercetărilor analitice, se face o concluziune generală, din care să reiasă importanța diferitelor elemente studiate, influența ce vor exercita ele asupra operațiunilor, direcțiunile probabile pe care se vor dezvolta aceste operații, precum și modul cel mai nimerit de a profita de avantajele și a ocoli dificultățile ce presintă terenul.

Studiul analitic al fiecărui element geografic consistă din două părți: o descriție și o apreciere. Descriția enumeră toate detaliurile ce presintă importanță din

punctul de vedere militar, iar aprecierea rezumează valoarea acestui element față cu ipoteza admisă.

În considerațiunile generale asupra teatrului de operațiuni, pe lângă îmbrățișarea (înfățișarea, n.n.) formelor terenului se reamintesc și toate acele elemente ce conține o regiune geografică și care sunt în legătură directă sau indirectă cu operațiunile militare ca: populație (număr, rasă, caracter), climă, resurse, viabilități etc.”⁸.

În finalul expunerii sale, Averescu își motivează hotărârea de a publica în paginile revistei studiile sale geografice:

“Geografia militară a țării este foarte necesară unei armate, și noi până acum nu avem sub acest raport decât prea puțin material. Lucrul se explică foarte lesne de altfel. Pe de o parte nu avem nici chiar o hartă completă și la curent, iar pe de alta, geografia militară indigenă nu poate să tragă mare folos din literatura militară străină.

Fortificația, strategia, tactica chiar sunt cam aceleași pentru toate țările civilizate; fiecare însă are o geografie a sa proprie.

Sub acest raport deci nu putem propăși de cât prin munca noastră proprie, și de aceea cred că orice studiu geografic, relativ la țara noastră, oricât de

▲ Alexandru Averescu, sublocotenent de roșiori. A primit tresele gradului la 15 iulie 1881, absolvind Școala divizionară de la Mânăstirea Dealu ca șef de promoție.

mediocru, este o piatră mai mult la monumentul ce oamarii iubitori de geografie nu va întârzia să ridice”⁹.

Motivat, așadar, să-și expună aceste studii din considerentele de mai sus, dar și, așa cum menționează, “la insistențele unora dintre camarazii mei cărora am avut ocaziunea să le expun ideile mele relative la geografie, sau care mi-au făcut onoarea de a-mi ceti notele de la cursul de geografie militară ce proferez la școala de cavalerie”¹⁰, căpitanul Alexandu Averescu își începe publicarea, în paginile revistei *România Militară*, a unei serii de studii geografice consistente, dintre care cel mai amplu este cel privitor la Teatrul de operații austro-român. Mai mult, studiile respective, deși, așa cum însuși recunoaște Averescu, nu sunt opere originale (puternic influențat de școala italiană, mai târziu a fost chiar acuzat de plagiat, în special în ceea ce privește studiile sale referitoare la tactica militară!)¹¹, după apariția lor în paginile sus-amintitei reviste, au fost tipărite și în volumul “*Studii geografice-militare. Teatrul de operațiuni austro-român*”, apărut în același an 1891, la București, la Tipografia “Voința Națională”. Lucrarea respectivă este, de altfel, prima dintr-o amplă serie cu care, de-a lungul anilor, Alexandru Averescu s-a impus nu numai ca un mare strateg, comandant militar și om politic, ci și ca un teoretician militar de prim rang, care, așa cum afirmă istoricul Petre Otu, a făcut figură aparte în disputele privind problemele presante ale armatei române: “*Studiile în Italia, cunoașterea a cinci limbi de circulație internațională (italiana, franceza, engleza, rusa și germana), pasiunea pentru studiu, concretizată în lecturi foarte întinse, funcțiile importante pe care le-a îndeplinit de-a lungul carierei și experiența căpătată cu acest prilej, contactul cu realitățile militare internaționale i-au permis să fie permanent informat și să elaboreze, pe această bază, lucrări valoroase, care au făcut o adevărată «școală» în armata română*”¹².

Remacabilă este, în acest sens, previziunea lui Averescu, bazată pe un studiu atent al ipotezelor posibile, că România și Austria vor ajunge la un moment dat în stare de război, miza fiind, evident, Transilvania, care nu putea fi eliberată decât străpungând arcul carpatic, prin frontul Carpaților Meridionali (Alpii Transilvaniei) sau cel al Carpaților Meridionali, ambele direcții convergând spre valea de mijloc a Mureșului.

În acest sens, el menționează, încă o dată, că studiul unui teatru de operații nu se poate face la modul profitabil decât dacă este determinat în raport cu cazurile cele mai probabile, ținând cont de situația politică a țărilor considerate, atât în raporturile lor reciproce, cât și cu țările vecine, în toate ipotezele posibile a se adevăra în perspectiva timpului.

Astfel, în ceea ce privea un viitor conflict între România și Austria, Averescu sublinia faptul că România nu ar fi fost în măsură să susțină singură lupta cu Imperiul Austro-Ungar, “care nu mai departe de 66 (războiul austro-prusian și războiul austro-italian din iunie-iulie

1866, n.n.), *a avut destule forțe spre a face față la două armate cu mult mai puternice decât armata noastră; noi nu vom putea intra deci în luptă decât în cazul unei complicațiuni între Austria și vreo altă putere care ar judeca folositor să apeleze la ajutorul nostru. În acest caz, intrarea României în luptă depinde de negocierile politice și în mare parte de voința noastră proprie*¹³.

Astfel, ipotezele pe care Averescu le-a examinat în lucrarea sa erau următoarele:

1. un război între Austria și Rusia, caz în care România n-ar fi făcut decât să accepte, în urma unor concesiuni sau constrângeri politice, să-i fie folosit teritoriul;

2. un război între Rusia și Turcia, în care Austria să fie aliată sau *binevoitoare* cu Turcia, iar România aliată cu Rusia.

În prima ipoteză, în care Rusia s-ar fi aflat în ofensivă, Averescu considera că forțele austriece ar fi trebuit să se concentreze înapoia Carpaților. În cazul în care România ar fi fost aliată cu Rusia¹⁴, ar fi trebuit să intervină, dar numai în Transilvania, unde ar fi putut amenința flancul apărării austriece, putând chiar să întoarcă acest flanc.

În situația în care România s-ar fi declarat de la început neutră, Averescu considera că această neutralitate n-ar fi putut dura la nesfârșit, pentru că Rusia, interesată de căile noastre de comunicație, ar fi fost nevoită să negocieze pentru a le folosi sau și-ar fi impus voința prin forța armelor. Averescu respingea totuși ideea că Rusia ne-ar fi atacat pentru a trece cu un corp secundar prin Transilvania pe flancul forțelor principale ale inamicului, dar admitea această ipoteză ca studiu teoretic.

În cazul în care Austria s-ar fi găsit în ofensivă, dorind să pătrundă cu forțele sale în inima imperiului rus, ar fi avut în față două direcții: una care ducea spre Petersburg și Moscova, în care ar fi angajat forțele principale, iar cealaltă spre Kiev. În acest caz, România, ca aliată a Rusiei, ar fi ocupat o poziție de flanc față de direcția de înaintare a forțelor austriece, acestea fiind nevoite să-și acopere acest flanc în Bucovina sau să-și lase un detașament în Transilvania, *„spre a ne ține la respect”*¹⁵. Dacă România ar fi avut și în acest caz o atitudine neutră, Averescu credea că *„este cu putință ca Austria să nu se ocupe de noi; se poate însă, ca măsură de prudență, să-și asigure și în acest caz flancul printr-un detașament lăsat în fața noastră ca să ne observe”*¹⁶, dar va fi gata să treacă la ofensivă imediat ce ne-am fi mișcat spre Galiția. Și, concluzionează Averescu, România ar fi la adăpost de o invazie austriacă numai dacă ar avea o continuă neutralitate armată.

În cea de-a doua ipoteză, un război între Turcia și Rusia, drumul natural al rușilor în peninsula balcanică ar fi fost prin România, drum deschis, de asemenea, prin alianță sau prin forța armelor. În cazul în care ar fi intervenit și Austria în conflict, ca aliată a Turciei sau

cu o atitudine contrară Rusiei, operațiunile militare ar fi putut să se dezvolte pe două fronturi: unul în Galiția și altul în Bulgaria. Totuși, arată autorul, indiferent în ce teatru de operații am fi fost chemați să luăm parte, acesta va avea un caracter principal numai în ceea ce ne privește, *„căci, pentru noi, este teatru de operație principal acolo unde sunt în joc destinele țării și onoarea armatei noastre; față însă cu situațiunea generală, aceste operațiuni vor fi secundare și, chiar de aceea, chiar de-am fi ajutați de aliații noștri, aceste ajutoare nu vor fi de mare însemnătate, încât să mărească simțitor efectivul armatei noastre. [...] Armata noastră, pentru a se găsi în bune condițiuni, nu poate opera pe un front mai întins de 60-100 kilometri. Așa încât este aproape imposibil să admitem că ar putea să opereze pe întregul arc al Carpaților, să profite de forma frontierei noastre și să învăluiească pe inamic. De asemenea, și Austria, chiar de ar voi să opereze ofensiv, ea nu va dispune de multe forțe contra noastră (fiind preocupată cu mult mai serios de Rusia) spre a opera pe toată frontiera deodată, ci va fi nevoită să ne atace pe una dintre laturile unghiului, deoarece chiar prin unghi lipsesc, după cum vom vedea, comunicații”*¹⁷.

În concluzie, Averescu susține că operațiile întreprinse cu grosul forțelor vor gravita în Muntenia, pe frontul strategic al Alpilor Transilvani ori în Moldova, pe frontul strategic al Carpaților Meridionali sau, ca o a treia variantă, spre nordul Moldovei și Bucovinei, pe un front strategic nedeterminat de un obstacol natural.

Datorită faptului că România avea la momentul respectiv forma unei fâșii de teren îndoită în unghi drept, care învăluia extremitatea de sud-est a Imperiului Austro-Ungar, frontiera politică dintre cele două țări trecând pe crestele Carpaților, configurația terenului (șes în jumătate din Moldova, zonă coliniară practicabilă în cea mai mare parte a Moldovei și lanțuri și grupuri de munți în formă neregulată în Transilvania) indica această din urmă regiune ca reprezentând condiții favorabile defensivei, din care cauză a fost numit și reductul transilvan. Însă, și în cazul unei ofensive spre Câmpia de mijloc a Dunării, Transilvania nu ar putea fi ocolită, ca atare, teatrul de operații în cazul unui război româno-austriac s-ar reduce la Masivul Transilvaniei și la versantul exterior al Alpilor Transilvani (pentru acțiuni în Muntenia) și al Carpaților Orientali (pentru Moldova și Bucovina). Acestea fiind concluziile la care a ajuns din punctul de vedere al ipotezelor posibile, Averescu trece în continuare la o analiză geografico-militară amănunțită a acestei regiuni care interesează în studiul teatrului de operație româno-austriac, adică *„partea din teritoriul nostru ce se întinde în lungul frontierei dinspre Austria împreună cu Bucovina și porțiunea din teritoriul austro-ungar cuprinsă în unghiul format de lanțul Carpaților, adică Transilvania”*¹⁸.

Analizând cu mare atenție orografia și hidrografia

generală, căile principale de comunicație, populația, clima, resursele, în încheierea studiului său Alexandru Averescu subliniază că, în ipoteza unei ofensive din partea României, frontul din Bucovina nu va fi ales decât în mod excepțional, în cazul în care ar fi fost oportună o intervenție rapidă a forțelor române în Galiția Orientală. În toate celelalte cazuri, operațiunile vor avea ca obiectiv ocuparea Transilvaniei, fie prin frontul Alpilor Transilvani, fie prin cel al Carpaților Orientali, către valea mijlocie a Mureșului. În ceea ce privește ipoteza unei ofensive a austrieilor, Averescu aprecia că străpungerea frontului Alpilor Transilvani le-ar permite acestora accesul direct spre obiectivul principal, Bucureștii, iar străpungerea Carpaților Orientali ar fi fost aleasă doar în varianta în care Austria și-ar propune să ocupe și Moldova, însă linia Focșani-Galați ar fi fost un obstacol greu de trecut în cazul în care și-ar îndrepta atenția spre București. În ceea ce privește varianta de pătrundere prin nordul Moldovei, acest front ar fi fost agreat doar în ipoteza că s-ar fi dorit garantarea flancului unei armate concentrate în Galiția Orientală.

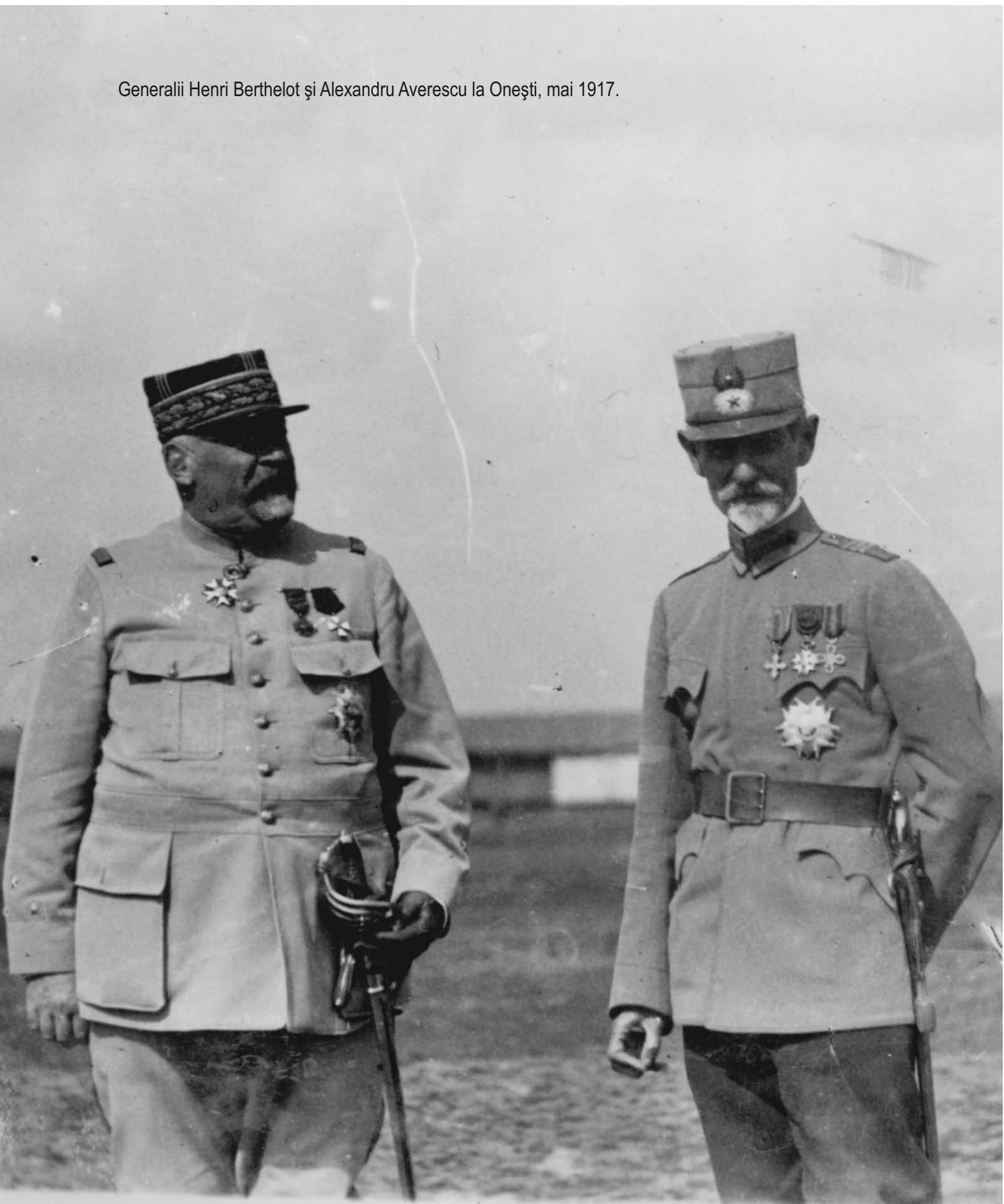
Dacă au avut sau nu substanță aprecierile căpitanului Alexandru Averescu la 1891, putem afla doar analizând planul de campanie al Marelui Cartier General român pentru anul 1916, așa-numita Ipoteza Z, care, așa cum știm, prevedea desfășurarea unei ofensive generale pe arcul carpatic și ieșirea, într-o primă etapă, a celor trei armate destinate în acest scop, pe cursul mijlociu al Mureșului.¹⁹

Note:

1. ***, *Din trecutul României Militare, 1866-1938*, București, 1939, p. 89.
2. Alexandru Averescu, *Studii geografo-militare*, în revista *România Militară*, nr. 2/1891, p. 42.
3. *Ibidem*
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*, p. 44.
6. *Ibidem*, p. 45
7. *Ibidem*, p. 49.
8. *Ibidem*, p. 50.
9. *Ibidem*, p. 51.
10. *Ibidem*.
11. Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic, legenda*, Editura Militară, București, 2005, p. 38.
12. *Ibidem*, p. 33.
13. *Revista România Militară*, nr. 5/1891, p. 47.
14. *Ibidem*, p. 49.
15. *Ibidem*, p. 50.
16. *Ibidem*.
17. *Ibidem*, p. 52.
18. *Ibidem*, p. 54.
19. Petre Otu, Teofil Oroian, Ion Emil, *Personalități ale gândirii militare românești*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 100.

Generalii Henri Berthelot și Alexandru Averescu la Onești, mai 1917.

Considerațiile generalului Alexandru Averescu cu privire la rolul Misiunii Militare Franceze

----- Gl. bg. (r) prof. univ. cons. dr. Nicolae Ciobanu

Intrarea României în Primul Război Mondial de partea Antantei a determinat solicitarea, din partea guvernului român în frunte cu premierul Ion (Ionel) I.C. Brătianu, aliaților, pentru trimiterea unor misiuni militare în scopul împărtășirii experienței câștigate de aliați în primii ani de război.

Treptat, în România, începând cu toamna anului 1916, au sosit o serie de misiuni militare din partea Franței, Marii Britanii, Italiei și Rusiei. Ulterior, odată cu intrarea Statelor Unite ale Americii în vâltoarea Primului Război Mondial, a sosit în România și o misiune militară americană.

Cea mai numeroasă și performantă dintre acestea a fost Misiunea militară franceză, condusă de generalul Henri Mathias Berthelot (născut la 7 decembrie 1861 și decedat la 28 ianuarie 1931).

Misiunea franceză a avut, inițial, o compunere mai redusă. La data de 3 (16) octombrie 1916, când generalul Berthelot a fost întâmpinat în stația de cale ferată de la Periș, aceasta avea o formulă limitată la generalul H.M. Berthelot, 12 ofițeri superiori – cu precădere locotenent-colonei – și un număr de ofițeri inferiori.

Întâmpinat de premierul român Ion (Ionel) I.C. Brătianu, acesta i s-a adresat: „*Fiți binevenit Domnule general. Salut în Dumneavoastră, dacă acceptați, șeful Statului Major General al Armatei române*”. Pe moment, generalul francez, oarecum surprins de propunerea premierului român, nu a dat niciun răspuns. Ulterior însă, și-a declinat această răspundere de onoare, rezervându-și locul de consilier.

În ceea ce privește efectivele

Misiunii militare franceze, acestea au crescut treptat, fiind completate cu ofițeri, subofițeri, medici, tehnicieni din toate armele și specialitățile, numărând în total (în februarie 1918, când Misiunea a fost nevoită să părăsească România) 430 de ofițeri – dintre care 74 de medici – și 1150 militari și civili de diferite arme și specialități.

Șeful Misiunii militare franceze se bucura de un anume prestigiu, atât în rândul armatei franceze, cât și în rândul ofițerilor români. El îndeplinise o serie de misiuni în cadrul armatei franceze, ca Secretar al Comitetului de Stat Major (1907), subșef al Marelui Stat Major (1914-1915), comandant al Sectorului „Soissons” (1914-1915), comandant al Diviziei 33 infanterie rezervă (1915) și al Corpurilor 3 și 32 armată franceze, în anii 1915-1916.

Generalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei 2 române în anul 1916, a avut un contact direct cu șeful Misiunii militare franceze, încă de la sosirea acesteia în România. Inițial, ofițerii superiori ai Misiunii franceze au fost trimiși la comandamentele de armată și corpuri de armată ca ofițeri de legătură, dat fiind numărul lor limitat (12 ofițeri superiori).

Ulterior, odată cu retragerea armatei noastre de pe frontul din Transilvania, generalul Berthelot a solicitat guvernului francez creșterea numărului de militari membri ai Misiunii. Astfel, în toamna anului 1916 au mai sosit încă 12 ofițeri superiori, 200 de ofițeri inferiori și 60 de medici militari.

Analizând rolul Misiunii militare franceze, generalul Alexandru Averescu, aflat în diferite funcții

(comandant de armată, comandant al Grupului de armate „Sud”, comandantul Armatei 2 române în operația ofensivă de la Mărăști – 11(24) iulie – 19 iulie (1 august) 1917, șeful guvernului român din 24 ianuarie (8 februarie) 1918), a fost direct în legătură cu Misiunea militară franceză, prilej cu care a putut formula o serie de considerații privind rolul acesteia și atitudinea unor guvernanți români față de aceasta.

Astfel, generalul Averescu, referindu-se la rolul Misiunii militare franceze, consideră că pentru a-l defini „trebuie să privim distinct rolul șefului Misiunii, separat de membrii componenți ai misiunii. În ce privește rolul generalului Berthelot, inițial (în aparență), rolul său era de consilier atașat persoanei Regelui – Comandantul de căpetenie al Armatei române. Acest rol a crescut însă și a luat proporții care, în special în prima parte a campaniei (armatei române din anul 1916 – n.a.), conduceau la o substituție a Comandantului de căpetenie. «Notele» pe care șeful Misiunii le supune regelui se transformau în ordine executorii”.

Critica viitorului mareșal al României merge și mai departe, el subliniind faptul că „această substituție, fără nici o răspundere în fața consecințelor așa-ziselor sugestii, își are originea, pe de o parte în actul lipsit de demnitate și inexplicabil... al primului ministru care, oferind generalului Berthelot, la sosirea în țară, șefia Statului Major General al Armatei noastre, a dat acestuia măsura sferei sale de intervenție... iar de pe altă parte, de interesul pe care Franța îl avea, de a menține energic prin acțiunea misiunii, interesele franceze de pe Frontul Oriental, care constau în păstrarea echilibrului necesar în Balcani și în opunerea sa la o hegemonie, oricare ar fi fost ea, având ca mijloc Armata română”.

Continuând analiza rolului pe care îl îndeplinea generalul Berthelot, generalul Averescu nu se sfiește a considera că „... șeful Mi-

siunii franceze, în calitatea sa de ajutor al Comandantului de căpetenie (Regele Ferdinand – n.a.), lucra pe deasupra Marelui Cartier General, a făcut ca aprecierile generalului Berthelot privind ofițerii români să fie adesea hotărâtoare, sau să creeze cel puțin o atmosferă nefavorabilă acestora”.

Este sever criticat modul de lucru al generalului Berthelot, generalul Averescu constatând că „spiritul acțiunii șefului Misiunii a fost transmis și membrilor Misiunii de pe lângă comandamente, unde însă nu au găsit întotdeauna același ecou”.

Analizând modul de lucru al ofițerilor francezi atașați pe lângă comandamentele marilor unități române (armate, corpuri de armate, divizii), generalul român constată că „Rolul acestora a îmbrăcat trei forme (de acțiune – n.a.) bine distincte. În prima parte a campaniei (din anul 1916 – n.a.), membrii misiunii au jucat rolul de ofițeri de legătură și informatori ai Marelui Cartier General. Unii ofițeri francezi au primit ordin de a se deplasa la diviziile care erau atacate și de a asigura executarea ordinului ca acestea să nu se retragă sub nici un motiv. Prin aceasta marele Cartier General român crea organe de comandament – fără răspundere și având grade inferioare comandanților de divizii – în afară de acelea ce în mod natural trebuiau să conducă operațiile în spiritul intențiilor Marelui Cartier General. Această deformare a concepției execuției actului de comandă are consecința firească, pe de o parte a presiunii șefului Misiunii și pe de alta a slăbiciunii Marelui Cartier General român”.

Cea de-a doua formă a modului de acțiune a ofițerilor Misiunii militare franceze a fost constatată în perioada refacerii și reorganizării, reînverzării și instruirii armatei române. Astfel generalul Averescu sesizează faptul că: „În prima jumătate a anului 1917, când armata română se reorganiza și când Misiunea militară franceză întărită

avea ofițeri până la corpurile de trupă (regimente, batalioane, școli și centre de instrucție etc. – n.a.), rolul ofițerilor francezi era de a lucra la refacerea unităților și la instruirea trupei și cadrelor, deci rol de instructori și consilieri tehnici”. Activitate pe care viitorul mareșal o consideră ca fiind în deplină concordanță cu misiunea ce revenea ofițerilor și tehnicienilor francezi. Această a doua manieră de acțiune a militarilor și tehnicienilor Misiunii militare franceze a fost cea mai benefică. În procesul de instruire și cunoaștere a armamentului și tehnicii de luptă introduse în înzestrarea armatei române, s-a stabilit o mult mai mare legătură între ofițerii români și cei ai Misiunii. La fixarea unor asemenea sentimente de camaraderie au contribuit, pe de o parte, faptul că o mare parte din ofițerii armatei române vorbeau fluent limba franceză (la admiterea în școlile militare de ofițeri a tinerilor bacalaureați se susținea un examen de cunoașterea unei limbi străine de circulație internațională – cu precădere limba franceză); pe de altă parte, cunoașterea culturii franceze, în special a celei militare (Napoleon I Bonaparte fiind idolul multor ofițeri români) dar și pregătirea militară a acestora au determinat o legătură sufletească între ofițerii români și cei ai Misiunii. Nu puține au fost situațiile când între ofițerii francezi și români s-au stabilit strânse relații de prietenie care au dăinuit în timp, după încheierea acestei prime mari conflagrații a secolului XX. Să nu uităm că pe diferitele câmpuri de luptă de pe teritoriul României au căzut, alături de militarii români și ofițeri, medici și tehnicieni ai Misiunii militare franceze.

Cea de-a treia etapă se manifestă „Cu începerea de la 7 (20) iunie 1917, rolul de mai sus a fost extins la acela de controlori ai activității comandanților, care erau obligați să-i țină la curent cu tot ce vine în legătură cu organizarea, pregătirea și executarea operațiilor”.

O asemenea acțiune este con-

siderată de generalul Averescu drept una lipsită de respect față de ofițerul armatei române, actul de comandă asupra soldatului român fiind doar un atribut al ofițerului ce conduce unitatea, respectiv marea unitate.

Și totuși, generalul Averescu constată că „*Felul cum ofițerii francezi și-au îndeplinit rolul ce le revenea a variat după temperamentul fiecăruia și după puterea de apreciere a situației delicate în care se găseau, ca o consecință a ordinelor Marelui Cartier General, date sub inspirația directă a șefului Misiunii*”.

În final, generalul Averescu, cunoscător al situației din alte mari unități române conchide: „*Acei (ofițeri – n.a.) care au fost prezumțioși, au trezit în sufletele noastre sentimente ce natural trebuiau să provoace o asemenea atitudine; acei care au avut discernământul și tactul necesar, au făcut să nască sentimente opuse și au lăsat impresii din cele mai bune*”.

În ceea ce privește relațiile generalului Alexandru Averescu pe linie de comandament cu șeful Misiunii militare franceze, generalul Berthelot, acestea au fost, în general, destul de distante. Între cauzele ce au determinat asemenea stare de lucruri considerăm că ar fi, pe de o parte unele tendințe ale unor ofițeri francezi, detașați în calitate de consilieri pe lângă marile unități române operative și tactice, de a se amesteca în actul de comandă al ofițerilor români – sub influența șefului Misiunii militare franceze, cât și, pe de altă parte, atitudinea de suspiciune și neîncredere a generalului Averescu față de încrederea „excesivă” acordată generalului H.M. Berthelot, la nivelul Marelui Cartier General român.

De fapt, viitorul mareșal al României recunoaște într-una dintre anexele lucrării sale „*Notițe zilnice din războiul 1916-1918*”: „*Raporturile dintre mine și șeful Misiunii militare franceze, dacă au păstrat întotdeauna aspectul de*

curtenie, au fost în schimb destul de reci”.

Analizând sorginta acestei stări de lucru, generalul Averescu arată deschis ce l-a nemulțumit și care au fost cauzele acestei stări de lucruri. Fără a încerca să arunce vina asupra generalului H.M. Berthelot, el învinuiește partea română și, în primul rând, pe premierul român Ion (Ionel) I.C. Brătianu și Marele Cartier General român care, în opinia sa, era aservit generalului francez.

Arătând factorii ce au determinat asemenea relații, generalul Al. Averescu susține: „*Explicațiunea se găsește de pe o parte în rezistența ce am depus față de acțiunea de dominare a ofițerilor francezi, pe de alta și mai ales în conflictul de păreri asupra conducerii operațiilor și în fine atmosfera defavorabilă creată mie de către șeful guvernului. Dacă la Marele Cartier General român, generalul Berthelot a reușit cu o surprinzătoare ușurință să domine complet și definitiv situația, nu același lucru i s-a întâmplat cu mine. Eu nu puteam accepta amestecul ofițerilor francezi în exercitarea Comandamentului (actului de comandă – n.a.). Acest amestec era nejustificat, deoarece pregătirea comandanților noștri de mari unități era mult superioară ofițerilor francezi atașați pe lângă statul lor major și era imorală, fiindcă nu se împărțeau și răspunderile*”.

Pentru a-și justifica cele mai de sus, aduce o serie de argumente, dintre care ne vom referi doar la câteva exemple pe care generalul Averescu le pune pe seama amestecului șefului Misiunii militare franceze în actul de comandă al Marelui Cartier General român. Astfel, generalul român susține că: „*Generalul Berthelot a fost inspiratorul continuu al operațiilor ce au avut loc de la sosirea sa în România, nu a avut să suporte nici o consecință din rezultatele nefaste ce au urmat acestei inspirațiuni* (sacrificarea Detașamentului «Cerna», bătălia de pe Neajlov – n.a.). *Istoria*

va îngriji ca această responsabilitate să revină acelor care, în doctrina exercitării comandamentului, aveau obligațiunea să conceapă și să conducă operațiile. Eu – continuă generalul Averescu – nu am putut accepta domnia mediocrităților, nici chiar când acestea erau franceze. Conflictul de păreri a început cu Bătălia de la București (12 (25) noiembrie – 20 noiembrie (3 decembrie) 1916 – n.a.), pentru a continua crescând în concepția operațiilor ofensive din 1917 și cu triumful morții”.

Continuând analiza disensiunilor sale cu Misiunea militară franceză, în special cu generalul Berthelot, viitorul mareșal al României arată: „*Bătălia de la București a fost inspirată de generalul Berthelot, contra concepției Marelui Cartier General român, care în locul unei acțiuni ofensive, dăduse ordin de rezistențe succesive, până la Neajlov, ca să acopere concentrarea Corpului 30 armată rus, după care să se procedeze potrivit situației. Când mi s-a cerut părerea asupra acestei operații în proiect, răspunsul meu a fost: **este o bătălie pierdută înainte de a fi angajată**. Această părere a fost apoi confirmată de realitate*”.

Nu trebuie omis faptul că în relațiile viitorului mareșal al României cu generalul H.M. Berthelot, un anume rol în existența unor animozități l-a deținut și mândria generalului român dusă, uneori, până la a se manifesta orgolios în raport cu șeful misiunii militare franceze.

Aceste animozități probabil că ar fi luat altă turnură, după 26 ianuarie (8 februarie) 1918, când generalul Alexandru Averescu a devenit prim-ministru, șeful guvernului român de la Iași. Lucrurile s-au precipitat în continuare însă, în contextul presiunilor făcute de reprezentanții Puterilor Centrale asupra României de a semna cât mai repede „tratatul de Pace” impus de acestea României.

La scurt timp, Misiunea militară franceză a părăsit România, în luna februarie 1918.

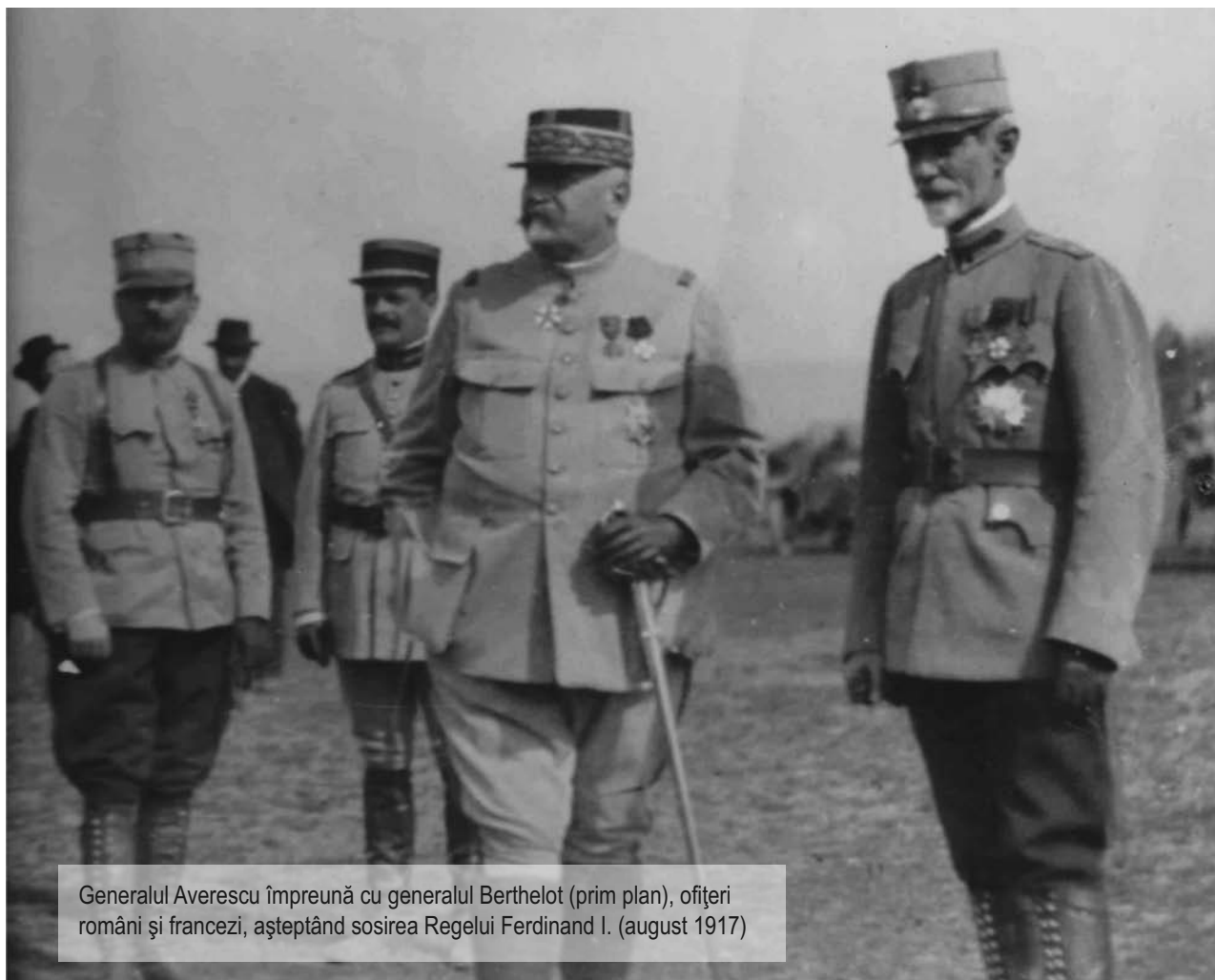
Personal consider că legăturile nemijlocite de colaborare între comandantii de unități și subunități ai armatei române și personalul Misiunii militare franceze au fost, în ansamblu, de camaraderie și respect reciproc. Istoria acelor ani grei a consemnat numeroase manifestări de sincere camaraderie, de participare efectivă la lupte a militarilor francezi alături de cei români, dând chiar jertfe de viață omenești, care au produs o puternică impresie asupra trupelor noastre. Între cei ce au făcut supremul sacrificiu se numără și medicul Clunet – savant de renume mondial. În memoria jertfelor membrilor Misiunii militare franceze, a tuturor celor ce au căzut în luptele de pe teritoriul românesc, recunoscător, poporul român a ridicat un frumos monument în parcul Cișmigiu, aflat în centrul Capitalei.

Nu au lipsit nici acele situații în care anumite atitudini de aroganță ale unor cadre ale Misiunii Militare franceze au umbrit, temporar, bunele raporturi dintre aliați. Asemenea episoade neplăcute, mai frecvente în prima parte a războiului, aveau să lase locul, după aprigele încleștări de la Mărăști, Mărășești și Oituz, unor entuziaste aprecieri elogioase la adresa vitejiei și spiritului combativ al comandamentelor și trupelor române.

Și la nivel mai înalt s-au produs, pe parcursul cooperării cu reprezentanții armatei franceze, unele distanțe – între care se înscriu și relațiile dintre generalii Averescu și Berthelot – reproșându-se mai ales șefului Misiunii militare franceze intervențiile în luarea deciziilor de către Marele Cartier General român.

Una dintre cauzele care au determinat aceste disensiuni este recunoscută cu franchețe de generalul H.M. Berthelot, care a declarat că „*fusesse trimis pe frontul român să apere propriile interese ale țării sale și să determine România să lupte până la capăt, indiferent de pierderi, alături de Antantă*”. Pe linia acestor îndatoriri care se conjugau cu incontestabile sentimente de admirație pentru România și poporul său, el însuși făcuse elogiul ostașului român declarându-l „*cel mai viteaz ostaș din lume*”.

În încheiere considerăm că atitudinea generalului Averescu a fost un act de demnitate, de apărare a poziției ofițerului român, de verticalitate față de oricare alt omolog al său cu care este chemat să coopereze în luptă.

Generalul Averescu împreună cu generalul Berthelot (prim plan), ofițeri români și francezi, așteptând sosirea Regelui Ferdinand I. (august 1917)

Disputa generalilor

----- Col. (r) prof. univ. dr. Ion GIURCĂ

Generalii Alexandru Averescu și Constantin Prezan, ridicați la rangul și demnitatea de Mareșal al României, au fost singurii care au meritat de drept această onoare și recompensă, acordată de către regele Carol al II-lea, imediat după venirea pe tronul României, la 8 iunie 1930.

Ideea acordării gradului și demnității de Mareșal comandanților armatelor române, din perioada războiului (1916-1918), a fost exprimată la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 de către regele Ferdinand I, cu ocazia primirii cărții de mareșal din partea generalului Eremia Grigorescu. Cu acel prilej, suveranul României, adresându-se celor prezenți, între care se aflau și generalii care comandaseră armatele române în campaniile din anii 1916 și 1917, a spus, între altele, că „se cuvine și dumneavoastră celor ce ați comandat armate în războiul nostru, să fiți înălțați la rangul de mareșal”^[1]. Erau vizați, atunci, generalii Alexandru Averescu, Constantin Prezan, Eremia Grigorescu, Constantin Cristescu și Ioan Culcer.

Dintre aceștia, în anul 1930, mai erau în viață doar generalii în rezervă Alexandru Averescu și Constantin Prezan, adversari nedeclarați ai lui Carol al II-lea, în anul 1918, ca urmare a dezertării din armată și căsătoriei cu Zizi Lambrino, prin încălcarea cutumei Casei Regale.

Cu cinismul-i specific, regele Carol al II-lea, la numai câteva zile de la venirea pe tronul României, și-a atribuit, la 14 iunie 1930, rangul de mareșal, în calitatea sa de comandant al armatei române, înainte de crearea cadrului legal, consfințit abia la 19 și 21 iunie.

Celor doi generali, veterani ai Primului Război Mondial, demnitatea de mareșal le-a fost acordată la 25 octombrie 1930, la Sighișoara, în cadrul unui ceremonial militar special, desfășurat în prezența regelui Carol al II-lea.

Așadar, cele două personalități militare ale armatei române, care în timpul războiului „*au nutrit unul față de altul o antipatie evidentă*”^[2] prelungită pentru tot restul vieții, au primit demnitatea de mareșal pentru a justifica sau acoperi ceea ce Carol al II-lea își atribuisese pe nedrept, cât și pentru a-i atrage de partea sa în caz că situația ar fi impus-o.

La peste 90 de ani de la evenimentele politice și militare care i-au pus față în față pe cei doi generali ai armatei române, disputa acestora privința aspectelor operaționale ale structurilor de nivel strategic și operativ, necesită o abordare și analiză obiectivă, pentru a valorifica ceea ce azi, poate prea „elevat” numim experiență acumulată și lecții învățate.

Primul Război Mondial în general, Războiul de Întregire a României în special, au scos în prim planul

evenimentelor politice și militare o serie de personalități care au avut un rol hotărâtor în planificarea și conducerea operațiilor la nivel strategic.

Situațiile des schimbătoare, necesitatea luării unor decizii rapide pentru găsirea soluțiilor adecvate momentelor dificile create în desfășurarea operațiilor și luptelor, au adus la masa discuțiilor, pentru a fi consultate și a expune un punct de vedere, personalități puternice, ambițioase, orgolioase, care își „justificau” atitudinea prin argumente mai mult sau mai puțin solide, dar aveau în vedere trecutul lor considerat glorios și un atu față de partenerii de dialog.

În ceea ce privește armata română, Războiul de Întregire s-a dovedit a fi nu doar o confruntare dură între grupările de forțe angajate de la Nistru până la Dunărea Mijlocie, ci și de o continuă dispută, uneori obiectivă, alteori subiectivă, un prilej de plată a unor polițe mai vechi sau mai noi, un teren de manifestare a ambițiilor, pe plan militar, orgoliilor generate de firea naturală sau exacerbate dorința de a fi în prim planul evenimentelor care prevesteau o glorie binemeritată sau asumată.

Chiar dacă în anii războiului disputele în plan politic au ținut capul de afiș al vieții multor fruntași ai țării, casta militară nu a fost scutită de asemenea manifestări.

Dacă disputele politice erau la vedere, mediatizate

în presa de diferite orientări, disputa din interiorul castei militare, pe care am putea să o numim, fără teama de a greși, disputa generalilor, era discretă, puțin cunoscută în mediile formatoare de opinii.

Documentele emise în perioada războiului și memorialistica vremii sunt azi izvoare istorice care, fără îndoială, confirmă această dispută la nivelul generalilor, aflați în posturi de conducere și comandă importante.

Studiile de caz dedicare Războiului de Întregire a României relevă că unul din exemplele edificatoare, privind disputa dintre două personalități militare, îl constituie cea dintre generalii Alexandru Averescu și Constantin Prezan.

La intrarea României în război, în august 1916, ambii generali, aflați în timp de pace în poziția de comandant de corp de armată: Alexandru Averescu la Corpul 1 armată, iar Constantin Prezan la Corpul 4 armată, au fost numiți în funcția de comandant de armată.

Dacă pentru generalul Constantin Prezan numirea la comanda Armatei de Nord a constituit o promovare, pentru generalul Alexandru Averescu noua postură era considerată una modestă, în raport cu ambițiile sale, având în vedere antecedentele favorabile – ministru de război (13/26 martie 1907 – 3/16 martie 1909) și șef al Marelui Stat Major (18 noiembrie/1 decembrie 1911 – 2/15 decembrie 1913).

Obiectivitatea abordării problemei și realitățile de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, impune să scoatem în evidență câteva aspecte privind parcursul în carieră a celor doi generali.

Generalul Alexandru Averescu, titrat la Școala Superioară de Război din Torino, a fost profesor și comandant al Școlii Superioare de Război din București, șef de secție în Marele Stat Major, autor al unor proiecte de operații pentru apărarea părții de sud a țării.

Dar, poate cel mai mult, era veteran al Războiului de Independență (1877-1878) și al celui de Al Doilea Război Balcanic (1913).

Cu toate acestea, o parte a ofițerilor superiori și generalilor armatei, nu-i puteau „ierta” lui Alexandru Averescu faptul că nu urmărea o școală de ofițeri activi, fiind avansat ofițer după absolvirea unei școli divizionare, urmate de către militarii activi cu gradul de sergent.

De cealaltă parte, generalul Constantin Prezan absolvise o școală militară de ofițeri activi, provenea dintr-o armă tehnică (geniu), dar nu era brevetat ofițer de stat major.

Cu toate acestea, aflat succesiv la comanda Brigăzii 12 infanterie, diviziilor 3 și 7 infanterie (cu ultima în al doilea război balcanic), al corpurilor 3 și 4 armată, generalul Constantin Prezan făcuse dovada capacității sale de organizare și conducere.

Spre deosebire de Alexandru Averescu, Constantin Prezan era concentrat exclusiv pe cariera militară, ne-

fiind în situația de a-și dispersa efortul fizic și intelectual, așa cum o făcea cu multă energie ambițiosul său adversar din anii care au urmat.

Cert este că implicarea în politică a generalului Alexandru Averescu nu i-a adus beneficii în anii Războiului de Întregire, fiind privit cu răceală disimulată, atât de către regele Ferdinand I, cât și de către liderul vieții politice românești din acea perioadă, I.I.C. Brătianu.

De altfel, în memorialistica vremii, dacă ar fi să-i cităm doar pe Alexandru Marghiloman și I.G. Duca, simpatiile și antipatiile sunt clare: Alexandru Averescu, simpatizat de către conservatori, Constantin Prezan, de către liberali.

Rapiditatea intrării țării în război, succesele inițiale ale armatei române în Transilvania, au scos în evidență calitățile de lideri militari ale celor doi generali.

Și totuși, inevitabil, disputa între cei doi comandanți de armate și-a avut începutul, în limitele decenței, la începutul lunii septembrie 1916, după căderea Turtucaiei și retragerii trupelor române din Cadrilater.

În ziua de 2/15 septembrie 1916, regele Ferdinand I convocase la Scroviștea pe comandanții armatelor din Transilvania, pe generalul D. Ilescu și pe Ion I. C. Brătianu, pentru examinarea situației de pe front și luarea unei decizii pentru redresarea acesteia.

În cadrul Consiliului de Război, invitat să-și expună punctul de vedere, generalul Alexandru Averescu a propus retragerea forțelor din Transilvania pe baza de plecare la ofensivă din Carpații Orientali și Meridionali, constituirea unei grupări de forțe puternice în zona Flămânda, forțarea Dunării și executarea unei lovituri în flancul și spatele trupelor inamice pătrunse în Dobrogea.

Replika generalului Constantin Prezan nu s-a lăsat așteptată. I.G. Duca descrie simplu și clar mesajul și concepția generalului Constantin Prezan, care „a combătut cu hotărâre această părere (a generalului Alexandru Averescu n.n.), a susținut menținerea planului inițial, sporirea forțelor Armatei de Nord, spre a învălui pe inamic și a-l obliga să se retragă după Mureș. Odată ajunși pe linia Mureșului, frontul fiind considerabil scurtat, dânsul era de părere să ne fortificăm și să așteptăm iarna. Iar în Dobrogea defensivă”^[3].

În cele din urmă, fără a se renunța complet la ofensiva din Transilvania, punctul de vedere al generalului Alexandru Averescu a triumfat, dar, din păcate, nu și acțiunea din zona Flămânda pe care a pregătit-o cu minuțiozitate și care a fost executată parțial.

Analiza propunerii lui Alexandru Averescu duce clar la concluzia că aceasta a fost greșită. Afirmatia nu are la bază rezultatul acțiunilor planificate și executate de către Grupul de armate „Sud”. Punctul de vedere al generalului Constantin Prezan a fost unul corect, bazat pe respectarea și aplicarea legilor și principiilor războiului și luptei armate, asigura cel puțin ipotetic scopul general al războiului stabilit prin planul de cam-

Regele Ferdinand I, generalii Alexandru Averescu, Eremia Grigorescu și Constantin Prezan participând la un ceremonial religios la Sascut.

panie, care era „realizarea întregirii neamului, prin cucerirea teritoriilor locuite de Români, ce erau înglobate în monarhia austro-ungară”^[4].

Oprirea operațiunilor militare din cadrul așa numitei „Manevra de la Flămânda”, desființarea Grupului de armate „Sud” și revenirea acestuia la comanda Armatei 2 pot fi considerate un eșec personal pentru ambițiosul și orgoliosul general.

Totuși, pentru a nu răni orgoliul celui care eșuase în încercarea de redresare a situației pe Frontul de Sud, Marele Cartier General a găsit de cuviință să constituie Grupul de armate „Nord”, format din Armata de Nord și Armata 2, sub comanda generalului Alexandru Averescu.

Procedeu adoptat, o structură pentru un om, a fost o eroare din cel puțin două motive.

Structura era neviabilă din punct de vedere al nevoilor operaționale și a posibilităților de conducere și cooperare, având în vedere specificul caracteristicilor geografico-militare ale zonei montane, între trecătorile Oituz și Buzău, cât și posibilitățile tehnice de realizare și asigurare a legăturilor de conducere și cooperare.

În al doilea rând, trecerea generalului Constantin Prezan în subordinea lui Alexandru Averescu, chiar

formal, a fost o eroare, care putea avea urmări dintre cele mai nedorite.

Dacă tot s-a dorit o reparație morală pentru generalul Alexandru Averescu, aceasta putea fi înfăptuită prin trecerea în subordinea sa a Armatei 1, al cărei comandant nu era la înălțimea responsabilităților care îi reveneau, iar problemele operaționale și de conducere erau aproape similare cu cele cu care se confrunta structura creată.

Revenit pe frontul din Carpați, generalul Alexandru Averescu a primit sarcina să prezinte regelui Ferdinand I un proiect de operațiuni pentru Armata 2 și Armata de Nord, să expună un punct de vedere în legătură cu acțiunile viitoare.

Pe fondul noii misiuni încredințate, la 1/14 octombrie 1916, la Bacău, a avut loc o întâlnire între generalii Alexandru Averescu și Constantin Prezan, desfășurată într-un cadru sobru, reținut, fără manifestări ostile directe, dar suficient de rece și prevestitoare de contre reciproce între cei doi comandanți de armate.

Atacurile inamicului pe frontul din Carpați, la începutul lunii octombrie 1916, impunea conlucrarea între cei doi generali, dar, previzibil, acest lucru nu s-a produs.

Practic, Constantin Prezan nu-i recunoștea lui Alexandru Averescu poziția de șef, astfel că lucra direct cu Marele Cartier General. Acest aspect este relatat de către Alexandru Averescu în „Notițe zilnice de război”, în care prezintă succint diferendul: *„Am cerut explicațiuni Armatei de Nord asupra situațiunii și asupra procedurii de a raporta direct Marelui Cartier General, fără ca să am cea mai mică cunoștință de cele petrecute. Generalul Prezan s-a formalizat și îmi răspunde, în termeni înțelepți, lăsând a se înțelege că el, ca comandant de armată și pe baza ordinelor ce are, poate corespunde direct cu cartierul general și eu dacă voiesc să știu ce se petrece la armata lui (care momentan era pusă sub comanda mea), să mă adresez Marelui Cartier”* [5].

În lipsa unui punct de vedere al generalului Constantin Prezan, în privința colaborării cu Alexandru Averescu, este destul de greu de apreciat cine avea dreptate în acest caz, deoarece, deși numit în fruntea noii structuri, comandantul Armatei 2 primea ordine doar pentru executarea misiunilor de către forțele române ce acționau între Valea Buzăului și culoarul Rucăr-Bran.

Fiecare armată primea ordine direct de la Marele Cartier General, în consecință ordinele trebuiau executate ca atare.

De fapt, constituirea Grupului de armate „Nord” a fost o decizie, după părerea noastră, în dezacord cu situația concretă, cu realitățile de pe frontul român.

Armata de Nord și Armata 2 erau separate de Munții Vrancei, între acestea existând un interval de peste 100 km, ceea ce făcea imposibilă orice coordonare a acțiunilor.

În plus, fiecare armată trebuia să apere câte o direcție importantă, care conducea spre zone de valoare strategică: Valea Prahovei cu zona petrolieră și bazinul carbonifer-petrolifer Moinești – Comănești.

Ruptura între cei doi generali era amplificată și de aprecieri, uneori nefondate, referitoare la acțiunile Armatei de Nord, despre care generalul Alexandru Averescu a scris într-un memoriu adresat regelui Ferdinand I, că aceasta s-a retras atât datorită situației generale de pe frontul român, cât și din cauza lipsei de vigoare pentru a lupta contra forței superioare.

Aprecieria comandantului Armatei 2 era, însă, în contradicție cu cea a Marelui Cartier General care, într-o telegramă trimisă acestei mari unități, arăta că: *„Armata de Nord, într-o situațiune mai dificilă, și în fața atacurilor unor forțe superioare a contraatacat zece zile de-a rândul și a reușit să izgonească pe inamic peste frontieră (referire la luptele de la Oituz, din prima decadă a lunii octombrie 1916, nn). Aștept același lucru de la Armata a II-a. Vă fac personal și direct răspunzător de neexecutarea, până la limitele puterii omenești, a ordinului de față”* [6].

Fermitatea manifestată, în telegrama semnată de însuși regele Ferdinand I, era determinată de înaintarea în aceeași perioadă, a forțelor germane și austro-ungare în lungul trecătorilor Rucăr-Bran și Buzău.

Este drept, valoarea cantitativă și calitativă a forțelor cu care se confruntau Armata 2 era net superioară celor ce acționau în fâșia Armatei de Nord.

Tocmai aceasta l-a iritat pe generalul Alexandru Averescu, care a considerat telegrama ca pe un ordin observator, determinându-l să trimită un memoriu, însoțit de documente de luptă, prin care *„să dovedesc Regelui cum conduc eu armata în care se vede lămurit hotărârea fermă de a rezista, cu orice preț și până la ultima extremitate”*. [7]

În memoriul adresat regelui Ferdinand I, generalul Alexandru Averescu arăta, pe bună dreptate, că situația din zona sa de responsabilitate se datora faptului că la reluarea comenzii a găsit-o *„în plină retragere dezordonată, cu unități cuprinse de panică în urma înfrângerilor suferite, iar pe de altă parte faptul că de 20 de zile, unitățile neconținute în luptă, nu au primit încă oamenii necesari pentru împlinirea golurilor”*. [8]

Pentru a fi mai concret și elocvent, orgoliosul general făcea o prezentare comparativă a situației celor două armate: *„după datele ce le am de la acel comandament, chiar în ziua de 3 octombrie, erau: Divizia 7-28353 oameni, Divizia 8 - 23262 oameni și Divizia 14 - 28360 oameni, pe când la Armata a II-a o bună parte din batalioane de abia numără 250-300 oameni, iar Divizia 21 a avut în front ieri numai 2400 luptători”*. [9]

Se pare că, cei care au formulat telegrama, intenționat sau involuntar, nu au avut în vedere cunoscută, de acum, adversitate dintre cei doi generali. Cu siguranță, dacă din conținutul telegramei lipsea elementul de comparație dintre acțiunea celor două armate, reacția generalului Alexandru Averescu ar fi lipsit sau ar fi fost de altă natură.

A fost un moment care a exacerbat relațiile dintre cei doi comandanți de pe frontul din Carpați.

Zilele următoare nu au avut menirea să-l liniștească pe generalul Alexandru Averescu. Noi imputații asupra acțiunii Armatei 2, altă comparație cu Armata de Nord, ceea ce l-a determinat pe Alexandru Averescu să noteze *„Înțeleg să aibă cineva simpatii și antipatii, nu înțeleg însă denaturarea faptelor, care, oricum le-ai întoarce, rămân fapte”* [10].

Desfășurarea nefavorabilă a acțiunilor armatei române în Valea Jiului și apoi în Oltenia și în Valea Oltului, a impus Marelui Cartier General să constituie Grupul de armate „General Prezan”, cu misiunea de a opri înaintarea inamicului spre București.

Înștiințat asupra concepției operației din Câmpia Română, generalul Alexandru Averescu nota *„...am căpătat convingerea că operațiunile proiectate nu aveau la bază realitatea stării de lucruri”*. [11]

Evoluția situației militare, în ultima decadă a lunii noiembrie 1916, a confirmat previziunea comandantului

Mareșalii Averescu și Prezan
împreună cu Regele Carol al II-lea.

tului Armatei 2. Bătălia pentru București a fost pierdută. Capitala a fost evacuată fără luptă, a început tragică retragere a armatei spre Moldova.

Situația creată, criza de comandament la nivelul Marelui Cartier General, a impus importante schimbări.

În legătură cu acestea, generalul Alexandru Averescu nota, la 2/15 decembrie 1916: „De câteva zile circulă zvonul unei noi cârpeli; azi am căpătat confirmarea lor. Extraordinar. Eu voi rămâne deocamdată comandantul Armatei a II-a, care se va compune din ceea ce a mai rămas în stare de a mai fi întrebuițat.

Generalul Prezan va fi șeful de Stat Major al Armatei române. Iată unde am ajuns, din cauza dorinței de a inventa oameni.

Chiar și acum, când apa a trecut de gât, se numește șef de Stat Major al armatei un ofițer merituos în arma geniului, dar care nu a servit măcar o zi în Statul Major”.^[12]

Chiar dacă nu a spus-o direct, imediat, Alexandru Averescu a fost afectat de noile numiri în funcții la nivelul Marelui Cartier General.

În perioada următoare, a căutat să determine, pe diferite căi, o serie de oameni influenți, să acționeze în direcția numirii sale într-o funcție de răspundere.

Edificatoare, în acest sens, a fost propunerea pe care i-a făcut-o, la 25 ianuarie /7 februarie 1917, lui Barbu Știrbei, pe care o găsim în „Notițe zilnice de război”...” să fiu trimis la armată, creându-mi-se acolo situațiunea pe care a avut-o Cernat în 1877, adică Regele să ia Comandamentul Armatelor aliate din Românie, iar eu să comand Armata Română”.^[13]

Generalul Alexandru Averescu „a găsit” și soluția pentru întrebuițarea lui Constantin Prezan: „să rămână pe lângă rege, în calitatea sa de azi, ca șef de Stat Major prin raporturile dintre Comandamentul frontului și Armata Română”.^[14]

Așadar, în viziunea lui Alexandru Averescu, Constantin Prezan urma să joace un rol cu totul secundar în ierarhia militară românească, să fie deposedat de orice prerogative în conducerea armatei române.

Deși dorea din tot sufletul să evite o subordonare față de generalul Constantin Prezan, Alexandru Averescu gândea: „Sunt sigur că propunerea va fi rău primită de camarila de la Marele Cartier General și în special de misiunea franceză”.^[15]

Prima jumătate a anului 1917 a cuprins amplul și complexul proces de reorganizare a armatei române, în care cei doi protagoniști au fost implicați direct, dar cu responsabilități diferite.

În această perioadă generalul Averescu a exploatat orice disfuncționalitate în activitatea Marelui Cartier General, a combătut sau și-a exprimat alte păreri asupra modului de desfășurare a acestui proces.

Ironic, Alexandru Averescu nota, la începutul lunii februarie: „Prezidă la organizarea armatei noastre adevărate capacități! Ceea ce s-ar fi putut face în 2 cel mult 3 luni, prevăd că nu se va termina nici în 6 luni. Pentru armata mea sunt însă sigură că, cu toată

reaua voință de sus, voi fi gata la finele lui aprilie”.^[16]

Aprecieria îl viza, evident, pe generalul Constantin Prezan. Totuși, câtă dreptate avea cel care la Bacău, unde își instalase comandamentul, transformase reședința sa într-un „focar politic” sediul unei adevărate opozițiuni și nu cartierul unei armate!?

Trebuie subliniat, însă, că problema reorganizării armatei era sarcina de bază a Marelui Cartier General, căreia generalul Constantin Prezan și colaboratorii săi nemijlociți îi acordau atenția cuvenită.

În timp ce generalul Alexandru Averescu avea timp, chiar îl găsea, în mod special, pentru intrigi politice, generalul Constantin Prezan s-a consacrat total îndeplinirii misiunii ce i s-a încredințat.

Cu toate divergențele dintre Alexandru Averescu și Constantin Prezan sau nemulțumirile expuse în rapoarte și memorii adresate Marelui Cartier General, comandantul Armatei 2 s-a conformat întru totul ordinelor primite, a reușit să reorganizeze forțele din subordine în condiții corespunzătoare, aducându-le la o capacitate combativă ridicată.

Un alt moment al confruntării între cei doi generali l-a constituit întâlnirea, la 15/28 martie 1917, a regelui Ferdinand cu Constantin Prezan și Alexandru Averescu, consacrată stabilirii modului de acțiune a armatei române în cadrul operațiunilor în curs de pregătire pe frontul din Moldova.

Divergențele au apărut ca urmare a punctelor de vedere, total diferite, în privința ofensivei din Poarta Focșanilor.

Generalul Constantin Prezan a opinat că Armata 1 trebuie concentrată în zona Nămoloaș, de unde, împreună cu Armata 6 rusă, să declanșeze ofensiva spre Râmnicu Sărat și Brăila, Armata 2 trebuind să acționeze ofensiv prin trecătoarea Oituz spre Brașov.

Apreciind că planul propus de generalul Constantin Prezan ar fi dus la acțiuni pe direcții divergente, Alexandru Averescu propunea ca Armata 2 să înainteze în Valea Putnei, apoi spre Focșani, Râmnicu Sărat, pentru „a împinge pe inamic din munți spre șes obligându-l a lua front, orientat cu flancul drept spre frontul nostru de pe Siretul de Jos”.^[17]

Comandantul Armatei 2 aprecia că acțiunea forțelor sale ar fi favorizat trecerea la ofensivă a Armatei 1, obligându-l pe inamic să se apere pe aliniamentele succesive pe râurile Râmnic, Buzău sau chiar Cricovlalomita.

Ca de fiecare dată, Alexandru Averescu făcea propuneri care aveau în vedere ca rolul principal să revină forțelor din subordinea sa, neglijând ansamblul situației și scopurile generale ale operațiunilor viitoare.

Și de această dată, aprecierile la adresa lui Constantin Prezan sunt caustice: „Nici până azi nu a primit caracterul războiului actual și nu a parvenit să-și dea seama de adevărată valoare a dușmanului ce avem în față. Peste puțină să ne înțelegem. Vorbim două limbi diferite. Regele mi-a făcut impresia că înclină înspre ideile mele, deși cu siguranță este îndoc-

trinat în cealaltă direcție".^[18]

În perioada următoare, spre regele Ferdinand I și Marele Cartier General, au „curs” rapoarte și memorii ale generalului Alexandru Averescu, prin care justifica ideile sale și insistă ca ele să fie însușite.

Spre deziluzia sa, nici la întrunirea din 13/26 mai 1917, la care au participat toți factorii de decizie politică și militară, generalul Alexandru Averescu nu și-a putut impune punctul de vedere.

Participanții au adoptat, în final, concepția prezentată și justificată de către generalul Constantin Prezan.

Generalul Alexandru Averescu rămânea cu satisfacția că armata sa va declanșa prima acțiunile militare, de succesul acestora depinzând trecerea la ofensivă în sectorul Nămolosa.

Ofensiva Armatei 2 la Mărăști a fost un real succes, marile unități pătrunzând până în Valea Putnei, contrar ordinului Marelui Cartier General, din 12/25 iulie 1917 de a se opri pe aliniamentul cucerit.

Pătrunderea adâncă a forțelor de la flancul stâng a determinat rămânerea unităților de la flancul drept mult înapoi, în fața Măgurii Cașinului.

Declanșarea de către Armata austro-ungară a ofensivei în Valea Oituzului, la 26 iulie/8 august 1917, a impus replierea forțelor principale ale Armatei 2 pe aliniamentul pe care se găseau la 12/25 iulie.

A fost rândul generalului Constantin Prezan să-și atace pe Alexandru Averescu.

Într-o discuție cu I.G. Duca, în timpul luptelor de la Oituz, Constantin Prezan îi arăta ministrului liberal. *„Avem destule greutăți, dar ce mă doare e că pe aceasta ne-am pricinuit-o singuri. Dacă Averescu ne asculta, dacă pentru a-și face reclamă nu înainta la Mărăști mai mult decât trebuia germanii nu s-ar fi gândit să concentreze forțele lor în acest punct slab Când Averescu îmi tot cere rezerve, îmi vine să-i răspund: de ce nu m-ai ascultat când îți ceream după Mărăști să te oprești și să nu-mi degarnisești frontul. Acum ca să-l scap din încurcătură sunt bun, atunci însă eram colegul care din gelozie nu vrea să-l lase să culeagă laurii marilor sale izbânzuri*".^[19]

Cu toate disfuncționalitățile apărute în vara anului 1917, cele două armate române și celelalte forțe de pe front, și-au îndeplinit misiunile cu prisosință.

Cum era de așteptat, generalul Alexandru Averescu nu a scăpat nicio ocazie pentru a minimaliza rezultatele acțiunilor Armatei 1, căutând să dovedească, statistic, rolul principal al Armatei 2 pe timpul operațiilor și luptelor din iulie-august 1917.

În condițiile încheierii armistițiului ruso-german de la Brest-Litovsk, la 22 noiembrie/5 decembrie 1917, guvernul român a fost nevoit să semneze, patru zile mai târziu, la Focșani, un acord de încetarea focului cu Puterile Centrale.

Pentru a nu fi implicat în această acțiune, regele Ferdinand I a predat Comanda Supremă a armatei generalului Constantin Prezan.

Ce altceva mai trebuia făcut pentru o nouă tresărire

de orgoliu a generalului Alexandru Averescu?

Invitat să dejeneze la Palatul regal din Iași, la 22 noiembrie/5 decembrie 1917, nu a rezistat, după cum însuși nota, și *„am rugat pe rege să mă desărcineze de comandamentul armatei, deoarece nu pot rămâne sub comanda generalului Prezan*".^[20]

În cele din urmă între rege și Averescu s-a ajuns la un compromis, Ferdinand I i-a acordat un concediu tacit, spunându-i generalului *„liniște, tăcere, concediu*".

Au urmat două luni de liniște, perioadă în care Averescu era preocupat de viitorul său politic, în timp ce Prezan era sufocat de complexe probleme pe care le avea de rezolvat armata: preluarea frontului părăsit de armata rusă, restabilirea ordinii între Carpații Orientali și Prut, apoi între Prut și Nistru.

La 29 ianuarie/11 februarie 1918, Alexandru Averescu și-a văzut visul împlinit. A fost desemnat Președinte al Consiliului de Miniștri.

A fost cel care a negociat preliminarile păcii de la Buftea, semnate de Constantin Argetoianu la 20 februarie/5 martie 1918.

În perioada primei sale guvernări, generalul Alexandru Averescu a avut, totuși, satisfacția de a-și impune unele puncte de vedere, față de generalul Constantin Prezan, prin invitarea acestuia la unele ședințe ale Consiliului de Miniștri.

Menționăm doar întâlnirea dintre cei doi generali, cu ocazia ședinței Consiliului de Miniștri din 18 februarie/3 martie 1918, în cadrul căreia a fost discutată problema posibilităților și rezultatului unei reluări a operațiilor.

Făcând aprecieri sarcastice față de punctul de vedere exprimat de către generalul Constantin Prezan în cadrul ședinței, Alexandru Averescu nota cu satisfacție modul cum a concluzionat asupra problemei în discuție: *„Am rezumat cele spuse în aceea că rezistența este posibilă, dar va fi de durată limitată și se va termina prin nimicirea armatei*".^[21] Prin urmare, generalul Constantin Prezan nu putea să întreprindă nimic, pacea trebuia încheiată.

În istoriografia românească se vorbește de marea popularitate a generalului Averescu în perioada războiului. Aceasta s-ar fi datorat, după aprecierea multor autori, succeselor sale militare. Se pare că realitatea era cu totul alta.

Mihail Manolescu, ilustrul economist din perioada interbelică, cel căruia soarta i-a hărăzit să semneze Dictatul de la Viena, la 30 august 1940, ne dă o explicație în „Memoriile” sale.

Ne permitem să reproducem câteva din aprecierile lui Mihail Manolescu care, contemporan cu evenimentele, consemna: *„Pentru istoricul viitor, și mai ales pentru cercetătorul psihologiei populare, va fi nespuse de instructiv să cerceteze care, au fost originile reale ale popularității imense a generalului Averescu. Eu, personal, socotesc că valoarea sa de conducător de oaste a fost poate componenta cea mai mică a popularității sale. Cel dintâi element al popularității lui a stat*

în persecuția sistematică care s-a îndreptat împotriva generalului din partea lui Ionel Brătianu și în special în obstinatul refuz al acestuia de a-l numi comandant suprem al războiului nostru.”^[22]

Din punctul de vedere al autorului sus menționat, Pacea de la București, „a fost privită de masele populare ca un mare oftat de ușurare, iar generalul Averescu a ajuns și mai popular și mai iubit decât era, fiindcă a adus mult așteptata pace”.^[23]

Așadar, la sfârșitul lunii ianuarie 1918, drumurile celor doi generali au luat o direcție total opusă.

Generalul Averescu a intrat în viața politică, căreia i s-a consacrat până la 4 iunie 1927 când, așa cum nota Mihail Manoilescu „s-a încheiat fără bărbăție și fără glorie”^[24].

Generalul Prezan a rămas un fidel al instituției în care s-a format și a parcurs toate treptele ierarhiei militare.

Începând cu toamna anului 1918, revenit în fruntea Marelui Cartier General, a condus operațiile armatei române în Basarabia, Bucovina, Transilvania și Ungaria, a apărat frontiera de est a țării împotriva atacurilor bandelor bolșevice rusești și ucrainiene, până la 20 martie 1920 când armata a fost demobilizată.

Divergențele între cei doi generali în anii războiului nu au fost de natură să influențeze decisiv desfășurarea operațiilor militare, dar nici nu a fost benefică.

În mod normal asemenea situații trebuie evitate sau stopate, ele putând degenera și influența negativ bunul mers al acțiunilor în toate planurile și la toate nivelele.

Aflați în atenția responsabililor politici cei doi generali au fost tratați inegal, fiecăruia i s-au recunoscut meritele și li s-au dat responsabilități majore.

Au fost, în cele din urmă, două personalități cu caractere distincte, cu rol important în ducerea luptelor și îndeplinirea scopului Războiului de Întregire.

Implicarea generalului Alexandru Averescu în politică, domeniu pentru care nu era croit, ca structură psihică, nici pregătit, rămânând toată viața, prin comportament, un militar cu o rigoare și un mod de manifestare care l-au făcut, în cele mai multe cazuri, antipatic adversarilor, celor neutri și chiar unor colaboratori apropiați, s-a dovedit a fi un angajament neinspirat pentru cel care, cu toate tarele sale, rămâne o personalitate marcantă și controversată în istoria militară și politică a României.

Note:

[1] Apud, *Mareșalii României*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 8.

[2] Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul*

Regele Ferdinand I și generalii Averescu și Văitoianu pe frontul de la Grozăvești.

politic, legenda, Editura Militară, București, 2005, p. 366.

[3] I.G. Duca, *Memorii*, vol. 3, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 41.

[4] *România în războiul mondial 1916-1919*, vol. 1, Imprimeria Națională, București, 1934, p. 97.

[5] Mareșalul Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război*, vol. 2, Editura Militară, București, 1992, p. 50-51.

[6] *Ibidem*, p. 53.

[7] *Ibidem*.

[8] *Ibidem*, p. 54.

[9] *Ibidem*.

[10] *Ibidem*, p. 73.

[11] *Ibidem*, p. 91.

[12] *Ibidem*, p. 99.

[13] *Ibidem*, p. 110.

[14] *Ibidem*.

[15] *Ibidem*.

[16] *Ibidem*, p. 113.

[17] *Ibidem*, p. 121.

[18] *Ibidem*, p. 120-121.

[19] I.G. Duca, *Op. cit.*, p. 271.

[20] Mareșal Alexandru Averescu, *Op. cit.*, p. 213.

[21] *Ibidem*, p. 256.

[22] Mihail Manoilescu, *Memorii*, vol. 1, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 28.

[23] *Ibidem*, p. 29.

[24] *Ibidem*, p. 93.

Alexandru Averescu în memoriile generalului Mihail Buttescu

Comandor (r) Gheorghe Vartic

Generalul Mihail I. Buttescu, fostul Comandant al Regimentului 2 Vânători „Regina Elisabeta”, s-a născut, la 3 noiembrie 1878, în satul Agapia, din județul Neamț. Tatăl său, preotul lancu Butescu, a fost „slujitor 57 de ani în altarele Sfintei Mănăstiri Agapia”, așa cum scrie pe crucea de piatră a mormântului său, iar mama – presvitera Smaranda Butescu – era fiica preotului Teodor Teodorescu, păstor al credincioșilor din parohia satului Lunca din comuna Vânători Neamț.

Memoriile sale, scrise într-o caligrafie impecabilă, într-un stil descriptiv care vedește apropierea geografică și, în parte, temporală cu Mihail Sadoveanu sau cu humuleșteanul Ion Creangă, acoperă peste 1.200 pagini, pe trei caiete, fiind finalizate la 17 noiembrie 1948. Ne aflăm, așadar, în fața unei extraordinare abundențe și diversități de informații, dintr-o epocă în care Regatul României și organismul său militar se lansează hotărât pe calea modernizării, după model occidental, sub ocârmuirea suveranului Carol I.

Revenind la autorul memoriilor, pe care le-am dori publicate într-un viitor apropiat, cu sprijinul Editurii Militare, aflăm că el a absolvit clasele primare la Târgu Neamț, unde „tata mi-a pus și un profesor particular de limba franceză”, a urmat apoi cursurile Liceului Național din Iași (1890 – 1895) și

cele ale Școlii Fiilor de Militari (1895 – 1898), unde i-a avut profesori, printre alții, pe A. D. Xenopol, la istorie, pe prof. univ. Ralet, la matematici, iar ca director de studii pe maiorul de stat major, Arthur Văitoianu, viitor Ministru de Război. Figura și ținuta vestimentară a pedagogului său, locotenentul Eugen Botez (Jean Bart) aveau să-i sădească în suflet dorința nemărturisită de multe ori de a deveni ofițer de Marină.

Se înscrie, în 1898, la Școala de Artilerie, Geniu și Marină din București și, după numai o lună de cursuri, este selecționat pentru a urma Școala Militară în Germania și, firește, optează pentru Marină. Ajuns la Berlin, la sediul Legației României conduse de Alexandru Beldiman, este întâmpinat de un ofițer în uniformă germană care se prezintă ca fiind Alexandru D. Sturdza, locotenent în Batalionul Pionieri de Gardă, ofițer în armata Împăratului Germaniei.

Din păcate, înscrierea tânărului Mihail Butescu la Marină nu s-a mai putut face, decât dacă se mai aștepta un an, fapt pentru care acceptă repartizarea la Regimentul I Gardă al Ducelui de Nassau cu sediul la Mainz.

La 27 ianuarie (de Ziua Împăratului) 1899, a fost înaintat subofițer și de la 1 aprilie, anul următor, începe cursurile Școlii de Război din Anklam în calitate de „Degenfähnrich” (ofițer-aspirant) pentru ca, la

27 ianuarie 1900, să fie avansat, la Mainz, „Leutenant al Împăratului Prusiei”.

După o serie de călătorii de studii în Elveția și Italia, revine în țară, este primit la Peleş, de Regele Carol I și repartizat apoi, cu gradul de Sublocotenent, la Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta”, dislocat atunci cu un batalion în garnizoana Constanța. De remarcat prezența sa alături de alți ofițeri cu studii în Occident: căpitanul Alexandru D. Sturdza; căpitanul Harhas, fost șapte ani la stagiul în armata austriacă; locotenentul Gheorghe (Zizi) Cantacuzino, absolvent al Școlii Militare de la Saint-Cyr; locotenentul Vasiliu-Năsturel, fost doi ani la stagiul în armata austriacă ș.a.

La 10 mai 1904 este avansat locotenent, la excepțional, și numit director și profesor instructor al Grupei 1 ofițeri („arme străine”) din cadrul Școlii de Unificare a Instrucției pentru ofițerii subalterni și subofițerii Corpului 2 Armată, comandat de Principele moștenitor, Ferdinand.

După stagiul la comanda Batalionului de Grăniceri, din sectorul de frontieră Burdujeni (1 apr. 1905 – 15 iulie 1906), apoi la Regimentul 23 „Ialomița”, dislocat la Călărași (15 iulie – 15 sept. 1906), la Regimentul 32 „Mircea” din Ploiești (15 sept. 1906 – 1 iunie 1907), este numit profesor secund și instructor de tragere la Școala de Tragere a

Infanteriei de la Dadilov (azi, Mihai Bravu), comandată de maiorul Gh. Mărdărăscu (1 iunie – 1 sept. 1907). Adjutant la Brigada 9 Infanterie de la Ploiești (1 sept. – 1 apr. 2008), revine prof. titular în locul cpt. Gh. Dabija la Școala de Tragere a Infanteriei de la Dadilov, mutată la Slobozia.

La 10 mai 1909, e avansat căpitan și, în 1911, e numit comandant de companie la Regimentul 6 Vânători din București, comandat de locotenent-colonelul Alexandru D. Sturdza.

La 30 septembrie 1912, e chemat la Palatul Regal, împreună cu locotenent-colonelul Alexandru D. Sturdza, și li se încredințează, de către Regele Carol I, instruirea Prințului Carol, în cadrul Regimentului 6 Vânători. La 1 octombrie 1913, este numit comandant de companie și profesor de „educație militară, tactică și arme portative” la Școala Militară de Ofițeri de Infanterie.

Pregătirea teoretică și practică în școlile militare germane și în armata prusiană, cunoașterea limbilor germană și franceză, pe care le vorbea fluent, l-au făcut respectat în rândul tinerilor dornici să urmeze cariera militară, cărora le-a împărtășit din experiența sa și pe calea elaborării unor lucrări de specialitate. A reușit să publice 14 volume, din care reținem:

- *Carnetul ofițerului instructor de recruți* (sept. 1904);
- *Teoria infanteristului* (oct. 1904);
- *Experiența unui comandant de regiment din armata austro-ungară* (traducere din germană – 1908)
- *Sfaturi pentru instructorii de tragere* (1909);
- *Instrucția individuală de luptă* (1910);
- *Instrucția de luptă a grupului* (1910);
- *Tragerile de luptă* (1910);
- *Mitralierele infanteriei* (1910);
- *Curs de educație militară a elevilor ofițeri* (1913).

Intrarea României în Primul Război Mondial îl găsește pe maiorul (avansat la 1 aprilie 1916) Mihail Buttescu, la comanda Regi-

▲ Mareșalul Averescu în vizită pe câmpul de luptă de la mărăști

mentului 2 Vânători „Regina Elisabeta”, cu care va participa la luptele din zona Câmpulung, Bran, Șercaia, Făgăraș, Cincu Mic, Cincu Mare, Zărnești și, apoi, în retragere, de la Tabla Buții, din toamna anului 1916, regiment care, alături de Regimentul 30 Infanterie, constituise Grupul „Bran”, în compunerea Diviziei 3 Infanterie (general Marin Niculescu) din Corpul 2 Armată (general Dumitru Cotescu) al Armatei a II-a, comandate de generalul Alexandru Averescu, având ca șef de stat major pe generalul Gh. Mărdărăscu.

După stabilizarea frontului, la sfârșitul anului 1916, maiorul Mihail Buttescu a fost numit, din ordinul generalului Al. Averescu, ofițer de

legătură între Armata a II-a română și Armata 9 rusă, care înlocuise Armata de Nord a generalului Prezan. Era, indiscutabil, o recunoaștere a meritelor sale, dar și o dovadă a încrederii de care se bucura comandantul Regimentului 2 Vânători „Regina Elisabeta” în fața comandantului Armatei a II-a, care îi spunea: „*Te-am ales pe D-ta pentru o misiune delicată... Nu este clarificată încă chestiunea înaltului Comandament comun pentru teritoriul României, generalul Alexeev ori M.S.Regele; iar colaborarea acestor armate va prezenta și unele chestiuni delicate... D-ta le vei sesiza... și mă vei ține la curent, printr-un cifru special pentru noi doi*”.

La 1 aprilie 1917 este înaintat la gradul de locotenent-colonel și readus la comanda Regimentului 2 Vânători „Regina Elisabeta”, cu care avea să se afle în fâșia de ofensivă a Diviziei 3 Infanterie în marea operație de la Mărăști condusă de generalul Averescu. În cursul nopții de 10/23 spre 11/24 iulie 1917, asaltul vânătorilor Regimentului 2 „Regina Elisabeta” crează prima breșă în poziția de apărare inamică de pe creasta Dealului Mărăști, eliberând localitatea omonimă și cucerind linia a doua a inamicului de pe Dealul Teiușului. Acțiunea a fost precedată de o misiune de cercetare, executată de o grupă de ostași condusă personal de locotenent-colonelul Mihail Buttescu. Pentru faptele de vitejie din acele zile, Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta” și comandantul său au fost decorați de către Regele Ferdinand cu Ordinul „Mihai Viteazul”.

În economia memoriilor generalului Mihail Buttescu, participarea sa și a ostașilor săi la campania din Bulgaria, din vara anului 1913, dar, mai cu seamă drumul de luptă al Regimentului 2 Vânători, în Războiul de întregire a neamului ocupă locul cel mai important. Sunt dezvăluite, totodată, relațiile de comandament din structura Armatei a II-a, divergențele de opinii, animozitățile dintre ofițerii români și cei francezi, dizolvarea structurală a armatei ruse, sub influența contaminării bolșevismului etc.

Figura centrală la care se raportează mereu memorialistul este, fără îndoială, generalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei a II-a, un adevărat idol al său, căruia i-a fost leal, atât ca ostaș, în vremuri de război, cât și ca om politic în timp de pace. În viziunea comandantului Regimentului 2 Vânători, pusă uneori ca opinie a unor ofițeri rezerviști din anturajul său, generalul Averescu era omul providențial, singurul care ar fi putut salva țara dacă ar fi avut puterea și n-ar fi fost, în repetate rânduri, ținta liberalilor.

„O altă parte a rezerviștilor mei –

scrie generalul Mihail Buttescu – se mirau că tocmai acum nu s-a pus la conducerea Statului Major General un om de o valoare bine reputată și experimentată ca generalul Averescu. Prin concepția și energia acestui general, țara a fost ferită de intervenția armatelor austro-ungare și rusești în timpul evenimentelor interne din 1907; prin concepția și fulgerătoarea ei executare, condusă de acest general, țara a pacificat Balcanii și lumea în anul 1913, sporindu-și hotarele și acuma să nu fie chemat? Tocmai acum!

Ei făceau răspunzători de aceasta pe liberali, care în 1909 au debarcat din Minister pe acest general, trimițându-l la o Divizie în Tr. Severin, pentru că nu s-a înscris în partidul lor. Regele, când l-a întâlnit, i-a spus în 1911 - abia începuse războiul balcanic – că «nu va merge în război fără generalul Averescu la dreapta sa». Era Carol I, care, în 1913, s-a ținut de cuvânt și n-a greșit.

În noiembrie același an, când conservatorii lui Titu Maiorescu, care realizaseră, cu Averescu, Pacea lumii, trebuiau aruncați de la guvern, de liberali. Averescu, după sfatul Regelui, își ceru mutarea de la Stat Majorul General al armatei; ca să nu fie aruncat și el, de acolo, de liberali !

Iar, la planul de înzestrare urgentă a oștirii, prezentat de Averescu, Regele Carol I, care avusese întrevvedere, cu șase luni înainte, cu fiul împăratului Wilhelm, îi spuse: «Să știți că pentru vreo cinci ani vom avea liniște în Europa». Adică, până în 1918. Evenimentele s-au precipitat, deci, cu patru ani înainte.

Ce bine ar fi fost să se fi lăsat Averescu să desăvârșească el așa cum propusese înzestrarea armatei ! Nu în pripă, așa cum a încercat s-o facă Iliescu”.

Dacă astfel de discuții aveau loc, la 20 august 1916, în tren, pe timpul deplasării Regimentului spre Câmpulung, după două săptămâni, așteptând introducerea în luptă, pentru forțarea Oltului la Șinca, maiorul Buttescu regreta lipsa gen-

eralului Averescu de la conducerea Armatei a II-a, lăsată pe seama generalului Mărdărăscu, a cărui capacitate profesională, în opinia memorialistului, era îndoielnică:

“Auzisem că generalul Averescu a fost luat de la noi și a fost trimis pe Frontul de Sud! Oare era nevoie acolo de el, ori aceea ca s-o împungem înainte la Budapesta ? Nor fi venit încă rușii acolo, unde trebuiau să fie ! Ori, vor fi venit și nu pot face nimic ! Nedumerire. În fine, aflarăm că s-a instalat la Codlea, aici în Ardeal, Comandamentul Armatei a II-a cu șeful de Stat Major, generalul Mărdărescu, persoană cunoscută bine de mine; mi-am zis: «o să iasă prost, dacă nu-i aici comandantul Averescu». Cum însă șeful biroului Operațiilor era colonelul Gheorghe Dabija, iarăși bine cunoscut de mine, m-am liniștit; inteligența și orizontul lui de vederi erau o bună garanție”.

Situația precară la care se ajunsese în fâșia Armatei a II-a, în primele zile ale lunii noiembrie, în zona Câmpulung, și, în general, pe întregul front din Carpați era cauzată, după părerea maiorului Buttescu, de amestecul conducerii politice, reprezentate de premierul I.I.C. Brătianu, în problemele armatei, dar și de intervențiile, în necunoștință de cauză, ale Misiunii Berthelot. Și într-un caz, și în altul rezultatul era marginalizarea generalului Averescu:

“La noi se petreceau lucrurile ca la omul gătit de nevoi. Căpeteniile se frământau și se ciocneau cap în cap: Averescu era ostracizat și de Iliescu și de Prezan, puși de Brătianu, prin cumnatul său, maiorul Rosetti Radu de la Marele Cartier General; era amărât foc, dar dârz, cu atât mai mult. Prințul Carol pus de Rege abia putea să-i împace; iar misiunea franceză, Berthelot, care nu cunoștea realitatea de sărăcie a fronturilor în tot ce trebuie războiului, influența luarea unor măsuri nepotrivite, care au agravat situații decisive”.

Întotdeauna intervenția hotărâtă a generalului Averescu se dovedea a fi salutară, în pofida “sfaturilor”

generalului Berthelot, care-l consilia pe Suveran. Iată un exemplu:

“Regele, sfătuit de Berthelot, întrebă pe Averescu dacă n-ar fi mai bine să se atace la Câmpulung și cu Divizia a 11-a.

Dacă s-ar fi procedat așa, nemții de pe Valea Prahovei ar fi ajuns la Ploiești, înainte ca cei de la Nămăești să fi ajuns la Pitești ori la Târgoviște.

Averescu, la Câmpulung, a restabilit situația așa cum știa el”.

Contribuția Regimentului 2 Vânători “Regina Elisabeta” la succesul Bătăliei de la Mărăști desfășurată de Armata a II-a, în vara anului 1917, a fost remarcabilă, dar mahnirea generalului Averescu, oprit de M.C.G. să exploateze acest succes al trupelor sale, este împărtășită de locotenent-colonelul Buttescu:

“Generalul Averescu a fost chemat la Iași, unde Regele, decorându-l, avu o consfătuire la care au participat și generalii Prezan și Scerbacev, Prințul Carol și I.I.C. Brătianu, privitor la evacuarea Moldovei și fixarea locului de retragere a armatei române la una din direcțiile: Cherson, Poltava, Charkov ! Era în ziua de 21 Iulie – abia zece zile de la marea Victorie de la Mărăști ! Câtă demoralizare în spatele frontului ! Câtă frică de moarte acolo ! Câtă nepăsare de moarte aici !

A treia zi (24 Iulie), Generalul Averescu e nevoit să ordone retragerea cu centrul până la Vizantea. Apoi el este din nou chemat la Consiliul de Miniștri a lui Brătianu, unde era și Prezan, tot în problema evacuării Moldovei !

Noi, victorioși și ei, înfrânți!”

După cum se știe, sfârșitul anului 1917 a adus înrăutățirea situației României, care, din cauza ieșirii Rusiei din război, e nevoită să încheie armistițiul de la Focșani, la 26 noiembrie/9 decembrie. Soluția salvatoare este iarăși generalul Averescu, care – “obosit și contrariat de evenimentele din 1917”, își luase un concediu – “se pomeni

cu o avalanșă de atenții din partea șefului guvernului, Ionel Brătianu, începând cu frumoase urări de anul nou 1918, cu o invitație la consfătuire în casa D-lui Brătianu, în ziua de 3 Ianuarie, invitație la dejun în ziua de 4 Ianuarie, apoi consfătuire la Brătianu în ziua de 20 Ianuarie, alta la 24 Ianuarie, dejun la 25 Ianuarie”.

Solicitat de liberali să constituie un nou guvern, după demisia lui I.I.C. Brătianu, la 26 ianuarie/8 februarie, generalul Averescu se angajează la îndeplinirea uneia din cele mai grele misiuni ale vieții sale, pe care Buttescu o descrie astfel:

“N-a existat niciodată un guvern mai chinuit ca acesta; și de germani cu pretențiile și presiunile lor, și de francezi cu groaza lor de a fi luați captivi de germani, și de Familia regală îngrozită, și de actul ce se cerea semnat, prevăzând mutilarea țării”.

Încercând să câștige timp pentru occidentali, generalul a asigurat plecarea în siguranță ofițerilor Misiunii Militare franceze, apoi, “fără a semna tratatul de pace, lăsă locul liber guvernului Marghiloman, la 5 martie 1918”.

În pofida semnării odiosului tratat de pace din mai, cursul evenimentelor internaționale din anul 1918 aduce Unirea Basarabiei cu România – nesperată să recunoaștem, la începutul războiului, – Unirea Bucovinei, remobilizarea și reluarea operațiilor armatei române, în condițiile deschiderii ofensivei de la Salonic, Unirea Transilvaniei și refacerea integrală a unității nemului românesc. Guvernul Brătianu revine la putere, Regele și Regina intră victorioși în București, armata trece Carpații, angajându-se mai departe în operații până la Budapesta. Artizanul marii izbânzi de la Mărășești este uitat...

“Averescu nu fu chemat la nimic, nici de Brătianu, nici de Rege și eu, la fel, am rămas în concediul meu.

N-a mai fost nevoie de operațiuni mari împotriva unor fugari; efectivul armatei era redus și cei care se repezeau la «plăcinte înainte» erau destui, bine conservați la serviciile interioare”.

Bolnav de icter, comandantul Regimentului 2 Vânători “Regina Elisabeta” își înaintează demisia din armată, care îi este aprobată odată cu avansarea la gradul de colonel. Se alătură orientării politice a veneratului său șef, intrând în “Liga Poporului” și creând un puternic nucleu al acestei organizații, la Târgu Neamț.

Pe când generalul Averescu petrecea sărbătorile Crăciunului la Piatra Neamț, în mijlocul membrilor filialei “Ligii Poporului” de aici, colonelul Mihail Buttescu, însoțit de simpatizanți ai “Ligii” din Târgu Neamț, este primit de fostul său comandant, în casa Principesei Suțu. Întrucât sora memorialistului născuse un fiu, la 17 decembrie 1918, generalul Averescu și Doamna Clotilda general Averescu s-au hotărât să-l boteze, la Târgu Neamț, în ziua de 24 ianuarie 1919, când se împlineau 60 de ani de la Unirea Principatelor.

Ceremonialul a început cu simularea unei partide de vânătoare în pădurile Mănăstirii Secu, urmată de primirea familiei generalului Averescu și a Principesei Șuțu la biserica din Humulești, unde s-a oficiat botezul pruncului căruia i s-a dat numele de Neculai, și apoi la Catedrala orașului Târgu Neamț. Popularitatea generalului Alexandru Averescu era extraordinară, pe măsura marilor sale fapte. Iată descrierea acestui eveniment:

“La ora fixată, când sosirăm de la Secu și Principesa era lângă prunc, cu preoții respectivi, uralele entuziaste ale mulțimii de afară, primeau pe General, care a coborât în mulțime, iar soția sa își urmă drumul la Comitetul de Doamne din oraș.

În fruntea acestor cinci mii de oameni, mergând pe jos, am însoțit

Mareșalul Averescu primind un baston decorat cu frunze de stejar din argint pe care sunt gravate locurile unde s-au purtat bătălii sub comanda sa.

cu prietenii mei, pe Generalul Averescu și prietenii din Piatra-Neamț, trecând podul Ozanei, privind cucernicele ziduri ale Cetății Neamțului, care de secole nu-și mai văzuseră Hatmanii și Logofeții de Gloată în fruntea Plăieșilor Nemțeni.

În piața centrală din fața Catedralei orașului, unde se adună străzile din patru direcții, mulțimea aceasta fu sporită de toată suflarea orașului, care timp de două ore nu și-a întrerupt ovațiunile, încât discursurile au devenit inutile; era suficientă persoana Generalului cel mai iubit de pe front. Poporul nu voia decât să-l vadă și să-l ovaționeze ca șef al Ligii lui.

Când și Doamna Clotilda Averescu a terminat constituirea Comitetului de Ajutorare din această regiune, musafirii au plecat, lăsând în urma lor o neuitată amintire. A fost cel dintâi Prim Ministru și unicul, care s-a coborât în mijlocul populației pentru că fusese și cel dintâi General al celui mai mare război”.

Colonelul Mihail Buttescu și-a urmat cu credință comandantul, bucurându-se de a fi fost ales, în două legislaturi, senator al județului Neamț și apoi al orașului București din partea Partidului Poporului, ale cărei baze ideologice fuseseră puse de generalul Averescu.

În anul 1940, a fost reprimat în rândul cadrelor active ale armatei, avansat la gradul de general și numit comandant al garnizoanei Slatina, apoi comandant militar al Uzinelor “Malaxa-Rogifer”.

La 1 aprilie 1944 e trecut în rezervă.

A supraviețuit bravului Regiment 2 Vânători “Regina Elisabeta”, desființat de regimul comunist, care a dispus și arderea drapelului său. Episodul i-a fost adus la cunoștință, în 1959, de către ultimul comandant, colonelul Traian Ilescu, fost sergent copil de trupă în garda drapelului, “ultimul paznic al acestui drapel, în calitate de ultim comandant al regimentului cel mai glorios din toate războaiele României, care își ușura sufletul cu

ochii în lacrimi, împărțându-și durerea fostului său ofițer-model, fostului comandant în bătălii al glorioșului Regiment”.

Pruncul Nicolae, născut la 17 decembrie 1918, și botezat de generalul Averescu, a îmbrățișat cariera militară, ca și “Moș Mihai”, unchiul său, și-a desăvârșit cariera militară tot în Germania, a participat la al Doilea Război Mondial ca ofițer al Aeronauticii Române, fiind “răsplătit”, ulterior, cu îndepărtarea abuzivă din armată.

Repus în drepturi, după 1989, este astăzi, generalul (ret) inginer aviator Neculai Bancea, vicepreședintele filialei Sectorului 1 București a ANVR.

Îi doresc sănătate și îi exprim în treaga recunoștință pentru încredințarea memoriilor celui care, până la 24 decembrie 1963, a fost generalul Mihail Buttescu și își doarme, astăzi, somnul de veci, alături de părinții săi, la Mănăstirea Agapia.

Regele Ferdinand I împreună cu generalul Alexandru Averescu, analizând situația câmpului de luptă de la Mărăști.

LUL

Alexandru Averescu

și începuturile întrebuințării în luptă a aviației militare române

----- Căpitan-comandor doctor Marius-Adrian NICOARĂ

Personalitate complexă, Alexandru Averescu este greu de prezentat în șabloane. Cariera militară și rezultatele pe care le-a obținut în diverse funcții îndeplinite în armata română (comandant de subunitate, ofițer de stat major, director al Școlii Superioare de Război, atașat militar la Berlin, comandant de brigadă, de divizie, de armată, șef al Marelui Stat Major¹) au fost excepționale.

Afirmarea teoreticianului militar Alexandru Averescu² a început, în 1892, când era profesor la Școala de Ofițeri de Cavalerie și comandant al escadronului de elevi, perioadă din care datează și lucrarea în trei volume consacrată tacticii.³ A studiat modelele războiului Crimeii și războiului de independență al României, ce au deschis în arta militară mondială tactica și strategia războiului de poziții, cu tranșee și cazemate savant proiectate și articulate, ceea ce a dus la utilizarea asaltului terestru asupra acestora, urmat de lungi perioade de inactivitate. De aceea, se punea problema supravegherii inamicului și a reglării tirului artileriei terestre cu mijloace aeriene. De altfel, la sfârșitul secolului al XIX – lea, s-au folosit în scopuri militare pe scară tot mai largă aerostate. În armatele multor state din vestul Europei s-au creat subunități de aerostație militară, având ca principale misiuni observarea câmpului de luptă și reglarea tirului artileriei.⁴

Între războiul de independență și primul război mondial, gândirea militară românească a cunoscut un remarcabil progres și datorită lui Alexandru Averescu. Studiile, lecturile întinse, funcțiile importante pe care le-a îndeplinit de-a lungul carierei, experiența,

contactul cu realitățile militare internaționale, i-au permis acestuia să fie permanent informat,⁵ să aibă o gândire militară realistă, modernă și să anticipeze rolul diferitelor genuri de arme, deci și potențialul aerostatelor și avioanelor pentru fenomenul militar.

Pentru el, concluziile reieșite din activitatea comandamentului român în războiul de independență au fost temeinice, conturându-i-se cum trebuie să se facă pregătirea și care să fie structura forțelor armate ale României. Astfel, „armata de operații” trebuia alcătuită din trupele regulate și teritoriale, sporind numărul de unități organice și creând eșaloane noi de comandă la nivel de brigadă și divizie (care nu funcționau pe timp de pace). Dificultățile reieșite din funcționarea acestora în războiul de independență, au făcut ca, începând cu 1882, prin „Legea asupra organizării comandamentelor armatei,” să se înființeze corpul de armată ca eșalon, tactic-operativ, și să se transforme divizia în mare unitate tactică. În acest context, la începutul secolului XX, Alexandru Averescu a abordat în lucrările sale o multitudine de aspecte referitoare la teoria și practica militară cu privire la: tactică, strategie, fortificații, rolul armelor și serviciilor, serviciul de stat major, geografie militară, războiul de coaliție etc.⁶ Îmbunătățirea cooperării între arme, tehnica asaltării și cuceririi pozițiilor fortificate, au fost ideile generoase susținute de el, afirmându-se atât în rândul armatei cât și în opinia publică românească prin activitatea științifică, cărțile publicate și conferințele ținute, ceea ce i-a sporit notorietatea de gânditor militar.

Ca participant la războiul de independență, a înțeles că apărarea devenise foarte puternică, ca urmare a susținut necesitatea perfecționării lucrărilor genistice, a întrebuițării armamentului de infanterie și a gurilor de foc ale artileriei. Se dovedise și că ruperea apărării a fost posibilă numai pe direcții, unde acestea erau mai slabe și s-a constatat că numărul tunurilor din înzestrarea unităților trebuie să fie mare pe câmpul de luptă, iar piesele de artilerie să fie de calibru mare, apte să spargă lucrările de fortificație. În lucrarea sa de referință „Tactica. Teorii și aplicațiuni”, Alexandru Averescu scria că armamentul „*influențează asupra formelor de luptă și, ca o consecință, asupra esenței tactice*”.⁷

Cu privire la strategie, Alexandru Averescu susținea că era necesară coordonarea acțiunilor, bazate pe o riguroasă evaluare a doi factori esențiali: timpul și mișcarea. După opinia sa, factorii tehnici trebuiau utilizați până la ultimele resurse, dar elementul hotărâtor rămânea, în orice război, omul.⁸ Binomul om-tehnică a constituit subiectul unor aprinse dezbateri, Averescu poziționându-se alături de cei care apreciau că bătălia cerea organizarea tuturor resurselor materiale și umane ale unei națiuni, dar omul rămânea factorul hotărâtor pe câmpul de luptă.

Alexandru Averescu a avut meritul de a fi sesizat rolul sporit al armamentului și a celorlalte mijloace de luptă în desfășurarea bătăliei. Profesor, ani de zile, în școlile militare, el a avut posibilitatea de a forma numeroase promoții în spiritul receptivității față de progresele tehnico-tactice și al aplicării lor, printr-o instruire temeinică, cât mai apropiată de realitatea

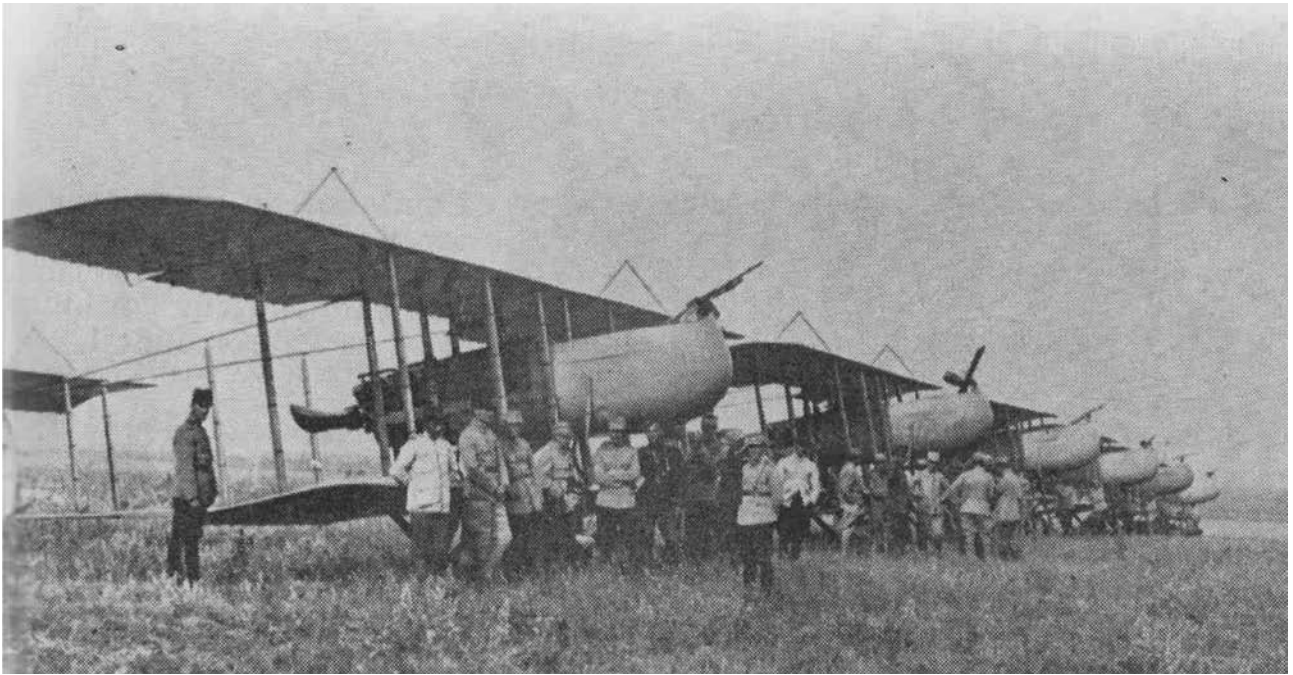
războiului, subliniind necesitatea unor unități și mari unități „de mai multe arme” și realizarea cooperării pe câmpul de luptă, îndeosebi între infanterie și artilerie. El a impus un spirit nou deoarece, alături de întărirea disciplinei, a promovat atât inițiativa comandanților cât și a fiecărui luptător. Războiul de reîntregire, mai ales în a doua sa parte, va releva importanța și modul creator în care aceste principii au fost aplicate pe câmpul de luptă.

Generalul Averescu a tras concluzii valoroase legate de definirea rolului diferitelor genuri de armă și de modalitățile de întrebuițare a lor (cu reflecții privind tactica navală, întrebuițarea aviației și aerostației, a automobilelor etc.). Extrem de importante au fost direcțiile privind intensificarea sprijinului reciproc între unități și subunități, micșorarea sectoarelor destinate unităților tactice, potrivit evoluției mijloacelor de luptă, și conceptualizarea luptei de întâlnire, socotită drept „*prototipul bătăliei moderne*” ș.a.

În Armata Română, proaspăt organizată, dar și verificată în luptă, s-a pus problema modernității bazată pe experiența directă a marilor victorii din războiul de independență, valorificată corect de arta militară. În acest context, au fost gândite rolurile noilor genuri de arme. Reamintim că, încă din anul 1891,⁹ în țara noastră s-au executat ascensiuni cu balonul, la București și Turtucaia, având în nacelă ofițeri. Prima subunitate de aerostație militară română s-a înființat în anul 1893¹⁰ fiind comandată de locotenentul Eugen Asaki.¹¹ Aerostațierii militari au fost instruiți, inițial, ca observatori din balon, pentru supraveghere aeriană, în folosul trupelor destinate apărării forturilor din jurul Bucureștiului.

Să reținem și că, fiind atașat militar la Berlin, maiorul Alexandru Averescu a fost un observator atent al evenimentelor militare din Germania și din Europa. Lucrările sale despre organizarea armatei germane și manevrele acesteia au avut, după cum apreciază documentele din epocă, „multă valoare sub toate aspectele”. Atunci, Alexandru Averescu a stabilit excelente relații personale cu numeroși ofițeri germani, între care remarcăm pe August von Mackensen.¹² Germania a fost, în epocă, și model de organizare, concepție, sistem de instrucție și legislație militară, dar a și înzestrat cu armament (puști, carabine și mitraliere tip „Maxim”, model 1910, tunuri și obuziere „Krupp” de diferite calibre, începând din anul 1886) și tehnică de luptă (60 aparate de transmisiuni de fabricație germană tip „Siemens”, iar, din anul 1908, cu trei stații radiotelegrafice tip „Telefunken”) armata română. Aeronautica a fost dotată cu cinci aparate de aerostație tip „Drachen” de 630 m.

În paralel, în perioada 1907 – 1911, personalul secției de aerostație militară și-a completat pregătirea, dovedindu-și utilitatea în cadrul forțelor armate, în timpul manevrelor militare organizate și executate în zonele: Murfatlar, Ghimpați, București, Slatina și

▲ Escadrila "Farman 5". Decorarea aviatorilor români și francezi.

Roman. În anul 1912, aerostașierii români au luat parte și la exerciții militare de cooperare cu trupele de uscat. Rezultatele acestora au determinat conducerea armatei române să achiziționeze, în anul 1913, încă trei baloane-zmeu cu accesoriile aferente. Cu această ocazie, a fost înființată prima companie de aerostație militară.

Pentru aviație, guvernul liberal, condus de Ion I.C. Brătianu, a acordat tot sprijinul inginerului Aurel Vlaicu, pentru a construi, după un proiect original, avionul "Vlaicu nr. 1 model 1910," primul ministru ordonând ministrului de război, generalul Grigore Crăiniceanu, să asigure toate condițiile pentru realizarea aparatului. Banii au fost puși la dispoziția inventatorului de către armată. La manevrele militare din anul 1910, din sudul țării, Aurel Vlaicu, prin zborul executat, de la Slatina la Piatra Olt, în serviciul armatei, a demonstrat importanța aviației în sistemul militar. A început, astfel, să se contureze rolul pe care aviația urma să-l aibă într-un conflict militar. La manevrele militare din octombrie 1911, din zona Roman, a participat și aviația¹³. Reușita participării aviației în cadrul manevrelor militare din octombrie 1911 a determinat conducerea armatei să ceară sprijinul regelui Carol I în direcția înființării unei școli de zbor care să fie subordonată Ministerului de Război.

Un puternic curent reformist s-a manifestat, în acea vreme, în domeniul militar. O importantă inițiativă a fost promovarea unei noi legi pentru organizarea armatei, adoptată de cele două camere ale Parlamentului, în martie 1908, când promotorul legii, generalul Alexandru Averescu, a subliniat nevoia imperioasă a

reformării sistemului militar românesc și alinierii lui la standardele de performanță existente pe plan european. Reformele s-au implementat puternic când șef al Marelui Stat Major a devenit chiar generalul Alexandru Averescu (1 decembrie 1911 – decembrie 1913), iar ministru de război Nicolae Filipescu. Înnoirile promovate în acești ani în organismul militar au vizat succesul în război prin: organizarea și calitatea trupelor, susținerea factorului moral și întrebuințarea unor noi genuri de armă.

În pofida greutăților și lipsurilor obiective, generate de stadiul de dezvoltare a țării, armata română a fost ajutată de receptivitatea la nou a regelui Carol I, de deschiderea ministrului Nicolae Filipescu și de competența generalului Alexandru Averescu, ce au înnoit planul gândirii și practicii militare, conform evoluțiilor internaționale. În acest context, și întrebuințarea aeronauticii în scopuri militare de către armata română a devansat concepția armatelor multor state europene,¹⁴ odată cu înființarea la Ministerul de Război a școlii de la Cotroceni,¹⁵ ceea ce a însemnat înființarea aviației militare române (aveam o școală de zbor, una de aerostație, și construim avioanele necesare oștirii), respectiv începea o politică aeriană coerentă, sprijinită atât de liberali cât și de conservatori.

Înaltul Decret Regal 1953, din 27 martie 1912, semnat de ministrului de război conservator Nicolae Filipescu și contrasemnat de regele Carol I, decreta la articolul I: "*Pe ziua de 1 aprilie 1912 ... se creează una școală și un parc de aviațiune, cu reședința la București, depinzând ca administrație și comandament de batalionul de căi ferate militare, iar din punct de*

vedere tehnic de inspectoratul general al genului.“ Exact la un an după înființarea Școlii Militare de Pilotaj, la 1 aprilie 1913, a fost votată legea care a pus bazele aeronauticii militare, ca armă de sine stătătoare în România,¹⁶ Ambele realizări au fost, cu siguranță, binevăzute și susținute de șeful Marelui Stat Major generalul Alexandru Averescu. Conducerea Școlii Militare de Pilotaj a elaborat imediat și a prezentat spre avizare două documente importante pentru viitorul său.¹⁷

Foarte repede însă, s-a declanșat cel de-al doilea război balcanic (27 iunie – 28 august 1913), iar aeronautica română a și primit botezul războiului. Comandamentul Armatei Române în campania contra Bulgariei a avut în componere pe Regele Carol I, Principele Ferdinand, Prințul Carol și generalul Averescu. Aceștia au fost răsplățiți pentru spiritul lor vizionar cu privire la aeronautică, ca factor important în procesul de modernizare a armatei României. Atitudinea României și comportarea armatei sale pe timpul războaielor balcanice au atras atenția asupra rolului pe care factorul militar românesc îl putea juca într-un viitor conflict armat internațional, rol apreciat tot mai mult în cercurile politice și militare importante ca fiind hotărâtor pentru raportul de forțe de pe teatrul de

operații sud – est european.

Primele misiuni de luptă ale aviației militare române au fost cele îndeplinite pe timpul celui de-al doilea război balcanic. Aceasta a avut în componere două secții: secția I a Școlii Militare de Pilotaj cu 7 piloți și 5 avioane (2 avioane biplane "Farman" și 3 avioane monoplane "Bleriot", "Nieuport", "Morane" și a folosit aerodromul de la Corabia) și secția II a Ligii Naționale Aeriene, cu 10 avioane pregătite pentru a sprijini trupele terestre (avioanele purtau numele orașului sau județului donator de exemplu Iași, Botoșani, Mehedinți etc.).

A fost unul din primele teste pe plan mondial în care aviația și-a demonstrat practic și convingător utilitatea în acțiuni de război, prin misiuni de recunoaștere (inclusiv fotografii aeriene) dar și ca mijloc de difuzare a unor materiale de propagandă adresate populației civile din tabăra adversă.¹⁸ De altfel, oficiosul sofist "Vecerna Posta" recunoștea că: *"românii posedă câteva aeroplane și câțiva ofițeri bine instruiți – piloți – care la manevrele din anul acesta au operat foarte reușit. Afară de aceasta, românii mai au și o școală specială pentru pregătirea piloților."* Iată primele efecte, primele aprecieri internaționale. Reușitele misiunilor de recunoaștere și observare au făcut ca trecerea Dunării și marșul energic către Sofia să fie o

▲ Piloți români și francezi din personalul escadrilei "Farman 5" pe aerodromul de la Slobozia Conachi.

mare reușită, deoarece informațiile dublate de fotografii aeriene au arătat realitatea tactică, operativă și strategică a frontului româno-bulgar. Datorită acestor date valoroase, armata română a ajuns rapid la Sofia și a urgentat încheierea celui de-al doilea război balcanic.

Rezultatele campaniei au fost bine apreciate. Mobilizarea și concentrarea, dar, mai ales, trecerea Dunării, marșurile, rezistența extraordinară la efort și în condițiile unor lipsuri logistice consistente, au evidențiat ceea ce, în vreme, a fost apreciată ca: "*o campanie de viteză echivalentă cu o izbândă militară.*"¹⁹ Conduita României și comportarea exactă și eficientă a trupelor sale în operații au determinat reevaluarea substanțială a factorului românesc în spațiul sud-est european. Creșterea statutului internațional al României, după cel de-al doilea război balcanic, este și astăzi imaginea cea mai elocventă a valorificării imediate a puterii aeriene în putere armată, dar, mai ales, fundament al politicii internaționale, ce a așezat România în primul planul actorilor geopolitici din centrul și sud-estul Europei.

Aeronautica devenise o proiecție de categorie de forțe a armatei române, iar, ca urmare a frumozelor reușite din cel de-al doilea război balcanic, s-a reglementat modul de brevetare a piloților și observatorilor aerieni, condițiile de admitere în școală, drepturile absolvenților, înființarea primelor financiare pentru orele de zbor, crearea unui corp al aeronauților, pe baza unui angajament de trei ani, facilități și recunoașteri avizate și de șeful Marelui Stat Major, generalul Alexandru Averescu.

Izbânda a dat avânt României în acțiunile viitoare și a creat ascendentul moral necesar armatei pentru acțiunile ce urmau să vină și care nu s-au lăsat mult așteptate. La 15/28 august 1916 armata română a fost mobilizată având în componere și cele 4 escadrile de aviație, cu 28 de avioane, ale Școlii Militare de Pilotaj, precum și o companie de aerostație.

Impasului politic al legăturilor secrete cu Puterile Centrale odată depășit, i-a urmat schimbarea preparativilor militare, deoarece, după 30 de ani de pregătiri, alături de germani împotriva rușilor, (care au constat în educație militară germană, admirație față de aceasta, lucrări de apărare cunoscute și inspectate de militarii germani, căi ferate și șosele gândite și construite pentru a înlesni concentrările împotriva Rusiei), totul trebuia urgent regândit într-un uriaș salt, sub presiunea evenimentelor.

Cea mai importantă cantitate de armament și muniție a fost acum contractată în Franța, țară cu care s-au semnat două convenții, la 8 martie 1915 și la 7 ianuarie 1916. Între altele, se prevedea cumpărarea a 40 de avioane.²⁰ Din armata operativă 9/10 erau trupe combatante, iar 1/10 servicii divizionare. Din trupele combatante 81% aparțineau infanteriei, 4% cavaleriei, 4% genului, 9% artilerie, 1% marinei, 0,4 % jan-

darmeriei, 0,2 aviației.²¹

La 15 august 1916, România s-a alăturat Antantei și a intrat în Marelui Război cu dorința de a-și îndeplini idealul de unitate națională. Pentru a-și realiza menirea, Școala Militară de Pilotaj și Școala Militară de Observatori Aerieni s-au operaționalizat, participând la declanșarea operațiilor militare. Mai mult decât atât, ca urmare a îndeplinirii ordinului de dislocare în Transilvania la Brașov, la forțele comandate de generalul Averescu,²² în data de 16 august 1916, primul aviator care a trecut Munții Carpați în zbor, îndeplinind visul de aur al lui Vlaicu, a fost locotenentul Ioan Peneș, comandant de escadrilă în școală. Comandați de căpitanul Constantin Fotescu, piloții-instructori precum: locotenenți Haralambie Giossanu, Athanase Enescu, Constantin Beroniade²³, Panait Cholet, Scarlat Ștefănescu, Ovid Ratescu, Paul Mușianu, la comanda escadrilelor școală sau ca luptători aerieni, și-au adus o prețioasă contribuție la îndeplinirea exemplară a misiunilor de luptă în zbor, înscriind numeroase fapte de eroism în istoria aviației românești. Piloții Escadrilei F-2 au executat, la început, misiuni de recunoaștere, în zona geografică Brașov – Făgăraș, și, ulterior, pe timpul replierii unităților Armatei 2 Română, în zona de nord Cîmpulung Muscel, Curtea de Argeș, Bran, Valea Teleajenului.

Prima misiune de recunoaștere a fost încredințată echipajului format din locotenentul pilot Atanase Enescu și fotografii Gheorghe Marcovici, chiar a doua zi după mobilizarea armatei, respectiv la 16 august 1916. Echipajul a pătruns în spațiul aerian inamic, la sud de Dunăre în zona Rusciuc-Razgrad și a făcut fotografii aeriene, din care M.C.G.R. a putut constata că numeroase coloane de trupe inamice se aflau în deplasare de la Razgrad spre Nord.

Impetuozitatea inamicului, superior în tehnică, a făcut ca armata română să se retragă de pe frontul dunărean și de pe arcul carpatic. După o ofensivă victorioasă în Transilvania, armata română, datorită contextului strategic nefavorabil și a nepregătirii materiale, a fost nevoită să se retragă. În ziua de 4 septembrie aviația română a pierdut, în luptă, primele avioane și echipaje din istoria sa. La Tâlmaci, a fost doborât, de către artileria antiaeriană inamică, avionul pilotat de locotenent aviator Petre Crețu, observator sublocotenent aviator Cociu, aflați într-o misiune de legătură în zona Sibiu, ordonată de către comandantul Armatei 1 Română. În aceeași zonă, a fost lovit și un avion al cărui echipaj era format din locotenentul aviator Mărășescu cu locotenentul observator Anghelian, aflați în misiune de legătură în folosul Armatei 2 română.

Nu este locul prezentării frumoasei, eroice și, în final, glorioasei epopei a Armatei Române în Marele Război, ci doar al celor legate de Alexandru Averescu în speța alăturată aeronauticii române.

Generalul Averescu a acordat, la rându-i, un rol important aviației în timpul pregătirii și executării oper-

ației din sudul țării. M.C.G.R. a întărit Grupul de armate Sud cu avioanele ce se aflau disponibile în zona Capitalei, pentru misiuni de recunoaștere și observare. Sunt de menționat misiunile executate pe frontul de sud, la 23 august, de către locotenent aviator V. Alecsăndreanu (ce a executat recunoașteri și supravegheri, în zona capului de pod de la Turtucaia, iar, ulterior, pe frontul Dunării și în Dobrogea), cele de recunoaștere, executate, în 24 august 1916, de către locotenentul aviator Gheorghe Negrescu (având la bordul avionului un soldat înarmat cu o carabină „Manlicher” la sud – vest de Siliștră, la altitudinea de 2500 m). Aceștia au adus prețioase informații privind concentrările de trupe inamice și direcțiile de deplasare a coloanelor, acestea ducând la aprobarea unor măsuri cu caracter operativ de mare importanță. Pentru felul în care și-a îndeplinit misiunea, locotenentul Gheorghe Negrescu a fost decorat cu Ordinul „Steaua României” cu spade, în gradul de cavaler, iar plutonierul t. r., aviator Nicolae Tănase, a fost decorat cu „virtutea militară” clasa a II - a.²⁴ În misiunile de recunoaștere, observare, bombardament și legătură executate, echipajele române au fost atacate de avioanele inamice.

Din nou, generalul Alexandru Averescu părea să beneficieze de sprijinul nemijlocit al aviației, când, pe 15/28 și 16/29 septembrie, aviația română raporta că la Rusciuc și Turtucaia, erau doar mici garnizoane, iar pe o adâncime de 30 km. nu erau trupe inamice,²⁵ generalul sperând în realizarea surprinderii. Deși angajarea luptei aeriene nu era posibilă, datorită lipsei de armament²⁶, piloții noștri au dovedit înaltă măiestrie în executarea manevrelor de pilotaj, sustrăgându-se gloanțelor adversarilor, reușind să determine avioanele inamice să renunțe la luptă sau la încercarea distrugerii podului.²⁷ Așa s-a întâmplat, la 19 septembrie 1916, în timpul trecerii trupelor române la sud de Dunăre pe podul de la Flămânda, când căpitanul Constantin Beroniade, care primise misiunea să execute supravegherea trupelor, patrulând la altitudine joasă în zona podului, a fost interceptat de un avion de recunoaștere inamic. Manevrelle agresive, curajoase, executate de căpitanul Beroniade au determinat avionul german să se îndepărteze.²⁸ Contraofensiva dușmană a fost puternică pe frontul de sud. Stau măturie luptele de la Amzacea, Topraisar,²⁹ Tuzla,³⁰ sau Cobadin.

În cronică relatiilor militare ale României cu alte state, la loc de cinste se situează colaborarea româno-franceză. Sosirea Misiunii Militare Franceze,³¹ condusă de generalul Henri Mathias Berthelot în România, la mijlocul lunii octombrie 1916, a avut loc într-un context strategic nefavorabil pentru armata română, care înregistrase grave insuccese, atât pe frontul de sud în Dobrogea, cât și pe cel de nord, din Carpații Orientali și Meridionali.

Nu e mai puțin adevărat că, pe parcursul colaborării au apărut, îndeosebi la nivel superior, unele fricțiuni;

cazul Averescu (ofițer ambițios, bine pregătit și cu conștiința valorii sale) - Berthelot este celebru, reproșându-i-se șefului misiunii franceze frecvențele sale intervenții în luarea deciziilor de către M.C.G.R. La începutul lunii noiembrie 1916, a sosit la Pipera o escadrilă franceză, care a fost pusă la dispoziția M.C.G.R., fiind încadrată cu observatori români și francezi.³² În componența Misiunii Militare Franceze, pentru aeronautică au sosit 147 militari dintre care 87 de piloți, 10 observatori, 7 aerostieri, iar restul de alte specialități.

Amploarea operațiilor militare desfășurate în toamna anului 1916, dese schimbări de situații, efectuarea unor mari concentrări de forțe de către inamic, atât în podișul Transilvaniei, cât și la sud de Dunăre, au necesitat obținerea unor informații precise și oportune pentru M.C.G.R. Toate acestea au făcut ca aviația de recunoaștere să fie, în mod deosebit, solicitată, escadrilele destinate armatelor fiind obligate să execute acțiuni de bombardament, de legătură și chiar lupte aeriene.

În primele luni ale anului 1917, pe frontul român acțiunile militare au scăzut simțitor în intensitate. Perioada de calm a permis comandamentului român ca, la adăpostul aliniamentului jalonat de Carpații Orientali, râurile Putna și Siret, localitățile Focșani, Nămolosa, Galați și de Dunăre până la vărsare, apărut de Armata 2 Română și Armatele 4 și 6 Ruse, să procedeze la refacerea armatei.³³

În așteptarea primăverii, cele două alianțe adverse și-au teoretizat situațiile militare proprii, Puterile Centrale organizându-și defensiva, dispunând forțele în adâncime, scurtând liniile de apărare, pentru pregătirea sprijinului rezervelor în punctele amenințate. Antanta a preluat spiritul militar ofensiv, conform preceptului lui Petain: „*artileria cucerește, infanteria ocupă, având legătură în spațiu prin avioane și o perdea de foc care să se miște în fața trupelor.*”³⁴

Completarea armamentului și tehnicii de luptă pentru toate armele s-a făcut pe baza convențiilor încheiate cu Franța și Anglia, inclusiv la aeronautică.³⁵

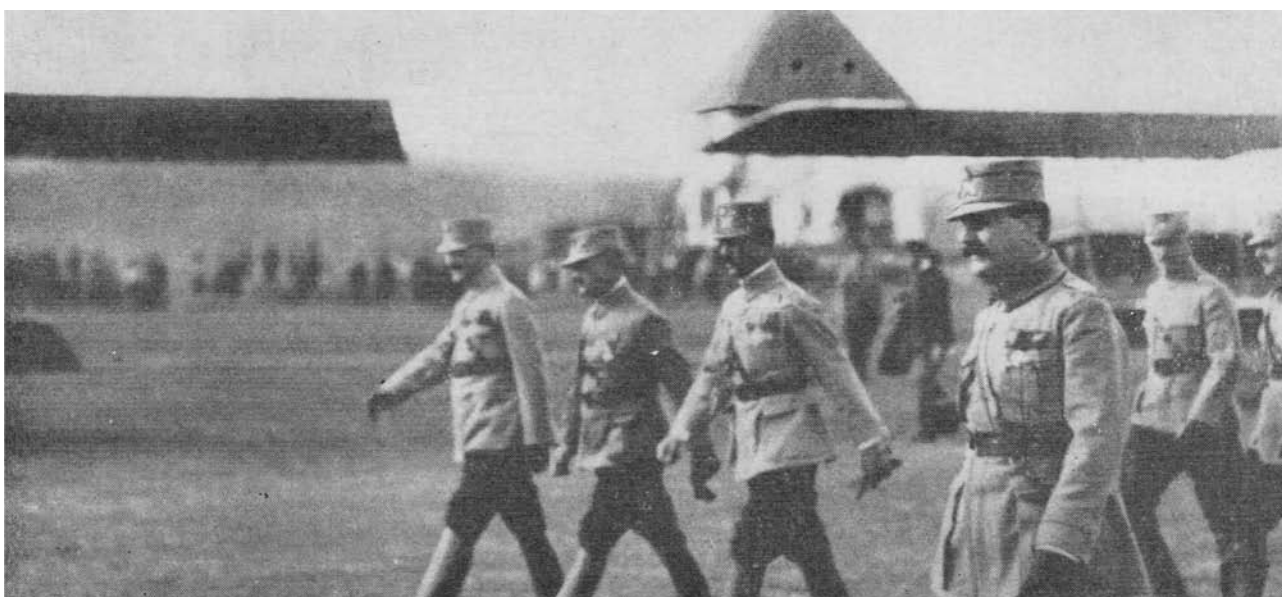
În iarna anului 1916 și primăvara anului 1917, aviația română a cunoscut un amplu proces înnoitor. Ținând seama de personalul navigant existent – piloți români și francezi (personalul escadrilei engleze plecase la începutul anului 1917), precum și de numărul avioanelor disponibile, la 17 decembrie, cu ordinul nr. 4122, șeful M.C.G.R. a aprobat propunerea generalului Berthelot de a se crea o Direcție Aeronautică, sub conducerea locotenent-colonelului De Vergnette. În cadrul Direcției au fost înființate două servicii, unul pentru aviație, condus de maior Rouse și, ulterior, de maior Constantin Fotescu, și un altul de aerostație comandat de căpitanul Laudet, căruia i-a urmat maiorul Iarca. S-a prevăzut constituirea unui parc central cu materiale și a unei rezerve generale de aviație, a 3 Grupuri de aviație, 2 Escadrile independente, 3 sub-

unități de aerostație, un serviciu foto aerian, un serviciu de aerologie și un Centru de Instruire, cuprinzând școlile de pilotaj și de observatori aeriени.³⁶ Principiul avut în vedere la reorganizare a fost acela de a avea la fiecare armată câte un Grup de aviație, iar, la M.C.G.R., o rezervă. Fiecare Grup avea atâtea escadrile de observare câte corpuri de armată din componerea armatei respective se aflau în luptă. În ceea ce privește numărul escadrilelor de vânătoare și de bombardament, faptul de care s-a ținut seama a fost cel al importanței frontului pe care armata îl avea de apărut. În general, în componerea fiecărui grup au intrat câte 2–3 escadrile de categorii diferite.

Față de organizarea aviației în campania anului

Aviație.³⁷ Fiecare companie a avut în înzestrare câte o trăsură macara pentru ridicarea și coborârea baloanelor.

Observatorii aeriени din balon au avut în dotare parașute. Fiecare companie a primit câte trei mitraliere pentru apărarea antiaeriană a balonului și câte o pușcă mitralieră, pentru observatorul aerian din nacelă. Ca măsură de protecție, s-a hotărât ca aviația de vânătoare a grupului respectiv să facă apărarea baloanelor împotriva atacurilor aeriene inamice. Misiunile care au revenit companiilor de aerostație, în 1917, constau în reglarea tirului artileriei grele și observarea câmpului de luptă; acestea se executau în tot cursul zilei.

▲ Generalul Eremia Grigorescu la escadrilele Grupului 2 aeronautic pe frontul Mărășeștilor.

1916, noua organizare a cuprins escadrile omogene, formate din avioane de același tip, cu aceeași destinație: de observare (escadrile Farman), de vânătoare (escadrile Nieuport), de bombardament (escadrile Bréguet – Michelin). Această concepție a dus la mărirea randamentului unităților de aviație, o bună întreținere a aparatelor, precum și posibilitatea delimitării spațiului aerian afectat fiecărui Grup de aviație.

Aerostația militară, în noua organizare, constituia o secție în M.C.G.R., care avea în subordine un stat major, condus de maiorul Iarca, 5 companii de aerostație, o uzină de hidrogen și o companie depozit. Baloanele Caquot sosite din Franța aveau stabilitate în timpul ascensiunii până la o viteză a vântului de 20 m/s. Cu un singur observator în nacelă balonul putea fi ridicat până la 1800 m, iar cu doi oameni (observatorul și telegrafistul cu armamentul de bord respectiv) până la 1200 m. Cablul pentru manevrarea balonului avea o grosime de 7 mm cu o rezistență de 3600 kg. Companiile de aerostație au fost puse la dispoziția armatei 1 Române și subordonate ulterior Grupului 2

Cu toate că în timpul iernii, și chiar la începutul primăverii, vremea a fost cam nefavorabilă zborurilor, generalul Alexandru Averescu a valorificat la maximum componenta forțelor sale aeriene. Piloții Escadrilei 2 Farman, din Grupul 1 Aviație subordonat Armatei 2 Române (comandați, până în martie, de locotenentul aviator Gheorghe Negrescu, apoi de locotenentul aviator Panait Cholet), au făcut dovada unor adevărate virtuți de zburători. Numai în cursul lunii ianuarie, echipajul format din locotenentul aviator Ioan Peneș și sublocotenentul observator Adrian Dumitriu, a executat zeci de recunoașteri la inamic, realizând 23 de ore de zbor și câteva lupte aeriene. Pentru activitatea sa, locotenent Ioan Peneș a fost decorat cu „Crucea de război” („*Croix de guerre*”) cu mențiunea „*pentru bravură în luptele aeriene*”.³⁸

Echipajul format din căpitan aviator Mircea Zorileanu și locotenent observator Ștefan Sănătescu s-a specializat în misiuni de bombardament. Dintre acestea vom aminti pe cele executate, pentru lovirea centrului de aprovizionare inamic de la Oituz, a unui punct de

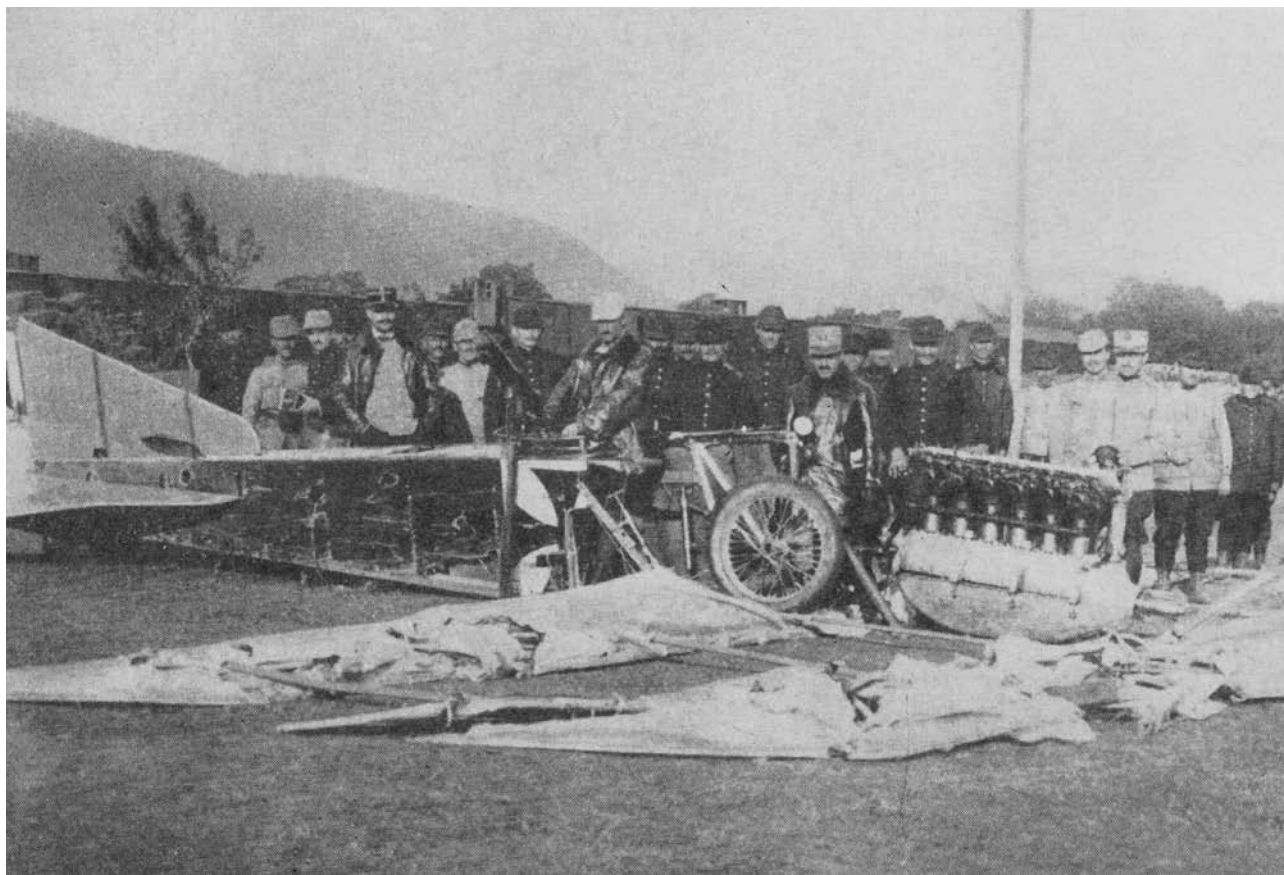
comandă de divizie, a gărilor Brețcu, Covasna și Brașov și a unor aerodromuri inamice. Executarea unor astfel de acțiuni, cu un avion tip Farman, impunea trecerea unor obstacole cu înălțimi de peste 1500 m., orientarea și menținerea direcției de zbor, în plină noapte, identificarea și lovirea precisă a unor obiective, într-o perioadă când avioanele erau lipsite de aparatura necesară pentru navigație și bombardament, a fost considerată o mare performanță. Colaborator apropiat al căpitanului aviator Mircea Zorileanu, Constantin Gonta l-a însoțit, adesea, ca observator. Cei doi zburători au executat și numeroase misiuni de recunoaștere și observare, totalizând 45 de ore de zbor. Pe lângă recunoașterile executate, echipajul a totalizat, numai în cursul primei jumătăți a lui mai 1917, 30 de ore de zbor în misiuni de bombardament.

La rândul lor, piloții Escadrilei Farman – 6, comandată de căpitan aviator Scarlat Ștefănescu, pe lângă recunoașterea dispozitivului inamic, au executat, ca și piloții Escadrilei Farman – 4, misiuni de bombardament și chiar lupte aeriene. Astfel, o formație alcătuită din 5 avioane, pilotate de sublocotenentul aviator F. Raguier, locotenent aviator D. Naidinescu și adjutant aviator Lafarge, împreună cu observatorii: locotenent aviator Lataste, sublocotenent aviator Darian, caporal Smirnă, sublocotenent N. Nicolau și sublocotenent C. Bădulescu, au bombardat, în 19 mai 1917, depozitele

de materiale și barăcile cu tehnică de luptă inamică din gara Cîmpurile. Echipajul format din locotenent aviator P. Ioanin și locotenent observator I. Darian, deși se găsea într-o misiune de recunoaștere, a fost nevoit să angajeze, în ziua de 9 mai 1917, lupta aeriană cu un avion inamic, pe care a reușit să-l doboare. Acesta a fost primul echipaj român care doboară un avion inamic în luptă aeriană.

O activitate deosebit de fructuoasă au desfășurat, în iarna și primăvara anului 1917, piloții celor trei escadri de vânătoare. Escadrila Nieuport – 1, comandată, inițial, de căpitanul René Chambe și, ulterior, de căpitanul Charles De Micheletty. S-au executat, în folosul unităților Armatei 2 Române, zeci de misiuni pentru: protecția avioanelor, recunoaștere, patrulare, și interdicere a pătrunderii aviației inamice deasupra trupelor proprii. În cadrul misiunilor de protecție, o formație de patru avioane ale acestei escadri a escortat în ziua de 19 mai, formația Farman-2, care a executat bombardarea depozitelor de materiale din gara Cîmpurile.³⁹

Escadrila Nieuport – 1, a efectuat și numeroase misiuni, în special în sectorul Brăila și în zona de nord a Dobrogei. S-au remarcat, prin curajul și spiritul de sacrificiu dovedit, locotenent aviator Vasile Craiu, sublocotenent aviator Marin Popescu (care, în 14 mai 1917, a doborât un avion inamic) și plutonier aviator Paul

▲ Avion inamic doborât pe front în anul 1917.

Pauchert. De un curaj demn de remarcat, a dat dovadă, în repetate rânduri, locotenent Vasile Craiu, brevetat ca pilot militar cu numai un an înaintea intrării României în război. În zilele de 27 și 28 martie 1917, acesta a angajat lupte aeriene cu două avioane germane. La 19 aprilie 1917, Vasile Craiu a angajat (în zona orașului Galați) o luptă aeriană cu trei avioane inamice, pe care le-a atacat cu hotărâre, îndepărtându-le din zonă, iar în 21 aprilie 1917 a luptat cu mult curaj cu alte două avioane inamice. La 12 mai 1917, locotenent Craiu a atacat, în zona localității Barboși (jud. Galați), un hidroavion german, ce a amerizat pe râul Siret. În timpul unei lupte aeriene, cu trei aviatori dușmani, Craiu, deși rănit la mâna dreaptă, a continuat să piloteze aparatul aterizând în apropierea liniei frontului.

În ziua de 24 martie 1917, o formație de 10 avioane germane a bombardat prin surprindere aerodromul Tecuci, fără însă să producă mari avarii. Câteva zile mai târziu, în zorii lui 1 aprilie 1917, piloții noștri au bombardat, de la mică înălțime, cu o formație de trei avioane de Escadrila Farman – 7, aerodromul inamic de la Focșani, sub acoperirea aviației de vânătoare. În după amiaza aceleiași zile, ca ripostă, aviația inamică a trecut Siretul cu intenția de a ataca aerodromul Tecuci; piloții Escadrilei Nieuport – 3 au interceptat însă formația inamică. Numai trei avioane germane au reușit să ajungă până la marginea aerodromului de la Tecuci și să arunce bombele, fără să producă pagube. Pe 6 aprilie, 3 avioane din Escadrila Farman – 7 au bombardat din nou aerodromul inamic de lângă Focșani.⁴⁰

Succinta enumerare a acțiunilor aviației, din prima parte a campaniei anului 1917, scoate în evidență creșterea forței combative a tuturor escadrilelor, ca urmare a noilor aparate de zbor intrate în dotare, a organizării mai bune și în special a pregătirii personalului navigant. M.C.G.R. condus de generalul Constantin Prezan împreună cu generalii Constantin Cristescu și Alexandru Averescu, comandanții Armatei 1 și 2 Române, generalul Berthelot și comandanții Armatei 4 și 6 Ruse.

Devansând pregătirile inamicului, tunurile Armatei 2 română instalate pe malul stâng al Siretului și pe dealurile Vrancei, au marcat, la 9 iulie 1917, începutul luptelor din „Triunghiul eroic”: Mărășești, Mărăști, Oituz, la care au participat și cele 2 escadrelor de aviație române alocate pentru asaltul pozițiilor inamice din zona Mărăști.⁴¹

În vederea marilor bătălii ce se întrevădeau, pentru vara anului 1917, în conformitate cu ordinul M.C.G.R. nr. 1247, din 9 iunie 1917, în organizarea Grupului 1 Aviației, afectat Armatei 2 Române, n-au intervenit modificări Misiunile ce au revenit aviației, prin ordinul de operații nr. 1638, din 20 iunie 1917, dat de generalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei 2 Române, în vederea ofensivei de la Mărăști, erau con-

cretizate astfel: „Cât va dura lupta, cel puțin două aparate de recunoaștere vor fi, atât cât condițiile atmosferice vor permite neconținut în zbor pentru a ține pe comandantul corpului de armată, prin telegrafie fără fir și prin rapoarte aruncate în anumite locuri la curent cu mersul acțiunii și cu modificările survenite în situația inamicului. Numărul de aparate posibil a se destina artileriei, va fi de asemenea în continuă activitate pentru ca tragerea noastră să se facă în cele mai bune condiții de eficacitate. Escadrila de luptă va proteja avioanele noastre care vor fi în zbor și va ataca pe cele dușmane. Restul de avioane disponibile se va întrebuința pentru recunoașteri în spatele liniei de luptă dușmane și pentru atacuri cu bombe”.⁴² Este, poate, citatul cel mai reprezentativ al modului în care generalul Alexandru Averescu înțelegea să valorifice forța aviației sale în luptă. Tactica întrebuințării în luptă a aviației prevedea: cercetarea îndepărtată până la o adâncime de 80–100 km; însoțirea infanteriei în timpul atacului la mică înălțime, asigurând informații asupra liniei infanteriei inamice; bombardarea obiectivelor, inclusiv cu avioanele de observare, care puteau lua la bord câte 5 proiectile de 75 mm de artilerie, după lansarea bombelor avioanele urmând să continue misiunile de cercetare;⁴³ plasarea aerostatelor la 5–7 km în spatele primelor linii, fiind destinate în special reglajului tirului de artilerie grea (observarea făcându-se între orele 4.30 și 21.00, cu o singură oră de întreprerere, necesară schimbării observatorilor).

Grupul 1 Aviație, deși dotat cu mai puține mijloace și fără nici o companie de aerostație la dispoziție, a executat 171 misiuni, din care 72 de vânătoare, 5 de bombardament, 6 de legătură, 17 supraveghetori de sector, 28 de reglaje pentru artilerie și restul de recunoaștere. Referindu-se la înfrângerea de la Mărăști, comandantul Armatei 1 Austro–Ungare arată că una din cauzele acestei înfrângerii „a fost o admirabilă cooperare între infanteria, artileria și aviația română”⁴⁴. Bătălia de la Mărăști a rămas în analele istoriei militare drept un model pentru pregătirea și ducerea unei operații ofensive, studiată mereu de generațiile care au urmat. Este rezultatul cel mai temeinic al militarului Alexandru Averescu în războiul de întregire purtat de România în anii 1916 – 1918.⁴⁵ Observațiile comandantului Armatei 1 Austro–Ungare confirmă buna aplicare a amintitului principiu a lui Petain de către experimentatul general Averescu.

În timpul bătăliei de la Oituz, echipajele Grupului 1 Aviație au executat numeroase misiuni printre care: peste 90 de recunoaștere și observare, 7 de bombardament, 117 de protecție și interceptare, efectuate de escadrila de vânătoare, 68 de reglaje. S-au executat, între 25 iulie și 14 septembrie, 289 misiuni, ceea ce, pentru cele 32 de zile favorabile zborului, a reprezentat o medie de 9 ieșiri pe zi.⁴⁶

Aviația de vânătoare și chiar cea de observare au angajat numeroase lupte aeriene cu inamicul. Printre

piloții care și-au doborât adversarii în astfel de acțiuni s-au remarcat sergentul major Ștefan Iliescu (4 august 1917), sublocotenentul aviator Brullard și echipajul format din locotenent Gheorghe Stâlpeanu și plutonier Nicolai Cicei (13 august 1917)⁴⁷. Un alt avion a fost doborât de artileria antiaeriană. Locotenentul Gheorghe Stâlpeanu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” cl. a III – a „*pentru vitejia și avântul cu care a executat mai multe zboruri primejdioase pe câmpul de luptă în august 1917. S-a distins în mod strălucit, în ziua de 13 august, când aflându-se într-o recunoaștere îndepărtată în liniile inamice și fiind atacat de trei avioane, a primit această luptă inegală cu un sânge rece remarcabil, a doborât pe unul din ele, silind pe celelalte să se retragă*”⁴⁸.

S-au remarcat în aceste acțiuni căpitanul aviator Micheletty, locotenent P. Ioanin, locotenentul C. Mincu, plutonierii I. Mănescu, Șt. Bucur și D. Rosseti și observatorii căpitan Măicănescu, locotenent Darian, sublocotenent C. Gonta și locotenent Gh. Stâlpeanu.⁴⁹

După încheierea acțiunilor de amloare, care au intrat în istorie sub denumirea bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, activitatea aviatorilor români s-a desfășurat, în continuare, cu același elan și spirit de sacrificiu, până la încheierea ostilităților, în toamna anului 1917. Misiunile ordonate de comandamente au fost îndeplinite cu aceeași promptitudine și curaj. M.C.R. și comandamentele celor două armate române au fost continuu ținute la curent cu activitatea inamicului. Se pot aminti asamblajele fotografice executate pe întregul front inamic de către echipajul format din plutonier L. Gjebovici și sublocotenent Constantin Nicolau.

Aviația de vânătoare a susținut numeroase lupte aeriene. Numai în intervalul 1 septembrie – 20 noiembrie 1917, au fost doborâte în luptele aeriene 9 avioane inamice. Primul pilot de vânătoare român ce a doborât un avion inamic (14 mai 1917) a fost sublocotenentul Marin Popescu. La 25 iulie 1917, el a reușit să doboare un al doilea aparat. Pentru curajul și virtuozitatea sa a fost decorat cu ordinele „Mihai Viteazul” și „Virtutea aeronautică”, clasa cavalier.

În cursul unei lupte aeriene, în ziua de 25 octombrie, plutonier Ioan Muntenescu a executat trageri precise de la mică distanță și, manevrând cu multă măiestrie aparatul său, a doborât două avioane inamice. În aceeași zi, plutonier Paul Magîlea a doborât un avion inamic și s-a angajat într-o luptă inegală cu alte trei. Alături de sublocotenentul Marin Popescu, plutonierul Ioan Muntenescu și locotenentul Vasile Craiu, plutonierul Paul Magîlea va rămâne în istoria aviației ca unul dintre cei mai buni aviatori militari din primul război mondial, „*pentru vitejia și avântul cu care a executat un mare număr de zboruri periculoase în timpul campaniei din 1916–1917*” se menționează în decretul

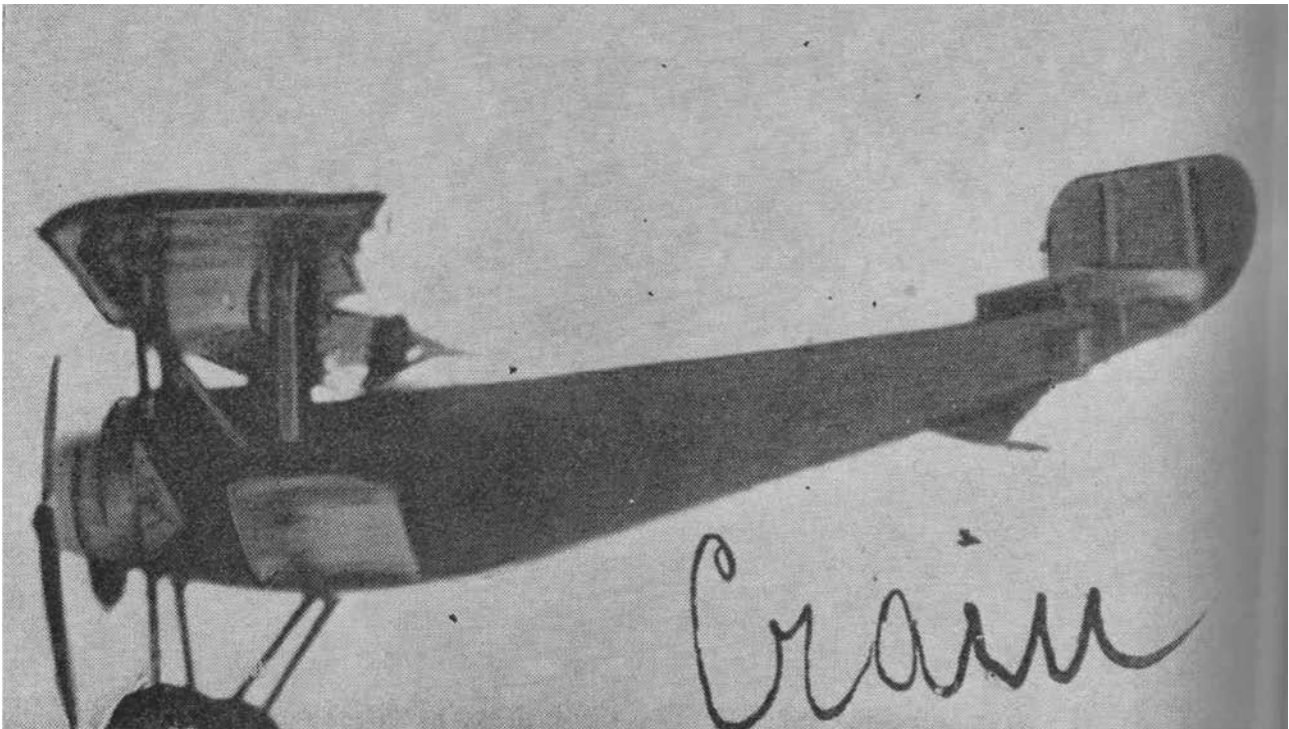
nr. 830 de decorarea a plutonierului aviator Paul Magîlea cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III – a.

La 17 noiembrie 1917, plutonierul Ioan Muntenescu, împreună cu sublocotenent Egon A. Nasta și locotenent Vasile Craiu, a interceptat trei avioane inamice de tip Fokker. Unul dintre acestea a fost doborât, în apropierea localității Răcoasa, iar celelalte au fost puse pe fugă. Întorcându-se la aerodrom, aparatul pilotat de plutonier Ioan Muntenescu s-a prăbușit, brusc, de la înălțimea de 50 m. pe aerodromul Tecuci, pilotul pierzându-și viața.

În lunile care s-au scurs după bătălia de la Mărășești, aviatorii români au executat câteva îndrăznețe misiuni speciale. Astfel, în noaptea de 16 octombrie 1917, la orele 20, un echipaj, format din maior Constantin Cristescu și maistrul de marină Dumitru Rosseti, și-a luat zborul din sudul Moldovei spre București, aflat sub ocupația cotropitorilor. Dând dovadă de multă stăpânire de sine, calm și măiestrie în conducerea aparatului și orientarea pe timpul nopții, cei doi bravi aviatori au ajuns cu bine deasupra Capitalei, unde au lansat pachete întregi cu manifeste, care chemau la luptă locuitorii orașului, pentru grabnica alungare a ocupanților din țară. La întoarcerea din misiune, avionul s-a prăbușit la numai o sută de metri de linia frontului românesc. Pentru modul cum și-a îndeplinit misiunea, echipajul a fost decorat. În decretul prin care i se conferea maiorului Constantin Cristescu, din Grupul 1 Aviație, Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III – a se arăta: „*Pentru curajul excepțional, devotamentul și abnegația cu care, deși suferind, s-a oferit să execute și a executat ca observator un raid de noapte de 6 ore în niște condiții extrem de defavorabile. Plecând în seara de 16 octombrie 1917 la ora 19.47, a urmat itinerariul Floreasca, Focșani, Rîmnicu–Sărat, Buzău, Ploiești, București, Ploiești, Buzău, Brăila, Galați, focșani, Rîmnicu–Sărat, și a căzut cu avionul la ora 1.35 noaptea la Strejescu, în linia inamică și numai la 100 m departe de frontul român, din cauza unei pane de motor, a lipsei semnalelor luminoase și a tăierii comenzii de direcție de către unul din gloanțele dușmane. A aruncat scrisori și manifeste de încurajare la București și a rezistat cu onoare și tărie tuturor încercărilor făcute de tabăra inamică, pentru a-l face să-și calce jurământul față de patrie.*”

O misiune asemănătoare a fost executată și de echipajul constituit din locotenent Constantin Mincu și Radu Cuțarida, care a trecut Munții Carpați în zbor și a lansat manifeste în câteva localități din partea de sud – est a Transilvaniei.

La 26 noiembrie/9decembrie 1917, s-a încheiat, la Focșani, armistițiul între armatele ruse (de pe frontul românesc) și române și armatele Puterilor Centrale. De asemenea, încetau și operațiile aeriene⁵⁰. În numai două luni și jumătate (1 septembrie – 20 noiembrie

▲ Avionul "Nieuport" pilotat de căpitanul Vasile Craiu.

1917), aviatorii români au executat un total de 621 misiuni.

Ce putem spune astăzi despre „mitului Averescu” și legăturile personajului real cu aeronautica. Ceva din imensa popularitate, de la începutul anilor '20, mai ales în ceea ce privește dimensiunea militară a personalității sale, s-a păstrat în conștiința publică. La aceasta a contribuit, fără îndoială, acordarea gradului de mareșal, în anul 1930, de către regele Carol al II –lea, ca recunoaștere binemeritată a faptelor de arme din al doilea război balcanic, dar, mai ales, din primul război mondial.

În ceea ce privește aeronautica, cu siguranță, el a intuit valoarea acesteia în luptă, într-o perioadă în care întrebuințarea aviației în operații militare nu era clară, ea evoluând la noi în paralel cu elaborările teoretice privind folosirea acestui nou mijloc de locomoție și armă în statele cele mai avansate din Europa.

Alexandru Averescu a susținut afirmarea aviației militare române, folosind-o în numeroase misiuni de luptă, o însemnată pondere având-o studierea pozițiilor și dispozitivelor inamicului, prin recunoașteri permanente, efectuarea reglajelor focului artileriei asupra obiectivelor inamicului dispuse în adâncime, recunoașteri îndepărtate în spatele frontului inamic, pentru a identifica rezervele acestuia, efectuarea unor bombardamente aeriene asupra aglomerărilor de trupe și aerodromurilor inamice, iar contribuția teoreticianului și practicianului militar, în ce privește uti-

lizarea acestei arme, fiind unanim recunoscută.

Note:

1. Otu, Petre, colonel doctor, „Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic, legenda,” Editura Militară, București, 2005, passim p 7 - 11.

2. Nota autorului, Alexandru Averescu a avut un rol activ și în conducerea unor importante reviste militare ale vremii ca redactor și mai apoi prim-redactor mai întâi a „Revistei Armatei” publicație înființată în 1883 și apoi la „România Militară” ce a apărut în perioada 1864 – 1866.

3. Otu, Petre, colonel doctor, *Op. cit.*, Editura Militară, București, 2005, p 18

4. n.a.: Folosirea baloanelor încărcate cu materiale explozibile s-a înregistrat la sfârșitul sec. al XVIII – lea. Primii care au recurs la acest mijloc de luptă au fost francezii în luptele de la Fleures în 1774, apoi de rușii în 1812 în bătălia de lângă Moscova împotriva trupelor lui Napoleon. Au urmat austrieci la asediul Veneției în 1848. În fapt, baloanele erau purtate de vânt, iar materialul explozibil aflat în nacele, era detonat atunci când se afla deasupra adversarilor, fiind prima formă de război aerian. De aceea, în 1899 prima Conferință de pace de la Haga a încercat să reglementeze folosirea aparatelor mai ușoare decât aerul prin „Declarația relativă la interzicerea pe o perioadă de cinci ani a lansării de proiectile și explozive din înaltul baloanelor”.

5. Otu, Petre, colonel doctor „Op. cit.” Editura Militară, București, 2005, passim p. 21 – 25.

6. *Ibidem*, p 33 – 34, „La împărțirea tacticii în două domenii distincte, formulele cele mai utilizate fiind „tactica mare”, sau „tactica generală”, și „tactica mică” sau „tactica elementară”. Alexandru Averescu a admis că tactica generală este strategia

câmpului de luptă, iar tactica elementară se ocupă cu modul de acțiune al armelor, izolate sau combinate. După opinia sa, tactica generală „îmbrățișează bătălia în mod complexiv (în ansamblu – n.n.)”, fără a se ocupa de detaliile luptei (modul de acțiune al diferitelor arme în parte sau reunite. Este domeniul care se va numi în deceniile următoare, „arta operativă”. Cât privește tactica elementară, ea trebuia să studieze, așa cum am precizat, „acțiunea celor trei arme (infanteria, cavaleria, artileria) luate mai întâi izolat și în urmă combinate în diferite moduri posibile”

7. *Ibidem*, p. 37.

8. *Idem*, p. 35.

9. n.a. Alexandru Averescu avea în acest an gradul de căpitan și lucra la Marele Stat Major în cadrul Secției 3 operații, unde a cunoscut valoarea practică a folosirii baloanelor.

10. Tănăsescu, A., *Navigație aeriană*, București, 1909, p. 177.

11. XXX, „Istoria aviației române” Editura științifică și enciclopedică, București, 1984, p. 64.

12. Otu, Petre, colonel doctor, *Op. cit.*, p. 23

13. n.a. Au executat misiuni de recunoaștere în folosul armatei, prințul G. V. Bibescu, locotententul Mircea Zorileanu, sublocotenentii Gheorghe Negrescu, Ștefan Protopopescu, Nicolae Capșa și Ion Istrate, precum și primul pilot civil, tânărul în vârstă de 18 ani Polihroniade Vacas, ce învățase pilotajul la școala de zbor de la Chitila, dar nu primise brevetul de pilot întrucât era minor, dar a primit permisiunea să execute zboruri în calitate de voluntar.

14. n.a. România se situează pe locul 2 în lume după Franța prin zborul lui Aurel Vlaicu din toamna anului 1910 la manevrele militare ale armatei române

15. „Aviațiunea”, nr. 3 /1912, în articolul „Aviațiune în România” preciza: „Pentru a se restabili armonia pe câmpul Cotrocenilor, s-a primit demisiunea din armată a cpt. av. G. V. Bibescu. Ca o consecință imediată, s-a desființat și nostima diviziune a piloților militari. Simptomatic este și faptul că soldații mecanici ai fostelor tabere „dușmane” au început să-și dea mâna”.

16. Monitorul Oficial, nr. 15, 20 aprilie 1913.

17. n.a. „Regulamentul Școlii militare de aviație” și „Normele pentru urmarea cursurilor teoretice și practice”, care stabileau programa de învățământ, dar, pentru prima dată, se specifica faptul că viitorii piloți vor folosi aeroplanelor în misiuni de bombardament și de fotografiere din avion. Practic, se întrezăreau categoriile de aviație: de recunoaștere, de bombardament și de vânătoare.

18. Macuc Mihai și Avram Valeriu, *Pe cerul Balcanilor*, în „Document”, nr. 2/1999, pag 8-10.

19. Kirițescu, Constantin, „Istoria războiului pentru întregirea României 1916 – 1919” Ediția a II. – a, Editura Casei Școalelor, București, 1921, p. 106.

20. Otu, Petre, colonel doctor, *Op. cit.*, p. 123.

21. *Ibidem*, p. 145.

22. Kirițescu, Constantin, *Op. cit.*, p. 220.

23. Arhivele Ministerului Apărării Naționale, Fond Marele Cartier General, Dosar nr. 114, f. 178.

24. Brevet nr. 3026 din 14.X.1916

25. Kirițescu, Constantin, *Op. cit.*, p. 454

26. *Ibidem*, p. 458 „piloții francezi,...escadrila rusă... aparatele române, concentrate în același scop, 2 Nieuport și 4 Voisin, n-au putut apăra cu eficacitate podul, fiind mai puține și de tipuri mai slabe decât aparatele străine. Astfel fiind, aparatele inamice au virat timp de patru ceasuri deasupra podului și a luncii făcând numeroase victime și producând panică și întârzierea lucrărilor”.

27. *Ibidem*, p. 456

28. XXX, „Istoria aviației române” Editura științifică și enciclopedică, București, 1984, p. 96

29. Kirițescu, Constantin, *Op. cit.*, p. 476 „Formidabila bombardare a poziției române de la Topraisar întrecea tot ce se văzuse până atunci pe frontul dobrogean....Tirul era dirijat de o escadrilă de 5 aeroplane, care virau deasupra adăposturilor noastre, lăsându-se uneori jos de tot”.

30. *Ibidem*, p.479 „O masă de 20 de aeroplane inamice aruncă neconținut bombe asupra serviciilor dinapoia frontului; satele din această regiune sunt distruse și evacuate; fântânele, sleite de adăparea oamenilor și cailor, nu mai conțin decât noroi. Legăturile cu comandamentele au fost distruse”.

31. n.a. Activitatea Misiunii Militare Franceze, a constat în reorganizarea armatei române în direcția organizării instrucției, aprovizionării, elaborării programelor de pregătire a cadrelor, a planurilor de operații, îmbinând aspectul teoretic cu cel practic, de cunoaștere și mânuire a armamentului și tehnicii de luptă cu care fuseseră dotate marile unități, cu ofițeri și tehnicieni din toate armele și specialitățile - aviație, marină, intendență, stat major, serviciu medical etc. În această perioadă, în dotarea armatei române au intrat următoarele cantități de armament și tehnică de luptă: 1.500 tunuri, obuziere și mortiere de diferite calibre, 280.000 puști, 7.200 puști mitraliere, 3.400 mitraliere, 500.000 căști, 800.000 măști contra gazelor, 300 avioane (Farman, Nieuport, Candron, Breguet - Michelin), 25 baloane, grenade de mână etc. Misiunea franceză a părăsit România la începutul lunii martie 1918, în condițiile când se semnaseră preliminarile păcii la Buftea. Prezența ei pe teritoriul românesc reprezintă un episod semnificativ al războiului de coaliție dus de statul român în anii 1916-1917.

32. Arhivele M.Ap.N., Fond M.C.G., Secția informații, Dosar nr. 530, f. 207.

33. Ioanițiu, Al., „Războiul României (1916 – 1917)”, București, 1929, p. 283.

34. Kirițescu, Constantin, *Op. cit.*, p.106.

35. Cupșa, I., „Armata romana în campaniile din anii 1916-1917,” Editura Militară, București, p. 200.

36. Arhivele M.Ap.N., Fond 485, Dosar nr. 14, f. 37.

37. Cupșa, I., *Op. cit.*, p. 307.

38. Arhivele M.Ap.N., Fond 949, Dosar nr.111, f. 15.

39. Arhivele M. Ap. N., Fond M.C.G, Dosar 17, f.5.

40. *Journal de bord de l'escadrille franco-roumaine Nieuport*, Biblioteca Muzeului Militar Central, cota 196, p.15.

41. I. Cupșa, *Op.cit.*, p. 216.

42. XXX, „Istoria aviației române” Editura științifică și enciclopedică, București, 1984, p. 114.

43. H. Giossanu și S. Rădulescu, „Curs de întrebuițare tactică a aeronauticii”, București, 1926, p.37.

44. Raportul nr. 3214 al Grupului de Armată 4; G. Dabija, *Armata română în războiul mondial 1916 – 1918*, București, p.130.

45. Otu, Petre, colonel doctor, *Op.cit.*, p. 184.

46. Arhivele M.Ap.N., Fond M.C.G., Dosar 17/4/a, p.46, Dosar 19/1-4/d, f.17 și 34.

47. Anuarul Ordinului Militar Mihai Viteazul, 1916 – 1920, p.193.

48. *Ibidem*, p. 109 (Decret nr. 667 din 23.03.1918).

49. *Ibidem*.

50. Otu, Petre, colonel doctor „Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic, legenda” Editura Militară, București, 2005, p. 197.

Alexandru Averescu

De la voluntar, la mareșal, prin muncă, cinste și legalitate

----- Colonel (r) dr. Mihai GOIA

Napoleo Bonaparte “preconiza” că în ranița fiecărui soldat există un virtual baston de mareșal, ca unul dintre efectele meritocrației care guvernează armata. Istoria modernă și contemporană – română și universală – atestă figuri de mari comandanți care la origine au fost soldați. Neamul românesc se poate mândri, printre alții, cu mareșalul Alexandru Averescu, care probează această rarisimă probabilitate între argumentele ascensiunii sale militare și politice, fiind și acela de a fi dorit să dea țării sale un regim nou, întemeiat pe muncă, cinste și legalitate.

Vom jalona, răsfoind istoriografia militară românească, traseul acestei proeminente personalități militare, uneori controversată, de care sunt legate evenimente istorice ce se întind ca timp mai bine de o jumătate de secol.

S-a născut, la 9 martie (3 aprilie – stil nou) 1859, într-un sat de lângă orașul Bolgrad, județul Ismail (din sudul Basarabiei), într-o familie de români. După absolvirea Școlii de Arte și Meserii, din București, la 10 martie 1876, se înrolează voluntar în escadronul de jandarmi-călări din Ismail. Cu această unitate participă la războiul ruso-româno-turc (războiul pentru Independența României) din 1877 – 1878. În septembrie 1876, este înaintat la gradul de brigadier, iar în 1877, devine sergent. După Războiul de Independență, în care a fost decorat pentru faptele sale de arme cu : Trecerea Dunării, Apărătorii Independenței și medalia Comemorativă de campanie rusă, îl găsim, în anul 1879, ca sergent reangajat în Escadronul 3 Călărași din Constanța. Peste alți doi ani, în 1881,

devine șef de promoție al școlii divizionare de ofițeri, arma cavalerie. Înaintează în grad, conform statutului ofițerilor de atunci, ajungând, la vârsta de 47 de ani, general de brigadă, după ce trece succesiv pe la comanda unor unități și mari unități, pe la catedră, la conducerea Școlii Superioare de Război, fiind și atașat militar. Până la declanșarea Primului Război Mondial, va fi ministru de război și de șef al Statului Major General.

La 17 august 1916, generalul Alexandru Averescu este numit comandant al Armatei a II - a. În această calitate obține succese pe fronturile din Carpații Meridionali și din Moldova. În 1917, conduce acțiunile de la Mărăști și Oituz. Pentru „competența și destoinicia cu care a condus operațiile armatei sale, în timpul Campaniei 1916-1917” este decorat de către regele Ferdinand I cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasele I , II și III.

Dacă fama militară a generalului Averescu s-a născut în primii ani ai secolului și s-a consolidat în timpul marelui război pentru întregirea

neamului, anvergura sa politică a început după Marea Unire.

La 26 ianuarie 1918 generalul Alexandru Averescu este însărcinat de către regele Ferdinand I cu formarea unui nou guvern, într-o situație deosebit de grea pentru țară.

Carierea militară a generalului Alexandru Averescu în această perioadă a luat sfârșit, însă de acum va începe adevărata carieră politică a celui ce, pretutideni, era aclamat pentru faptele sale de bravură din timpul războiului și în care poporul vedea una dintre speranțele de mai bine. Ca om politic, Alexandru Averescu promitea țării un regim nou întemeiat pe „muncă, cinste, legalitate”, pe respectul fiecărui individ, indiferent de treapta socială pe care se afla.

„Taica Averescu” era pe buzele tuturor sătenilor, foști sau nu combatanți în campania întregirii. Cunoscând nevoia țăranilor de pământ, generalul promitea împrietărirea fiecărei familii de țărani cu 5 ha. de teren arabil. A avut în atenție și problemele de muncă și ocrotire socială, astfel că, la prop-

unerea sa, ca președinte al Consiliului de Miniștri, Averescu înființează, prin decret-lege, în martie 1920, Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale.

În 1887 se căsătorește cu Clotilda Cagliari, pe care o cunoscuse la Torino, în timp ce urma cursurile școlii de război din oraș. Au fost uniți și prin aceleași pasiuni : muzică, literatură și acțiuni filantropice.

Mareșalul, fost prim comandant al Armatei a 2-a (1916-1918), și omul politic de apoi, înființează la București căminul de studenți „Spiru Haret”, orfelinatul de la Bacău și sanatoriul de la Piatra Neamț. A fondat revista „România Militară” (1891), devenind, în 1923, membru de onoare al Academiei Române.

Gânditor militar fiind, tactica este ramura pe care o abordează cu cel mai larg interes, conținutul lucrărilor elaborate devenind relevante în acest sens: *Tactica. Teorii și aplicațiuni*, 3 volume (1888-1891), *Teatru de operațiuni Austro – Român* (1891) *Leccióni de geografie* (1895), *Jocul de război* (1903), *Călăuza ofițerului* (1903), *Operațiunile de la Flămânda* (1924), *Notițe zilnice de război* (1937).

Au fost și intervale istorice în care personalitatea mareșalului Alexandru Averescu a fost pusă în umbră; „momentul” Mărăști 1917 era tratat cu o oarecare deschidere, lucru acceptat, având în vedere că oamenii sunt sub vremuri. Între faptele înscrinate puse în sarcina lui Alexandru Averescu, se numără reprimarea brutală a răscoalei țărănești din anul 1907, an când acesta era ministru de război în guvernul Dimitrie A. Sturza (12 martie 1907 – 27 decembrie 1908), intervenția în forță și arestarea delegațiilor participante la lucrările Congresului General al Partidului Socialist din România (Congresul I al P.C.R.), întâlnirile avute în anii 1924 și 1926 cu liderul fascist al Italiei, Benito Mussolini și semnarea, împreună cu acesta, a „Pactului de amicitie dintre Italia și România”, care avea și unele prevederi ce vizau atitudinea comună față de guvernul sovietic.

▲ Mareșalul Averescu la intrarea pe câmpul istoric de la Mărăști.

Carol al II - lea I-a privit totdeauna cu suspiciune pe general, dar, la vremea respectivă era interesat să câștige de partea sa pe toți oamenii politici ce puteau să-l sprijine pentru a-și dobândi și consolida tronul.

La 14 iunie 1930, regele a înființat demnitatea de mareșal al României.

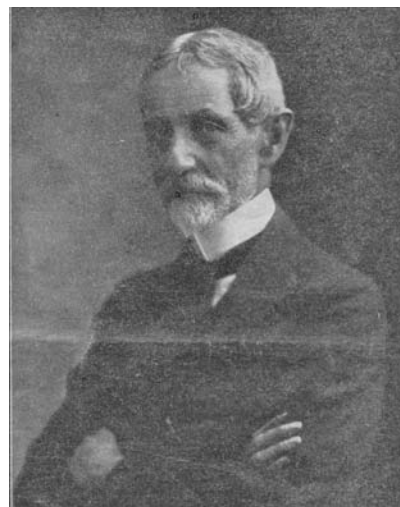
Ca o dovadă a recunoașterii meritelor sale în cele trei războaie în care a fost actant, Alexandru Averescu a fost distins cu peste 120 de decorații române și străine, iar, în anul 1930, pe data de 27 octombrie, la Sighișoara, suveranul Carol II l-a investit pe fostul general cu demnitatea de „Mareșal al României”.

După o viață extrem de zbuciumată, pusă în slujba neamului românesc, Alexandru Averescu se stinge din viață în București, în noaptea de 2/3 octombrie 1938. A fost înmormântat în cripta construită pe locul unde a spart frontul german la Mărăști, în mausoleul ridicat prin străduința sa, pentru a cinsti pe eroii bătăliilor din vara anului 1917.

Ca militar a contribuit la făurirea statului național unitar român, iar ca om politic s-a implicat la consolidarea și impunerea acestuia pe arena vieții europene. Cu prisosință ca numele său să se întipărească în mentalul național și să figureze în galeria marilor bărbați ai țării.

Alexandru Averescu, contextul unui început politic

Colonel dr. Vasile POPA

Alexandru Averescu este una dintre personalitățile remarcabile ale vieții publice din România primei jumătăți a veacului de curând încheiat. Cariera militară strălucită îl plasează, fără nici o rezervă, în galeria marilor comandanți care, prin gând și faptă au fost alături de idealurile naționale românești. Nu mai puțin interesant este însă personajul politic Alexandru Averescu.

Viața politică i-a atras atenția generalului de pe vremea când era încă militar activ, fără ca asta să-l fi dus cu gândul la „un rol politic” pe care avea să-l joace după război.

Prin jocuri de culise, gândite de tandemul Brătianu – Barbu Știrbei, Averescu a fost adus în fruntea guvernului în 26 ianuarie / 8 februarie 1918, fără să-și fi dat seama că el nu reprezenta decât o soluție tranzitorie pentru situația politică și militară complexă a țării. Dimpotrivă.

Este de mirare faptul că un om inteligent de talia lui Averescu nu a înțeles jocul făcut de Brătianu „adversarul” său pe care nu ezita să-l critice de fiecare dată și să-l facă răspunzător de situația în care ajunsese țara. Brătianu nu avea nici să uite și nici să ierte o asemenea atitudine și un asemenea comportament.

În același timp, fascinat de putere, Averescu a văzut în funcția încredințată o posibilitate de a se

impune în planul politicii, singurul care-i oferea șanse sporite de a-l combate pe adversarul său Ionel Brătianu.

Experiența politică precară avea să se îmbogățească substanțial pe timpul scurtului său mandat, derulat într-o perioadă în care atât în interior cât și în exterior România era supusă unor presiuni extreme.

O primă piatră de încercare a noii guvernări a fost negocierea păcii separate cu Puterile centrale.

Bazat pe o relație de prietenie de douăzeci de ani cu Mackensen, Averescu a precipitat negocierile, deși tactica cerută de Brătianu era de a tergiversa cât mai mult un asemenea demers. După ce Puterile centrale ocupaseră două treimi din teritoriul național, lucrurile se schimbaseră foarte mult în relația cu Germania, astfel încât, în cadrul celor două întâlniri de la Buftea (5/18 februarie, 10/23 februarie 1918) dintre Averescu și Mackensen (însoțit de doi diplomați germani) acesta nu a putut îmbunătăți condițiile în care s-ar fi acceptat încheierea păcii.

Pus într-o astfel de situație generalul și-a prezentat, în două rânduri, demisia fără ca regele să i-o accepte.

A urmat un nou moment dificil al prim-ministeriatului Averescu: semnarea acordului cu Rumcerodul condus de Cristian Racovski, în

februarie 1918. Generalul era acuzat atunci, ca și mai târziu, că prin acest acord a cedat Basarabia sovieticilor, fără ca argumentația sa să fie ascultată și înțeleasă. Acuzațiile erau pe fond incorecte, pentru că, la data respectivă, Basarabia era un stat independent, nu aparținea României, iar convenția semnată nu avea decât conotații militare. Pentru cine era dispus să înțeleagă. Pentru Regele Ferdinand și atotputernicul Brătianu, secondat de Barbu Știrbei, mandatul generalului se apropia de însă de final. Din cauza faptului că între suveran și generalul Averescu „nu mai era fluid”, demisia acestuia din urmă a fost, de această dată, acceptată.

Pe 5/18 martie 1918, generalul Averescu contrasemna decretul de numire a noului șef de cabinet Alexandru Marghiloman.

Audiența de rămas bun de la regele Ferdinand a clarificat și problema carierei militare a generalului.

Deși la numirea în funcția politică, generalul nu-și prezentase demisia din armată, așa cum ar fi fost normal, pentru a nu complica și mai mult raporturile cu sevrănelul, generalul a acceptat să se considere demisionat din momentul preluării înaltei demnități. Fără nici o consolare din partea regelui, a dinastiei pe care o salvase în fața amenințărilor germane, generalul

părăsea armata căreia i se dedicase cu toată priceperea și devotamentul său.

Momentul respectiv îmbracă și conotații pozitive pentru generalul Averescu pentru care nu mai exista nici o opreliște în calea venirii sale în plan politic la care visase în mai multe rânduri.

Acum își putea pune sabia în cui și intra în arena politică „*pentru a trage la răspundere pe autorii materialii și morali ai dezastrului noastre*”. O misiune deloc ușoară, în care generalul a depus aceeași dăruire ca și pe frontul de luptă.

Deși nu se implicase în modul cel mai direct, „șurubăriile” politicii resorturilor și pionii vieții politice românești îi erau cunoscute.

În primăvara lui 1918 sistemul politic românesc era zdruncinat de multiple probleme, încrederea populației în capacitatea vechilor partide de a găsi soluții rezonabile fiind la cote minime. Nici conservatorii, nici liberalii nu se mai bucurau de încredere, opinia publică fiind încredințată, asta și cu sprijinul unor reprezentanți conservatori, că este nevoie de un organism politic nou.

Încă din luna martie a anului precedent, o parte din elita conservatoare retrasă la Odessa, în frunte cu Ion Grădișteanu, luase în discuție chemarea la conducerea partidului pe care-l reprezenta a lui Alexandru Averescu, care urma să-l înlocuiască pe Take Ionescu, impus în toamna precedentă în împrejurări forțate. Din discuția dintre Grădișteanu și P.P.Negulescu, rezulta că generalul avea de pe atunci intenția să demisioneze din armată, la momentul încheierii păcii.

În opinia acestora Averescu era persoana potrivită pentru o acțiune politică de proporții chiar mai mari decât cea de refacere a țării, după dezastrul războiului.

În aprilie 1917 parlamentarii conservatori aflați răspândiți prin Rusia (Cherson, Rostov, Ecaterinoslav, Kiev, Odessa), înainte de a se

prezenta la Iași unde fuseseră convocați în sesiune extraordinară pentru votarea reformelor constituționale, s-au întâlnit pentru o consfătuire prealabilă, la hotelul Petrograd de pe bulevardul Nicolae din Odessa.

Disputa a apărut între a vota reformele promise de Suveran, asta însemnând apărarea guvernului liberal, considerat vinovat de dezastrul țării, sau a nu vota aceste reforme, poziție care ar fi condus la căderea acestuia.

În acest din urmă caz apărea întrebarea: ce se putea pune în loc în condițiile în care atât liberalii cât și conservatorii își pierduseră încrederea maselor?

Răspunsul a venit din partea profesorului P.P.Negulescu care a subliniat că este nevoie de un partid nou care să poată inspira maselor populare mai multă încredere decât partidele vechi, compromise, incapabile și dezinteresate de schimbare.

Noul partid, „*moderat în concepții și curat ca moravuri*” se impunea și pentru faptul că masele populare trebuiau ferite de influența curentelor extremiste venite din răsărit, propaganda socialistă a soldaților ruși fiind în creștere.

Partidul Constituțional astfel gândit, care și-a schimbat denumirea în Partidul Reînnoirii (Renașterii) Naționale s-a dovedit neadecvat în raport cu amploarea deosebită a curentului popular care cerea schimbarea.

În noile condiții, când reformele agrară și electorală și-ar fi produs efectele, peisajul politic urma să capete dimensiuni apreciabile, prin participarea a milioane de oameni beneficiari ai celor două reforme. Efortul acestora trebuia concentrat spre o nouă construcție socială și asta o putea face numai o structură politică foarte puternică.

O schiță a noului partid a fost întocmită de același P.P.Negulescu, în locuința căruia au avut loc și primele consultări ale unor membri

ai viitorului partid al poporului.

Schița și proiectul mesajului către țară au fost expediate, în septembrie 1917 la Iași, trimisul fiind însărcinat să-l contacteze neapărat pe generalul Averescu, care trebuia convins de necesitatea de a se așeza în fruntea acestei construcții politice, singura care ar fi putut căpăta simpatia maselor populare.

Așadar cu aproape un an înainte ca misticismul popular apărut în jurul generalului Averescu să capete dimensiuni greu de imaginat pentru oricare doctrină și orice lider politic din epocă, ideile lansate în cercul unor fruntași conservatori aflați la Odessa au înfrățit pe terenul unei nevoi de reconstrucție socială, a maselor largi, aduse în câmpul politic de reformele propuse de suveranul Ferdinand.

Dinspre general, se poate sesiza de asemenea existența unei dorințe de primenire politică și socială, fără de care societatea românească ar fi rămas anchilozată în neputință, într-o perioadă de adânci prefaceri internaționale. Nu mai vorbim de hotărârea sa de a se bate pentru aplicarea reformelor promise soldaților pe front. La momentul despărțirii de trupe, în ordinul de zi nr. 6956/31.01.1918, este menționat un adevărat angajament în acest sens: „*Să mai știți – sublinia generalul Averescu – că una din grijile mele de căpetenie de aici înainte, va fi ca răsplata virțurilor și jertfelor noastre să fie înfăptuită așa cum s-a hotărât și cum va fost cheazășuit prin viul grai al Majestății Sale Regelui*”.

Nici măcar formula consacrată de partid nu a fost acceptată, considerându-se ca fiind învechită și insuficient de largă pentru a face față adeziunilor de mase, asociații și organizații care aveau să se înscrie în noul parcurs politic. S-a convenit asupra unei denumiri noi – Ligă a Poporului – care, în opinia inițiatorilor oferea un cadru mai larg, popular de participare la viața politică.

Programul urma să includă un set de măsuri promise de toate partidele, dar uitate imediat după ce acestea se instalau la putere: aplicarea reformelor agrare și electorală, respectarea legilor, repunerea în drepturi a Constituției, stabilirea răspunderilor și a sancțiunilor pentru cei vinovați de starea țării.

Pentru ca impactul asupra maseilor să fie cât mai puternic trebuia folosit capitalul de simpatie și încredere pe care îl reprezenta comandantul Averescu, acumulat într-o carieră militară de excepție. S-a decis astfel ca inițiativa înființării legii să-i aparțină.

După discuții clarificatoare care au durat până în martie 1918 între Alexandru Averescu, Constantin Argetoianu și Matei Cantacuzino (uneori a fost invitat și A.C.Cuza) s-a ajuns la o schiță de act constitutiv

cu trei idei directoare: reintrarea în legalitate, punerea în practică a reformelor și stabilirea răspunderilor celor vinovați de soarta țării.

Prin titlul ziarului noii construcții politice – ÎNDREPTAREA – se dorea, de asemenea, transmiterea unui puternic mesaj exprimat prin ideea de corectare a inechităților trecutului, stabilirea vinovaților și tragerea lor la răspundere.

Programul noii formațiuni s-a încheiat destul de greu abia în decembrie 1918, când statul național unitar român devenise realitate. Tezele acestuia continuau și dezvoltau pricipiile inițiale și ideile din actul constitutiv. Militarul și comandantul Averescu, cel care de la începutul și până la sfârșitul războiului nu se desprinsese de linia frontului, cel ale cărui idei strategice fuseseră deseori respinse, cel care se considera în-

dreptățit să fi condus Marele Cartier General român, avea acum ocazia să se exprime cu asprime la adresa celor pe care-i considera vinovați de starea de dezastru în care ajunsese țara.

Ideile exprimate în cadrul noii formațiuni, care subliniau în fond nevoia de justiție socială, au fost îmbrățișate de mase largi de oameni, iar soluțiile propuse pentru îndreptarea răului creat erau de asemenea așteptate, susținute.

Personajul militar Averescu devenea un personaj politic de prim rang de la care se aștepta izbăvirea.

Din păcate numai personalitatea generalului nu putea ține loc de o structură puternică de partid care să reziste în timp, să aibă forța de a lupta cu un sistem inechitabil dominat de interese politice și de grup.

Furat poate de mirajul puterii

▲ M.S. Regina Maria și Alexandru Averescu în vizită la sanatoriul "În Carpați" (1917)

președintele politic Averescu nu a avut suficient discernământ în a selecta membrii legii. De vreme ce în rândurile acesteia întâlnim foști conservatori, ofițeri rezerviști care ar fi vrut și o carieră politică, politicieni fără un mare nume proveniți de la diverse partide, puțini intelectuali etc. este clar că practic nu au existat criterii de selecție, iar caracteristica de mozaic politic se potrivește foarte bine Ligii Poporului.

Pentru faza de început a existenței Ligii Poporului acest lucru nu a contat foarte mult. Entuziasmul popular, speranța celor care fuseseră în tranșele războiului alături de general, spiritul de nemulțumiri quasigenerală față de modul în

care fusese guvernată țara și încrederea în capacitatea acestuia de a aduce schimbarea au asigurat un mare succes noii formațiuni politice. Nu trebuie omis nici modul inteligent în care generalul a participat la alegerile din 23 – 27 mai 1918 când și-a depus propria candidatură în mai multe colegii, chiar dacă formațiunea politică în ansamblul ei nu a participat la aceste alegeri fiind încă în faza organizării.

Chiar și în aceste condiții Liga Poporului a obținut patru mandate în Adunarea Deputaților și două mandate în Senat, ceea ce confirmă încrederea populară de care se bucura generalul Averescu.

Odată cu intrarea în morișca

politicii, Partidul Poporului este pus sub lupă de toți de toți cei care-și simțeau amenințate pozițiile și i se scot în evidență tot mai multe defecte, reale dealtfel.

Acuzațiile liberalilor sunt printre cele mai dure. „*Cu oamenii oligarhiei – se sublinia în ziarul liberal Mișcarea, de exemplu – generalul Averescu își propune să combată răspunderile, nenorocirile acestei țări*”.

O retorică pe care am mai întâlnit-o și în interbelic și după cel de-al doilea război dar și după evenimentele din decembrie 1990, drept pentru care mă întreb și vă întreb: Să fie acesta păcatul peren al politicii românești?

Mareșalul Alexandru Averescu întruchipa, alături de Nicolae Iorga, un simbol autoritar și credibil la care cei mai mulți apelau și, totodată, raportau modul în care dezideratele lor deveneau realități incontestabile.

Efigia acestui „domn de oaste”, cum atât de sugestiv l-a evocat Nicolae Iorga, necesită, încă, evaluări și reevaluări spre a constata drama celui care credea, cu sinceritate, că politicienii pot să devină, sub privirile lui reci și neechivoce, oameni cinstiți, corecți și disciplinați, care să asculte de glasul celor mulți, precum și de glasul pământului.

S-a înșelat și s-a retras în singurătatea lui, de unde a meditat la destinul acestui popor, pe cât de bun și inteligent, pe atât de frustrat și marginalizat chiar de cei cărora le dăduse girul său.

Decembrie 1921

Împrejurările părăsirii puterii de către guvernul condus de Alexandru Averescu

Dr. Constantin I. Stan

Venit la conducerea țării în martie 1920, având concursul Partidului Național Liberal, guvernul prezidat de generalul Al. Averescu a intrat în conflict cu Ion I.C. Brătianu. Prevalându-se de popularitatea relativ mare pe care o avea în rândurile opiniei publice românești, șeful Partidului Poporului a luat pe plan intern o serie de măsuri economice, care erau în neconcordanță cu acordul inițial încheiat și afecta vizibil interesele marelui capital liberal. Cea mai importantă măsură în acest sens a fost legea de naționalizare a societății „Reșița”, potrivit căreia capitalul intern deținea numai 40% din acțiuni, față de 60% cât avea cel străin. Acest lucru era în flagrantă neconcordanță cu politica economică “prin noi înșine” promovată de P.N.L.¹

Disponând de un număr relativ redus de deputați și senatori, liberalii nu ar fi putut pune în dificultate Partidul Poporului, care se bucura de o largă majoritate în Corpurile Legiuitoare. Ion I.C. Brătianu a creat “o diversivone” recurgând la organizarea unei “greve parlamentare”, reușind să atragă de partea sa “Federația Democrației Naționale și Sociale”, alcătuită din Partidele Național Țărănesc și Naționalist-Democrat. La 28 noiembrie 1921, când a fost de-

schis Parlamentul de către suveran, reprezentanții opoziției lipseau. Martoră a tumultoaselor evenimente, Regina Maria nota în memoriile sale din acea zi că “La 12 am deschis Parlamentul. Deși Camerele erau slab reprezentate, întrucât opoziția era în grevă, am fost primiți cu multă căldură”.²

“Federația” dispunea de 37 de mandate în Adunarea Deputaților și critica destul de dur guvernul averescan.³ Încă din primăvara anului 1921, grupul parlamentar al “federației” a depus o moțiune de neîncredere în cabinetul prezidat de Al. Averescu și s-a retras pentru prima dată de la lucrările Corpurilor Legiuitoare, declarând ilegale ședințele majorității.⁴

După începerea noii sesiuni parlamentare, în vara anului 1921, conflictul crește în intensitate. La mijlocul lunii iunie a avut loc un incident provocat de C. Argetoianu în Camera Deputaților, care a fost valorificat cu multă promptitudine de liberali. Astfel, în timp ce deputatul țărănist Virgil Madgearu aducea, pe un ton ponderat, reproșuri în probleme de natură economică și financiară guvernului, fruntașul averescan menționat întrerupe și plasează o replică indecentă secretarului general al Partidului Țărănesc. Incidentul a dat naștere, deși nu prevestea acest lucru, la o ade-

vărată criză în Parlament. În aceeași zi, în afară de deputații socialiști, la îndemnul liberalilor, toți reprezentanții opoziției au părăsit Corpurile Legiuitoare.⁵ Se încerca în felul acesta prăbușirea cabinetului.

În fața frământărilor apărute la Parlament, Al. Averescu a încercat să rezolve situația. El a intrat în legătură cu formațiunile politice ai căror deputați au plecat din Parlament. Destul de receptiv s-a dovedit Partidul Țărănesc, care și-a dat seama că după cum bine sesiza unul din liderii săi, Constantin

Stere: *“În situația dată nu este în interesul democrației răsturnarea guvernului Averescu, pentru că în acel moment ar fi chemat la cârmă Partidul Liberal”*.⁶ Tratatul s-a purtat între dr. N. Lupu și C. Argetoianu în vara anului 1921. Țărăniștii au cerut: 1) votarea legii electorale și a legii de unificare a sistemului fiscal a lui Nicolae Titulescu; 2) suspendarea măsurilor excepționale; 3) demisia din guvern a lui C. Argetoianu; 4) votarea grabnică a unui proiect de lege electorală având concursul țărăniștilor; 5) dezvoltarea Parlamentului și organizarea de noi alegeri, în cadrul cărora cele două partide să lupte în comun. C. Argetoianu a respins aceste cereri, iar tratatul s-a întrerupt.⁷ Ele au fost reluate pe 8 noiembrie 1921 și s-au purtat tot între N. Lupu și C. Argetoianu. De data aceasta s-a ajuns la un acord semnat de cei doi oameni politici, dar și medici: 1) C. Argetoianu va cere scuze lui Virgil Madgearu; 2) deputații țărăniști și senatorii vor reintra în Corpurile Legiuitoare; 3) Parlamentul va ține o sesiune scurtă în care se vor vota proiectul legii electorale și cel referitor la organizarea alegerilor comunale.⁸

Revenirea țărăniștilor în Parlament a fost un succes al averescanilor. Adepții lui Ioan Mihalache nu Ioan Mihalache nu agreeau însă o colaborare cu Partidul Poporului. Însuși N. Lupu a făcut o declarație în Cameră, în care a subliniat că *“gestul nu echivalează cu o solidaritate cu guvernul generalului Al. Averescu”*.⁹ Această reintrare a fost provizorie, căci într-o convorbire confidențială cu un fruntaș țărănist, Al. Averescu afla că peste o *“conlucrare în opoziție împotriva P.N.L., raporturile dintre cele două partide nu se puteau adânci”*.¹⁰

Reintrarea parlamentarilor Partidului Țărănesc în Parlament nu i-a împiedicat pe liberali să-și continue politica lor de pregătire a terenului pentru revenirea la conducerea țării. Astfel, la congresul acestui partid, ținut chiar în ajunul

redeschiderii Corpurilor Legiuitoare, Ion I.C. Brătianu declara: *“Partidul Național Liberal este în stare să ia răspunderea îndreptării acestei situații”, în timp ce alt fruntaș al acestei formațiuni, Mihail Pherekyde a prezentat o moțiune în care cereau “imediată schimbare a guvernului și imediată dizolvare a Parlamentului”*.¹¹ Zilele cabinetului averescan erau numărate.

Liberalii au luat legătura și cu parlamentarii Partidului Național Român, profitând de relațiile proaste pe care ardelenii le aveau cu șefii Partidului Poporului.

În fața acestei situații, chiar la deschiderea Parlamentului, un grup format din 22 de deputați și senatori ai partidului aflat la guvern i-au cerut premierului, printr-un memoriu, să înceapă o acțiune de dislocare a bazei economice a liberalilor.¹² Acțiunea se va dovedi însă o mare greșeală politică, ea constituind practic începutul sfârșitului cabinetului prezidat de Alexandru Averescu.

Conducătorii Partidului Poporului au început să strecoare în presă numeroase aluzii la relațiile lui Ion I.C. Brătianu cu Regele Ferdinand, punând astfel bazele unui început de criză în relațiile dintre suverani și generalul Al. Averescu. Șeful guvernului a declarat, în cadrul unei consfătuiri parlamentare din Senat, că va părăsi puterea *“numai cu re-*

spectul formelor constituționale, astfel cum am venit. Oricine va îndrăzni să nu respecte normele constituționale ale țării se va izbi din partea noastră de o rezistență fără precedent, până astăzi”.¹³ Atitudinea primului ministru a fost interpretată de liberali ca fiind o încercare de a trece peste puterea regelui, invocând drepturile constituționale.¹⁴ De altfel, suveranul era nemulțumit de politica promovată de averescani. Regele considera că guvernul nu mai face față situației. În proiectul de mesaj, șeful statului a introdus un pasaj care avea următorul conținut: *“Timpurile sunt însă atât de grele încât țara are nevoie de concursul oamenilor de seamă din toate partidele.”*¹⁵

Afișarea problemelor constituționale de către averescani a nemulțumit și mai mult pe liberali. Tensiunea politică creștea în intensitate. Martoră a evenimentelor, Regina Maria consemna în jurnalul său destul de lapidar însă convingător, pe 6 decembrie 1921, că *“situația politică continuă să fie neplăcută, e clar că nu trăim în vremuri bune. Toți sunt îngrijorați”*.¹⁶

În noile condiții create, generalul Al. Averescu a avut două audiențe la rege, în ultimele zile ale lunii noiembrie 1922, a negat versiunea liberală, gest care a fost urmat de o declarație de fidelitate față de coroană și principiile consti-

tuționale, făcută în plenul Camerei Deputaților.¹⁷ Acest fapt l-a nemulțumit pe rege, contribuind decisiv la închiderea definitivă a problemei. Relațiile dintre generalul Al. Averescu și Palat au devenit mai glaciale. Premieru era nemulțumit și de faptul că actul încoronării de la Alba Iulia a fost amânat. Aflat atunci în preajma șefului cabinetului, Constantin Argetoianu sublinia în amintirile sale că, înainte de plecarea lui Al. Averescu la Kissingen pentru băi “regele i-a dat însă o lovitură din care se puteau trage cele mai precise concluzii: a amânat Încoronarea ! (...) Generalul vedea în actul încoronării nu numai ca toți românii apoteoză Unirii și Întregirii Neamului, dar încă un fel de legătură mistică ce s-ar fi pecetluit între Rege și dânsul, o cheazășie de o lungă, de o nesfârșită guvernare.”¹⁸

Partidul Țărănesc a încercat să profite de frământările politice și a depus un proiect de lege electorală, care urmărea extinderea dreptului de vot asupra femeilor și prevedea garantarea libertății alegerilor, stabilind sancțiuni mai aspre pentru cei care ar crea tulburări ori fraude.¹⁹ Tot acum, deputații țărăniști au înaintat un alt proiect de lege care interzicea guvernului să mai poată emite decrete lege.²⁰ Regele Ferdinand nu a fost de acord cu votarea acestor legi și de aceea a manevrat pentru grăbirea demisiei cabinetului averescan. El l-a atras pe Take Ionescu căruia i-a promis, încă din 30 noiembrie 1921, că va fi numit prim-ministru. Șeful Partidului Conservator Democrat a făcut jocul regelui și, la 11 decembrie 1921, și-a depus demisia din funcția de ministru al afacerilor străine, cu toate insistențele lui Constantin Argetoianu.²¹ Alături de T. Ionescu a părăsit cabinetul și Mihai Antonescu, care deținea portofoliul justiției. Nemulțumit era și Nicolae Titulescu, deoarece reforma financiară proronizată de el nu a fost aprobată de guvern.²² Combătând atitudinea lui T. Ionescu, C. Arge-

toianu reitiera în memoriile sale cu ironia-i binecunoscută, următoarele: “*Primind să facă jocul lui Brătianu, Take Ionescu s-a sinucis politic și chiar dacă n-ar fi murit de tifos (în realitate a fost altă boală n.m.) la Roma, în primăvara anului 1922, e puțin probabil că ar mai fi putut juca un rol important. Ar fi trecut și el în magazinul de accesorii al lui Brătianu utilizabil ca și Averescu pentru scurte interimate.*”²³

În aceste împrejurări nu tocmai favorabile, Partidul Poporului avea prestigiul și popularitatea slăbită. El era acum izolat pe arena politică românească și nu se mai bucura de încrederea Suveranului. Ferdinand i-ar fi declarat, de altfel, lui Duiliu Zănefirescu, referitor la raporturile sale cu generalul Averescu : “*Nu pot lucra cu generalul... Omul acesta mă îngheață.*”²⁴ Premierul s-a văzut nevoit, pe 13 decembrie 1921, să prezinte demisia cabinetului său Regelui Ferdinand, fapt care a marcat lichidarea crizei celui de-al 45-lea guvern al României moderne.²⁵

Conform uzanțelor, generalul Al. Averescu l-a desemnat ca succesor pe generalul Constantin Coandă. Martor al evenimentelor, C. Argetoianu afirmă în memoriile sale că premierul “*și-a schimbat părerea și a hotărât să-i trimită (regelui n.m.) demisia Cabinetului înscris, s-a dus de-a dreptul la Senat, la consfătuirea majorităților. Cum era de așteptat, toată lumea s-a solidarizat cu dânsul și șefii de plutoane și-au vărsat credința. (...) Ședința s-ar fi terminat frumos, dacă generalii noștri n-ar fi avut picioare și nu s-ar fi grăbit să le pună în străchini. Emoționat, generalul Averescu a mulțumit celor de față pentru devotamentul lor și a declarat că va recomanda Regelui pe Coandă ca succesor.*”²⁶ Șeful statului roman nu a agreat soluția guvernamentală și l-a numit pe Take Ionescu ca președinte al Consiliului de Miniștri.²⁷ Acesta din urmă devenea premier, pentru întâia dată în lunga sa carieră politică. Guvernul a hotărât însă amânarea lu-

crărilor Parlamentului pe o perioadă de 30 de zile, practice până la 17 ianuarie 1922. Era clar că el pregătea venirea la conducerea țării a lui Ion I. C. Brătianu.²⁸

Demisia l-a marcat pe generalul Al. Averescu. Regina Maria notează în însemnările sale, chiar în ziua de 13 decembrie 1921, că “*Averescu și-a trimis demisia, Nando a acceptat-o și guvernul a căzut. Nando i-a cerut lui Take să formeze un guvern.*” Această martoră a evenimentelor arată că l-a întâlnit pe Averescu la Maruca Cantacuzino și nu se afla într-o formă grozavă: “*El este, desigur, dărâmat și spune că aceasta îl face să-și piardă încrederea în rege, întrucă nu mai poate fi sigur că nu va fi lovit pe la spate. Își apără și își justifică toate acțiunile întreprinse. Nu este însă furios. El se consideră un om al ordinii și dorește să rămână așa.*” Ferdinand i-a oferit, prin intermediul soției sale, Ordinul “*Mihai Viteazul*” clasa I. “*După aceea – conchide suverana – Maruca, Martha și alte doamne atrăgătoare s-au strâns în jurul lui astfel încât căderea lui să fie mai ușoară.*”²⁹

Noul guvern s-a constituit la 17 decembrie 1921 și avea un caracter eterogen. Contemporan al evenimentelor, C. Argetoianu notează în memoriile sale că “*în ziua de sâmbătă 17 decembrie, Take a ajuns în fine să alcătuiască un Minister, fără dizolvare, fără ardeleni, fără majorități parlamentare compus din câțiva takiști mărunți și buimăciți la care se adăugaseră Bogos Basarabeanul, Mitea Dumitrescu și Ghiță Mironescu, furați de la noi, G. Lucasievici, oferit de Grigore Filipescu și inginerul Cindariu împrumutat de Iorga.*”³⁰

Partidul Poporului, prezidat de generalul Al. Averescu, a făcut, fără să vrea, jocul liberalilor. Astfel, înalții funcționari din ministere, prefectii aparținând averescanilor și-au prezentat, la cererea conducerii centrale a partidului, demisiile.³¹

Totuși, noul prim-ministru, care,

cum plastic se exprima Nicolae Iorga în amintirile sale, simțea “*dogoritoarea patimă de stăpânire a lui Ion I. C. Brătianu*”,³² a desfășurat o activitate intensă pentru a-și mări popularitatea și forța parlamentară. În acest scop, T. Ionescu a căutat să ia unele măsuri economice, în primul rând contactarea unui împrumut extern, având sprijinul finanței occidentale.³³ În preajma zilei de 17 ianuarie 1922, când pre-

mierul trebuia să se prezinte în fața Parlamentului pentru a-i solicita votul de încredere, întrucât expira termenul de prorogare a Corpurilor Legiuitoare, partidele politice, fiind convinse de căderea cabinetului “takist”, au avansat mai multe soluții: fie un guvern prezidat de N. Iorga, ori unul condus de Al. Marghiloman. În ziua fatidică, paradoxal, potrivit lui Al. Vaida Voevod “*O. Goga a propus la tribună votul*

de neîncredere, el care atât în timpul stăpânirii maghiare cât și ulterior, la Paris, era satelitul cel mai bugetofag al fondurilor lui Take Ionescu și aderentul cel mai gălăgios în consecință.”³⁴ Moțiunea de neîncredere propusă de Goga a fost aprobată cu 190 voturi pentru și 81 contra din 271 de deputați prezenți.³⁵ Drumul spre putere al lui Ion I.C. Brătianu era acum deschis.

Note:

1. Vezi Gheorghe I. Florescu, *Naționalizarea Societății „Reșița” și implicațiile ei politice (1920-1922)*, în „Banatica”, IV / 1977, pp. 361-372.
2. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (ianuarie 1921 – decembrie 1921)*, vol. II, Traducere de Sanda Racovițeanu, București, 2006, p. 364.
3. Vezi Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), fond Casa Regală. Principele Carol, dosar 1/1921, passim.
4. “Adevărul”, XXXIII, nr. 11343, din 25 martie 1921.
5. “Dezbaterile Adunării Deputaților” (în continuare se va cita D.A.D.), Ședința din 16 iunie 1921, pp. 3976-3980.
6. Constantin Stere, *Documentări și lămuriri politice. “Preludii. Partidul Țărănesc și Cazul Stere”*, București, 1930, p. 67.
7. Ioan Scurtu, *Schimbările de guvernare de la sfârșitul anului 1921 și începutul lui 1922*, în *Analele Universității București, istorie*, XXI; nr. 2/1972, pp. 93-94.
8. “Patria”, Cluj, XII, nr. 271, din 2 decembrie 1921.
9. “D.A.D.”, Ședința din 2 decembrie 1921, pp. 4-5.
10. Biblioteca Academiei Române, Secția Manuscrise, arh. Al. Averescu, mss. 74, f. 3.
11. “Viitorul”, XIV, nr. 4110, din 24 noiembrie 1921.
12. A.N.I.C., fond Casa Regală Ferdinand, dosar 9/1921, f.1 și urm; Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic*, legenda, București, 2005, p.32.
13. “Adevărul”, XXXIII, nr. 11552, din 1 decembrie 1921.
14. *Primul ministru în revoltă contra coroanei*, în “Viitorul”, nr. 4115, din 30 noiembrie 1921.
15. “D.A.D.” Ședința din 28 noiembrie 1921, p.1.
16. Maria, Regina României, op. Cit., vol. II, p. 370.
17. “Adevărul”, XXXIII, nr. 11555, din 4 decembrie 1921.
18. Constantin Argetoianu, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. VI/6 (1919-1927), ediție de Stelian Neagoe, București, 1996, p. 263.
19. “D.A.D.”, Ședința din 10 decembrie 1921, p. 115.
20. I. Scurtu, *Istoria Partidului Țărănesc (1918-1926)*, București, 2002, p. 108.
21. Biblioteca Națională a României, Colecții Speciale, fond Saint Georges, arh. T. Ionescu, pachet XCVIII, dosar 9, f. 140-141.
22. “Adevărul”, XXXIV, nr. 11521, din 25 noiembrie 1921.
23. C. Argetoianu, Op. cit., vol. VI, p. 281.
24. Cf. Mircea Ștefan Chioroiu, *O viață de prestigiu. Alexandru Averescu, mareșal al României*, București, 1938, p.169.
25. Dimitrie Costescu, *Fazele ministeriale în România. 1862-1930*, București, 1930, p. 146.
26. C. Argetoianu, op. cit., vol VI, p. 287
27. B.N.R., Colecții Speciale, fond Saint Georges, Arh. T. Ionescu, pachet XCVIII, dosar 9, f. 145.
28. C. I. Stan, *Sfârșitul carierei politice a lui Take Ionescu. Fuziunea Partidului Conservator Democrat cu Partidul Național Român*, în “Anuar de științe istorice”, Ploiești, IX/1997, p. 151.
29. Maria, Regina României, op. cit., vol II, p. 378-379.
30. C. Argetoianu, op. cit. vol VI, p. 289.
31. “Îndreptarea”, IV, nr. 292, din 18 decembrie 1921.
32. N. Iorga, *Orizonturile mele. O viață de om. Așa cum a fost.*, vol III, București, 1934, p. 71.
33. B.N.R. Colecții speciale, fond Saint Georges, Arh. T. Ionescu, pachet XCVIII, dosar 9, f. 106.
34. Alexandru Vaida Voevod, *Memorii*, vol. II, ediția de Al. Șerban, Cluj-Napoca, 1995, p. 96.
35. D.A.D., Ședința din 17 ianuarie 1922, p. 246; Gheorghe I. Bodea, Octavian Goga. *O viață, un destin*, vol. II, Cluj Napoca, 2007, p. 78.

Alexandru Averescu, Partidul Poporului și presa din județul Buzău *

----- Viorel FRÎNCU

Secția Buzău a Partidului Poporului...

La 1 aprilie 1918, la Iași, la inițiativa unui grup de politicieni desprinși din Partidul conservator și a unui cerc de ofițeri superiori în frunte cu generalul Alexandru Averescu, a luat naștere o nouă formațiune politică - „Liga poporului” - care, la Congresul de la Sibiu, din 15/16 aprilie 1920, s-a transformat în „Partidul Poporului”. Încă de la început, noul partid a avut o puternică aderență în rândul electoratului, mai ales că avea la bază „prestigiul militar și personalitatea generalului Averescu” și „impulsivitatea și brutalitatea cinică a d-lui Argentoianu”,¹ dar și o platformă program ce făgăduia instaurarea unui „regim nou” de „cinste și dreptate socială”, de intrare în legalitate și de tragere la răspundere și pedepsirea celor vinovați de „dezastrul” în care se găsea țara, imediat după încheierea primei conflagrații mondiale.

Constantin Al. Garoflid, economist, agricultor și agronom, mare proprietar, fost deputat și senator, ministru, se apropie de Alexandru Averescu, în anul 1918, și se înscrie în Partidul Poporului, înființând la Buzău o secție județeană.

În februarie 1919, apare publicația Drapelul, „Organ al «Ligii Poporului, secția Buzău»”, devine

▲ Constantin Garoflid,
ministru Agriculturii

„Organ al Partidului Poporului secția...” (cu an II, nr. 20). Au apărut 32 de numere, cu pauză: febr. 1919–23 martie 1921 și 24 oct. 1921–1924. Comitetul de redacție era format din personalități de vârf ale partidului, unii dintre aceștia fiind aleși în Senat și Camera Deputaților: C. N. Chirițescu, F. Senter, G. M. Teodorovici, C. Tomulescu, P. P. Opreșoreanu, prof. Petre Zaharescu etc.

Ziarul anunța, în martie 1919, componența Comitetului Secțiunii Buzău a Ligii Poporului și a Comitetului de conducere al acestei organizații pentru ca tot în aceeași lună să publice Programul politic ce prevedea vot universal, egal, direct și secret pentru toți

cetățenii de la 21 de ani, libertatea (autonomia) comunelor și județelor. Aceeași publicație scrie, în aprilie 1919, că „Petre Zaharescu a fost numit prefect”. În această situație, Comitetul secțiunii Ligii Poporului era compus din: Artime Moldoveanu, Petre Constantin Tomulescu, Constantin Negoescu și col. Alexandru Jecu. Sub titlul „Grandioasele întruniri ale Partidului Poporului...”, Drapelul anunță întrunirile Organizației Județene a Partidului Poporului din Pogoanele, Mihăilești, Vintilă Vodă, Buzău, Mizil, Buzău, Pătârlagele și Pârscov², precum și candidații acestui partid la Camera Deputaților - Artime Moldoveanu, col. Gogu Iliescu, Petre Popescu-Opreșoreanu, Anton A. Bărdescu, Matei Postelnicescu, Cazan Culin – și Senat - Constantin Negoescu, Constantin Tomulescu și col. Alexandru Jecu; semnul electoral: un drapel.³ Publicația își va înceta aparițiile în 22 febr. 1922.

Trei luni mai târziu, la 14 mai 1922, la Buzău va apare o altă publicație, Steaua, „Organ al Partidului Poporului, secția Buzău”, „sub conducerea unui comitet” (3 nr.). Pe frontispiciul publicației era înscrisă deviza: „Muncă, cinste, legalitate”, girant-responsabil fiind Artime Moldoveanu. Gazeta, deși a apărut doar până la 3 decembrie 1922, s-a dovedid

foarte incisivă, atacând, în peisajul politic al epocii, atât pe liberali cât și pe țărăniști, pentru atitudinea antidemocratică pe care au dovedit-o în timpul alegerilor.

În același an, la 1 iulie, apare publicația *Steaua poporului*, „Organul Partidului Poporului de sub președinția generalului [„Mareșalului”, cu an VIII, nr. 6] Averescu – secția Buzău”, având ca girant-resp. pe Nicolae Rădulescu. (din 1925, Alecu Roman). Cea mai longevivă gazetă a Partidului poporului, va edita, la an VII, nr. 5, suplimentul *Buletinul economic* al ziarului «*Steaua Poporului*», Secția Buzău.

În primul număr, abundă articolele politice de organizare a secției Buzău: „Reorganizarea Partidului Poporului”, „Vizita d-lui g-ral Coandă”, „O mișcare prețioasă” și atacuri puternice antiliberales. Toate articolele sunt în nota dominantă a presei averescane. Își încetează apariția cu an IX, nr. 1/ 24 mai 1931, când inserează un apel către alegători, printre candidați aflându-se Gogu Iliescu, Petre Zaharescul, Spiridon Georgescu etc.

După plecarea lui C. Argentoianu din partid, a avut loc și la Buzău o ruptură în cadrul organizației, comitetul județean al formațiunii politice excluzând doi membri de frunte, Artime Moldoveanu și Culin Cazan, adepții disidentului.⁴ Deși fusese ales președinte. și se ocupa personal de organizarea secției Buzău a partidului, C. Al. Garoflid va fi înlocuit din funcție, în 1923, în locul acestuia fiind ales o altă personalitate politică și militară, generalul Constantin Coandă. Acesta constata cu bucurie că, în Buzău, „Partidul poporului posedă una din cele mai tari organizații”.⁵

La alegerile parlamentare din mai 1926, la Buzău, Partidul Poporului obținea 6 mandate în Camera Deputaților (31.873 voturi din 38.949), dar după căderea guvernului condus de Averescu (iunie 1927), acesta intră în declin. Desele dezertări din partid, printre care cea a lui Petre Zaharescul (10 decembrie

1925), îl obligă C. Al. Garoflid să preia șefia secției Buzău, alături de Gogu Iliescu.⁶ De altfel, ziarul „Îndrumarea”, din ianuarie 1928, anunța, sub titlul „Averescanii se reorganizează”, că președintele Organizației Județene a partidului Poporului, Constantin Garoflid, fost ministru al Agriculturii, a numit un consiliu județean format din C. Bascovici, Gogu Iliescu și Matei Postelnicescu, membri fiind: av. Al. Macedonescu, Mușat Bivolaru, farmacistul Ferdinand Sentner, dr. Spiridon Georgescu, av. Nelu Ștefănescu și pr. Gh. Marinescu.⁷

Cele două guvernări ale averescanilor (martie 1920 – decembrie 1921, respectiv, martie 1926 – iunie 1927), manipulate de liberali în favoarea lor, conduc la un declin puternic al partidului. În aceste condiții, la 10 martie 1929, Constantin Garoflid părăsește Partidul Poporului și întemeiază Liga Agrară, deși la congresul de la Buzău, din 15 ianuarie 1928, fusese desemnat președintele organizației.⁸ În locul său este ales președinte C. Bascovici, fost senator, care încearcă să ia măsuri ferme pentru revitalizarea activității partidului, convocând, la 25 decembrie 1929, Consiliul județean, la Clubul Partidului Poporului.

În 1932, averescanii buzoieni obțin rezultate destul de bune la alegerile parlamentare, deși s-au situat în urma țărăniștilor, liberalilor și agrarienilor, însă acestea au fost și ultimele zăcări, partidul fiind deja pe un traiect descendent.

...și Secția Râmnicu Sărat

Aflat la Iași, Constantin C. Brăiesku, avocat, politician și ziarist, fiul col. C. Brăiesku, fost aghiotant al lui Al. I. Cuza, aderă din primul moment la „Liga Poporului” și, odată stabilit la Râmnicu Sărat, înființează, în același an 1918, secțiunea Partidului Poporului, care se va dovedi una din cele mai puternice din țară. C. C. Brăiesku, la vârsta de 28 de ani fusese ales deputat, iar pe parcur-

sul carierei sale politice a ocupat funcțiile de secretar și vicepreședinte al Camerei Deputaților, decan al baroului râmnician. Printre cele mai importante lucruri înfăptuite de acesta amintim: demersurile făcute pentru stabilirea la Râmnicu Sărat a reședinței Regimentului 9 infanterie, din Divizia 6, Corpul III Armată, înființarea Camerei de comerț, a liceelor de băieți și de fete, a unei școli de meserii, iar în anul 1927, în calitate de vicepreședinte al Camerei Deputaților, a respins proiectul de lege privind desființarea județului Rm. Sărat.⁹

La 9 decembrie 1918, se editează publicația *Glasul poporului*, „Organ al «Ligei poporului» din R. Sărat, de sub Președinția Generalului Averescu”, având ca directori pe Gh. Grigoriu-Sihlea și Gh. Christodorescu (nr. 1-3). Încă din primul număr, în gazetă se inserează un „Apel către alegătorii din județ”, unde se argumentează: „Am decis scoaterea acestui ziar de propagandă a principiilor ce în-suflețesc pe marele general și democrat [Al. Averescu] care stă în fruntea înălțătoarei mișcări”.¹⁰

Anul următor, în nr. 9, 7/20 aprilie, în paginile gazetei este publicat un amplu reportaj despre „Vizita d-lui General Averescu la Râmnicu Sărat”. Deși Al. Averescu

▲ C.C. Brăescu, deputat de Rm. Sărat și vicepreședinte al Camerei

a refuzat să participe la alegerile organizate în noiembrie 1919, la Râmnicu Sărat, candidații Partidului Poporului s-au înscris pe lista de independenți obținând o victorie zdrobitoare, cu 4 mandate în Senat și două în Camera Deputaților, urmat de P.N.L., cu un singur mandat. Istoria se va repeta și la alegerile din februarie 1920, ceea ce demonstrează că electoratul avea încrederea în fondatorul partidului, generalul Averescu. După ce la 6 aprilie 1924, publicația avea să-și înceteze aparițiile, anul următor, la 2 mai, va ieși o nouă serie a Glasului poporului, „Organ al Partidului poporului de sub președinția d-lui General [„Mareșal”, cu an V, nr. 7] Averescu – organizația județului Râmnicu Sărat”. Iată cum explică redacția reapariția organului de presă: „După o suspendare destul de lungă”, iese pentru ca opinia publică „să fie lămurită și informată în mod cinstit și exact cu privire la situațiunea politică generală și locală”, și la evenimentele „ce se vor desfășura în scurtă vreme” (nr. 1). Și de data aceasta, cel mai incisiv redactor este tot Constantin C. Brăiesku, gazeta intrând în dese și ample polemici cu simpatizanții râmniceni a lui N. Iorga („D. Iorga la R. Sărat”).¹¹ În paginile gazetei se mai publică rubrici precum, „Situațiunea politică locală”, „Cron-

▲ Anton Bardescu, directorul ziarului „Îndreptarea”

ica externă”, „Săgeți și sulii” etc. De asemenea, se inserează „Discursul d-lui deputat [al P.P.] Const. C. Brăiesku la validarea alegerilor de la R. Sărat”. Publicația își va înceta aparițiile la 24 mai 1931.

Pentru revigorarea partidului, în septembrie 1930 este convocat congresul județean al Partidului Poporului din Râmnicu Sărat, dar problemele cu care se va confrunta formațiunea politică și jocurile de culise ale liderilor marilor partide vor conduce, încet dar sigur la dezagregarea sa. Ca dovadă, la 7 aprilie 1932, apare un singur număr din publicația Constituția, „Ziar oficial al organizației Partidului poporului din R. Sărat de sub președinția d-lui mareșal Averescu”, „sub conducerea unui comitet”. Degringolada pare să fi pus stăpânire pe organizația râmnică, mai ales că, la 10 aprilie 1932, Octavian Goga se desparte de mareșalul Averescu și înființează Partidul Național Agrar. Întreaga organizație râmnică a Partidului Poporului, în frunte cu C. C. Brăiesku, i se alătură, iar la 17 aprilie se editează o nouă gazetă ce va adânci și mai mult deruta în rândul averescanilor. Publicația, cu titlul Glasul poporului, aducea aminte de celelalte două serii apărute, dar subtitlul - „Organ al Partidului național-agrar de sub președinția d-lui Octavian Goga, organizația R. S.” – lămurirea indubitabil al cui era. Nu însă și articolul program, care anunța: „Partidul poporului și-a ales un nou șef, în locul d-lui Mareșal Averescu (sic!), [pe] marele poet al neamului, strălucitul luptător politic Octavian Goga, [...] act istoric sortit să aibă o influență hotărâtoare asupra întregii noastre vieți politice”. Evident, era o diversiune politică pentru ai atrage în noua formațiune politică și pe averescanii indeciși.

Spre sfârșitul anului 1931 este tipărit Anuarul Partidului Poporului, organizațiunea județului Râmnicu-Sărat pe anul 1931, de altfel, ultima publicație a respectivei formațiuni

politice, în care erau inserate listele cu membrii Comitetului județean și ai Sectoarelor.

De menționat faptul că, unul din ziaristi buzoieni care a lucrat pentru presa averescană a fost A.A. Bardescu,¹² din 1918, director al ziarului Îndreptarea (14 aprilie 1918 – 6 octombrie 1938), organ central de presă al Partidului Poporului; născut în 1887 la Buzău, doctor în drept la Paris, fost deputat, de la 1926 vicepreședinte al Sindicatului Ziaristilor București.

Note

* Pentru perioada de referință, actualul teritoriu al județului era împărțit din punct de vedere administrativ în două județe: Buzău și Râmnicu Sărat.

1. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România (1918-1929)*, Editura Politică, ediția a II-a, completată, Buc., 1976, p. 236.

2. „*Drapelul*”, an II, nr. 24, 15 mai 1920, p. 2

3. *Idem*, an III, nr. 5, 12 febr. 1922, p. 1.

4. „*Steaua poporului*”, 15 octombrie 1923.

5. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 236.

6. „*Steaua poporului*”, 19 mai 1929.

7. Valeriu Nicolescu, *Politica buzoiană reflectată în presa locală din prima jumătate a secolului trecut*, în: *Opinia*, din 22 august 2006, p. 8.

8. Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu, militarul, omul politic, legenda*, Editura Militară, București, 2005, p. 370.

9. *Almanahul Râmnicului Sărat. 1933*, (ediție anastatică), Editura Rafet, Rm. Sărat, 2008, p. 147.

10. Alexandru Oproescu, *Presa buzoiană și râmnică (G-N)*, Vol. 1, Buzău, 1997, p. 59-60.

11. „*Glasul poporului*”, an I, nr. 6, 23 aug. 1925, p. 1.

12. Lucian Predescu, *Enciclopedia României. Cugetarea. Material românesc. Oameni și înfăptuiri*. ediție anastatică, Editura „Saeculum I. O.” și Editura „Vestala”, 1999, p. 82.

Generalul Alexandru Averescu În sprijinul invalizilor din războiul de întregire (1916 – 1919)

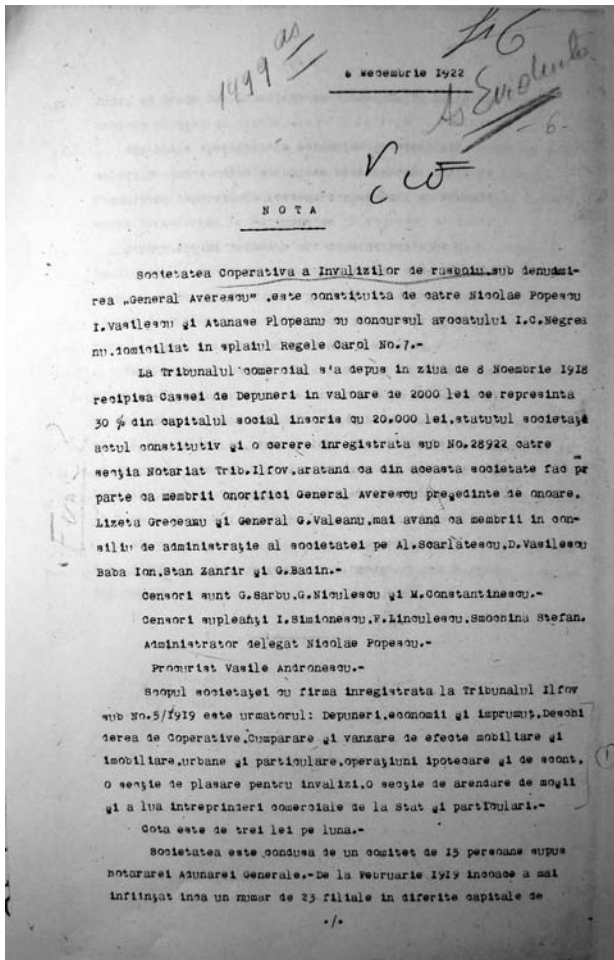
----- Drd. Alin Spânu

Personalitatea generalului Alexandru Averescu s-a făcut simțită, în primul rând, printre militarii care au activat sub comanda sa, apoi s-a extins cu rapiditate la nivelul populației, care l-a perceput ca un salvator al patriei. În pofida lipsurilor în materie de mijloace de comunicare, faptele de arme, actele caritabile, cuvintele de îmbărbătare și încurajare devenite memorabile au fost difuzate într-un timp foarte scurt la nivelul locuitorilor din mediul urban și rural. Un rol deosebit în acest sens l-au avut soldații, care au fost fascinați de generalul Averescu, iar o dată demobilizați au răspândit, cu unele exagerări inerente, aceste opinii, cu deosebire în lumea rurală.

Popularitatea câștigată în perioada 1916 – 1918 l-a urcat pe scena politică, iar apoi l-a condus către înființarea unui partid politic,¹ cu scopul de a transpune și în administrația civilă ordinea, corectitudinea și disciplina promovată și implementată în structurile militare. Din nefericire, generalul Averescu nu a confirmat, în plan politic, așteptările celor mulți, iar imaginea sa publică a avut de suferit, în pofida celor trei guverne pe care le-a condus, deoarece nu a reușit decât în mică măsură să-și respecte promisiunile electorale.

La finalul primului război mondial numele și imaginea generalului Averescu au fost utilizate, cu sau fără voia sa, de către diverse instituții și societăți ca emblema a curajului și demnității, a eroismului și a dreptății. Una dintre acestea a fost Societatea Cooperativă «General Averescu», care a cuprins gradele inferioare, invalizi din Războiul de Întregire. Aceasta a fost constituită, la 8 noiembrie 1918, de către Nicolae Popescu, Ion Vasilescu și Atanase Plopeanu, cu ajutorul avocatului I. C. Negrea. La data respectivă, Societatea a fost înregistrată la Tribunalul Comercial București prin depunerea unei dovezi de depuneri a 2000 lei, adică 30% din capitalul social înscris, statutul societății și actul constitutiv. Membrii onorifici ai societății au fost trecuți generalul Averescu, președinte de

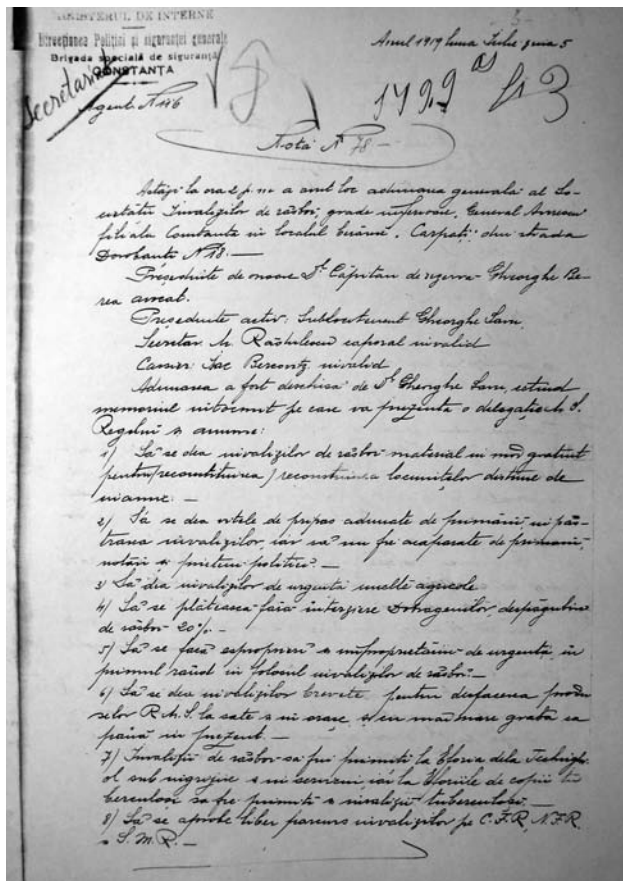

depus drapelul, iar muzica militară și-a încheiat recitalul și s-a retras către cazarma de bază. Un număr de aproape 100 de persoane, în frunte cu colonelul Toplicescu, au continuat manifestarea pe traseul strada Dima Popovici – strada Mihail Kogălniceanu – bulevardul Justiției, oprindu-se la berăria „Niță Dumitrescu” unde fusese pregătită „o agapă”¹⁸. Față de cei prezenți, colonel Toplicescu a prezentat regretele lui Constantin Argetoianu¹⁹, transmise telegrafic, care nu a putut veni personal „din cauza evenimentelor”²⁰, însă și-a exprimat solidaritatea cu cei prezenți și cu doleanțele acestora. A urmat la cuvânt Constantin Gardu, secretarul societății „Smârdan”, Langa, președintele Societății Invalizilor din Craiova, Cantorichi, reprezentant al Societății «General Averescu» și avocatul Virgil Potârca²¹, membru de onoare al Societății Invalizilor. Toți au abordat subiecte privind faptele de arme din Războiul de Întregire și au evidențiat meritul celor care s-au sacrificat pe câmpurile de luptă, „toastând în persoana d-lui. general Averescu”²² și a luptătorilor care au participat la făurirea României Mari. Raportul informativ, semnat de Caton Călugăreanu, prefectul Poliției și Al. Stănescu, șeful Brigăzii de Siguranță Craiova, a menționat că întâlnirea de la berăria a luat sfârșit „în

liniște”²³ la ora 15.00, când participanții s-au despărțit pentru a se reuni o oră mai târziu în parcul Bibescu.

În perioada 1919 – 1922 Societatea Cooperativă «General Averescu» a deschis 23 de filiale în diferite orașe, însă din obiectivele stabilite prin statut „nu se vede aproape nimic”²⁴, conform unei analize efectuate de DPSG la sfârșitul anului 1922. În schimb, în pofida prevederilor din statut, a fost închiriată de la Leonida Negreanu o sală în strada Amzei nr. 26 unde au avut loc „întruniri politice și scandaloase”²⁵, care au afectat liniștea vecinilor și ordinea publică și au creat agitații contra guvernului. Sub „scutul societății”²⁶, unii invalizi s-au remarcat prin „diferite scandaluri”²⁷ în piețele și gările din Capitală, dar nici o autoritate nu a îndrăznit să intervină datorită numelui celui care a patronat această instituție. Prin asemenea acte imaginea omului integru a fost erodată și redusă la nivelul negativ al clasei politice autohtone. Peste ani, un alt mareșal al României, Ion Antonescu, a analizat într-o ședință a Consiliului de Miniștri situația fostului comandant al Armatei a 2-a din primul război mondial: „Poți să-ți faci datoria față de mulțime și totuși să pierzi popularitatea. Am comparat aceasta cu o statuie care stă pe un cal și căreia îi dispăre calul de sub picioare. Așa i-a dispărut Mareșalului Averescu popularitatea și n-a mai putut s-o regăsească. [...] Acesta este un lucru constat, cum se apropie popularitatea cu o muncă de o

viață întreagă și cum se pierde în câteva minute. Poți alerga după ea toată viața și nu o mai prinzi”²⁸. O altă analiză, mai profundă, a aparținut, în anii '50, lui Constantin Papanace²⁹, care a sintetizat extrem de lucid situația socială din perioada 1918-1919: „Elanul «tranșeelor» era colectat, prin prestigiul dobândit în timpul războiului de Mareșalul Averescu, în tiparele mai mult decât dubioase ale Ligii Poporului spre a-l descompune prin stagnare sau a-l compromite la momentul oportun”³⁰. Generalul Averescu a fost un om corect, animat de intenții bune și a sperat să poată modifica ceva din mentalul colectiv bazându-se pe valoarea sa ca militar și pe popularitatea obținută cu mari eforturi. Din păcate, contactul cu viața politică și, mai ales, dorința de a reforma administrația și moravurile autohtone au fost zădărnice și n-au avut rezultatul scontat.

Note:

1. Formațiunea politică s-a intitulat, inițial, Liga Poporului, apoi s-a transformat în Partidul Poporului (aprilie 1920) și a activat în perioada 1 aprilie 1918 – 30 martie 1938 având ca deviză „Muncă, cinste, legalitate”.

2. Eliza (Lizeta) Greceanu, fiica lui Constantin Ghica, s-a căsătorit cu Paul Greceanu, om politic conservator, fiind recunoscută pentru actele de caritate și donațiile generoase în favoarea celor nevoiași. În prezent funcționează Școala cu clasele I – VIII „Lizeta – Paul Greceanu” în comuna Albești-Paleologu, județul Prahova, fondată de cei doi.

3. Generalul Gheorghe Vălleanu (n. 12/25 februarie 1864, București – d. 26 ianuarie 1948, București) a absolvit Școala Militară de Ofițeri din București, Școala Politehnică din Paris și Școala Militară de Artilerie de la Fontainebleau. A devenit profesor la Școala Militară de Artilerie din București și la Școala Superioară de Război. A deținut funcția de guvernator al Cetății București, comandant al Direcției superioare de fortificații, al Corpului 6 Armată (la 15 august 1916), al Armatei 3 (1916), al Corpurilor 4 (în timpul bătăliei de la Mărăști) și 2 Armată (1917-1918). A evoluat în carieră de la gradul de sublocotenent (1 iulie 1884), la locotenent (1 ianuarie 1887), maior (8 aprilie 1895), colonel (10 mai 1907), general de brigadă (1 aprilie 1912) și general de divizie (1 septembrie 1917). A demisionat din armată (1918) și s-a încadrat în Partidul Poporului, fiind ales senator în două rânduri (1920-1921 și 1926-1927) și numit ministru la Lucrări

Publice (13 martie – 13 iunie 1920) și la Comunicații (13 iunie 1920 – 17 decembrie 1921 și 30 martie 1926 – 4 iunie 1927).

4. Aceștia erau: G. Barbu, G. Niculescu și M. Constantinescu.

5. Aceștia erau: I. Simionescu, F. Linculescu și Șt. Smochină.

6. Acesta a fost Nicolae Popescu.

7. Acesta a fost Vasile Andronescu.

8. Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita ANIC), fond Direcția Generală a Poliției (în continuare se va cita DGP), dosar 19/1919, f. 6.

9. Ibidem, f. 6.

10. Pentru mai multe detalii despre înființarea, organizarea și activitatea Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale a se consulta Alin Spănu, Prima structură informativă și contrainformativă a României în secolul XX/Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale în revista Dosarele Istoriei nr. 5/2003, p. 19-28.

11. ANIC, fond DGP, dosar 19/1919, f. 1.

12. La data respectivă funcționa cabinetul condus de Ion I. C. Brătianu (29 noiembrie 1918 – 26 septembrie 1919) și în care portofoliul Ministerului de Război a fost deținut de general Arthur Văitoianu.

13. ANIC, fond DGP, dosar 19/1919, f. 2. Acestea au prevăzut:

a) Să se mărească pensia și ajutorul ce se dă astăzi invalizilor;

b) Să se facă un sanatoriu pentru invalizi;

c) Să se decoreze toți invalizii cu „Virtutea Militară”;

d) Să se termine cât de urgent formalitățile pentru pensie;

e) Să se dea pământ sau răsplată în bani tuturor invalizilor;

f) Să se scutească de către Stat, județ sau comună, de timbru fiscal, consumație precum și de rechiziții, corvezi etc.;

g) Autoritățile civile și militare, din ordin, să respecte pe invalizi;

h) Să se plaseze invalizii la toate instituțiile de Stat unde funcționează doamne măritate sau domnișoare cu părinți, având cine le întreține;

i) Parcurgere gratuită pe CFR și tramvaiele comunale;

- j) La licitații diferite de Stat, județ sau comună, să se dea preferință la prețuri egale invalizilor;
- k) Cantinele de la regimente, bufetele de la diferitele instituții, restaurantele CFR, tutungeriile și halele comunelor fără licitații să se dea invalizilor;
- l) Comerțul liber pentru toți invalizii;
- m) Să se acorde în mod excepțional un număr de brevete pentru băuturi spirtoase;
- n) Să se acorde acestei Societăți un fond global anual;
- o) Să se acorde un local gratuit Societății;
- r) Să se pună la dispoziție, contra cost, alimente, stofe din depozitele armatei;
- s) Să se înființeze un azil pentru invalizii fără mijloace care n-au familii, în care să primească mâncare, îmbrăcăminte și haine gratuit;
- t) Tot pe lângă acest azil să fie și o secție pentru creșterea copiilor rămași orfani după urma războiului și copiii rămași fără mame a invalizilor lipsiți de mijloace, pentru creșterea lor;
- u) Să se facă o școală numai pentru copiii invalizilor întreținută de Stat, cu mai multe secțiuni, în care să primească pe lângă cursul urban și cursul secundar complet.
14. Ibidem, f. 1.
15. Ibidem, f. 3. Doleanțele acestora au prevăzut:
- 1) Să se dea invalizilor de război material în mod gratuit pentru reconstituirea/reconstruirea locuințelor distruse de inamic;
- 2) Să se dea vitele de pripas adunate de primării în păstrarea invalizilor, iar să nu fie acaparate de primării, notari și prieteni politici;
- 3) Să dea de urgență invalizilor unelte agricole;
- 4) Să se plătească fără întârziere dobrogenilor despăgubiri de război 20%;
- 5) Să se facă exproprieri și împrăștiări de urgență, în primul rând în folosul invalizilor de război;
- 6) Să se dea invalizilor brevete pentru desfacerea produselor RMS [Regia Monopolurilor de Stat] la sate și în orașe, și cu mai mare grabă ca până în prezent;
- 7) Invalizii de război să fie primiți la Eforia de la Techirghiol sub îngrijire și în serviciu, iar la Eforiile de copii tuberculoși să fie primiți și invalizii tuberculoși;
- 8) Să se aprobe liber parcurs invalizilor pe CFR, NFR și SMR;
- 9) Să se dea invalizilor brevete de băuturi spirtoase în comune, din acele a căror proprietari în timpul ocupației [Dobrogei] au servit interesele dușmanului;
- 10) Să se deschidă credite garantate de stat invalizilor pe la bănci populare sau Banca Națională, pentru întreprinderi;
- 11) La funcțiuni de la stat și comune să fie domnișoarele înlocuite cu invalizi;
- 12) Să se dea ajutoare bănești invalizilor pentru întreprinderi;
- 13) Mărirea pensiilor și ajutoarelor care să se dea la invalizi;
- 14) Să se dea invalizilor îmbrăcăminte în mod gratuit de la atelierele de confecții a corpurilor de trupă din Dobrogea ori de câte ori vor avea nevoie;
- 15) Copiii invalizilor de război să fie admiși fără alte formalități ca bursieri în școlile respective.
16. Ibidem, f. 3.
17. Cotidianul „Îndreptarea” a fost fondat de generalul Averescu la Iași, în 14 aprilie 1918, fiind organul oficial al

Partidului Poporului. Conducerea sa a fost încredințată lui Al. Kiriacescu, iar apariția sa s-a încheiat la 6 octombrie 1938, după decesul fondatorului.

18. ANIC, fond DGP, dosar 19/1919, f. 4.

19. Constantin Argetoianu (n. 3 martie 1871, Craiova – 6 februarie 1955, penitenciarul Sighet) a fost fiul generalului Ion Argetoianu, licențiat în drept și litere, dar și doctoratul, toate la Paris. Deși s-a înscris în Partidul Conservator (1913), în 1918 s-a alăturat generalului Averescu în Partidul Poporului, deținând portofoliile Justiției (29 ianuarie-27 februarie 1918), Finanțelor (13 martie-13 iunie 1920) și Internelor (13 iunie 1920-13 decembrie 1921). Ulterior, s-a desprins din Partidul Poporului și s-a afiliat Partidului Naționalist Democrat, rezultând Partidul Naționalist al Poporului (mai 1924).

20. ANIC, fond DGP, dosar 19/1919, f. 4.

21. Virgil Potârcă (n. 16 iulie 1888, Craiova – d. 10 mai 1954, penitenciarul Sighet) a absolvit Facultatea de Drept la Paris (1914), apoi a practicat avocatura în județul Dolj. A publicat studii de agronomie și a fost ales președinte al Uniunii Camerelor Agricole. A aderat la Partidul Poporului, fiind ales deputat (1920), însă ulterior a trecut la Partidul Țărănesc.

22. ANIC, fond DGP, dosar 19/1919, f. 5.

23. Ibidem, f. 5.

24. Ibidem, f. 6.

25. Ibidem, f. 6.

26. Ibidem, f. 6.

27. Ibidem, f. 6.

28. Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu, vol. IX (februarie-decembrie 1943), ediție de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă și Maria Ignat, București, 2006, p. 258. Afirmația a fost făcută în cadrul Consiliului de Miniștri Economic desfășurat la 1 iulie 1943.

29. Constantin Papanace (n. 15 septembrie 1904, Selia, Grecia – d. 7 aprilie 1985, Salo, Italia), originar din regiunea Veria (Macedonia), a urmat studii liceale la Salonic și Academia Comercială din București (specializarea economie politică și finanțe), a aderat la mișcarea legionară (1930), a fost ales deputat de Caliacra (1937) și a fost numit subsecretar de stat la Ministerul de Finanțe în perioada 14 septembrie 1940 – 24 ianuarie 1941. În procesul intentat mișcării legionare de generalul Antonescu a fost condamnat, în contumacie, la 12 ani închisoare corecțională (16 iunie 1941). În 1946 a fost judecat în procesul intentat guvernului Antonescu, primind pedeapsa capitală. În exil a contestat legitimitatea lui Horia Sima la conducerea mișcării legionare, s-a stabilit la Salo și s-a declarat continuator al tradiției codreniste. A publicat și editat mai multe lucrări de ideologie legionară, memorialistică și filosofie.

30. Constantin Papanace, Destinul unei generații (Geneza și urmările lui 10 Decembrie 1922), în colecția Biblioteca Verde nr. 5, Editura Armatoii, Cetatea Eternă (Roma), 1952, p. 8.

Mareșalul Alexandru Averescu evocat de Pamfil Șeicaru

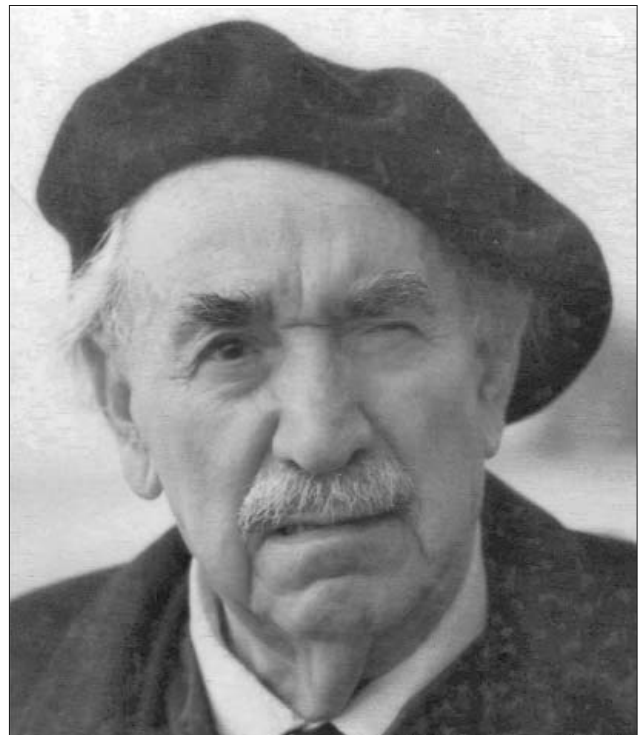
----- Emil Niculescu, Cercul Militar Buzău

Un cavaler buzoian al Ordinului "Mihai Viteazul"

După 1989 încep să revină în țară scrierile din exil ale lui Pamfil Șeicaru, născut la 18 aprilie 1894, la Beceni, județul Buzău, și petrecut din viață, în 1980, după treizeci și cinci de ani de când fusese condamnat la moarte în contumancie de către cei ce se pusese în slujba ocupantului sovietic; fusese asimilat criminalilor de război, pentru activitatea sa publicistică, desfășurată, pe timpul participării armatei române la războiul împotriva U.R.S.S.-ului, în calitate de director al ziarului "Curentul".

Încă din anii școlarității buzoiene, tecucene și bărlădene, viitorul publicist istoric și memorialist este beneficiar al unei epoci de avânt economic și edilitar al urbei, amintindu-și că, de la casa părintească, aflată pe locul unde astăzi e Poșta veche, lângă tribunal, îi auzea cântând pe pietrarii italieni care meștereau la ridicarea Palatului Comunal (1898-1901), și crește în cultul unui fervent patriotism, - încă nu se uitaseră marșurile diferitelor arme ce făcuseră Războiul Independenței (*Roșiorul mândru / Și frumos ca crinul, / Când pe mal se-arată, / Tremură Vidinul*).

Educația l-a determinat, pe Pamfil Șeicaru, conform unei credințe exprimată, mai târziu, într-o epistolă din exil către colonelul I.M. Lupoiaie – *Cine își iubește patria, să o și dovedească* - să fie, înainte de a ajunge ziarist, un oștean; într-o monografie, ce îl focalizează, prin diligența unui al exilat al epocii ceaușiste, regretatul Victor Frunză, născut la Râmnicu Sărat, notează: *Luptase în tranșeele Războiului "cel mare" (ale Primului război mondial), ca sublocotenent în regimentul 17 Mehedinți. În portretul pe care îl făcea lui Al. Busuioceanu, Șeicaru trasa o geografie cu denumiri având semnificații răscolitoare pentru ostașul din el: Cerna, malurile Neajlovului, Momâia, Cireșoaia... De la Orșova până la Oituz. Regele Ferdinand I-a decorat cu Crucea de cavaler al Ordinului "Mihai Viteazul", iar generalul Berthelot i-a conferit ordinul "La Croix de Guerre". Ordinul semnat de regele Ferdinand suna*

astfel: "Acord Ordinul Mihai Viteazul pentru vitejia și îndârjirea cu care a comandat compania de mitraliere în luptele de la cota 771 Cireșoaia, la 27, 28 și 29 august 1917." Fiind implicat într-o luptă din care nu spera să mai scape cu viață, sublocotenentul Pamfil Șeicaru se angajează în fața lui Dumnezeu, ca supraviețuind, să zidească pe acel loc o mănăstire. A scăpat teafăr și și-a respectat jurământul, zidind biserica Sfânta Ana, aflătoare pe locul prinsoarei cu divinitatea, la Orșova. Și mănăstirile mo-derne au așadar legendele lor!

Aproape de Mărășești, la o încrucișare de drumuri, se află statuia unui ostaș român, care nemaiaivând gloanțe, se bate cu disperare, folosind pușca drept ciomag. Statuia este ridicată pe cheltuiala lui Pamfil Șeicaru.¹

Despre împrejurările acordării celei mai înalte decorații române de război, Ordinul "Mihai Viteazul", pentru comandantul de mitraliori, narează, în niște amintiri de

detenție politică, fiul viitorului general Constantin Pantazi, ministru de război, și o altă victimă a carceralității comuniste, locotenentul (din al doilea război mondial, Ion Pantazi; la amintita cotă 771, plutonul de mitraliere al sublocotenentului de rezervă Șeicaru a avut de înfruntat un regiment bavarez, iar compania care era așezată călare pe cotă era comandată de căpitanul Rommel, celebrul Feld Mareșal de mai târziu!; Ervin Rommel, supranumit "Vulpea deșertului", care, în cel de al doilea război mondial, a fost comandant al Afrika Korps. La ceremonia de înmânare a ordinului, de către însuși Ferdinand cel Loial, au fost decorați cu aceeași distincție militară căpitanii Constantin Pantazi și Emil Pălăgeanu care, după decapitarea armatei regale, va fi ucis la Canal de cismele milițienilor.²

După ce și-a servit patria cu arma pe câmpurile de luptă ale războiului întregirii naționale, căpitanul în rezervă Pamfil Șeicaru a devenit unul dintre cei mai reprezentativi exponenți a ceea ce scriitorii, ei înșiși sub arme (Camil Petrescu, Gib Mihăescu, Victor Ion Popa etc.), au numit "generația tranșeelor", continuând să fie un luptător al condeiului. Implicat major în viața politică interbelică, gazetarul a avut ocazia să-l cunoască pe generalul Alexandru Averescu, nu numai ca pe un glorios și popular arhitect de victorii militare, ci și ca om politic. Rodul acestei focalizări va apărea mai pregnant în scrierile din exil, când, lipsit de instrumentele de documentare "clasice" din țară (Biblioteca Academiei Române, arhive militare etc.), dar grație unei memorii pe care cunoștii nu au avut reticențe în a o compara cu aceea a lui Nicolae Iorga, a putut contura un portret de o mare veridicitate al mareșalului.

De la operațiunea "Flămânda", la Mărăști

În exil, la 1968, Pamfil Șeicaru tipărește la Paris, în franceză, volumul *România în Marele război*, apreciat de Victor Frunză drept *un compendiu de istorie a Transilvaniei, începând cu perioada proto-romană și până la Marea Unire din 1918. (...) Autorul demonstrează și calitățile de istoric al acțiunilor diplomatice, apoi militare (...). Istoricii nu permite combatantului nici o ieșire personală la rampă. Rigoarea sa este de o consecvență exemplară.*³

După Turtucaia, la conferința ținută la Cartierul General Român, generalul Averescu propune o soluție cunoscută mai apoi ca "manevra de la Flămânda", ce presupunea a se combina acțiunea frontală din Dobrogea cu un atac, de forță a cinci divizii de infanterie și

Regele Ferdinand decorând cu ordinul „Mihai Viteazul” pe sublocotenentul Pamfil Șeicaru, distins în luptele de la Oituz (29 Aug. 1917).

- ▲ Regele Ferdinand decorând cu ordinul "Mihai Viteazul" pe sublocotenentul Pamfil Șeicaru, distins în luptele de la Oituz (29 aug. 1917).
La solemnitate erau prezenți regina Maria și generalul Averescu.

una de cavalerie, executat prin trecerea Dunării, la 25 km. nord-est de Giurgiu, manevrându-se în spatele Armatei a 3-a bulgare, acțiune programată pentru 18 septembrie 1916. Vor interveni o succesiune de evenimente care vor zădărnici această manevră: o furtună puternică și o ploaie torențială au inundat sectorul de trecere. Podul, distrus de furtună a fost reparat în timpul nopții și a doua zi două divizii de infanterie cu artileria lor au putut trece. Artileria instalată de îndată pe malul nordic al fluviului a forțat vapoarele austriece să se retragă. La toate aceste dificultăți, făcând obstacolul realizării îndrăznețului proiect, trebuie să adăugăm un element nou: Armata a 9-a germană începuse ofensiva în Transilvania, obligând comandamentul român să îndrepte spre acest front diviziile destinate operațiunii "Flămânda. (...) Generalul Toșev (comandantul Armatei a 3-a bulgare, în memoriile sale, n.m.) era în măsură să cunoască dificultățile luptei împotriva românilor, ca și situația strategică. Putea deci să întrevadă consecințele reușitei acestei operații. Mărturia sa constituie cel mai frumos elogiu adus concepției militare a generalului Averescu, deși împrejurările au obligat Marele Stat Major român să renunțe la operație în faza sa preliminară.⁴

În timpul dureroasei retrageri a armatei române către Moldova, combatantul Șeicaru va fi impresionat de fluxul de încredere și admirație pe care îl aveau față de comandantul Armatei a 2-a oștenii: *Prima dată când am auzit pronunțându-se, în timpul războiului, numele generalului Averescu, a fost în retragere, pe dealul Sarului, lângă Piatra Olt; un soldat mi-a spus că de pe dealul Sarului nu ne vom mai retrage deoarece va veni generalul Averescu și îi va da peste cap pe germani. Ceea ce m-a impresionat era că această*

credință era împărtășită de toți soldații din compania pe care o comandam. Era pe la sfârșitul lui octombrie 1916.⁵

Mai apoi, în menționata istorie a războiului de întregire națională, Șeicaru va aminti raportul de forțe creat în sectorul Armatei a 2-a, în bătălia de la Mărăști, cu o minuțiozitate de stat-majorist: *inamicul avea 25 de batalioane, cu 155 de mitraliere, 36 de escadroane cu 97 de mitraliere și 142 tunuri, dintre care 6 grele.*

Armata a doua a generalului Averescu dispunea de 56 de batalioane cu 448 mitraliere, 14 escadroane, 228 de tunuri, dintre care 5 grele, și 21 de avioane. Armata 2 română avea asupra inamicului o superioritate de 2,7 / 1 la infanterie și de 1,6 / 1 la artilerie. În plus, moralul trupelor române era excelent, iar dotarea, realizată în iarna și primăvara anului 1917, cu ajutorul aliaților occidentali, la care un major aport l-a avut misiunea franceză, mult îmbunătățită. De aici și impresia unei bătrâne care, privind eliberatorii, riscă o naivă dar dureroasă confuzie: *Văzând că treceau soldați cu căști și uniforme albastre, a început să plângă și am auzit-o tânguindu-se: "Bieții noștri soldați, s-au prăpădit cu toții... Acum, vin să ne elibereze francezii!"*⁶

Desigur, generalul care spărsese frontul, eliberând 30 de sate și recuperând 500 de kilometri pătrați de la inamic, n-ar fi fost măgulit de această senectă mistificație, întrucât, când rămăsese numai om politic, prin 1931, păstra, încă, oarecari reticențe față de fracofili, parte întemeiate, după cum nota Grigore Gafencu: *În timpul războiului a suferit de pe urma politicii liberale care a întrebuițat toate mijloacele împotriva lui 7 în-deosebi cele mai josnice intrigi pe lângă St. Aulaire și Berthelot, Greșeala Misiunii Franceze a fost că s-a lăsat indusă în eroare de aceste intrigi.*⁷

Perioada în care generalul Alexandru Averescu a fost prim ministru, consemnează Pamfil Șeicaru, nu este una dintre cele mai faste ale omului de arme; negocierea cu Puterile Centrale pentru o pace separată începută la Buftea se suprapune cu evenimente de natură să complexizeze situația; la 26 ianuarie 1918, la cererea conducerii politice a Basarabiei, Divizia 11 română intră în Chișinău, în sud pătrunde Divizia a 13-a, în timp ce Divizia 2 cavalerie asigură legătura între sudul și nordul vechii provincii românești răpite la 1812. Lucrurile se precipită: la 26 februarie basarabienii I. Inculeț și Ungureanu au fost primiți de general, pe care l-au informat despre starea de spirit a românilor dintre Prut și Nistru. Acesta îi consiliază să temporizeze diligențele de unire cu țara mamă, în vederea așteptării unui moment mai propice. Premierul român îndemna la temperanță, având în vedere negocierile de la Buftea: *Puterile Centrale își mărturisiseră intenția de a lua Dobrogea, oferind Basarabia în compensație. La această propunere generalul Averescu a răspuns: "Vreți să ne luați Dobrogea, ce ne aparține și să ne dați în schimb Basarabia care nu vă aparține". Generalul n-a acceptat ideea ca Basarabia să fie obiect de compensație. El voia ca unirea*

*acestei provincii moldovenești cu România să se facă pe baza principiilor de autodeterminare, așa cum ferm doreau basarabienii. Generalul Averescu ținea cont de evoluția războiului după intervenția Statelor Unite, ceea ce compensa din plin pacea de la Brest-Litovsk.*⁸

A urmat să continue tratativele de pace Guvernul Alexandru Marghiloman. Dar generalul nu a uitat manevra politicianistă a lui Brătianu, care încercase, cunoscând popularitatea militarului, să-l utilizeze ca "manta de vreme rea", tocmai pentru a îi știrbi din prestigiu. Motiv pentru care învingătorul de la Mărăști pornește o ofensivă împotriva liberalilor, cei care erau responsabili de dolcele farniente din timpul neutralității, când armata ar fi fost necesar să fie dotată mult mai corespunzător, și, prin recul, de înfrângerile din toamna anului 1916. Aflat, pe vremea aceea, la Iași, Pamfil Șeicaru va aminti campania de presă antibrătienistă a lui Averescu, atunci când, în exil, va face o istorie a presei naționale: *Când generalul Averescu a scos "Îndreptarea", la sfârșitul lui martie 1918, publicând primul articol din seria intitulată "Răspunderile", nu s-au putut tipări decât 25.000 de exemplare, deși cerințele erau de zece ori mai mari. Orice atac împotriva lui Brătianu și a guvernului liberal avea succes. La Iași tipografiile nu aveau rotative, iar mașinile plane nu puteau tipări decât 1800 de exemplare pe oră, mai toate fiind puse în mișcare cu mâna. Mihail Condruș, pe atunci partizan al generalului Averescu, își dezvoltă mușchii învîrtind roata unei mașini plane.*⁹

Modul în care se sorbeau cuvintele tipărite ale generalului era îndrituit cu asupra de măsură, după mărturia marelui gazetar buzoian: *Era firesc, deci, să se producă în conștiința celor care făcuseră războiul o puternică reacție contra celor care purtau răspunderea unei risipe de vieți; economie la material, risipă de vieți omenești, aceasta a fost doctrina militară a războiului.*

În vâltoarea luptelor politice

Într-un portret din pribegie făcut fostului învățător și sublocotenent de rezervă din campania 1916-1918, Ion Mihalache, fruntașul țărănist din perioada interbelică, sfârșit în detenție la Râmnicu Sărat, ca și generalul Constantin Pantazi, Șeicaru rememorează atmosfera ieșeană din primăvara anului 1918 și propriile sale începuturi gazetărești: *Începuse să se formeze mitul Averescu. Ion Mihalache era impresionat de popularitatea generalului. Demobilizați amândoi, aflam timp să adâncim problemele care ni se puneau. Eu încercam să fac o apropiere între popularitatea lui Averescu și aceea a generalului Boulanger. Reciteam romanul lui Maurice Barres, "L' Appel au soldat", de fapt o cronică a boulangismului. Prin iunie am publicat în "Arena" câteva articole care se resimțeau de proaspăta lectură a lui Barres. Ion Mihalache pleca în aprecierea pe care o făcea, de la o realitate: imensa popularitate a generalului și-l preocupă pentru realizarea partidului țărănesc, așa cum*

il concepea el. Ostilitatea partidului liberal împotriva lui Averescu era un argument în plus pentru Mihalache de a-l privi cu o adâncă simpatie. Îi inspira o serioasă îngrijorare acea tendință a foștilor conservatori de a se grupa în jurul generalului. Vedea o posibilitate de a anula aceste prezențe reacționare printr-o intrare în masă a învățătorimii în "Liga Poporului". Atmosfera s-ar fi schimbat și Averescu ar fi devenit șeful unui partid care ar fi reprezentat năzuințele clasei țărănești.¹⁰

În neașezarea și mișcarea, uneori browniană, a orientărilor și tendințelor politice de după război, Alexandru Averescu, în pofida popularității sale sau tocmai de aceea, și-a procurat câțiva noi adversari, între care unul redevabil și bucurându-se, datorită prestigiului cărturăresc și verbului publicistic (revista sa, "Neamul românesc", apăruse și în timpul restriștilor și nădăjduirilor conflagrației la care țara fusese părtașă) – Nicolae Iorga. Sinuoasa receptare a generalului de către savantul, dar de către scriitorul pătimaș și vanitos, care a fost istoric, este surprinsă de Pamfil Șeicaru, care, la Madrid, în 1957, văduvit de posibilitatea unei documentări la Billioteca Academiei Române, dar sperând că, odată, se va putea întoarce acolo într-o Românie liberă, fără politrucul santinelă lângă călmară, îi face o schiță de portret, apărută la editura madrilenă "Carpații".

Și de această dată, fostul sublocotenent ce se confruntase cu Rommel va avea o conduită nepărtinitoare, reliefând scăderile pe care le-a avut, când și când, cel pe care îl vedea ca pe un exemplar unic de energie spirituală închinată neamului românesc (...) anahoret al unui cult, istoria românilor, care, presupunea, nu fără temeieri, va rămâne în amintirea generațiilor viitoare grandios și neverosimil.

Față de direcțiile de oarecare notorietate ce-și disputau adeziunile electoratului și viitoarea scenă politică a țării, istoricul avea o variată și, uneori, contrariantă poziție în presă: Pe socialiști, N. Iorga îi combatea în note scurte în care ironia se rezuma la întrebuintarea cuvântului "tov", în loc de tovarăș, fără să deosebească tendințele, curente care își disputau ralierea maselor. Împotriva "Ligii Poporului", N. Iorga a luat, de la început, atitudine prin atacurile piezișe servite generalului Averescu. În timpul războiului, N. Iorga publicase în "Neamul Românesc" un articol intitulat "Generalul Averescu". O emoționantă sinteză a tuturor speranțelor ce se legau de acest general de mare prestigiu contra căruia lucra conspirativa ostilitate a lui Ionel Brătianu; acesta nu uitase articolele lui Constantin Mille împotriva represiunii răscoalelor țărănești ("Ororile inutile") care se bazaseră pe documentarea furnizată secret de generalul Averescu. Îi era ostil și regele Ferdinand sub influența reginei Maria și a camarilei, care nu iertau generalului Averescu atitudinea lui demnă, respingerea organică a tot ce era lașitate și fățarnicie de curtean.¹¹

Dacă Pamfil Șeicaru îl compara pe viitorul Mareșal cu generalul Boulanger, vulcanicul Iorga va alege tot o

comparație din istoria militară și politică a Franței, dar care să distoneze, prin modestie, cu anvergura popularității averescane, ce putea deveni un puternic argument politic: Atunci când generalul Averescu a devenit simbolul idealurilor din tranșee, N. Iorga a suferit ca și când i s-ar fi încălcat un drept și atacurile au apărut în "Neamul Românesc". În anul 1918 a publicat un articol, "Chanzy", în care evoca figura generalului francez care în 1871 a rezistat, a contraatacat și a ieșit totdeauna biruitor în fața atacurilor impetuoase și bine plănuite ale armatelor germane. Ales deputat în 1871, Chanzy s-a ferit să-și facă din laurii gloriei, culese pe câmpurile de luptă, un capital politic. Evocarea eroicului general francez era un pretext să atace inițiativa politică a generalului Averescu prin întemeierea "Ligii Poporului". Deci nu era de imaginat o colaborare posibilă între N. Iorga și generalul Averescu, deoarece se puneau problema de întâietate la conducerea acțiunii politice. Cu alte cuvinte, istoricul reclama crearea unei adânci tranșee, a unei demarcări cu sârmă ghimpată, dacă nu chiar a unei linii Maginot, între gloria militară și gloria politică, o strictă "diviziune a muncii", fără a se osteni să-și imagineze că postura de savant, de anahoret al bibliotecii și aceea de politician ar putea fi ușor incompatibile; în afară, desigur, de postura de "învățător al neamului", care se rostește la fel de competent și de la masa de scris și de la tribuna parlamentară.

Referitor la scurtissimul guvern Averescu, desemnat să trateze cu inamicul la Buftea, Șeicaru se pronunță asupra portretului politic al unuia din apropiații de atunci ai generalului - "Constantin Argetoianu: diletant și zeflemist (1871-1952)". Aici se învederează lipsa de "cadre" de o anumită anvergură care au format garnitura trenului de Buftea: Majoritatea miniștrilor fuseseră recomandați de Ionel I.C. Brătianu. Matei Cantacuzino fusese convins să accepte intrarea în guvernul Averescu de ginerele său, Grigore N. Filipescu, care, în acea vreme, credea în necesitatea politică de a folosi popularitatea generalului Averescu spre a forma un nou partid politic răsărit din tranșee. C.I. Argetoianu era singurul ministru ales de general, fiind fiul generalului Argetoianu, fost comandant al Corpului 1 de armată Craiova pe când generalul Averescu era comandantul diviziei 1 de la Turnu Severin. În afara acestui "argument", mai mult sentimental și de castă, credea că, prin atribuțiile pe care "recrutatul" său le îndeplinise pe la Ministerul de Externe, secretar delegație la Roma și consilier delegație la Viena, cunoaște destule "machiavelăruri", ce, compensând caracterul franc al militarului care îi era șef, să aibă o anumită pondere în negocierile cu Puterile Centrale. Mai târziu, când, și datorită persuasiunilor lui Argetoianu, se hotărăște să ia mai în serios "cariera politică", o va face cam fără program și fără a reuși să se subordoneze ambițiilor de ascensiune politică ale colaboratorului: Generalul Averescu avea oroare de partide, de aceea el a preconizat formarea unei Ligi,

un fel de asociație de bune intenții, amestec disparat de personalități bine definite, fără să fie unite printr-o idee comună sau printr-o unitate de concepție în ceea ce privește structura statului. Existau totuși, unele afinități între cei care își dăduseră adeziunea: ostilitatea față de partidul liberal și revolta contra modului cum fuseseră folosiți cei doi ani de neutralitate pentru înzestrarea armatei. La acest al doilea punct de confluență, o importantă combustie o realizase seria de articole denumite "Răspunderile", un rechizitoriu ce asigura generalului Averescu *proiecția unui providențial interpret al voinței politice a țării, dar nu putea forma programul unei acțiuni de durată.*

În iarna lui 1918 Averescu refuză să implice "Liga popului" în alegeri, înlesnind ascensiunea țărăniștilor, factor nou în viața politică a țării. În organizațiile locale au existat insubordonări dovedind atașamentul electoratului față de general: *La Râmnicul Sărat, șeful organizației, C.C. Brăescu, nu a ținut seama de comunicat și și-a pus lista în numele generalului Averescu; lista a fost aleasă în întregime, cu o strivitoare majoritate. Se verifica marea greșeală a abținerii.*¹²

Alegerile din aprilie 1920 au constituit, notează memorialistul, un atestat de democrație și simț civic, iar scurta guvernare care a urmat a avut o echipă de înalt nivel: Matei Cantacuzino la Justiție, P.P. Negulescu la Instrucția publică, Take Ionescu la Externe, Octavian Goga la Culte, Argetoianu la Ministerul de Interne, iar președinte al Camerei era Duiliu Zamfirescu. Lucrările au fost, în absența agenților electorali, unele de înaltă ținută. Pe timpul acestei guvernări, în mai 1921, afișând o bunăvoință și o permisivitate extremă, aprobând prelungirea congresului socialiștilor cu trei zile, fiindcă nu sosiseră chiar toți delegații din teritoriu, Argetoianu arestează întreg plenul, condus de Cristescu "plăpumarul", tocmai când dezbaterile acestuia se transformaseră într-o apologie a revoluției bolșevice, urmând să se decidă afilierea la Internaționala a III-a. Aceasta ar fi însemnat că, dacă mareșalul nu s-ar fi petrecut dintre cei vii, în 1938, sub regimul comunist ar fi împărțășit detenția politică împreună cu octogenarul Argetoianu.

Elocventă este, pentru această posibilă postură, mărturia scriitorului Pericle Martinescu, cel ce, între 1936 – 1976, a ținut un jurnal intim reflectând cu fidelitate temperatura epocii; în 1950, la verificările membrilor de partid, un membru P.C.R. este "demascat" cum că în regimul trecut ar fi deținut funcția de prefect, chestiune recunoscută : *"În timpul guvernării Partidului Poporului al lui Averescu" a răspuns inculpatul, crezând că prin aceasta capătă o circumstanță atenuantă, deoarece la bete noire a tuturor consiliilor de verificare o constituiau legionarii, țărăniștii, liberalii și titeliștii. Despre celelelalte partide nu prea se aducea vorba. "- Averescu!" a exclamat președintele comisiei de verificare. "Criminalul ăla care a ucis*

*11000 de țărani la 1907, care a fost unealta burghezo-moșierimii..." "Iertați-mă, tovarășe președinte, recunosc că am fost membru al partidului lui Averescu, și că am fost chiar prefect. Numai prefect. Dar în același partid și în același guvern, actualul nostru prim-ministru, tovarășul Petru Groza, a fost ministru, așa că..." Fostul Prefect a fost dat afară din P.R.M. cu brio.*¹³ Într-adevăr, în Partidul Poporului, figurau, ca "miniștri ai ținuturilor eliberate": P. Grozea (cu altă grafie, dar, cum se zice, era aceeași Marie, sub o altă pălărie) pentru Ardeal, Doru Popovici pentru Bucovina, și Sergiu Nițu pentru Basarabia; albumul în care se făcea prezentarea îl recomanda călduros: *"prieten și tovarăș politic al lui Octavian Goga, a rămas credincios partidului poporului în ceasurile cele mai grele. (...) Azi e unul din reazemele cele mai puternice ale partidului în Ardeal și omul cu inteligența subtilă care să rezolve problemele dificile ale unificării durabile..."*¹⁴

Reevaluând imaginea lui Alexandru Averescu încheată, până la o eventuală ediție mai completă / complexă a scrierilor șeicariene, mai ales prin oglindirea personalității acestuia în raport cu alți oameni ai epocii, suntem oarecum contrariați de tratamentul de excepție pe care i-l rezervă cel ce a fost supranumit "un Talleyrand al Balcanilor"; pare a se trăda pe sine, un scrutător foarte puțin indulgent al istoriei și contemporanilor dar care a crezut cu tărie, și în cele mai vitrege conjuncturi, în "linia ascendentă a neamului". Într-o exegeză asupra pamfletului național, George Nițu îi rezervă, în imediata vecinătate a lui Arghezi, un subcapitol, intitulat "Un demon al polemicii – Pamfil Șeicaru (1894-1980)", celui care, între 1918 și 1944, a fost confidentul multor oameni politici și adversarul vitriolant al panslavismului, bolșevismului și revizionismului; i se recunosc virulente campanii de presă, proprii unui *demolator de mituri, de destine și de cariere de tot soiul. Fire incomodă, iconoclast și pamfletar de temut, dominat de demonul polemicii, Șeicaru devine cronicarul, comentatorul politic cel mai vestit din peripoda interbelică, mai ales de când în anul 1928 va edita ziarul "Curentul"...*¹³ Denunțând imposura și cupiditatea unor politicieni și afaceriști (între 1919-1924, el conduce, împreună cu Cezar Petrescu, săptămânalul "Hiena", revistă de polemică literară dedicată denunțării ideilor moarte), deschidea, cum consemna, într-o postfață, Vasile C. Dumitrescu, *lupta împotriva celor ce considerau România Mare o vacă de muls.*¹⁴

Regimul de excepție acordat mareșalului Alexandru Averescu de către cel care, după Victor Frunză, *a fost cel dintâi publicist, și istoric și scriitor politic condamnat la moarte pentru că și-a apărat patria cât a trăit, cu arma de foc și arma de cerneală*, credem că se datorează competenței profesionale a marelui comandant, apropierea sa de cei care au luptat pentru România Mare – a fost girantul promisiunii regelui Ferdinand de a face o nouă reformă agrară, una dintre

cele mai radicale din Europa -, caracterului cavaleresc, lipsei de mlădiere curtenească în varianta ei balcanică dusă până la grotesc, dezinteresării materiale aproape donquijotești, într-o țară unde în fața unui complet de justiție ce îi “analiza” matrapazlăcurile, un politician, Constantinescu-Porcu, meritându-și cu prisosință porecla, se recomanda: fost și viitor ministru. De o modestie salutară, la vârful unei cariere militare, nu lipsită de ordine și distincții din cele mai înalte, mareșalul rememora: *am fost însumi voluntar în războiul pentru independența României moderne. Decorațiunea cea mai scumpă cu care mi-am împodobit pieptul a fost Crucea “Trecerii Dunării” și galoanele care mi-au produs cea mai mare bucurie au fost cele de lână galbenă la care am avut dreptul ca brigadier, șase luni după înrolarea mea ca voluntar.*

Un necrolog al mareșalului, publicat de Pamfil Șeicaru, în “Curentul” (nr. 3835, din 5 octombrie 1938), semnalat în monografia datorată lui Petre Otu, îi conturează cu pregnanță “efigia”, cu totul neasemănătoare, între contemporani: *Mareșalul Averescu a reprezentat o ființă cu totul singulară în gama sensibilității românești. Nu avea acea facilă comunicativitate, acea volubilitate și expresivitate specifică temperamentului românesc. (...) A fost un ostaș de mare știință militară, de îndrăzneță concepție, unund o lucidă viziune a desfășurărilor logice cu cea mai migăloasă grijă pentru amănunt. (...) A fost cel mai strălucit capitol de prestigiu ce a străbătut cele mai vitrege împrejurări, fără să se clatine și unei îndoieli măcar, în conștiința subordonaților. (...) A fost cea mai splendidă inteligență militară; o aspră, rece, concentrată voință os-*

*tășească. A fost un ostaș.*¹⁷

Neîmpăcatul pribeag care, în ziarul “Chemarea”, la 30 octombrie 1951, rememora campania publicistică averesciană - *Răspunderile – 1918 –* începe să se întoarcă, prin scrierile sale, acasă aducând în ranița sa de luptător și o veridică imagine a primului comandant al Armatei a 2-a, învingătorul de la Mărăști.

Note:

1. Victor Frunză, *Destinul unui condamnat la moarte*, Pamfil Șeicaru, Editura Victor Frunză, 2001, p. 69.
2. Ion Pantazi, *Am trecut prin iad*, Sibiu, Editura Constant, 1992, p. 219.
3. Victor Frunză, *Op. cit.*, p. 254.
4. Pamfil Șeicaru, *România în marele război*, Editura Eminescu, 1994, p. 265
5. Pamfil Șeicaru, *Scrieri din exil, Vol.2. Portrete politice*, Editura Saeculum I.O., 2002, p.116.
6. Pamfil Șeicaru, *România...* p. 306.
7. Grigore Gafencu, *Însemnări politice 1929 – 1939*, Editura Humanitas, 1991, p.47.
8. Pamfil Șeicaru, *România...*, p. 332.
9. Pamfil Șeicaru, *Istoria presei*, Editura Paralela 45, 2007, p. 280.
10. Pamfil Șeicaru, *Scrieri...* p. 283.
11. Pamfil Șeicaru, *Nicolae Iorga*, Editura Clio, 1990, p.69.
12. Pamfil Șeicaru, *Scrieri...* p. 111; 117; 119.
13. Pericle Martinescu, *7 ani cât 70. Pagini de jurnal (1948-1954)*, Editura “Vitruviu”, 1997.p.400.
14. Mihai Hottineanu, *Un partid și un om*, Album, Editura “Scrisul Românesc”, (f.a.), p..47-48,.
15. George Nițu, *Pamfletul în literatura română*, Editura de Vest, 1994, p.285.
16. Pamfil Șeicaru, *Scrisori din emigrație*, Editura Europres, 1992, p.125.
17. Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu. Militarul, omul politic, legenda*, Editura Militară, 2005, p. 404-405.

Generalul Averescu în mijlocul ofițerilor din comandamentul Armatei a II-a.

Alexandru Averescu

Remarcabil gânditor militar

----- Mihai NICEAINICU, Chișinău

Mareșalul Alexandru Averescu s-a născut la trei aprilie 1859, în vechea comună românească Babele (din 1920 – comuna General Averescu, din 1939 – Mareșal Averescu), județul Ismail, așezată pe malul pitorescului lac Ialpuș, în familia slugerului domnesc Constantin Averescu.

Mama lui, Casuca Averescu, era o femeie foarte religioasă, așa l-a educat și pe micuțul Alexandru.

În stepele nesfârșite ale Bugeacului, împreună cu prietenul său, Nikola Kolev, au primit primele lecții de călărie. Nikola Kolev, viitorul comandant al armatei Bulgare, era feciorul unui moșier bulgar din preajma Ismailului.

Constantin Averescu era un om de o vastă cultură, fiind considerat cel mai mare cărturar din împrejurimi. Era stimat nu numai de țărani, dar și de nobilii din împrejurime. În încăperile care-i aparțineau, a deschis o școală primară, la care împreună cu soția sa, lucra și ca învățător. Soția mai era și moașă în comunele din împrejurimi, având studiile medicale necesare.

Mihai Babele, sau Mihai Niceainicu (adevăratul său nume) e originar din comuna de naștere al Mareșalului – Babele, Ismail. Este cunoscut în primul rând ca autorul romanului-trilogie “Jurnalul unui KGBist” de larg răsunet printre cititorii CSI, sub pseudonimul Maikl Babili, devenit în scurt timp o raritate bibliografică.

Babele e un sat mare care, cu tot efortul constant al autorităților sovietice, inițial, apoi și ucrainene ulterior, de a-i modifica memoria istorică, își păstrează identitatea. De altfel, tot din acest sat, sau din apropiere provin și o serie de alți militari de elită - mareșalul Timoșenco, Ministrul Apărării al URSS, generalii Arthur și

În timpul Războiului de Independență din 1877-1878, plutonierul Alexandru Averescu, a aplicat o nouă tactică de luptă la cucerirea redutei Grivița 1. Această tactică reducea pierderile infanteriei, care ataca, aproximativ de cinci-șase ori. Dar din păcate, această tactică, care va salva de la moarte zeci de mii de soldați și ofițeri, n-a fost introdusă în armată ca un element de comportament pe câmpul de luptă. În schimb, peste câțiva ani, această tactică de luptă, elaborată și aplicată de Alexandru Averescu, a fost folosită de armata germană, fiind însă deja numită “tactică germană”, utilizată și astăzi în toate armatele din lume.

Pentru curaj și iscusința militară, demonstrată în luptele cu turcii, Alexandru Averescu a fost decorat cu o medalie rusească și cu altele două românești.

Remarcabil gânditor militar, de largă deschidere doctrinară, ilustru comandant de oști, mareșalul Alexandru Averescu este, fără îndoială, una dintre cele mai prestigioase personalități militare, pe care le-a dat neamul românesc.

Descrierea biografică romanțată, cu care se deschide cartea pe care o punem la dispoziția cititorilor, intitulată “*Patria mea, dragostea mea...*” cuprinde anii 1876 – 1906, o perioadă practic necunoscută, nestudiată din biografia acestui mare fecior al neamului românesc, perioadă, în care Alexandru Averescu a participat la războiul de Independență, care s-a finalizat cu formarea statului român independent.

Alexandru Averescu a desfășurat o bogată activitate militară și diplo-

▲ Casa în care s-a născut mareșalul Averescu, demolată de autoritățile sovietice.

matică. A fost trimis de Rege ca atașat militar în mai multe țări din Europa. Vorbea cinci limbi europene. A scris câteva volume de tactică militară, în limbile română, franceză și germană, dar și nuvele. Ca scriitor a fost mai puțin cunoscut. În 1906 a fost avansat la gradul de general.

1907 – 1920 au fost ani de mari frământări și încercări morale, de remușcări, mai ales după înăbușirea răscoalelor țărănești. Crescut în sânul țărănimii, el cunoștea condiția țaranului, știa cât de mult sunt exploatați țărani, și nu numai nemijlocit de boierime, dar și de reprezentanții lor, majoritatea în acea perioadă evrei. De altfel, răscoala țărănească care a izbucnit în nordul Moldovei avea la început un accentuat caracter antisemit.

La ordinul Regelui, în 1907, a tras în țărani. A tras, fiind conștient că această operațiune n-o să-i aducă glorie, ci ura poporului. Era însă militar... Ordinele trebuiau executate. Argumentul de îndreptățire la care a apelat a fost că *"Primejdia nestăvilă acum, mâine poate fi fatală pentru țară."* Poate că avea dreptate...

Războaiele balcanice din 1912-1913 au scos în evidență calitățile generalului Averescu. Nu numai că a respins atacurile trupelor bulgare, conduse, de altfel, de prietenul său de copilărie, generalul Nikola Kolev, dar printr-o manevră militară strălucită, a ajuns cu armata română la porțile capitalei Bulgariei, orașul Sofia. Regele Bulgariei a cerut urgent pace. România a alipit la Dobrogea ținuturile sudice.

În 1916 România a intrat în război de partea Antantei. Averescu era împotriva acestei decizii, dovedind că țara nu este pregătită pentru un război cu Puterilor Centrale. Tragedia ce a urmat a demonstrat cine avea dreptate. România și-a pierdut aproape întreg teritoriul său, inclusiv capitala. Nordul și Vestul României era atacat de armata germană și austro-ungară, iar la sud de armata germano-bulgaro-turcă. Averescu, numit de Rege comandant al Armatei de Vest, a oprit înaintarea trupelor Puterilor Centrale. Totodată, în sud s-a format o situație catastrofală, ca urmare a înaintării forțelor unite germano-turco-bulgare în frunte cu feldmareșalul von Mackensen. Regele l-a trimis urgent pe Averescu să stabilizeze Frontul de sud. Averescu nu numai că a oprit înaintarea trupelor lui von Mackensen, dar a pregătit și a realizat o strălucită manevră militară, cunoscută în istorie ca "Manevra de la Flămânda". Acțiunea prevedea încercuirea

Alexandru Văitoianu, eroii bătăliei de la Mărăști, Ioan Rășcanu, comisarul general pentru securitatea Basarabiei Zaharia Husarescu, întemeietorii Armatei bulgare generale Ștefan Stoianov și Kolev.

"Patria mea, dragostea mea..." este titlul cărții lui Mihai Niceianicu, publicată de curând cu sprijinul Editurii Mi-litare.

Primul capitol cuprinde o serie de referințe la personalitatea Mareșalului Averescu datorate unor personalități de prim-rang al epocii – Nicolae Titulescu, Constantin Argetoianu, dar și recente – George Ciorănescu, Neagu Djuvara, istorici.

Cartea continuă cu o biografie romanțată (dar strict documentară) care se oprește în prima ei parte la 1906, și care cuprinde perioada de la naștere și până când "fostul" Sandu Averescu ajunge general celebru al Armatei române – o perioadă în principiu de formare. Urmează intervalul de timp cel mai important și, totodată, cel mai controversat și care, obiectiv vorbind, este extrem de complicat pentru a fi redat prin instrumentarul strict al unei biografii romanțate, fără riscul de a omite, de a simplifica, de a fi prea subiectiv. Aici întâmplarea face să-i fi oferit semnatarului cărții soluția cea mai bună (pentru moment), cel puțin: autorul a descoperit un exemplar dintr-un mare jurnal al mareșalului intitulat *"Notițe zilnice din război"*. Apărut în anul 1937, acesta a fost pregătit pentru tipar și avizat chiar de autor – cu toate notele de subsol, sublinierile de text etc. prezente. Jurnalul este într-adevăr extraordinar (cititorii se vor convinge). E și cu adevărate calități artistice dar și cu tot arsenalul de date, fapte, evenimente capabile să se constituie într-un tablou în bună parte necunoscut al României

din perioada respectivă – una dintre cele mai complicate și mai decisive pentru destinele ei.

Textul este însoțit de o serie de fotografii de epocă, iar altele, recente, legate de satul de baștină Babele.

Cititorii nu vor regreta clipele petrecute în compania acestei cărți scrise și adunate cu un efort și cu o dăruire demne de, cel puțin, toată admirația.

Mihai Babele e de fapt un scriitor de limbă rusă, pe care avizații o consideră la el una aproape perfectă. Respectiva carte însă a ținut s-o scrie în română, în limba lui maternă. Gestul și la dorit ca o încercare de revenire la origini. Acesta nu a putut să scrie despre Mareșalul Averescu, despre "Tăticul Averescu", cum îi spuneau soldații, într-o altă limbă. Evident, nu e un gest de excludere ci doar de compensare. De necesară compensare, de recuperare a ceva simțit ca necesar. Fie și cu întâziere.

*General Nicolae Petrică,
consăteanul autorului și al
mareșalului Averescu.*

▲ Căminul cultural ridicat în memoria mareșalului de studenți români în vara anilor 1939 -1940. A funcționat până la ocuparea Basarabiei.

trupelor lui von Mackensen și nimicirea lor. Ulterior, această manevră a fost folosită de generalii sovietici la încercuirea și nimicirea trupelor germane sub Stalingrad. După stabilirea Frontului de sud, a fost chemat la Rege, la Iași, și numit Comandantul Armatei a II-a, care se retrăgea în Moldova. Averescu a oprit înaintarea trupelor Puterilor Centrale pe linia de apărare Mărăști-Mărășești-Oituz. Totodată, Regele a pus sub comanda lui Averescu Armata de Nord, care, distrusă, se retrăgea. Această Armată era condusă de șeful Marelui Stat Major, favoritul Regelui, generalul Prezan. Din acest moment Averescu a devenit se pare cel mai mare rival al lui Prezan.

Regele Ferdinand s-a adăpostit la Iași și se pregătea să se mute la Odesa, urmând de fapt să-și părăsească țara și armata. Odată cu numirea lui Averescu comandant al forțelor unite, Armatele română și rusă au fost oprite din retragerea lor în dezordine, și pregătite de ripostă. Averescu a reorganizat trupele. Atunci când forțele unite ale Puterilor Centrale au fost sleite de apărarea bine organizată de Averescu, acesta a comandat trecerea în ofensivă, care s-a finalizat cu victorie pentru armata română.

Mai târziu, Regele va rosti cuvintele, pe care le știa fiecare român din acea perioadă "Dacă nu era Averescu, nu era România".

În toiul ofensivei, generalul Prezan a comandat oprirea ei. Averescu a fost categoric contra. De aceeași părere erau și aliații, generalii ruși. Era, în viziunea lor, o crimă să oprești trupele în plină ofensivă. Una cu sorți cerți de victorie. Trupele germano-austro-ungare se retrăgeau în panică. Biruința definitivă în acest război era aproape. Orice dovadă a lui Averescu s-a lovit însă de recalcitranta lui Prezan.

Generalul Prezan va argumenta oprirea ofensivei nu cu vreun fel de atitudine ostilă față de Averescu, ci că Vladimir Lenin, care după lovitură de stat comunistă a devenit conducătorul Rusiei, a dispus ca armata rusă să-și înceteze luptele contra germanilor. Acest Vladimir Lenin, căruia Kaizerul German i-a dat patru sute milioane de mărci, aur, ca să destabilizeze situația din Rusia, și astfel s-o scoată din război, n-avea nici o autoritate asupra generalilor ruși, care l-au încredințat pe Averescu că vor lupta până la biruință.

Totuși ofensiva a fost oprită. În favoarea Puterilor Centrale.

Bătălia de la Mărăști, după tactica aplicată de generalul Averescu, nu-și are asemănare în tactica militară mondială și este studiată în instituțiile de profil din toată lumea.

După bătălia de la Mărăști, tratativele de pace cu Puterile Centrale au fost purtate de generalul Averescu. Kaizerul Germaniei i-a propus lui Averescu să-l detroneze pe rege și să preia conducerea statului. Contemporanii și istoricii sunt unanimi în opinie că generalul Averescu era cea mai bună candidatură ca șef de stat, el având susținerea armatei și experiență ca om de stat.

Credincios jurământului și Coroanei Regale, el a respins propunerea Kaizerului, cucerind până la urmă, simpatia acestuia. După puțin timp, regele Ferdinand l-a trădat pe Averescu, înlocuindu-l la tratativele de pace cu Puterile Centrale cu

politicianul filogerman Alexandru Marghiloman, care rămăsese sub ocupație și colaborase cu ocupanții. Marghiloman, pe care regele l-a primit din nou la curte, l-a jignit profund pe Averescu ca patriot, ca cetățean, determinându-l să-și prezinte imediat demisia.

Ca om politic a încercat de nenumărate ori să împarte pământ țăranilor. Dar opoziția din partea boierimii mari și a unor partide politice, care o serveau, nu i-au permis să facă acest lucru în măsura în care trebuia să fie satisfăcut țăranul român.

A împărțit țăranilor pământul care-i aparținea, în speranța că v-a fi urmat și de alții. Dar a greșit...

După opinia mea, dacă în iulie 1917 generalul Averescu nu câștiga bătălia de la Mărăști, românii din Transilvania vorbeau probabil acum maghiara, sau poate întreaga Românie nu mai exista, fiind împărțită și alipită la alte state. Ungaria ar fi ocupat Ardealul, Oltenia, Bucovina, sârbii Banatul, bulgarii Dobrogea, iar rușii Basarabia și întreaga Moldovă.

Generalul Averescu nu numai că n-a cedat nici o palmă de pământ românesc, dar prin alipirea, prin aducerea la trupul Patriei a Ardealului, Bucovinei și Basarabiei, prin contribuția sa nemijlocită la acest act, a format un nou stat, luat în considerație în Europa – România Mare.

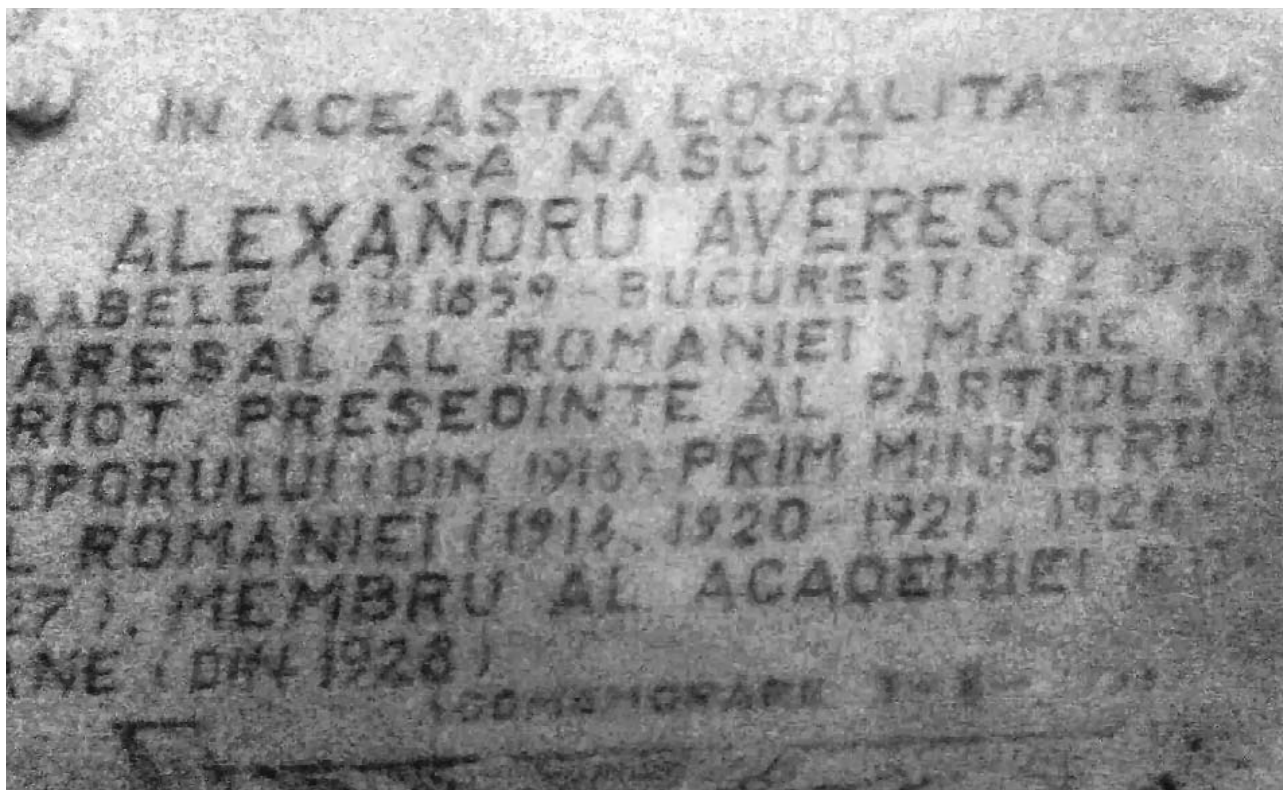
Carol al II-lea ia acordat în anul 1930 cel mai înalt grad militar al României – Mareșal al României, grad care a fost meritat de Averescu pe câmpul de luptă, prin activitatea sa ca organizator al Armatei. De fapt, Averescu ar fi meritat să primească acest grad de la Regele Ferdinand. Dar intrigile politice ale fostului său rival, Constantin Prezan, care avea o mare influență asupra Regelui Ferdinand, au îndepărtat acest moment.

Alexandru Averescu a fost distins cu "Steaua României" și "Coroana României", cele mai înalte ordine din România de atunci, cu alte peste o sută douăzeci de decorații române și străine. Nici un român până la Averescu, și nici după, nu a avut această onoare.

În comuna Babele s-au mai născut: regizorul de cinema sovietic Nicolae Ghibu, scriitorul și poetul Valeriu Babansky, doctori habilitați, chirurghi de elită ca Ștefan Chiriac, conducătorul șantie-rului naval din Giurgiulești, Vasile Moraru, profesori, juriști renumiți, ca Ion Muruianu, președintele Curții Supreme de Justiție, iar din Ismail sunt originari generalii Arthur și Alexandru Văitoianu, bine cunoscuți în istorie.

În prezent, mareșalul Averescu este mai bine cunoscut în Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, decât în România, fiind practic un anonim în Republica Moldova. Regimul comunist, care s-a menținut la putere aproape cincizeci de ani, a dat special uitării acest nume. În timpul vieții și activității sale politice, Averescu a dispus de câteva ori arestarea membrilor acestui partid marionetă, care se supuneau și executau comenzile Moscovei și "kominternului".

M.B.

▲ Placă comemorativă instalată în Babele, școala din sat, cu ajutorul Societății "Pro Basarabia și Bucovina", filiala Galați, președinte - inginerul Radu Motoc.

Sursele și natura conflictelor la începutul secolului XXI

General de brigadă Dan GHICA-RADU,
Colonel dr. Adrian TONEA

Schimbările de la sfârșitul secolului XX au creat o lume străbătută de tendințe contrarii, din ce în ce mai complexă și eterogenă, marcată de ambiguități și controverse. Începutul secolului actual este marcat de transformări profunde ale mediului de securitate, lumea fiind tot mai complexă și interdependentă, iar fenomenul globalizării se afirmă activ ca fiind ireversibil. Riscurile apariției unei confruntări militare de amploare pe continentul european sau la nivel mondial s-au diminuat semnificativ. Totuși, persistă fenomene de instabilitate și criză la nivel subregional și tendințe de fragmentare, marginalizare sau izolare a unor state confruntate cu probleme economice, sociale și politice asociate procesului de tranziție spre societatea bazată pe principiile democrației și ale economiei de piață, care pot genera riscuri și amenințări cu efecte nebănuite la adresa securității statelor din regiune. Desigur, orice studiu asupra surselor și naturii conflictelor la începutul secolului XXI trebuie să analizeze și să țină cont de impactul crizelor din perioada istorică anterioară, cu o extindere temporală mai mică sau mai mare. Astfel, „Războiul Rece poate fi considerat ca o luptă pentru dominație militară și un test pentru două soluții concurente de soluționare a pretențiilor de

bunăstare ale popoarelor celor două coaliții aflate în competiție”¹, transformându-se treptat într-un concurs între cele două modele de dezvoltare globală susținută. În general se consideră că testul Războiului Rece „oferă un teren de joc neutru, pe care aceste modele disputate să poată concura pentru a se obține adeviziunea și susținerea în înțelegerea și explicarea securității în prezent”².

Forța, violența și amenințările, în decursul secolelor, au fost esențiale pentru construirea și extinderea unui sistem de securitate global.

Dincolo de aceste considerente, actualul mediu de securitate internațională este puternic influențat de consecințele Războiului Rece, așa încât extensia instabilității devine direct proporțională cu necesarul de import de stabilitate globală.

Decenii de criză de la al doilea război mondial la începutul secolului XXI

La sfârșitul celui de-al doilea război mondial, omenirea era confruntată cu două probleme majore, care aveau să domine relațiile internaționale pe parcursul secolului XX și începutul secolului XXI. Prima, și poate cea mai importantă, era problema armelor nucleare,

care – după ce au fost utilizate „cu succes” de către SUA asupra orașelor Hiroshima și Nagasaki din Japonia, au rămas apoi o permanență a procesului de planificare a acțiunilor militare pentru toate conflictele ce au urmat. A doua problemă era colaborarea, începută încă din timpul războiului dintre SUA și URSS care, prin anii '60 avea să fie marcată de paritatea nucleară, ca o consecință logică a aplicării conceptului „descurajării reciproce”. „Urma această colaborare – se pune întrebarea – și chiar prietenia să continue și în perioada de după război, sau urma ca diferențele ideologice majore dintre cei doi aliați să ducă la confruntare și conflict ?”³ Privind retrospectiv, acum pare evident, ceea ce mulți oameni politici contemporani ca și mulți analiști apreciau că nu va fi posibilă o colaborare viitoare.⁴ În același timp, cu siguranță că, dacă ar fi continuat colaborarea din timpul războiului, rezultatul ar fi putut fi un mediu de securitate, mult mai sigur și mai stabil, în beneficiul întregii omeniri.

Ca fundal de descriere a mediului operațional specific acestui teatru al Războiului Rece, este util să amintim că, începând cu secolul XV, statele Europei și-au extins permanent granițele imperiale și și-au impus dominația asupra altor popoare. Cu timpul disputele locale

sau regionale au fost globalizate după cum au demonstrat-o două războaie mondiale și un război rece, lupta pentru supremație mutându-se dincolo de arena europeană. În timp ce alianța U.R.S.S. cu democrațiile occidentale a asigurat înfrângerea Germaniei și Japoniei, aspirante la hegemonia mondială, interesele politice după război nu s-au putut concilia, Coaliția dezmembrându-se imediat după încheierea ostilităților, iar Europa avea să fie divizată de o „cortină de fier”, după cum a afirmat Winston Churchill. Această divizare a avut drept consecință o acumulare fără precedent de armamente convenționale și nucleare în Europa, securitatea europeană bazându-se pe strategiile de descurajare ca elemente integrante ale urmării globale a dominației.

Confruntarea dintre cele două blocuri militare s-a desfășurat cel mai intens în spațiile statelor asiatice și africane, șablonul politicii americane fiind în același registru ca și astăzi: promovarea dezvoltării economice, drepturile omului, exportul de democrație, soluționarea conflictelor emergente și cooperarea multilaterală, deseori S.U.A. fiind percepute ca un instrument al neocolonialismului, mai curând decât un apărător al lumii libere. Mai mult chiar, „în momentul în care dinții de fier ai Războiului Rece s-au încleștat în întreaga lume, toți cei care aveau o oarecare libertate de acțiune doreau să evite să se alăture vreuneia din cele două sisteme de alianțe, adică să evite să participe la cel de-al treilea război mondial de care se temea toată lumea”.⁵

Războiul din Coreea a oferit un stimul fără precedent față de ambițiile comuniste și o reacție evidentă față de ocupația Europei de Est și exportului de comunism de către Uniunea Sovietică ambițioasă și dotată cu armament nuclear, concomitent partidele comuniste din Europa Occidentală devenind o

amenințare politică și militară la adresa democrației. Astfel, cele două blocuri militare și-au încrucișat nu numai retorica, dar și forța în confruntări indirecte, amintind parcă de strategia lui Lidell Hart sau, de ce nu a marelui gânditor militar chinez Sun Tzu.

În Orientul Mijlociu, prima manifestare a apărut în Iran în 1953, când, o dată cu creșterea partidului de stânga, Tudeh, în timpul mandatului primului ministru Muhammad Mossadeh, administrația americană, în cooperare cu eternul aliat – Marea Britanie, l-au adus la putere pe șah, ca surogat pentru anticomunismul din regiune. Douăzecișicinci de ani mai târziu, șahul este înlăturat, militanții islamisti luând și 53 de ostatici americani, iar retorica americană a revoluției islamice este ținută minte și astăzi în politica iraniană.

La sfârșitul războiului din Coreea și după eșecul din Iran, S.U.A. au inițiat în 1954 încheierea unei serii de tratate care urmau să blocheze accesul U.R.S.S. în Asia, printre care Tratatul Asiei de Sud-Est (SEATO) este cel mai important, în sensul că își propunea să închidă cercul NATO și pozițiile strategice americane din Japonia. Ulterior acestor eforturi și acțiuni, două amenințări mai serioase aveau să zguduie interesele occidentului la nivel global: acțiunile sovietice mai agresive în Orientul Apropiat și opoziția S.U.A. față de atacul franco-anglo-israelian asupra Suezului în 1956. De aceea, reacția S.U.A. s-a materializat în următorii ani, prin organizarea Pactului de la Bagdad, incluzând Marea Britanie, Irakul, Turcia, Pakistanul și Iranul, cu scopul de a limita influența sovieticilor în regiune și de a redirecționa atenția arabilor, în special a Irakului, dinspre Israel către amenințarea comunistă. Efectele acestei inițiative au fost că India și-a intensificat disputa cu Pakistanul asupra Kashmirului, la New Delhi pactul trezind

suspiciuni în legătură cu motivele americane de a susține militar și financiar Pakistanul, iar în Irak a reprezentat cel puțin unul din factorii care au subminat monarhia hașemită și au condus la revoluția din 1958 și ulterior la venirea la putere a lui Saddam Hussein, cu consecințe vizibile și astăzi.

Pe continentul asiatic, în Indochina, francezii și-au pierdut poziția din Vietnam, care a condus la intervenția S.U.A. care considera că amenințarea tot mai mare pe care o reprezenta Vietnamul de Nord pentru Sudul anticomunist avea să afecteze și celelalte națiuni din regiune, devenind o acțiune esențială în lupta împotriva „comunismului global”.

În anii 60, obsesiile anticomuniste aveau să fie exacerbate de amenințările sovietice și chineze la adresa noilor state din Africa, grupările procomuniste din acest spațiu fiind combătute prin acțiuni clandestine și războaie prin intermediari ale căror efecte sunt evidente și astăzi. Doar criza rachetelor din Cuba avea să abată atenția față de acest spațiu centrifug, concomitent cu reacția față de așa-zisele amenințări și tendințe stângiste din Guatemala, Chile, El Salvador și Honduras.

Fără îndoială, cea mai gravă dintre consecințele neprevăzute ale Războiului Rece a rezultat din ajutorul militar și financiar acordat de către S.U.A. mujahedinilor afgani în urma intervenției sovietice din 1978, ca o reacție la posibilitatea ca Moscova să-și realizeze visul de a obține acces la Golful Persic. Astfel militarismul musulman a servit luptei împotriva sovieticilor, dar după retragerea acestora din 1989, acest efort de a instrui și incuraja forțele musulmane, concomitent cu creșterea influenței lui Osama Ben Laden și a mișcării Al-Qaeda s-a transformat în una din cele mai grave consecințe neintenționate ale competiției bipolare.

Temerile tipice Războiului Rece

legate de înaintarea comunismului, au fost înlocuite în anii 90 de riscul ca Saddam Hussein să devină un lider al lumii arabe renăscute și să domine regiunea bogată în petrol, iar primul război din Golf avea să aibă o consecință imprevizibilă – consolidarea Al-Qaeda și creșterea resentimentelor lumii arabe față de prezența americană în Golf.

La începutul secolului XXI ne confruntăm cu amenințările terorismului, cu antagonismele din lumea musulmană și cu suspiciunile privind motivele intervenției americane în Irak, dar și cu atitudini față de politicile globale din Asia, Africa și America Latină. Multe dintre rădăcinile unor astfel de probleme se regăsesc în acțiunile și politicile americane din ultima jumătate a secolului XX, precum și în consecințele Războiului Rece care au transformat S.U.A. în „singura superputere mondială”. Interesant este că numai după trei mari atacuri teroriste ale Al-Qaeda – cel de la World Trade Center din 1993, cel împotriva ambasadelor americane din Nairobi și Dar es Salam din 1998 și asupra portavionului U.S.S. Cole în anul 2000 – s-au realizat adevărata implicare a lui Ben Laden și gravitatea amenințării Al Qaeda, ca un preambul la atentatele din septembrie 2001 asupra S.U.A. și a celor ulterioare de pe continentul European.

Astăzi concluziile sunt altele. Istoria și adevărurile ei scot în evidență alte răspunsuri, în care se regăsesc anumite caracteristici ale Războiului Rece și confirmă cele două probleme amintite mai sus. Conflictul coreean din 1950 a fost „evenimentul militar care a înlăturat orice îndoială cu privire la faptul că noua caracteristică a mediului de securitate urma a fi confruntarea între foștii aliați din timpul celui de-al doilea război mondial, și nu colaborarea dintre ei. După ce URSS a testat cu succes prima sa bombă nucleară, în anul 1949, problema pericolului utilizării armelor nu-

cleare s-a adăugat tabloului caracteristic a ceea ce devenise deja sistemul internațional specific războiului rece”.⁶ Printre caracteristicile acestui sistem internațional se disting cele imprimare de Războiul Rece, care a fost o competiție: a) politică și militară acerbă și atotcuprinzătoare; b) pe termen lung; c) globală.

Asemenea caracteristici s-au conturat pe fondul unei imagini a mediului de securitate internațională, dată de existența crizelor, în mai toate domeniile de activitate, îndeosebi în mediul economic și politico-militar.

Crizele economice și politico-militare

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial a adus cu sine nu numai pacea, ci și un lung șir de schimbări în viața economică, socială, politică și spirituală care vor face ca lumea de după război să nu mai semene cu cea de dinainte. Marile puteri europene, spre deosebire de SUA, ieșiseră din această uriașă încercare serios afectate. Germania, Italia și Japonia înfrânte în război, ruinate economic, nu mai reprezentau aproape nimic în ecuația de putere. Franța și Anglia deveniseră puteri de categoria a doua și erau neputincioase în efortul de reechilibrare a raportului de putere pe continentul european, având în vedere că URSS a ieșit victorioasă și relativ întărită din conflagrația mondială.

Economia și finanțele apăreau la sfârșitul războiului complet dezorganizate. Distrugerile de tot felul au antrenat, în mod incontestabil, o paralizie a activității economice. Europa suferise un recul puternic în economia mondială, nu mai era un pol dominant al comerțului mondial (în 1947 mai reprezenta doar 37%, față de 46% cât era ponderea sa în anul 1937). Moneda forte – lira – care domina economia antebelică nu mai reprezenta aproape

nimic în raport cu dolarul.⁷ Japonia nu mai conta industrial în primii ani de după război pentru piața asiatică. Economia URSS nu a fost capabilă să joace un rol similar celui politico-militar în zonă datorită structurii ei, supercentralizate și neperformante.

Singura economie care a ieșit întărită din război a fost cea americană. SUA concentrau la sfârșitul conflagrației o forță productivă care deținea jumătate din capacitatea mondială. Dolarul domina piața mondială deoarece reprezenta două treimi din stocul monetar internațional.

Ieșirea din dezordinea economică, generată de război, cerea să fie puse la punct instituții capabile să restabilească ordinea economică. Sistemul Monetar Internațional (SMI) definit, în iulie 1944, la Bretton Woods, statua două importante principii: 1. libertatea în materie de navigație și tranzacție internațională; 2. liberul acces la sursele de materii prime. Din această perspectivă se preconiza întoarcerea cât mai rapidă la libera convertibilitate a tuturor monedelor între ele și față de dolar devenind deviza cheie a noului sistem.⁸

Pentru a gira noul sistem și a se veghea la respectarea regulilor stabilite, la Bretton Woods s-a creat un Fond Monetar Internațional (FMI), prin cotizarea tuturor țărilor semnatare, în raport cu importanța lor economică. Mărirea cotelor a determinat gradul de influență al fiecărui participant. Acest fond monetar era destinat ajutorării țărilor în dificultate, cu condiția unei restabiliri rapide a echilibrului lor structural, printr-o gestiune sănătoasă. Cel de-al doilea pilon al liberalizării relațiilor economice a fost Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT), semnat la Geneva în anul 1947 de 23 de țări. Acesta preconiza renunțarea la pârghiile vamale protecționiste și respectul reciprocității avantajelor constituite după principiul deja vechi al clauzei

națiunii celei mai favorizate.

Alte organisme care au condus la apariția noii ordini economice au apărut sub egida sau în strânsă colaborare cu ONU. Organismul Națiunilor Unite pentru Reconstrucție și Asistență (UNRRA) a acordat populațiilor sinistrate peste un miliard de dolari și peste 20 milioane tone produse, de primă necesitate. România a beneficiat, în urma secetei din 1946, de un asemenea ajutor.

Noua ordine economică va avea ca protagonist și principal agent SUA. Era singurul stat care a ieșit din război mai bogat decât intrase. Venitul național crescuse de peste două ori. Ajutorul pe care SUA îl putea da Europei a fost indispensabil pentru refacerea economiei mondiale. URSS și-a refăcut infrastructura până în 1948 cu ajutorul uriașelor prelevări din economia statelor învinse sau „aliate”, însă a trebuit să aștepte până în anul 1952 ca să atingă din nou nivelul antebelic de performanță.

Reconstrucția Europei s-a făcut cu un maxim ajutor american. De fapt acesta nu a încetat după terminarea războiului. Țările europene au continuat să obțină credite, condiționat, de la SUA. Scopul politic era acela de a propaga ideologia și modul de viață american în rândurile unei societăți care ar fi putut risca să fie influențată de socialism. Tot SUA au furnizat în Germania, controlată de Aliați, gratuit materii prime și alte bunuri pentru relansarea economică.

În acest context, puțin după alăturarea miniștrilor comuniști din guvernele italian și francez (mai 1947) a fost lansat Planul Marshall.

Propunerea de ajutorare a vizat întreaga Europă, însă a fost respinsă de URSS pe motiv că aduce atingere suveranității naționale.⁹ La presiunea Moscovei, țările satelit au făcut același lucru. Totuși, 16 țări din Europa Occidentală, în timpul celei de a doua Conferințe de la Paris (12-15 iulie), au

decis să îi dea curs și au constituit „Organizația Europeană de Cooperare Economică” (OECE). Aceasta va lua naștere oficial pe 16 aprilie 1948 cu scopul repartizării Planului Marshall. Derulat pe o perioadă de peste trei ani, acesta va fi de peste 10 miliarde de dolari, principalii beneficiari fiind Marea Britanie – 26%, Franța – 20%, Germania de Vest – 11% și Italia – 10%. Organizația Europeană pentru Cooperare Economică va facilita, în mare măsură, schimburile lor comerciale și finanțarea reciprocă în diferite sectoare.

În anii 1959 – 1961 OECE se va transforma în „Organizație pentru Coordonare și Dezvoltare Economică” (OECD), căreia i se vor alătura SUA și Canada. După admiterea Japoniei (1964), Finlandei (1969) și Australiei (1971), OECD a devenit un loc de concentrare a politicilor economice ale țărilor dezvoltate din lumea capitalistă, acestea obținând creșteri constante în producția industrială, atingând indici impresionanți față de anul 1938.¹⁰ Însă, în a doua jumătate a anilor '60 au apărut semne premonitorii la criza care urma să vină, începând cu apariția unui șomaj moderat și tendința de creștere a prețurilor în țările industrializate.

Încă din 1967, SIM intra într-o fază de criză acută, datorită unei puternice devalorizări a lirei sterline și a incapacității SUA de a finanța simultan războiul din Vietnam și cucerirea cosmosului. Pentru a restabili situația, SUA recurg la mărirea cu de cinci ori (1971) a cantității de dolari, pe piață, față de necesar (10 miliarde). Aceștia „au migrat” pe piața internațională, mai ales în Europa, sub forma „eurodolari”-lor. Crearea în 1969 a unui nou instrument de plăți sub forma Drepturilor Speciale de Tragere (DST), emise de FMI și sub controlul acestuia, n-a reușit să indiguiească „mareea” eurodolarului.

Primul „șoc petrolier” și criza din 1975 au fost generate de nemulțu-

mirea principalilor exportatori asupra câștigurilor. Acestea se organizează într-un Cartel OPEC (Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol) în scopul opririi de gradării veniturilor lor. Războiul arabo-israelian oferă Cartelului OPEC pretextul de a folosi petrolul ca armă politică și măresc, în patru luni, prețul petrolului de patru ori, provocând un „șoc petrolier”. Acest șoc declanșează efectiv un mecanism de criză, printr-un dublu efect, în aparență contradictoriu.

Țările industriale, care adoptaseră deja măsuri de austeritate pentru a opri puseul inflaționist din 1972-1973, se văd constrânse în 1974 să reducă importurile de petrol devenit prea scump. Aceasta duce la o severă recesiune, creșterea șomajului și scăderea nivelului de trai. Mecanismul crizei se autoîntreține. După consumarea șocului, prețul petrolului s-a temperat, ajungând în jurul cifrei de 15 dolari/baril, ceea ce a permis „locomotivelor” economiei mondiale (SUA, Germania, Japonia) să cunoască o relansare economică.

Revoluția islamică din Iran a declanșat cel de-al doilea „șoc petrolier”, care a provocat o criză economică gravă, deoarece a fost însoțită de o politică financiară restrictivă. Întreruperea livrărilor de petrol de către Iran a condus la dublarea prețului în numai un an. La sfârșitul anului 1980, prețul barilului era de aproximativ 32 dolari.¹¹

Așa după cum s-a anticipat, statele nu au fost afectate în același mod de efectele celor două șocuri petroliere. Țările mari producătoare de petrol devin principalele beneficiare. Acestea au acumulat rezerve globale de „petrodolari”, estimate la 400 miliarde în 1981 și s-au implicat în creditul internațional sau mai exact, reinvestirea eficientă a acestora.

După vara lui 1990, o nouă recesiune a venit să întrerupă lunga creștere a țărilor industrializate.

Declanșată printr-o creștere a ratei dobânzilor în țările anglo-saxone, ea s-a generalizat ulterior în țările dezvoltate, apoi în cele ale lumii a treia. Manifestările acestei crize au fost clasice: reculul PNB; rata anuală mică de creștere, în principalele țări industrializate; creșterea șomajului. Aceasta arată că înnoirile și politicile economice lansate la nivelul anilor '80 au avut limite și curențe. Prosperitatea fără precedent a activității financiare se bazează, în realitate, pe grave dezechilibre, în special pe o creștere generală a datoriilor care vor duce la frânarea creșterii economice.

Crizele economico-financiare prezentate au influențat puternic dimensiunile politico-militare și împreună au avut un impact major asupra mediului de securitate internațională. Adevărul arată că între diferitele crize - economică, social-politică, spiritual-morală - deosebite ca manifestări și implicații, există atât note de identitate, cât și interdependențe. Totodată, trebuie ținut cont și de faptul că, nu orice perturbație, contradicție sau conflict dintr-un domeniu sau altul, reprezintă o criză sau poate provoca obligatoriu o criză în toate celelalte domenii.

Din această perspectivă dinamică rezultă că starea de criză social-politică este cea mai gravă pentru existența unei societăți, întrucât afectează funcționarea sistemului social în integralitatea sa.

O criză social-politică apare pe fondul unei crize economice, dar nu se reduce la aceasta. În plus, față de cea economică, ea implică dezechilibrul acut al unor zone largi ale societății civile.

Simptomul caracteristic cel mai grav al crizei social-politice este criza de identitate și autoritate a instanțelor puterii (statului). Legile, normele și deciziile autorităților devin inoperabile și astfel se ajunge la paralizia centrului de decizie politică, dar nu se confundă,

spre exemplu, cu instabilitatea guvernamentală, insuficiența aparatelor de stat, corupția, clientelismul etc.

De asemenea, criza social-politică dintr-un stat are impact asupra unui fragment sau unei zone ale relațiilor internaționale, poate chiar și asupra dimensiunilor globale. Destabilizarea situației este primul simptom al acestui impact, care poate evolua spre dezechilibru, sau chiar dezintegrarea sistemului. Un exemplu semnificativ, în acest sens, a fost oferit de fosta URSS prin situația sa din anii 1990-1991, produsă de combinarea unor factori obiectivi cu o politică dezechilibrată.

Stările de criză catastrofice în domeniul social-politic sunt cu mult mai grave pentru mediul de securitate, pentru viața internațională. Acestea pot să producă conflicte și explozii, atunci când criza de autoritate se combină cu instabilitatea sau perturbarea raporturilor interetnice, interconfesionale, intra și intercomunitare. De regulă, crizele catastrofice izbucnesc în zonele sistemului caracterizate de o mare vulnerabilitate. Exemplul tipic, în acest caz, poate fi cel al statu-quo-ului european, cu bruschețea schimbării lui, dacă ținem cont de nepregătirea unei tranziții adecvate. La scară mai redusă, România poate fi un exemplu similar prin situația sa din anii 1989-1991.

În cadrul cel mai larg al crizelor social-politice și ceva mai restrâns al crizelor politico-militare, prin particularitățile lor se disting crizele militare. După importanța și efectele produse asupra ordinii internaționale, acestea pot fi grupate, în opinia noastră, în două categorii: crize de centru și crize periferice.

Crizele de centru¹² pun în discuție schimbarea naturii raporturilor dintre principalii actori de pe scena internațională, una (unele) dintre părți dorind să le modifice, iar cealaltă (celelalte) să mențină un anumit statu-quo, la momentul re-

spectiv. Asemenea crize se manifestă chiar în inima sistemului internațional, afectează caracteristicile sale de bază și pot avea consecințe majore asupra comportamentului actorilor, fiind astfel pericole grave pentru stabilitatea, securitatea și pacea internațională.

Crizele periferice sunt de redusă amploare și au consecințe mai mici asupra ordinii internaționale. Manifestarea lor, de regulă între actorii secundari (eventual între unul principal și altul (alții) secundar(i)), pot afecta uneori interesele marilor puteri, dar nu justifică apelarea la măsuri extreme, la utilizarea forței armate.

Pe timpul Războiului Rece, omenirea s-a confruntat cu crize din ambele categorii și vom prezenta, pe parcurs, câteva dintre acestea, pe care le-am apreciat ca fiind semnificative, prin modul de manifestare, amploare și efectele produse asupra ordinii internaționale. Într-o ordine cât de cât temporală, acestea au început chiar din primii ani ai Războiului Rece, pornind de la blocada Berlinului (1948-1949) și Criza Coreeană (1950) și continuând cu altele derulate de-a lungul fiecăruia din deceniile următoare. Din anii □50 amintim reprimarea revoluției din Ungaria și Criza Suezului. Deceniul următor poate fi exemplificat prin „criza rachetelor” (Cuba 1962) și Criza de la Praga (1968). Agenda anilor □70 cuprinde crize cu durate mai mari (între patru și nouă ani) ca cele din Afganistan, Coreea, Vietnam, precum și cele din Orientul Apropiat dintre Israel și țările arabe. Deceniul al IX-lea începe cu Criza Malvinelor și continuă cu debutul crizelor din Europa de Est, care se vor extinde și în anii □90 ai secolului XX.

Într-adevăr, după criteriul lui Dufour¹³ preluat și de specialiștii români (crize de centru și periferice) în prima categorie se încadrează Blocada Berlinului și Criza rachetelor, celelalte exem-

plificate fiind crizele periferice, chiar dacă au escaladat și s-au transformat în războaie.¹⁴

Războiul Rece s-a generalizat repede după ce a început și s-a înrădăcinat în Europa – împărțită prin „Cortina de Fier” și s-a militarizat prin constituirea celor două blocuri militare opuse – ajungând în Asia (criza coreeană - 1950), în marginea continentului african (Criza Suezului - 1956), american (criza rachetelor - 1962), în Orientul Mijlociu etc.

Prin crizele exemplificate se poate demonstra că, la început, Războiul Rece avea la bază o bipolaritate foarte strânsă și se derula prin confruntare directă, între SUA și URSS (apoi între blocurile militare), fiecare superputere având un control puternic, amănunțit asupra evenimentelor din propria alianță, iar apoi a ajuns la o bipolaritate stabilă, caracterizată mai mult de concepție, decât de înfruntare. Desigur, perioada crizelor a urmat și după ce s-a încheiat Războiului Rece, continentul cel mai zguduit fiind Europa. De fapt, la începutul anilor '90 s-a discutat și s-a scris mult pe tema „Crizele Europei”.¹⁵

Îndeosebi schimbările din estul continentului (prăbușirea regimurilor dictatoriale) au însemnat și prăbușirea bruscă a vechiului statu-quo european. Arealul său cuprinde exemple tipice de crize de autoritate ale statului în cazurile fostei URSS și Iugoslaviei, exprimând cel mai grav dezechilibru, cel de ordin politic. Cazul crizei sovietice este de asemenea relevant, în orice analiză și pentru că oferă cea mai evidentă asimetrie dintre forța economică și cea militară, care avea să împingă întregul sistem într-un impas grav. Eforturile anterioare în planul puterii militare, pentru a se echilibra cu cea a SUA, nu se bazau pe o economie capabilă să asigure reînnoirea arsenalului militar și evident, criza militară ce a urmat nu putea fi evitată. Pres-

tigiosul istoric american P. Kennedy a prevăzut și descris acest impas, încă înainte de 1989.¹⁶ Era clară tendința cheltuielilor militare, de a crește mult mai rapid decât PIB, care pe termen lung ducea la strângerea sau chiar blocarea economiei cu implicațiile sale interne (cererile militarilor, motivate de imperativul securității, aspirațiile populației pentru un nivel de trai ridicat, necesitatea capitalurilor investite în modernizarea economico-socială, inclusiv în materie de apărare),¹⁷ dar cele mai îngrijorătoare erau consecințele previzibile asupra poziției URSS în relațiile internaționale. Deținând doar 12-13% din PIB mondial, URSS era mult în urma SUA și Europei occidentale, dar istoricul american îi mai lăsa cam 30 de ani să fie depășită de Japonia și China. Comparația era elocventă: față de anul 1913, atunci când producția Rusiei într-o oră era de 3,5 ori mai mare decât cea a Japoniei, iar în anii '80 a scăzut la doar un sfert din cea a Japoniei.¹⁸ Impactul crizelor europene era însă mult mai mare și se asemena cu cel al relațiilor internaționale atât după primul, cât și după cel de-al doilea război mondial – reflectând criza relațiilor de putere pe plan mondial.

Natura conflictelor începutului de mileniu

În anii de după încheierea Războiului Rece au avut loc „reașezări tectonice” de o amplitudine pe care, uneori, nu o întâlnim nici la încheierea războaielor propriu-zise. S-a prăbușit un imperiu care dura de 300 ani și al cărui ultim nume a fost Uniunea Sovietică. Spațiul socialist, aflat sub influența directă a fostei Uniuni Sovietice – Europa Centrală și de Est – a optat pentru o nouă cale de dezvoltare. Germania de Est s-a unit cu Republica Federală Germană, formând, în centrul Europei, cel mai puternic stat al continentu-

lui, „locomotiva economică” a Uniunii Europene. La începutul deceniului trecut, George Bush a proclamat instituirea unei noi ordini mondiale¹⁹ cu o singură superputere în frunte, SUA. După o perioadă de bipolarism care, la rândul său, venea după secole de practică diplomatică bazată pe echilibrul puterilor, noua situație apărea cu totul neobișnuită. Într-adevăr, SUA dominau net toate domeniile care intrau în componentele unei puteri: militar, tehnologic, economic, cultural, financiar.

De aici până la proclamarea unei lumi unipolare nu a fost decât un pas, făcut cu repeziciune de către o serie de autori. „Astăzi, - spun Robert Kagan și William Kristol²⁰ -, sistemul internațional este construit nu în jurul unui echilibru al puterii, ci pornind de la hegemonia americană”.

După prăbușirea comunismului, cea mai dezbătută temă a fost, neîndoind, problematica noii ordini internaționale, cu toate conotațiile sale. De ce nu pot astăzi SUA să domine lumea chiar dacă sunt, de departe, cea mai puternică țară a lumii? Pentru că există puteri care, prin forță, poziție, performanță în anumite domenii (Europa și Japonia în sfera economică, Rusia în cea militară, China în cea economică și, mai de curând, militară), aspiră în mod legitim să ia parte la gestionarea problemelor internaționale.

Situația de astăzi nu mai seamănă cu cea de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, când PIB-ul american reprezenta aproape o jumătate din cel mondial. Mai ales în plan economic a avut loc un proces de apropiere între „cei mari”, iar noua realitate trebuie să își găsească și o expresie politică. Pe de altă parte, în lumea de astăzi sunt regiuni de mare complexitate economică, socială, culturală, cum ar fi lumea islamică, diversele zone ale continentului asiatic, a căror

evoluție interesează întreaga planetă. Orientarea lor către o cale democratică solidă și durabilă nu poate fi decât rodul eforturilor conjugate ale tuturor statelor dezvoltate și ale democrațiilor mature.

În sfârșit, lumea de astăzi este confruntată cu două probleme extrem de grave: sărăcia și degradarea mediului. Ambele cunosc o evoluție nedorită și gravă, chiar pe parcursul ultimilor 10-15 ani; împreună se extind și reprezintă amenințări foarte serioase la adresa securității globale. Stoparea și orientarea lor pe un făgaș cât de cât promițător, nu se vor putea realiza decât tot printr-un efort corelat, desfășurat pe baza unei strategii convenite și asumate de întreaga lume dezvoltată.

După sfârșitul Războiului Rece, securitatea colectivă a devenit un concept cheie, inclusiv NATO mutându-și abordarea strategică de la „apărare colectivă” către „securitate colectivă”. Prăbușirea comunismului a generat un număr impresionant de conflicte în spațiul ex-comunist. Totodată, statele se dovedesc de multe ori lipsite de puterea de a ține sub control conflictele etnice și de a anihila rivalitățile istorice și animozitățile interetnice. Războiul etnic dintre Armenia și Azerbaidjan, care a avut loc în 1993, a creat o foarte puternică tensiune între Rusia, Turcia și Iran, aducându-le la un pas de conflict armat.²¹ Revolta separatistă a minorității abhaze din Georgia, având drept scop crearea unui stat abhaz independent, a prognozat noi tulburări și conflicte interetnice în diferite alte zone, anul 2008 aducând în prim plan acest conflict aparent înghețat, dar care a readus în atenție iminența unui nou Război Rece, dar și un motiv ce-l poate face posibil în orice clipă – reînvierea aroganței fostelor superputeri competitive.

Invadarea Kuweitului de către trupele irakiene la 2 august 1990 și transformarea acestuia într-un gu-

vernorat al Irakului a declanșat criza din Golful Persic, cu implicații și consecințe pentru securitatea globală.

Menținerea stării conflictuale din Orientul Mijlociu a fost determinată, în special, de împletirea intereselor mai multor puteri militare, având ca protagoniste pe cele două mari puteri în această zonă de importanță strategică din punct de vedere militar și economic, precum și escaladarea, fără precedent, a cursei înarmării țărilor arabe din regiune. Conducerea politico-militară irakiană a scontat pe lipsa de coeziune atât între principalele puteri cu valențe mondiale, cât și în cadrul lumii arabe, care ar fi diminuat efectul unor sancțiuni. Dacă în privința lipsei de coeziune a lumii arabe Saddam Hussein nu s-a înșelat prea mult, în schimb ralierea URSS la poziția adoptată de comunitatea internațională nu a intrat în calculele sale.

Scopul declarat al războiului, în conformitate cu Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU (nr. 678 din 29.11.1990) a fost eliberarea Kuweitului și reinstaurarea guvernului emirului Al Sabah, aflat în exil. Scopurile nedeclarate ale marilor puteri occidentale au fost: reaşezarea echilibrului strategic regional prin anihilarea sau reducerea substanțială a potențialului militar al Irakului; înlăturarea președintelui Saddam Hussein și instaurarea unui guvern democrat cu orientare pro-occidentală; apărarea propriilor interese strategice în zonă, prin controlul asupra extracției și prețului petrolului; extinderea influenței și prezenței lor militare în zonă.

Ultimul război din Irak (2003) a reliefat o poziție accentuată între nucleul dur al Europei (Franța, Germania) și Coaliția de Forțe condusă de SUA. Vechiul orgoliu european a explodat pentru prima dată, după Criza Suezului (1956 – ultima manifestare deosebită a politicii externe a marilor puteri europene), in-

dicând o voință crescândă pentru anihilarea statutului de subordonare față de superputerea transatlantică.

Efectele globalizării au început să se resimtă. În schimb, amenințările transnaționale (terorismul, migrația, traficul de droguri și materiale strategice, crima organizată), profitând de permeabilitatea frontierelor, mai au multe șanse de a se propaga la scară planetară. Accesul diferențiat al statelor la resurse afectează relațiile dintre acestea. Deși numărul și amploarea conflictelor care au la origine dispute teritoriale a scăzut, s-au amplificat și diversificat modalitățile de rezolvare prin forță a divergențelor de natură etnică și religioasă.²²

După unele statistici, în perioada 1990-2000 au avut loc, pe plan mondial, 56 conflicte armate majore, localizate în 44 de zone diferite. Cele mai multe dintre acestea s-au produs în perioada 1990-1994, când numărul anual al conflictelor armate majore s-a situat între 30 și 33, iar cel mai mic număr s-a înregistrat în anii 1996 și 1997, cu 23, respectiv 19 conflicte. Din totalul menționat mai sus, pentru perioada 1990-2000 doar trei conflicte au avut caracter interstatal: conflictul dintre Irak și Kuweit (1990); conflictul dintre India și Pakistan (2000); conflictul dintre Eritreea și Etiopia (2000). În celelalte 53 de cazuri a fost vorba de conflicte interne, determinate de lovituri de stat sau de expediții militare, vizând cucerirea unui anumit teritoriu. Într-un număr de 14 cazuri s-a consemnat și intervenția unor forțe străine în sprijinul uneia dintre părți. Anul 2001 a fost marcat de atacul terorist de la 11 septembrie 2001 asupra SUA, precum și de declanșarea războiului global împotriva terorismului în două teatre de operații – Afganistan (2001) și Irak (2003) cu puternice semnificații geopolitice și geostrategice. De altfel, episodul militar al inter-

venției Coaliției de Forțe conduse de SUA asupra Irakului s-a constituit în prima materializare a conceptului atacului preventiv, enunțat în Strategia de Securitate Națională a SUA din 2002. Efectele acestui episod au fost triple. Pe de o parte, el a condus la înlăturarea regimului opresiv, de dictatură militară, al lui Saddam Hussein. Pe de altă parte, a „inflat” o regiune - și așa deosebit de sensibilă - și a repus în discuție tensiunile pe un plan mai larg dintre lumea musulmană și Occident. Nu în ultimul rând, ideea de „atac preventiv” a creat un precedent potențial periculos, deoarece și alte state ar putea invoca în viitor un asemenea argument pentru a justifica recurgerea la folosirea forței.

Conflictele menționate au prezentat o serie de trăsături specifice, dintre care le menționăm pe cele mai relevante:

- producerea de victime în rândurile civililor, chiar dacă acest lucru a îmbrăcat explicația aparent obiectivă a „victimelor colaterale”. În 1990, circa patru milioane de oameni au pierit în războaie, 90% din-

tre ei fiind civili. Pe de altă parte, peste 18 milioane de oameni din întreaga lume și-au părăsit locuințele sau țările de origine din cauza conflictelor;

- escaladarea confruntărilor armate dintre triburi, grupări religioase sau etnice, datorită, în special, erodării structurilor statale. Aceste confruntări au condus la amenințări implicite sau explicite de către anumite grupuri de interese, sau chiar de către unele autorități centrale, scopurile acestor tipuri de conflicte fiind mai puțin militare și mai mult orientate spre obiective și interese ale unor comunități locale;

- creșterea riscului înarmării și proliferării armelor de distrugere în masă;

- creșterea volumului comerțului internațional cu arme convenționale, în special arme mici și ușoare, precum și „migrarea” acestora spre noi agenți conflictuali, adesea nedispuși să respecte regulile internaționale în domeniu;

- amplificarea riscului utilizării (mai ales în scopuri teroriste) a substanțelor radioactive (bombe murdare), substanțelor biologice

sau chimice;

- proliferarea conflictelor generate de competiția pentru controlul surselor de petrol și gaze, alocarea rezervelor limitate de apă ale unor râuri care traversează mai multe țări sau pentru monopolul exportului unor materii prime și minerale;

- apariția unui risc nuclear explicit, datorită programului Coreei de Nord de înarmare nucleară;

La încheierea celui de-al doilea război mondial, două superputeri au jalonat evenimentele la nivel planetar asemenea unor coloși desprinși, parcă, din tiparele vechilor imperii. Fiecare dintre ele avea aliații, sateliții și propriile lor tribune de suporteri, echilibrându-se reciproc într-o competiție acerbă pentru obținerea puterii globale. Și totuși, concluzia evidentă care se desprinde este că în lumea de după Războiul Rece „nu există nicio provocare ideologică semnificativă și cu atât mai puțin vreo confruntare geostrategică importantă, aproape fiecare situație fiind un caz special”.²³

Note

1. Eduard A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 105.

2. *Ibidem*, p. 107.

3. Teodor Frunzeti, *Soluționarea crizelor internaționale*, Institutul European, Iași, 2006, p. 17.

4. Paul R. Viotti, Mark V. Kauppi, *International Relations and World Politics*, second edition, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 2001, p. 65.

5. Eric Hobsbaum, *Secolul extremelor*, Editura Lider, București, 1994, p. 415.

6. Teodor Frunzeti, op. cit., p. 20.

7. Pierre Milza, Serge Berstein, *Istoria secolului XX. Lumea între război și pace. 1945-1973*, vol. II, Editura All, București, 1998, p. 219.

8. *Ibidem*.

9. Constantin Hlihor, *Armata Roșie în România. Adversar. Aliat. Ocupant. 1940-1948*, vol. I, Editura Militară, București, 1996, p. 67.

10. Prof. univ. dr. Zorin Zamfir, *Istoria universală contemporană*, vol. II, Editura Oscar Print, București, 1999, p. 143-144.

11. *Ibidem*, p. 152.

12. Teodor Frunzeti, op. cit., p. 56-57.

13. Jean Louis Dufour, *Crizele internaționale*, Editura Corint, București, 2002.

14. Teodor Frunzeti, op. cit., p. 58-74.

15. Florin Radu, *Crizele Europei*, Editura Institutului de teorie socială al Academiei Române, București, 1992.

16. P. Kennedy, *Naissance et déclin des grandes puissances*, Payot, Paris, 1991, p. 551.

17. *Ibidem*, p. 554.

18. *Ibidem*, p. 569-570.

19. George Bush, *Toward a New World Order. Public Papers of the Presidency of the United States*, în Gearoid 6, Tuathail, Simon Dalby, Paul Routledge (eds), p. 131-134.

20. Robert Kagan, William Kristol, *The Present Danger*, National Interest, summer 2000.

21. Teodor Frunzeti, *Naționalismul etno-politic*, www.actrus.ro.

22. Col (r) dr. Grigore Alexandrescu, *Mutații în paradigma securității arealului Mării Negre Extinse*, în *Surse de instabilitate la nivel global și regional. Implicații pentru România*, Editura UNAp, București, 2004, p. 357.

23. Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura ALL, București, 2007, p. 699.

Manifestarea intereselor de securitate ale româniei în zona extinsă a Mării Negre (III)

----- Comandor Costel AVRĂMESCU,
șef de stat major al Comandamentului Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”

În lumina noilor evoluții ale lumii în care trăim, poziționarea geografică a statelor la Marea Neagră devine din ce în ce mai importantă. De la Alfred Thayer MAHAN, care considera, în lucrarea „*Influența puterii maritime în istorie*”, că stăpânirea mărilor reprezintă o condiție pentru obținerea poziției dominante, și până în zilele noastre, când se consideră că așezarea unui stat la litoralul maritim crează condiții favorabile pentru dezvoltarea sa și a zonei adiacente, zona maritimă a unui stat a avut o influență covârșitoare în evoluția statului respectiv. „*Marea prin ea însăși nu poate avea o funcțiune geopolitică importantă decât dacă există legături între cele două maluri*”¹ și dacă actorii din vecinătatea ei sunt conexați prin raporturi de interese.

1. Perspective teoretice

Pentru definirea intereselor naționale, științele normative utilizează un concept definit ca atare încă de la formarea sistemului modern de state, respectiv a sistemului internațional, la mijlocul secolului al XVII-lea, și anume conceptul de „*rațiune de stat*”. Acest concept s-a impus ca principiu normativ superior, deasupra oricăror interese individuale sau de grup, și a devenit principiul regulator al comportamentului internațional al oricărui stat.

„*Rațiunea de stat*” a dat naștere la „interesul de stat” și, în consecință, la întreaga galerie de interese ale statului. El are consistență atâta timp cât în conținutul său sunt integrate o serie de așteptări și deziderate sociale, numite valori: identitate, bunăstare, libertate și, bineînțeles, securitate.

„*Interesele sunt expresia unei cristalizări istorice a resurselor ideationale ale unei națiuni, a stilului de gândire colectiv, transferat instituțiilor politice care administrează chestiunile unei epoci sau alteia*”.² În secolul al XIX-lea, interesul statului român a fost acela de

a-și câștiga independența politică și de a-și defini identitatea națională. De atunci încolo, interesul nostru național a fost, este, și va continua să rămână, încă o bună perioadă de timp, acela de a consolida această construcție politică și națională.

Interesul național se materializează și în politica de securitate a statului.

Securitatea este esențială vieții indivizilor, colectivităților și statelor. Practic, orice domeniu al vieții individuale și sociale are nevoie de securitate. Normalitatea socială înseamnă securitate.³ O metodologie de construire a sectoarelor securității este prezentată în **Tabelul nr. 1**.

Toată lumea este de acord că securitatea este necesară. Dar unanimitatea se oprește aici, neexistând o unitate de opinie cu privire la ceea ce înseamnă securitatea, așa cum rezultă și din studiul O.N.U. – „*Concepte de securitate*”, elaborat în 1986.

Securitatea este „*situația în care cineva sau ceva nu este supus niciunui pericol, niciunui risc de agresiune fizică, de accident, de furt, de deteriorare. (...) securitatea este situația cuiva care se simte la adăpost de pericol, cineva care se simte în siguranță*”.⁴

Dicționarul Oxford dă o definiție mai completă securității, aceasta fiind considerată: starea de a fi liber față de orice amenințare sau pericol; siguranța unui stat sau organizație împotriva activităților criminale precum: terorism, furt sau spionaj; procedee urmate sau măsuri luate pentru asigurarea stării de siguranță.⁵

Sintetic, securitatea poate fi definită ca „*faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de siguranță pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol*”.⁶

P. J. KATZENSTEIN, în „*The Culture and National Security, Norms and Identity in World*, Columbia University Press, New York, 1966”, consideră că există doi determinanți importanți ai politicii de securitate națională care definesc și structurează interesele de

securitate: contextul cultural-instituțional al politicii și identitatea construită a statelor, guvernelor și a altor actori politici. „Interesele sunt generate pe cale culturală, ceea ce ne sugerează existența unor interese atât de natură materială, cât și spirituală. Rezultă că securitatea este un compozit de interese materiale și spirituale”.⁷

Înțelesul tradițional politico-militar al termenului de „securitate” este legat de condițiile necesară și suficientă pentru supraviețuirea unor entități, cum sunt

statele, guvernele, teritoriile și societatea. Natura specială a pericolelor care le pot submina solicită și aplicarea unor măsuri extraordinare care să le prevină ori să le rezolve. Tocmai din acest motiv, orice regim politic trebuie să opteze pentru utilizarea forței legitimizează-o, dar și pentru mobilizarea unor forțe suplimentare de către stat, pentru solicitarea unor competențe sporite, evident în vederea abordării pericolelor de securitate.

O structură a intereselor, prezentată schematic în

Tabelul nr. 1. Metodologia de construire a sectoarelor securității

Sectoarele securității	Obiectul amenințat	Obiectul de referință	Actorii de securizare	Actorii funcționari
Militar	Stat	Stat	Stat; Grupuri de presiune; Servicii de informații	Guverne; Forțe armate; Industria de apărare; Servicii de informații
Politic	Suveranitate/ ideologie (idee de stat)	Stat; Forme incipiente de suprastat; Triburi; Minorități; Clanuri; Caste; Mișcări transnaționale	Lideri de stat; Reprezentanți oficiali; Guverne	Partide politice; Organizații de lobby; Servicii de informații; Mișcări politice; Conspirații
Societal	Identitate	Identitățile colective	Stat; Forțe politice de opoziție; Mișcări sociale; Grupuri intelectuale; Lideri religioși	Mass-media; Academii; Institute; Biserici
Economic	Companii/ sectoare de stat	Companii/stat	Indivizi; Asociații profesionale; Companii; Patronate; Sindicate; Administrația publică	Bănci; Burse; Companii; Mass-media
Mediu	Mediul înconjurător	Mediul înconjurător	Stat; Organizații ecologiste; Actori nestatali; Activiști civici	Corporații transnaționale; Companii de stat; Industrii chimice și agricole; Centrale nucleare; Organizații internaționale; Mass-media

Sursă: Ionel Nicu SAVA, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, București, 2005, p. 43

Tabelul nr. 2. Piramida intereselor (adaptare după MORGENTHAU)

Interese	Nivel	Caracter	Aspect				
			Importanță	Durată	Concentrare	Compatibilitate	Influență
Securitate Libertate Independență Protejarea instituțiilor Afirmarea valorilor proprii	Vitale	Nu admit compromisul	Primară	Permanentă	Primară	Primară	Primară
Ordine internațională favorabilă Promovarea principiilor democratice Promovarea pieței libere Încurajarea transparenței Drepturile omului	Secundare	Admit compromisul și negocierea	Secundară	Conjuncturală	Secundară	Complementară	Temporară

Tabelul nr. 2, este propusă de Hans Morgenthau.⁸

Acesta a imaginat două niveluri de interese (vital și secundar), prin prisma admiterii sau nu a negocierii și compromisului, și a construit o taxonomie bazată pe patru aspecte principale (importanța, durata, concentrarea, compatibilitatea), ulterior fiind adăugat al cincilea aspect (influența).

Particularizând, la Zona Extinsă a Mării Negre, o analiză din perspectiva intereselor de securitate relevă trei categorii de interese fundamentale: ale Vestului, împărțite explicit între Statele Unite ale Americii și pozițiile marilor state europene continentale, ale Rusiei post-sovietice și ale Turciei, puteri statu-quo zonale, și ale statelor mici, destul de deosebite între, dar care împărtășesc multe interese și trăsături comune.

Din această ultimă categorie, face parte și România, (auto)percepută „o insulă de latinătate” într-o „mare slavă”, aspect care o plasează într-o postură mai explicit pro-atlantică comparativ cu celelalte state fost-comuniste sau ex-sovietice și care face eforturi de redefinire a locului său în plan regional, dispunând de o serie de atuuri strategice importante, ca de exemplu: potențialele demografic, economic, științific, cultural, militar, poziția geografică și relieful, precum și resursele naturale. Toate aceste elemente dau consistență intereselor sale de securitate și le definesc conținutul.

Așadar, prin prisma intereselor, securitatea națională reprezintă capacitatea României de a-și menține și

promova identitatea națională și integritatea funcțională. Pe plan intern, statul furnizează cadrul de definire și organizare a intereselor de securitate, iar pe plan extern, el promovează relații favorabile acestor interese.

2. Considerații asupra conținutului intereselor de securitate ale României în Zona Extinsă a Mării Negre

O politică de securitate se bazează pe concepte care sunt selectate dintr-o mulțime coerentă și actualizată de cerințe interne și externe. Principalele concepte luate în considerare pentru România sunt legate de prevenirea, descurajarea și rezolvarea pe cale pașnică a intereselor naționale și a valorilor statului. Interesele naționale fundamentale sunt imuabile și general valabile în timp. Totuși, diferite orientări de guvernare clasifică și reclasifică grupul intereselor naționale, eliminând sau adăugând unele elemente, însă cel mai adesea procedurile vizează ierarhizarea și reierarhizarea acestora.

În promovarea și apărarea intereselor naționale, acțiunile prioritare se realizează prin diferite mijloace: politice, diplomatice, economice, sociale, militare, de relații publice, de informații, prin cooperare cu alte state și organizații internaționale.⁹

Pentru a avea o bază de plecare în reliefaarea conținutului și importanței intereselor de securitate ale

României, am pornit de la interesele naționale generale ale țării. Documentul oficial, în care am întâlnit, pentru prima dată, definite și precizate aceste interese a fost „Strategia de Securitate Națională a României”, adoptată prin Hotărârea nr. 36, în ședința comună a celor două camere ale Parlamentului României, din 18 iulie 1999, apoi în proiectul noii strategii de securitate, din 17 aprilie 2006.

Documentul din 2001 definește interesele naționale ca fiind: „*acele stări și procese, bazate pe valorile asumate și promovate de societatea românească, prin care se asigură prosperitatea, protecția și securitatea membrilor ei, stabilitatea și continuitatea statului*”. Pentru promovarea și apărarea intereselor naționale, statul român se bazează pe principiile de drept internațional și pe dezvoltarea dialogului și cooperării cu organizațiile internaționale și statele interesate în realizarea stabilității și securității.¹⁰

„Strategia de Securitate Națională a României-2006” aduce, ca noutate, conceptul de „*valori naționale*”, definite ca „*elemente definitorii ale identității românești, prin protejarea, promovarea și apărarea cărora se asigură condițiile esențiale ale existenței și demnității cetățenilor și statului român, în conformitate cu prevederile Constituției*”. Aceste valori au fost identificate ca fiind:

- democrația, libertatea, egalitatea și supremația legii;
- respectul pentru demnitatea omului, pentru drepturile și libertățile sale fundamentale;
- responsabilitatea civică;
- pluralismul politic;
- proprietatea și economia de piață;
- solidaritatea cu națiunile democratice;
- pacea și cooperarea internațională;
- dialogul și comunicarea între civilizații.¹¹

Definirea conceptului de „*interese naționale*”, în acest ultim document, se realizează în legătură cu termenii de „*securitate și prosperitate*”, aceste interese „*reflectând percepția dominantă, stabilă și instituționalizată cu privire la valorile naționale și urmăresc promovarea, protejarea și apărarea - prin mijloace legitime - a valorilor pe baza cărora națiunea română își făurește viitorul, prin care își garantează existența și identitatea și, pe temeiul cărora, se integrează în comunitatea europeană și euro-atlantică și participă la procesul de globalizare*”.

Interesele naționale ale României, în etapa actuală, sunt:

- integrarea deplină în Uniunea Europeană și asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord - Atlantice;
- menținerea integrității, unității, suveranității, independenței și indivizibilității statului român;
- dezvoltarea unei economii de piață competitive, di-

namice și performante;

- modernizarea radicală a sistemului de educație și valorificarea eficientă a potențialului uman, științific și tehnologic;

- creșterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai și sănătate a populației;

- afirmarea și protejarea culturii, identității naționale și vieții spirituale, în contextul participării active la construcția identității europene.¹²

Prin natura lor, aceste interese vizează întregul spectru al vieții națiunii: politic, civic și social, diplomatic, economic, cultural și spiritual, ecologic, militar sau de altă natură.

Prin aria lor de manifestare, ele se adresează, în primul rând, cetățenilor patriei ce trăiesc pe teritoriul național, dar și, în egală măsură, tuturor celorlalți oameni aflați în România, precum și românilor ce trăiesc sau își desfășoară activitatea în afara granițelor țării.

Deși interesele tuturor națiunilor conțin viziuni asemănătoare și anumite puncte de coincidență, există totuși deosebiri fundamentale asupra modului de abordare a acestora în funcție de puterea economică, politică și militară a fiecărei națiuni, de conjunctura internațională și de gradul de implicare a factorilor naționali de decizie în definirea și promovarea intereselor proprii.

Pornind de la definirea și precizarea intereselor naționale, de la considerentele anterioare și fiind conștient că, de cele mai multe ori, este foarte dificil să se facă o delimitare strictă între interesele naționale și obiectivele sau căile îndeplinirii lor, uneori existând posibilitatea confundării acestora, am încercat să identificăm și să evidențiem un punct de vedere relativ la interesele de securitate ale statului român, pe care să le integrăm zonei extinse a Mării Negre și să le raportăm la particularitățile acesteia.

În ultima perioadă de timp, bazinul Mării Negre și zonele adiacente acestuia atrag, tot mai pregnant, interesele politic, economic și militar ale organizațiilor europene și transoceanice, care, la rândul lor, definesc interesele de securitate ale statelor din acest areal geografic, și se constată o mai atentă abordare a „*chestiunilor*” acestora de către statele europene și nu numai. Dacă ar fi să ne referim succint la principalele provocări și oportunități care, din punctul de vedere al intereselor de securitate, influențează poziția, dezvoltarea, atitudinea și manifestarea României în carul zonei extinse a Mării Negre, merită să fie evidențiate următoarele:

- zona reliefează potențialul continuării procesului de transformări profunde în plan democratic și economic pe care spațiul central-european le-a început imediat după 1989. Astfel, recente evoluții din Georgia („*Revoluția Rozelor*”) sau Ucraina („*Revoluția Portocalie*”) sunt privite drept oportunități pentru

extinderea „frontierelor libertății” și a transformărilor democratice și economice implicite dincolo de spațiul Europei Centrale. Deși UE pare la fel de nepregătită acum pentru a răspunde unor astfel de provocări, așa cum era Comunitatea Europeană în 1989, va trebui ca „Politica Vecinătății Europene” să definească, în viitorul apropiat, abordări și proiecte care să vină în întâmpinare și să sprijine evoluțiile și aspirațiile europene din această zonă;

- zona aduce cu sine și provocările „conflictelor înghețate”, precum cele din: Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud sau Nagorno-Karabah;

- integrarea României și Bulgariei aduce, efectiv, Marea Neagră la granița Uniunii Europene;

- extinderea Uniunii Europene duce, de asemenea, la extinderea spațiului de interfațare cu Rusia și interesele acesteia. Aceasta implică extinderea oportunităților de cooperare în domeniul economic (în special, comercial și energetic), dar și coliziunea cu atitudinea reziduală a Rusiei, de continuare a unei dominații economice și de securitate asupra regiunii;

- regiunea reprezintă, în același timp, și o punte către Orientul Mijlociu Extins, care cuprinde, dincolo de aria tradițională a Orientului Mijlociu, întreaga paletă de provocări/crize și oportunități de colaborare;

- ceea ce este și mai interesant, este faptul că regiune reprezintă și un spațiu de intersecție cu un vector de interes strategic prioritar al Statelor Unite ale Americii, determinat de:

- dorința avansării unei agende democratice către estul Europei;

- lupta împotriva terorismului, proliferării armelor de distrugere în masă și a criminalității transfrontaliere;

- interesul pentru accesul la resursele de energie din zona Caspică;

- rolul regiunii de punte către Orientul Mijlociu.

Din aceste considerente, este explicabil de ce România continuă să-și identifice și să-și construiască liniile directe ale propriei sale politici de promovare și susținere a intereselor de securitate, manifestând o atitudine de echilibru și armonizare între politicile și interesele Uniunii Europene și cele americane.

3. Modalitățile de afirmare a intereselor de securitate ale României în Zona Extinsă a Mării Negre

Poziția României, în imediata vecinătate a unor zone active de insecuritate, chiar dacă (nu) ne îngrijorează, trebuie să ne oblige la asumarea responsabilităților individuale și colective de contributor de securitate în regiunea extinsă a Mării Negre.

Din perspectiva securității, se poate aprecia că, în această zonă, există un cumul de riscuri, pericole, amenințări și vulnerabilități la adresa securității și sta-

bilității regionale.

Analizând prolema din această perspectivă, putem aprecia că afirmarea intereselor zonale de securitate ale României se manifestă în domeniile:

- delimitării și securizării frontierelor naționale și a spațiilor maritime cu statele vecine;

- securității energetice;

- luptei împotriva terorismului internațional stratificat;

- soluționării conflictelor înghețate;

- prevenirii și contracarării criminalității transfrontaliere;

- prevenirii și contracarării armelor de distrugere în masă;

- securității ecologice;

- întăririi cooperării internaționale și regionale.

(va urma)

Note:

1. Aymeric CHAUPRADE, Francois THUAL, *Dicționar de geopolitică*, Grupul Editorial Corint, București, 2003, p. 452.

2. Ionel Nicu SAVA, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, București, 2005, p. 155.

3. Ibidem, p. 9;

4. *Le petit Larousse en couleurs*, Dicționar enciclopedic, Editura Larousse, 1995, Paris, Franța, p. 926.

5. *The New Oxford Dictionary of English*, Oxford University Press, editat de Judy Pearsall, Oxford, Marea Britanie, 2001, p. 1681.

6. *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, Editura Cartier Chișinău, Republica Moldova, p. 913.

7. Ionel Nicu SAVA, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, București, 2005, p. 159.

8. Hans MORGENTHAU, „Another Great Debate. The National Interest of the United States”, în *American Political Science Review*, nr. 46, 1952, p. 973, și *The Impasse of America Foreign Policy*, Chicago University Press, Chicago, 1962, p. 191, preluat după lucrări mai recente, cum este P. H. LIOTTA, „Still worth dying for national interests and the nature of strategy. Research and Debate”, în *Naval War College Review*, 2003. LIOTTA introduce un aspect suplimentar, influența, la structura de interese a lui MORGENTHAU.

9. Gabriel I. NĂSTASE, Mihai-Micador NICOLAE, *Provocări ale mileniului III - elemente ale reformei armatei României și ale reconversiei industriei de apărare*, Societatea Scriitorilor Militari, Editura Ion Basgan, București, 2006, p. 75.

10. *Strategia de Securitate Națională a României*, Editura Monitorul Oficial al României, 2001, p. 6.

11. *Strategia de Securitate Națională a României*, Editura Monitorul Oficial al României, 2006, p. 5.

12. Ibidem, p. 6.

Managementul diferențelor și Strategia de Securitate Națională a României

----- Col. drd. Dumitru Lăudatu, mr. Gabriel Ciupitu

Evoluția omenirii de după Primul Război Mondial a conferit o nouă încărcătură proceselor care privesc relația pace – război și a conferit o nouă încărcătură unor concepte care au fost alăturate securității naționale: securitate colectivă, securitate globală, securitate regională, transatlantică etc. Instrumentele proceselor de securitate, indiferent dacă ne referim la forțe armate, concepte, proceduri sau resurse, au fost supuse unor etape succesive de modernizare iar aceste realități au avut percepții și explicații diferite din partea statelor și alianțelor dar și din partea corporațiilor și organizațiilor neguvernamentale, din partea politicianilor și a teoreticienilor.

Pacea și stabilitatea relative care au urmat după Războiul Rece au făcut posibile și necesare eforturi susținute pentru identificarea căilor de consolidare a liniștii europene, de dezvoltare a democrației și prosperității pe continent și mai ales pentru intensificarea cooperării între statele care au fost despărțite zeci de ani de Cortina de Fier. Conștienți că înlăturarea confruntării armate e benefică, actorii mediului de securitate pun acum accent pe „o colaborare în probleme comune, pentru că în momentul de față conflictele militare între state sunt pur și simplu prea periculoase”.¹

Diversitatea viziunilor asupra viitorului omenirii și modul diferit de percepție și înțelegere a realităților internaționale insistă asupra diversității și mobilității diferențelor care trebuie gestionate.

Conceptul de diferență socială devine integrativ social prin abordarea interdisciplinară, prin corelarea abordării din perspectivă sociologică cu abordarea din perspectivă geopolitică.

Specificitatea diferențelor socio-strategice derivă din faptul că termenii relației sociale sunt actorii politicilor de securitate (state, alianțe, coaliții etc), iar conținuturile acestor procese sociale sunt cele cu care se operează în analiza geostrategică: „puterea și modul cum aceasta este folosită în relațiile internaționale contemporane, interesul pe care actorii îl promovează /dispută pe diferite spații și percepția pe care o are actorul despre celălalt în mediul internațional”.²

Principalul actor în mediul de securitate rămâne, în continuare, statul. Alături de stat, devin termeni ai relației sociale de diferență și, în același timp al acțiunii internaționale, actori non-statali cum ar fi ONU, NATO, OSCE, Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional, companiile multinaționale sau transnaționale care sabotează statul, organizații non-guvernamentale și, nu în ultimul rând, colectivitățile etnice, politice sau religioase și chiar opinia publică mondială.

Conținutul diferențelor socio-strategice este dat de relația specifică de putere față de resursele socio-strategice. Acestea pot avea caracter spațial, temporar, energetic, informațional, simbolic (drapele de stat, imn, sigiliu de stat, stemă) etc.

Trăsăturile specifice ale relațiilor de diferență dintre actorii sociali sunt date atât de individualitatea acestora, cât și de modul în care se raportează la resursele strategice enumerate, atât în ceea ce privește posesia și accesul, cât mai ales capacitatea de procesare, de valorificare și de consum.

Diferențele socio-strategice vizează practic, resursele fundamentale ale vieții în ambele valențe ale sale, individuale și comunitare. De aceea, modul în care acestea sunt gestionate constituie unul dintre factorii esențiali ai securității naționale.

Managementul diferențelor se sprijină pe capacitatea României și a organizațiilor din care face parte de a gestiona diferențele. În înțelegerea acestui mecanism pornim de la câteva idei care se pot constitui într-o adevărată grilă de evaluare a managementului diferențelor în procesele de securitate.

În primul rând, în situațiile în care relația dintre termenii care alcătuiesc universul diferențelor este convergentă și coezivă, procesele care au loc și efectele acestora sunt de natură securizantă, generând stări de securitate.

O a doua idee vine să evidențieze faptul că atunci când statele sau organizațiile internaționale inter-statale sunt incapabile să gestioneze adecvat diferențele interne sau cele de conexiune (care rezultă din raportarea la ceilalți actori individuali ai mediului de se-

curitate) diferențele socio-strategice tind să evolueze spre conflicte iar riscul insecurității devine real.

O a treia subliniere are în vedere faptul că lumea globală este în echilibru iar securitatea internațională este reală doar atunci când gestionarea diferențelor se realizează pe versantul conlucrării comunitare și coeziunii umane. În schimb, gestionarea beligenă a diferențelor la nivel mondial sau evoluția conflictuală liberă a diferențelor dintre state sau coaliții generează insecuritate și conflict.

Complementaritatea abordărilor și a soluțiilor identificate pentru raportul intern – extern în planul proceselor securității ne dezvăluie faptul că strategia de securitate nu dezvoltă o competiție între logica integrării europene și euroatlantice și logica diferențierii, a căutării și afirmării identității naționale. Proiectând căile construcției unui „viitor sigur și prosper pentru români”, Strategia de securitate este în același timp atât o strategie de management a diferențelor de conexiune pe versantul conlucrării comunitare, cât și una de gestionare coezivă a diferențelor interne. Raportările frecvente la termeni cum sunt colaborare, cooperare, comunitate europeană și euroatlantică pe de o parte, și la național, român, identitate, intern, etc pe de altă parte, ne direcționează spre o astfel de înțelegere.

Convergența termenilor diferențelor este condiționată în plan extern de procesele de perfecționare a capacității Uniunii Europene și Organizației Nord-Atlantice de a reconstrui securitatea prin cooperare, parteneriat strategic și bună vecinătate. România își asumă un rol „activ și constructiv” în organizațiile internaționale astfel încât în plan regional și european „să fie o punte de legătură între civilizații, interese economice și culturale diferite”³ confirmând încă odată dorința de depășire a expresiei statistice dată de dimensiunea economică, demografică sau militară a țării noastre în arhitectura de securitate.

Și în procesele de securitate avem de a face cu „un echilibru dinamic al raportului dintre identitate și diferență în care termenii nu pot fi actualizați și virtualizați în mod absolut”⁴.

România își propune să participe la construcția securității naționale prin măsurile interne de valorificare a potențialului pozitiv, evolutiv al diferențelor care-i prezervă identitatea națională și asigură existența sigură a statului român. Totodată, participă activ la gestionarea afacerilor globale concentrându-se pe ceea ce este vital și relevant pentru securitate, specializându-se pe roluri strategice. Contextul extern este cel al cooperării pentru construcția securității europene și regionale în cadrul oferit de integrarea euroatlantică. Asemenea Strategiei Europene de Securitate, Strategia Națională vizează cooperarea prin adoptarea de măsuri pro-active și dezvoltarea capacității de anticipare, de preîntâmpinare, prevenire și combatere eficientă a noilor riscuri și amenințări.

În cazul eșuării soluției coezive a situațiilor conflict-

uale – practic în situația alunecării spre o soluție beligenă a complexului de diferențe – se prevede utilizarea forței. Aceasta este însă ultima soluție („în ultimă instanță”) și alături de legalitate („conform cu litera și spiritul dreptului internațional”) trebuie să îndeplinească și criteriul proporționalității („cu natura, urgența și caracteristicile riscurilor și amenințărilor identificate”).

Strategia de securitate națională prevede contracararea eficientă a amenințărilor și pericolelor „indiferent de distanța față de frontiere/, ... /inclusiv în zonele generatoare de terorism”. Această opțiune de angajare pro-activă este reflectarea obligațiilor rezultate din calitatea de membru al comunității europene și euroatlantice, dar rezultă și din nevoia de a-și organiza adecvat securitatea și apărarea națională.

Construcția identității europene și euroatlantice pornește de la dublul statut de țară membră a UE și NATO. Procesul istoric de integrare ridică probleme de găsire a echilibrului optim între ceea ce trebuie să devină comunitar și ceea ce trebuie să rămână identitar și să fie consolidat în acest sens.

În domeniul securității și apărării, România se bazează pe două certitudini derivate din dubla poziție de membru al NATO și UE. Aceasta înseamnă, în primul rând, responsabilitate în adoptarea unei atitudini raționale de raliere la punctele de vedere vest-europene sau americane.

În Strategia de Securitate Națională se recunoaște NATO ca „principala structură de apărare colectivă capabilă să garanteze securitatea democratică în spațiul euroatlantic”⁵, România beneficiind de efectele solidarității transatlantice, deci de cele mai solide garanții de securitate din istoria sa. Totodată, prin dezvoltarea și consolidarea cooperării, România vede Politica Europeană de Securitate și Apărare ca principalul cadru european de gestionare a diferențelor transatlantice.

Procesele de integrare trebuie să utilizeze capacitatea evolutivă a mecanismelor diferențelor care să conserve diversitatea nu ca pe o condiție a supraviețuirii naționale, ci ca pe o expresie de sinteză a contribuției specifice la o Europă a națiunilor.

România recunoaște absența unei strategii a organizațiilor euroatlantice pentru Europa centrală, de est și de sud-est, lipsă datorată faptului că „europenii din vestul continentului manifestă adesea, față de frații lor răsăriteni, aroganță civilizatoare și ignoranță geografică”⁶.

Manifestările beligene din proximitatea estică a României și din Balcanii de Vest pot fi explicate atât prin diferențele culturale, etnice, psihosociale, înghețate istoric și reactivate, cât și printr-o abordare geopolitică, în zonă apărând un vid de securitate la începutul anilor '90.

Accentuând rolul activ al ONU, UE și OSCE în zonă, România propune o nouă strategie de gestionare a diferențelor în care „prioritară este înlăturarea blocajelor în calea soluționării diferendelor și a stărilor de

tensiune, criză și conflict”⁷.

Efectele gestionării coezive a diferențelor socio-naționale și socio-culturale din regiune devin vizibile în respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, întărirea încrederii, dezvoltarea cooperării regionale și promovarea multiculturalismului. Strategia națională îl menționează ca valoare pe care cultura europeană o ridică la rangul de valoare perenă a oricărei proiecții de Europă viitoare.

Democratizarea regiunii, securitatea și prosperitatea vor putea deveni realități numai prin dezvoltarea capacității organizațiilor și statelor de a gestiona diferențele socio-strategice fiind vizate, în primul rând, resursele spațiale, informaționale, comunicaționale și simbolice.

Regiunea Mării Negre, privită ca un coridor cu un furnizor de securitate și consumator de energie – comunitatea euroatlantică la un capăt, și un furnizor de energie și consumator de securitate - arealul Orientul Mijlociu - Regiunea Caspică - Asia Centrală la celălalt capăt, reprezintă un „conector de importanță strategică” în managementul resurselor europene. În acest sens, se afirmă în Strategia de Securitate că România va fi o țară cu un „profil strategic distinct în cadrul NATO și UE”, cu o „vocație de contributor activ, substanțial și predictibil la securitatea internațională și regională”⁸.

Mecanismul diferențelor ce se structurează îmbracă toate cele patru ipoteze: posesia, accesul, procesarea și valorificarea și consumul resurselor energetice.

Regiunea este un „virtual poligon periculos”⁹ de experimentare a noilor riscuri și amenințări și în actualul context socio-istoric, caracterizat „printr-un important deficit democratic și incapacitatea exercitării plene a atribuțiilor conferite statelor suverane”¹⁰ de a-și gestiona politicile publice interne, în zonă se manifestă întreaga gamă a diferențelor sociale. Gestionarea acestor diferențe este o „responsabilitate primordială a statelor riverane Mării Negre” care prin „politici interne, externe și de securitate capabile să centralizeze fenomenele negative în interiorul propriilor granițe”,¹¹ dar și prin abținerea de la sprijinirea separatismului, extremismului, terorismului și activităților infracționale, își asumă responsabilitatea propriei securități.

Patrimoniul comun de valori, interese și obiective, principiile și normele împărtășite și trăirea în comun a istoriei fac ca diferențele interne să poată „tinde asimptotic către identitate”.¹² Atât complexitatea proceselor, cât și sensibilitatea și vulnerabilitatea domeniului, datorate adresabilității directe, centrată pe individ, transformă managementul diferențelor interne într-un important exercițiu strategic.

Privite prin prisma calității și capacității de acțiune a administrației publice, fluxurile de integrare sunt în fapt politici de gestionare a diferențelor pentru asigurarea capabilității funcționale cu Uniunea Europeană. Accesul la resurse este complementar accesului la piețele internaționale, iar rezistența la fluctuațiile economice majore este strâns legată de reducerea decalajelor față de media europeană, ca efecte ale unui management performant al diferențelor socio-economice, dar și al diferențelor socio-strategice, îndeosebi cele care vizează resursele temporale sau energetice.

Prin raportarea la „libera concurență” și la „solidaritatea socială”, strategia reflectă importanța gestionării diferențelor pe întregul spectru care începe cu generarea și exploatarea divergenței între termenii diferenței până la limita păstrării capacității evolutive a diferențelor și, în cealaltă extremă, „cuprinde procese de valorificare a convergenței, a armoniei dintre termenii diferenței”¹³ până la păstrarea capacității sociale de diferențiere.

Transformarea apărării vizează valorificarea efectelor pozitive ale procesului de reformă, modernizare și restructurare străbătut astfel încât să se asigure îndeplinirea cerințelor de integrare în NATO și Uniunea Europeană. Transformarea Armatei României devine astfel un important exercițiu politico-militar, calendarul proceselor de integrare și raportare la solicitările „apărării comune” și la cerințele Politicii Europene de Securitate și Apărare derulându-se concomitent cu îndeplinirea misiunilor încredințate.

Procesul complex de gestionare a diferențelor socio-strategice cuprinde atât resursele temporale, („să parcurgă la timp etapele planificate” „în conformitate cu prioritățile”, forțe rapid dislocabile), pe cele spațiale (aflate la confluența trecerii de la apărarea teritorială la cea colectivă și participarea la misiuni internaționale concomitent cu asigurarea „credibilității apărării teritoriului național”¹⁴), cât și pe cele energetice (unde eficiențizarea utilizării resurselor capătă un rol deosebit).

Resursele simbolice sunt vizate atât de „păstrarea identității etnice și culturale a românilor de pretutindeni”, de conexiunile reflectate în buna vecinătate, cât mai ales de tot ceea ce reprezintă valori și interese naționale, securitatea națională și manifestarea României în plan regional și global, practic tot ceea ce include și rezultă din identitatea națională.

Calendarul proceselor de interconectare la rețelele europene și euroatlantice de infrastructură (de transport, energetică, de comunicații) și de management reprezintă un obstacol major în racordarea țării noastre la fluxurile europene de persoane, bunuri și energie. În strategie un loc aparte îl ocupă preocuparea guvernanților pentru accesul la resurse prin construcția de autostrăzi, modernizarea rapidă a infrastructurii feroviare, dar și prin realizarea de noi rețele de aprovizionare cu energie pe rute alternative.

Strategia de Securitate Națională a României este o veritabilă strategie de management coeziv al diferențelor sociale, acoperind primele trei etape ale investigației și gestionării diferențelor, respectiv „definirea indicatorilor de diferență; monitorizarea câmpului social (diagnoza) și evaluarea diferențelor (a sensului de coagulare a evoluțiilor posibile și a principalelor cerințe)”.

Pe drumul aceleiași interpretări, Strategia reprezintă și baza conceptuală pentru celelalte două etape: elaborarea unor politici publice de gestionare a diferențelor și managementul diferențelor prin acte de guvernare.

În edificarea securității naționale, se pleacă de la premisa că „apartenența țării noastre la comunitatea euroatlantică reprezintă principala garanție de securitate” cu singura condiție ca cetățeanul să se comporte participativ și responsabil, conferind prin trăirea în tri-

nomul democrație – securitate – prosperitate „adevărată substanță a patriotismului civic, autentic și profund” .

În încheiere putem concluziona că din perspectiva incidenței teoriei diferențelor asupra proceselor de securitate, Strategia de Securitate Națională a României reprezintă o proiecție a managementului diferențelor pentru a asigura atingerea obiectivelor dezvoltării interne și îndeplinirea angajamentelor externe asumate.

În acest sens, România are un rol dublu: este atât managerul unor diferențe cât și unul din termenii corelației sociale de diferență pe care organizațiile și alianțele din care face parte sunt chemate să le gestioneze.

Bibliografie

1. Claval, Paul. (2001). *Geopolitică și geostrategie*. București, Editura Corint,
2. Coutaut-Begarie, Herve. *Unitatea și diversitatea culturilor strategice în Europa*, în Impact Strategic nr.4(21)/2006
3. Georgiu, Grigore. (1997). *Națiune. Cultură. Identitate*. București: Editura Diogene
4. Hlihor, Constantin. (2005). *Geopolitică și geostrategie în analiza*

relațiilor internaționale contemporane. București: Editura Universității Naționale de Apărare

5. Iacob, Maria. Iacob, Dumitru. (2006). *Un model posibil de realizare a securității și apărării naționale prin gestionarea corelațiilor sociale fundamentale*, în volumul *Securitatea și apărarea spațiului sud-est european, în contextul transformărilor de la începutul mileniului III*, București: Editura Universității Naționale de Apărare

6. Iacob, Maria. Iacob, Dumitru. (2005). *Un model explicativ al surselor de insecuritate în lumea globală*, în volumul *Provocări la adresa securității și strategiei la începutul sec.XXI – Comunicare și relații publice*, București: Editura Universității Naționale de Apărare

7. Kissinger, Henry. (2002). *Diplomația*. București: Editura BIC All

8. Kissinger, Henry. (2007). București: Interviu în Cotidianul nr.263 (4995) din 17.12.2007

9. Kolodziej, Edward A. (2007) [2005] *Securitatea și relațiile internaționale*

10. Urs, Altermatt. (2000). *Previziunile de la Sarajevo. Etnonaționalismul în Europa*. Iași: Editura Polirom

11. *Strategia Europeană de Securitate*, Bruxelles, (2003). www.iss.europe.eu

12. *Strategia de Securitate Națională a României*, (2006). în <http://presidency.ro>

13. *The OSCE Strategy to Address Threats to Security and Stability in the Twenty-first Century*, Maastricht Ministerial Meeting, 2003, în Impact Strategic (18)/2006

Rolul și funcțiile resurselor umane în cadrul securității naționale

“Nu există probleme.Există doar soluții.
Spiritul omului inventează după aceea probleme”
ANDRE GIDE

Locotenent-colonel drd. Elena PERICLE

Începutul mileniului trei este marcat de transformări majore și profunde ale mediului de securitate. Lumea a devenit tot mai complexă. Fenomenul globalizării se afirmă tot mai mult ca fiind ireversibil. Sporirea vitezei de reacție la stimuli interni și externi se datorează interconectării tot mai accentuate a economiilor naționale atât în sisteme economice regionale, cât și în cadrul celui global. Acest fenomen generează modificări importante în planul percepției stării de securitate la nivel național și internațional de către liderii politici, opinia publică și mass-media din diferite state ale Europei și de pe alte continente.

Mediul strategic de securitate în secolul XXI

Modificările din mediul strategic de securitate, caracterizat de schimbări majore și de o dinamică rară, precedat de evenimente numeroase, greu previzibile și de o evoluție periculoasă a tensiunilor, provocărilor și riscurilor care generează conflicte, reprezintă tot atâtea elemente determinante pentru analiștii politici și militari, conducerile statelor și diferitelor organizații

în a redefini strategiile acestora asupra securității și apărării, în care un loc important revine aspectelor actuale și de perspectivă ale soluționării diferitelor conflicte.

Eforturile individuale sau colective ale statelor și organizațiilor internaționale în direcția menținerii stabilității și securității regionale au la bază dialogul, utilizarea mijloacelor pașnice, nonviolente, de natură politică, diplomatică și economică, ce se dovedesc

tot mai eficiente. Totuși, instrumentele militare, în formele lor de manifestare extremă, inclusiv războiul, rămân ca o soluție de ultimă instanță pentru rezolvarea disputelor în care sunt implicate atât statele, organizațiile interguvernamentale, cât și actorii nonstatali.

Securitatea statelor europene, ca parte componentă a securității globale, nu mai este amenințată de izbucnirea unui conflict militar de proporții. Se mențin totuși numeroase focare de tensiune și criză, fiind posibilă izbucnirea unor conflicte locale de mică intensitate. Pe viitor, accentul se va deplasa tot mai mult de la riscurile de natură militară la cele asimetrice, de natură nemilitară.

Procesul de globalizare, care poate fi definit ca integrare transnațională, este în continuă dezvoltare, aspect demonstrat de cele două procese istorice de extindere petrecute în anul 2004, a celor două organizații de securitate, NATO și UE, precum și de perspectiva evoluției raporturilor dintre acestea.

În cadrul acestora se manifestă o serie de tendințe de „globalizare a securității” prin mecanismele de implicare militară ale SUA, coalițiilor, precum și a NATO în diferite regiuni ale lumii. Aceste evoluții ale măsurilor de securitate se dezvoltă pe două dimensiuni principale, respectiv una „reactivă” (prin declanșarea și angajarea în intervenții militare împotriva unor state generatoare de riscuri) și o alta, relativ nouă, „anticipativă și preventivă”, legată de abordarea într-o manieră extinsă a surselor de risc, prin lansarea unor formule de parteneriat.

Fenomenul globalizării este caracterizat de incapacitatea eliminării inegalităților sociale și de dezvoltare economică, iar proiectele de asistență internațională în zonele aliate în dificultate vor fi extinse.

Mediul actual de securitate este definitoriu pentru construirea și întreținerea stării de securitate, întrucât este caracterizat de fenomene și procese social-politice care relevă un grad ridicat de instabilitate, imprevizibilitate, manifestarea unor noi riscuri și amenințări, mai ales asimetrice, redefinirea relațiilor dintre marile puteri precum și creșterea libertății de acțiune a actorilor statali și non-statali.

Nelinistitor și imprevizibil, noul mediu de securitate necesită o abordare concretă și determinată a noilor amenințări și riscuri transfrontaliere și asimetrice. În timpul războiului rece și în perioada următoare prăbușirii Uniunii Sovietice, problematica amenințărilor la adresa securității era tratată din perspectiva națională, cu accent pe pericolul reprezentat de inamici cunoscuți, clar identificați; chiar și problemele transnaționale - terorismul, crima organizată, proliferarea, traficul de droguri - erau abordate din perspectiva statului. Această viziune a orientat politica națională de securitate a marilor puteri către acțiuni destinate influențării comportamentului și atitudinii celorlalte state prin intimidare, demersuri, sancțiuni economice, asistență militară etc, punându-se accen-

tu pe puterea militară, ca garanție a securității naționale. În prezent, acest mod de abordare a amenințărilor din perspectiva statului rămâne necesar, dar nu suficient, întrucât nu mai acoperă întregul spectru de amenințări.

Globalizarea a creat noi condiții, care minimalizează importanța granițelor naționale, iar amenințarea bipolară a fost înlocuită de un set divers și multipolar de amenințări, generate și de situațiile de conflict.

Se poate argumenta că procesul de globalizare a început să spargă organizarea pe verticală a culturilor. Cele care par să ia naștere sunt culturi orizontale, provenite din rețele transnaționale, iar în unele cazuri sunt bazate pe interese și scopuri a căror coagulare și concretizare ar constitui amenințări la adresa securității statale și stabilității regionale sau globale. Astfel, rețeaua de fond a principalelor riscuri și amenințări la adresa securității statale, regionale și chiar globale este formată prin dezvoltarea activității unor grupuri constituite în jurul unor interese specifice, divergente ori antagoniste în raport cu interesele națiunilor în interiorul cărora acționează, fiind, astfel, periculoasă și pentru alte state. Grupurile cele mai periculoase sunt organizate după regulile activității clandestine - criptare și securizare a comunicațiilor. Aceste structuri tind să prolifereze și să se dezvolte preluând din potențialul de putere al statelor în care s-au constituit, prin parazitarea diverselor paliere ale vieții sociale, politice și economice.

Tot pe parcursul ultimului deceniu s-a asistat la o renaștere a terorismului, pe o arie de acțiune și cu un grad de violență cu adevărat internațională, având ca principal motor extremismul islamic. Susținătorii și partizanii acestui tip de înțelegere a Islamului sunt, în prezent, activi în mai multe regiuni, printre care se numără America de Nord, Europa, Orientul Mijlociu, Africa de Nord, Asia Centrală și, într-o măsură mai mică, America Latină. Inițiativele internaționale în lupta împotriva terorismului ar putea avea consecințe vaste pentru unele dintre aceste regiuni, pe măsură ce eforturile nu se vor mai concentra asupra Afganistanului și Irakului.

În prezent, terorismul atacă mecanismele lumii civilizate, fiind un fenomen mult mai complex chiar decât războiul, care trebuie studiat și aprofundat nu doar pentru a-i limita efectele și a-i pedepsi pe cei vinovați, ci îndeosebi pentru a-i înțelege și a-i eradică mecanismele și cauzele.

În cazul în care evoluțiile actuale își vor păstra cursul, în lipsa intervenției unor factori exogeni cu rol regulator, se anticipează mai multă instabilitate, ale cărei efecte se vor resimți la nivel global prin migrație și criminalitate, mai multe „state eșuate”, cum a fost Afganistanul, mai multe acte teroriste, intensificarea proliferării armelor de distrugere în masă și a traficului ilegal cu armament convențional - întrucât reprezintă surse de câștig și de putere.

De asemenea, principalele tendințe în ceea ce

privește stabilitatea mondială rămân globalizarea, schimbările democratice, dezvoltarea rapidă a tehnicii, proliferarea, conflictele etnice, resursele limitate, urgențele umanitare. Globalizarea, desfășurându-se concomitent cu afirmarea unor noi lideri planetari, favorizează apariția și proliferarea unor amenințări și riscuri asimetrice ale căror efecte negative sunt resimțite de numeroase țări, de aceea soluționarea amenințărilor ce au caracter global necesită un grad superior de concertare internațională.

Cu cât lumea se diversifică și se ierarhizează, cu atât mai numeroase și mai acute devin amenințările de tip asimetric. Pentru că asimetrie înseamnă diferență, adică posibilitatea de a acționa și de a reacționa diferit, cu scopul de a surprinde, a distruge, a câștiga inițiativa strategică și libertatea de acțiune și, în consecință, de a învinge.

În acest context, este posibil să prolifereze „terorismul nesângeros”, terorismul cibernetic, cel psihologic și cel mediatic. Acest tip de terorism nu mai este „arma săracului”, ci, dimpotrivă, arma omului foarte bine instruit, dar cu ambiții nesatisfăcute, nemulțumit de modul cum evoluează lumea sau de rolul pe care-l joacă el în viitorul „sistem de comandă” și control al planetei. De aceea, este posibil ca, în procesul mondializării economiei, informației și culturii, acțiunile de tip terorist să vină nu numai din partea lumii interlope și a crimei organizate, ci și din partea unor grupuri de interese.

De asemenea, deosebit de actuală este amplificarea terorismului cu caracter etnic și religios, aflat la originea unui mare număr de incidente care s-au produs în lume în decursul ultimilor ani.

Un alt fenomen generator de amenințări la adresa securității naționale și globale îl constituie crima organizată.

Efectele insidioase și de importanță crescândă ale criminalității transfrontaliere sunt resimțite în lumea întreagă. Aceste organizații dețin puterea și mijloacele necesare pentru a exercita o influență specifică omniprezentă. Nici o frontieră nu este impenetrabilă pentru aceste rețele organizate, care eludează orice elemente de suveranitate națională.¹³ Aceste puternice asocieri cu caracter criminal și fluxurile financiare subterane pe care le generează prin activități ilegale constituie una dintre principalele amenințări la adresa siguranței oricărui stat sau regiuni.

Adâncirea decalajelor economice dintre statele dezvoltate occidentale și celelalte state se produce mai ales la nivelul globalizării producției, comerțului, finanțelor. Pericolele care însoțesc acest fenomen se referă la dezechilibre interne în statele Uniunii Europene, la creșterea ratei infracționalității și scăderea gradului de siguranță a populației, la extinderea activității rețelelor crimei organizate de la est spre vest, precum și la costuri suplimentare deosebite pentru securizarea frontierelor. Astfel, migrația ilegală reprezintă o importantă amenințare asimetrică în contextul proliferării terorismului internațional.

Confruntările recente au evidențiat schimbări profunde în fizionomia conflictelor, evidențiindu-se tot mai clar asimetria acestora și aplicarea extinsă a tehnologiilor informaționale de către marile puteri. În

prezent, dominarea spectrului informațional este la fel de critică precum era în trecut ocuparea terenului sau dominarea spațiului aerian. Din acest motiv, actorii tradiționali ai relațiilor internaționale, căutând să-și asigure noi mijloace pentru a-și promova interesele, au dezvoltat conceptul de război informațional ca potențial instrument de putere în relațiile interstatale actuale.

Războiul informațional vizează structurile decizionale ale adversarului, nu atât pentru a le distruge sau paraliza, cât mai ales pentru a le influența procesele decizionale. Astfel, se face trecerea de la stadiul de violență organizată la cel de influențare ostilă.

În prezent, nici o țară din lume, nici chiar SUA, nu-și mai poate asigura securitatea prin forțe proprii. Susținerea exclusiv prin forțe proprii a eforturilor destinate preservării securității naționale, ca și aplicarea principiilor echilibrului puterii, au făcut loc, din ce în ce mai mult, eforturilor bazate pe cooperare internațională în scopul promovării stabilității zonale, regionale și mondiale.

Progresele procesului de globalizare nu au dus la diminuarea sau chiar disoluția rolului statului național, așa cum se credea înainte de încetarea războiului rece. Statul-națiune va constitui în continuare un element de referință pentru oameni, pentru că este un loc în care oamenii simt o legătură firească, reciprocă, deoarece împărtășesc aceeași limbă, aceeași religie, acel ceva suficient de puternic încât să-i lege și să-i facă să se simtă diferiți față de alții. Statul este o soluție pentru criza de identitate.

În același timp, chiar dacă considerăm viabilă, într-un anumit orizont temporal, teza conducerii la nivel global, trebuie să admitem că în acest moment doar Europa are posibilitatea de a ajunge la un sistem post-stat-națiune.

Raportat la evoluțiile de pe scena internațională, la globalizarea economiei - determinată de emergența piețelor, la menținerea în continuare a intereselor de securitate națională și la impactul factorilor de mediu, apreciem că pe termen scurt și mediu vor continua să se manifeste, în paralel, conceptele de „securitate internațională”, respectiv de „securitate globală”.

Climatul de „securitate globală” va fi astfel determinat de necesitatea unor eforturi comune ale actorilor internaționali - statali și nonstatali - de a răspunde amenințărilor asimetrice, determinate de factorii demografici, pauperizarea populației, factorii de mediu, diminuarea resurselor energetice ale globului, impactul asupra economiei mondiale - determinate de evoluțiile imprevizibile ale acestora.

Resursele umane și zonele de interes geopolitic și geostrategic pentru România

Geopolitica¹. În toate timpurile, a fost construită, privită și tratată în termeni de poziție, de putere, de interes și de confruntare pe un spațiu geografic și pentru un spațiu geografic. Nu există geopolitică acolo unde nu există interes de putere, raporturi de putere și confruntări pentru putere și influență.

Marii geopoliticieni ai lumii au fost, în principal, ger-

mani, britanici și americani. Unii au creat teoria spațiului vital (Friedrich Ratzel), alții pe cea a germanității, mai exact, a spațiului de viață (Karl Haushofer), alții pe cea a pivotului geografic, a heartland-ului (Harold F. Mackinder) și, legat de aceasta din urmă, teoria rolului marginilor (rimland), ca îngrădire, îndiguire și limitare a puterii pivotului, chiar de distrugere a acestuia.

În lucrarea sa intitulată *Spațiul vital*, publicată în 1902, Friedrich Ratzel identifica șapte legi referitoare la expansiunea unui stat:

- creșterea spațială este determinată de dezvoltarea culturii, ceea ce justifică expansiunea în detrimentul popoarelor vecine mai puțin avansate;

- întinderea spațială a unui stat este proporțională cu puterea economică și comercială a acestuia și se justifică prin ideologia sa, în sensul că expansiunea este o problemă de mijloace și de voință;

- dezvoltarea spațială se autoalimentează; ea se realizează prin absorbirea unor entități politice mai puțin importante;

- frontiera unui stat este vie; ea marchează limitele temporare ale statului respectiv între două faze de expansiune;

- logica geografică este predominantă față de orice alte considerații în procesul de expansiune a unui stat;

- expansiunea este favorizată de proximitatea unor entități politice mai puțin importante (statul nu se poate extinde, nici dezvolta, dacă vecinii săi sunt egali în putere cu ei);

- mișcarea este alimentată de generalizarea expansiunilor teritoriale (cuceririle teritoriale ale statelor rivale accentuează necesitatea expansiunii statului respectiv)².

Aceste sensuri date de Ratzel geopoliticii, prin legile enunțate de el, creează de la început o viziune unilaterală, simplistă a acestei discipline. Chiar dacă nu există geopolitică acolo unde nu există interes de putere, trebuie să subliniem că interesul nu se exprimă numai în puterea ofensivă, în puterea expansionistă, cuceritoare, ci și în puterea de a se opune expansiunii, în puterea de a reacționa. Deși, de-a lungul mileniilor, puterea expansionistă, cuceritoare nu s-a diminuat, ci, dimpotrivă, s-a amplificat, chiar dacă obiectivele ei, azi, sunt exprimate în alți termeni, s-a amplificat, în aceeași măsură (dar nu suficient pentru a opri noua expansiune geografică) și puterea de reacție la expansiune.

Puterea de reacție la expansiune este de două feluri: puterea ofensivă (expansionistă) de reacție și puterea identitară de reacție.

Puterea ofensivă de reacție este, deopotrivă, expansionistă și identitară, în timp ce puterea identitară de reacție este doar identitară.

Karl Haushofer este cel căruia se consideră că i se datorează interzicerea geopoliticii în perioada 1948-1980, datorită faptului că ideile sale cu privire la germanitate (Deutschtum) și la spațiul de viață

(Lebensraum, termen pe care unii l-au tradus, în mod greșit, prin conceptul de spațiu vital), au fost folosite pentru expansiunea hitleristă. Haushofer a fost general în armata germană, pe care a părăsit-o, profund dezamăgit, în 1918. De atunci, s-a preocupat de geopolitică, pe care a definit-o ca pe o „conștiință geografică a statului”.

Haushofer considera că statul trebuie să-și materializeze în mod liber și eficient virtuțile sale. Pentru aceasta, statul trebuie să fie suficient de puternic din punct de vedere economic (să fie autarhic economic), pentru a-și permite o neîngrădită libertate de acțiune. Expansiunea statului trebuie să se facă, în concepția sa, pe seama statelor mai puțin dezvoltate din punct de vedere demografic și economic, ceea ce exprima, de altfel, viziunea lui Ratzel. Desigur, Haushofer, frustrat de deznodământul Primului Război Mondial, viza, prin concepția sa geopolitică, expansiunea Germaniei, realizarea Germaniei mari. De aici, până la planurile necugetate ale lui Hitler nu mai era decât un singur pas.

Astăzi, conceptele de putere, de expansiune, de spațiu de viață par a nu se mai pune în aceiași termeni ca acum aproape un secol. Este doar o aparență. La o analiză atentă, se poate constata că interesele vitale ale puterilor ofensive ale planetei nu s-au schimbat, ci doar s-au nuanțat, s-au adaptat adică la noua filozofie de rețea pe care o impune globalizarea informației, economiei și relațiilor internaționale, precum și creșterea funcției disuasive a armamentului strategic nuclear și non-nuclear.

Pentru a identifica concret și corect rolul factorului uman în raport cu zonele de interes și zonele de interes în raport cu noua fizionomie a relațiilor internaționale, este necesar să se facă referiri, mai întâi, pe scurt, la principalele tipuri de interese care se manifestă, la ora actuală, în lume și pe continentul european.

Toate interesele, indiferent de domeniul la care s-ar referi, sunt de natură politică. Evident, este vorba de nuanțarea politicii, în sensul că, orice domeniu al acțiunii umane are o componentă politică.

Unele dintre aceste interese sunt exprimate tranșant, în cadrul unor documente oficiale ale statelor, alianțelor, coalițiilor, organizațiilor și organismelor internaționale și regionale. Desigur, nu totdeauna aceste interese exprimate tranșant sau mai subtil în cadrul unor politici adecvate coincid în întregime cu cele reale. De regulă, nu este dată publicității întreaga paletă a acestor interese sau, în unele cazuri, formularea lor este făcută în așa fel încât să creeze încredere și siguranță, dar să nu elimine și alte posibile formulări, în cadrul aceleiași arii sau în zone adiacente.

De fapt, adevărata confruntare a entităților umane de pe planetă se duce zi de zi în sfera intereselor. Ea este mereu aceeași, doar mijloacele diferă.

Printre principalele interese globale, în actualele

conjuncturi, avându-se în vedere provocările, pericolele, amenințările, vulnerabilitățile sistemelor și proceselor actuale și viitoare, riscurile asociate, asumate, impuse sau aleatoare, în dinamismul acestora, ar putea fi situate, fără îndoială, și următoarele:

- controlul și gestionarea eficientă a oricărei situații generatoare de violență haotică, extensibilă, ce ar putea degenera într-o confruntare de mare amploare, cu folosirea armelor de distrugere în masă;

- reducerea conflictualității, prin parteneriate strategice, extinderea Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene, prin creșterea rolului organizațiilor și organismelor internaționale și regionale;

- identificarea și prevenirea provocărilor, pericolelor, amenințărilor asimetrice, îndeosebi a celor de natură teroristă și insurgentă, a celor care agresează și pun în primejdie viața și ființa umană, precum și a vulnerabilităților și riscurilor legate de acestea;

- protecția mediului, a litosferei, hidrosferei, atmosferei și ionosferei;

- realizarea unor sisteme de prevenire, acțiune, reacție și supraviețuire în caz de calamități și dezastre, protejarea ființei umane și a valorilor create de omeni etc.

După cum se deduce, aceste interese globale sunt, în același timp și interese vitale pentru omenire.

Mulțimea intereselor regionale, naționale și transfrontaliere (internaționale) se înscrie în aceeași arie cu cele enunțate mai sus, dar conține și unele interese particulare sau speciale, legate de zona sau de zonele respective.

Interesele generale și vitale ale Uniunii Europene conținute atât în Politica Europeană de Securitate și Apărare și în Strategia Europeană de Securitate, dar și în alte documente, cuprind, în afară de cele enunțate mai sus, și următoarele:

- integrarea spațiului european și realizarea unității depline a continentului european;

- gestionarea focarelor de crize și conflicte și, în final, anihilarea completă a acestora;

- accesul la sursele de energie și la sistemul de piațe;

- realizarea unei vecinătăți prietenoase și non-conflictuale;

- consolidarea monedei unice europene.

Interesele generale și vitale ale tuturor țărilor se înscriu, în principiu, în aceeași arie care cuprinde următoarele elemente:

- stabilizarea mediului de securitate, controlul conflictualității și prevenirea războiului;

- integrarea în circuitul mondial al informației, tehnologiei și valorilor;

- accesul la resurse și la piațe;

- consolidarea unității și securității arealului.

Interesele vitale ale României pot fi identificate atât în documentele oficiale ale statului român – Constituția, Strategia Națională de Securitate, programele de guvernare, Strategia militară etc. –, cât și în sistemul

de legi și reglementări naționale, dar și internaționale la care țara noastră este parte.

Printre interesele generale și vitale ale statului român ar putea fi situate și următoarele:

- păstrarea și consolidarea integrității teritoriale a țării, concomitent cu integrarea deplină și benefică în Uniunea Europeană;

- menținerea unității și suveranității țării asupra patrimoniului, teritoriului și valorilor;

- dezvoltarea economică a statului, asigurarea bunăstării și securității cetățeanului;

- păstrarea și dezvoltarea patrimoniului național;

- protejarea și valorificarea rațională a resurselor interne;

- accesul la resurse și la piațe;

- dezvoltarea unor relații de bună vecinătate, participarea, în cadrul Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene, la elaborarea și materializarea efectivă a politicilor și strategiilor de prevenire a războiului și a oricărei alte forme de confruntare violentă armată în proximitatea frontierelor românești și europene și, pe cât posibil, în întreaga lume;

- participarea efectivă la realizarea și consolidarea unei filosofii și unei fizionomii de rețea, ca suport al securității și securizării mediului strategic de interes pentru Uniunea Europeană, Alianța Nord-Atlantică și pentru România.

Chiar dacă țara noastră este una dintre zonele stabile din punct de vedere al securității din centrul și sud-estul Europei, vulnerabilitățile ei sunt încă foarte mari și îmbracă toată gama, de la cele economice și geopolitice la cele asimetrice.

După 1989, aceste vulnerabilități s-au accentuat. Căderea dramatică a economiei, dezvoltarea unor rețele de traficanti, dezastrul din agricultură, distrugerea infrastructurilor, inclusiv a celor critice au creat o situație extrem de gravă de nesiguranță socială cu efecte pe termen lung în ceea ce privește demografia, natalitatea, speranța de viață, stabilitatea populației, structura profesională, siguranța și securitatea socială.

Evident, în aceste condiții, interesul național este acela de a menține statutul României de zonă stabilă și ca factor generator de securitate și stabilitate în aria de proximitate geografică, prin întărirea autorității statului și a instituțiilor sale.³

Determinări ale evoluției strategice și artei militare asupra resurselor umane.

Identificarea, selectarea, pregătirea și folosirea resursei umane reprezintă una dintre cele mai importante componente – de fapt, cea mai importantă componentă a strategiei forțelor – ale strategiei militare, în special, și ale artei militare în general. Determinările strategice ale resursei umane sunt esențiale, întrucât fixează orizontul axiologic militar al Forței, nivelurile de așteptare, scopurile și obiectivele efortului din perspectiva resursei umane. Prin excelență, strategia militară este, deopotrivă, o strategie a forțelor, o strategie

a mijloacelor, o strategie a acțiunilor (operațională) și o strategie a resurselor. Într-o formă sau alta, toate aceste tipuri de strategii – de fapt, componente ale strategiei militare – se raportează, în final, la strategia forțelor, dându-i acesteia consistență, forță, resurse și valoare.

Strategia forțelor nu este o strategie a forțelor, în general, ci, la rândul ei, și ea se împarte, în strategie a forțelor terestre, strategie a forțelor aeriene și strategie a forțelor navale. Pentru fiecare dintre aceste tipuri de forțe, se impun anumite principii, anumite reguli, anumite determinări. Ele țin, pe de o parte, de cerințele respectivei categorii de forțe și, pe de altă parte, de orizonturile de așteptare politică și militară (strategică, operativă și tactică) de la aceste categorii de forțe. Tendința către întrunire a forțelor, chiar către integralitatea sistemelor militare nu diminuează specificitatea strategică a fiecărei categorii de forțe, ci introduce doar noi criterii de conexiune, întrucât spațiul luptei se prezintă, în noile condiții ale războiului înalt tehnologizat, în speță, ale Războiului bazat pe Rețea, ca un spațiu integrat.

Cerințele strategice generale cu privire la resursa umană pot fi împărțite, în opinia noastră, în trei categorii mari: structurale; funcționale și acționale.

Cerințele structurale rezultă din tipurile de structuri de forțe necesare pentru îndeplinirea misiunilor stabilite prin constituție, prin conceptele strategice, prin atribuțiile în cadrul Alianței Nord-Atlantice și în cel al Uniunii Europene. Fiecare structură își creează un model de luptător, iar acesta impune anumite reguli de identificare, selectare, recrutare, pregătire, folosire, perfecționare și reconversie a resursei umane. Criteriile structurale impuse de categoriile de forțe sunt, considerăm noi, de două feluri: cantitative și calitative. Cele cantitative țin de necesarul de resurse umane și definesc potențialul demo-militar, înțeles ca numărul maxim (sau ca procentul) de tineri încorporabili (ca profesioniști) pentru instituția militară din masa mare a tuturor tinerilor. Acest procent este în scădere și, deși efectivele armatei s-au redus, probabil că, în viitorul apropiat, dacă nu se iau măsuri foarte serioase, baza de selecție și de recrutare se va apropia de un prag critic. Această tendință va fi amplificată și de lipsa de atractivitate a profesiei militare, ca profesie de risc extrem, prost plătită, în raport cu alte profesii mai sigure și mult mai bine plătite.

Cerințele funcționale se referă la ceea ce trebuie să facă unitățile militare și militarii profesioniști, cu sistemele de arme, mijloacele și resursele puse la dispoziție, adică la rolul și locul armatei în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor, în construcția și dezvoltarea unui mediu de securitate politică, economică, socială și militară stabil. Definierea foarte exactă a funcțiilor, competențelor și atribuțiilor instituției militare, în general, și ale fiecărei categorii de forțe și, evident, ale fiecărei unități are mare importanță în stabilirea criteriilor și standardelor de selectare, recrutare, pregătire și folosire a resursei umane.

Cerințele acționale sunt, de fapt, cele care au rolul cel mai important în managementul strategic, operativ și tactic al resursei umane. Dacă, spre exemplu, cerințele esențiale ale misiunii unei unități sau ale unei

mari unități sunt centrate pe expediționarism, recrutarea și pregătirea resursei umane vor fi efectuate după anumite criterii, altele decât cele necesare pentru resursa umană ale unei unități sedentare.

Criteriile de selectare, recrutare, pregătire, folosire și reconversie a resursei umane vizează toate nivelurile domeniului militar, de la cel al deciziei politice și strategice, la cel al acțiunii din spațiul luptei, adică din teatrul de operații. În esența lor, aceste criterii sunt de nivel strategic.

Note:

1. Termenul geopolitică a fost folosit pentru prima oară, într-un articol publicat în 1901, de suedezul Rudolf Kjellen. Prin lucrarea sa Statul ca o formă de viață, publicată în 1916, el a conturat deja sensul și aria de cuprindere a acestei noi discipline. Termenul de geopolitică a fost preluat și de alții, îndeosebi de germanii Karl Haushofer și Friedrich Ratzel, acesta fiind, de fapt, primul care a teoretizat geopolitica.

2. www.stratisc.org/cours_lizellmann_tdm.html, Alain Litzellmann, Géopolitique du Pacifique. (curs ținut la Școala de Înalte Studii Internaționale din cadrul Școlii Superioare de jurnalism, Universitatea din Paris. Colonelul (r) Alain Litzellmann este specialist în relații internaționale. Vorbește rusa și chineza. A condus Departamentul de relații internaționale la școlile Saint-Cyr-Coetquidan, apoi cursul de geopolitică și de strategie la Colegiul Interarme de Apărare, care regrupează „vechile școli de război” care asigură perfecționarea ofițerilor din Forțele terestre, Forțele aeriene, Forțele navale și Jandarmerie, precum și ofițeri din 70 de state.

3. Hotărâre nr. 196 din 17/03/2005 privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 243 din 23/03/2005

Bibliografie

- LEFTER V., MANOLESCU A., *Managementul resurselor umane*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995;
- NICOLESCU O., VERBONCU I.- *Management*, Editura economică, 1999
- NICOLESCU O. – *Management comparat*, Editura economică, 1997;
- BARBU, VICTOR, *Managementul resurselor umane din Armata României în procesul de integrare în NATO*, Vol. 2 – Negocierea și ratificarea protocolului de aderare, Editura Printeuro, Ploiești, 2005.
 - COVEY, S., R., *Managementul timpului sau cum ne stabilim prioritățile*, Editura Alfa, București, 2000.
 - DUȚU, PETRE, MOȘTOFLEI, C., SARCINSCHI, ALEXANDRA, *Profesionalizarea Armatei României în contextul integrării în NATO*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, București, 2003.
 - EPPERSON, A. RALPH, *Noua ordine mondială*, Editura Alma, București, 1997.
 - FISCHER, C., D., *Human Resource Management*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1996.

Demnitari și demnități

Mareșali români și însemnele acestora

----- Col. (r) Ștefan SAMOILĂ,
președintele Secției Brașov a Societății Numismatice Române

În decursul zbuciumatei sale istorii militare, România, a avut șapte Mareșali, din care șase ai armatei române: Regele Ferdinand I, Regele Carol al II-lea, Generalul Alexandru Averescu, Generalul Constantin Prezan, Regele Mihai I, Generalul Ion Antonescu (în ordinea atribuirii acestei demnități) și unul al armatei imperiale ruse, Regele Carol I. Dintre personalitățile străine, demnitatea de „Mareșal al României” i-a fost atribuită numai Regelui Alexandru I al Iugoslaviei.

În Europa, demnitatea de mareșal ¹ a fost instituită pentru prima dată în Franța, în timpul domniei lui Filip II August (1180 – 1223), calitate ce a fost desființată, în 1793, în timpul primei Republici franceze (21.09.1792 – 27.07.1794), și reînființată de Napoleon I (1769 – 1821), împărat al Franței (1804 – 1814 și 1815) care a investit cu această prestigiu conducătorii armatelor sale (Augereau, Bernadotte, Berthier, Brune, Davout, Jourdan, Lannes, Marmont, Murat, Ney, Soult).

Primul Mareșal român, dar al armatei imperiale ruse, a fost regele Carol I (Domn al României, în perioada 10 mai 1866 – 14 martie 1881 și Rege al României în perioada 14 martie 1881 – 27 septembrie 1914).

Regelui Carol I i s-a conferit demnitatea de Mareșal al armatei imperiale ruse, la 17 septembrie 1912, cu ocazia aniversării a 50 de ani de apartenență a regelui Carol I la R. II Dragoni al armatei prusiene, regiment care purta numele de „Împărăteasa Alexandra a Rusiei”.

În telegrama pe care țarul Nicolae al II-lea o trimite regelui Carol I, se consemnează: „Astăzi, cu prilejul aniversării a 50 de ani de serviciu al Maiestății Voastre Regale, împins de un sentiment de sinceră recunoștință pentru serviciile pe care Țara Voastră le-a adus Rusiei în gloriosul an 1877, când Maiestatea Voastră, în fruntea vitezei sale armate, a luptat alături de neuitații mei tată și bunic, pentru aceeași cauză atât de scumpă ambelor noastre națiuni și recunoscând înaltele capacități militare ale Maiestății Voastre, îi confer bastonul de mareșal al armatei mele, ca o recunoscătoare amintire a frăției de arme dintre popoarele noastre și ca semn de adânc respect pentru vechiul nostru aliat. NICOLAE”.

După cum se știe, Domnitorul Carol a fost comandantul forțelor româno – ruse pe frontul de la Plevna, având ca șef de stat major pe generalul rus P.D. Zotov și ca ajutor pe generalul român Alexandru Cernat, comandant al trupelor române de operații (≈ 38.000 de ostași).

▲ Carol I

Solemnitatea înmânării bastonului de mareșal, de către marele duce Nicolae Mihailovici, s-a desfășurat la Palat Regal din București, în ziua de 28 noiembrie 1912.

Gradul de mareșal al armatei imperiale ruse - în fapt, cu titulatura exactă de feldmareșal² - reprezenta cel mai înalt grad din cele 13 clase de grade existente la acea dată în Rusia. A fost înființat de Petru cel Mare în 1699 și acordat doar pentru 30 de personalități între care comitele Seremetieff (primul căruia i s-a acordat demnitatea, pentru că s-a evidențiat în războiul ruso-suedez din 1700), ducele de Wellington (după bătălia de la Waterloo din 18 iunie 1815), Frederic Wilhelm al Germaniei (după războiul franco-prusian din 1870) și Moltke, feldmareșal german.

Gradul de mareșal este cea mai înaltă expresie a ierarhiei militare, corespunzându-i distincția civilă de cancelar al Imperiului.

Însemnul de mareșal constă din două bastoane de metal încrucișate și aplicate pe epoletă. Bastonul de mareșal are formă cilindrică, cu lungimea de 48,5 cm și un diametru de 4,5 cm, este din aur, fiind înconjurat, spiralat, cu șiruri în relief de ramuri (intercalate) de stejar și laur, în smalț verde. La ambele capete prezintă câte două inele din câte un întreit șir de diamante. Între aceste inele, pe o parte, este reliefat – tot în diamante – câte un vultur bicefal rus, pe pieptul căruia este reprezentat, pe un fond de smalț roșu, icoana Sfântului Gheorghe, iar pe partea opusă se află câte o cunună de lauri, în diamante și smaralde.

În România, demnitatea de mareșal a fost instituită la Iași, în toamna anului 1918. În acest an, Guvernul generalului Coandă hotărâ ca Regele Ferdinand I, în calitate sa de Comandant Suprem al Armatei Române în Războiul de întregire națională (1916 – 1918), să fie înălțat la rangul de mareșal.³

Solemnitatea înălțării la gradul de mareșal va avea loc în 18 noiembrie 1918, pe Dealul Mitropoliei din București, unde în asistența mulțimii, a înalților demnitari, a Mitropolitului Pimen al Moldovei, a generalului Berthelot, a comandanților de armate, generalul Eremia Grigorescu (eroul de la Mărășești), în calitate sa de ministru de război, dădea citire primei Cărți de mareșal⁴, concepută după modelul hrisoavelor, a Regelui Ferdinand I al României:

„Neamul românesc și oștirea au luptat sub înalta conducere a Măriei Tale, spre a întrupa visul nostru strămoșesc.

Pentru vitejia cu care au stat dârz în fruntea eroilor de la Carpați, Dobrogea, Cerna, Olt, Neajlov, Oituz, Mărășești și Mărăști.

Pentru neclintita credință ce ai avut în biruința planurilor noastre, în zilele de grea cumpănă.

Pentru înțeleapta cărmuire a treburilor dinăuntru și din afară din vremea acestui cumplit război.

Pentru dragostea și dreptatea de bun părinte ce ai dovedit prin fapte față de țărănimea obijduită.

*Armata ta te ridică pe tine, cel dintâi Domn și stăpânitor de veci al tuturor pământurilor românești la cea mai înaltă treaptă ostășească, care în graiul marilor popoare, nouă prietene și sprijinitoare, se cheamă Rang de Mareșal”.*⁵

Acordarea demnității de Mareșal Regelui Ferdinand I, nu a fost un simplu act politic, ci a reprezentat o recunoaștere și o încununare a eforturilor depuse de acesta în conducerea țării și Armatei române în Războiul pentru întregirea neamului românesc.

Mareșalul Ferdinand I de România, s-a născut la 24 august 1865 în castelul Sigmeringen (Germania). A urmat cursurile Școlii Militare din Kassel, după care urmează o bogată carieră militară pornită de la gradul de sublocotenent în Regimentul 3 linie din București (14 noiembrie 1886) până la gradul de general de corp de armată (7 aprilie 1911). A fost Co-

▲ Ferdinand I de România

▲ Coperta cărții de mareșal a lui Constantin Prezan

▲ Detaliu de cifru al mareșalului Constantin Prezan

▲ Cartea și bastonul de mareșal

mandantul Suprem al Armatei Române în Războiul Balcanic (1913) și în Războiul de reîntregire (1916 – 1918). A fost Regele României în perioada 28 septembrie 1914 – 20 iulie 1927.

În cuvântul de răspuns, rostit cu ocazia primirii demnității de mareșal, Ferdinand I spune: „*Se cuvine și dumneavoastră celor ce ați comandat armate în războiul nostru să fiți înălțați la rangul de mareșal*”.

Această dorință a regelui Ferdinand I avea să prindă viață în anul 1930 când, Senatul și Camera Deputaților vor vota Legea nr. 199, relativă la crearea demnității de „Mareșal al României”, lege amendată prin Decretul Regal nr. 2451 din 1 iulie 1930 prin care se înființează începând cu 14 iunie 1930 „demnitatea onorifică” de „Mareșal al României”.

Legea prevedea:

„Articol unic. – *Se înființează pe ziua de 14 iunie 1930 demnitatea de <<Mareșal al României>>*.”

Această demnitate este onorifică și se poate conferi generalilor, care, în gradul de general de corp de armată, au condus cu succes operațiunile armatei române, în funcție de șef al marelui cartier general sau de comandant titular al unei armate, în războiul pentru întregirea neamului.

Mareșalii României vor lua parte la ședințele Consiliului Superior al Apărării Țării, la care vor fi invitați de M.S.Regele.

*Un statut va preciza uniforma, insignele și celelalte detalii de ordin protocolar.”*⁶

Conform statutului menționat mai sus, însemnul de Mareșal era reprezentat prin trei însemne.

Primul însemn era cartea de mareșal, executată somptuos – coperte îmbrăcate în piele, cifrul posesorului aplicat pe o creangă de laur metalică, chenare aurii, pergament desenat cu tuș roșu și negru, împodobit cu motive decorative, forțat de mătase, documentul consemnează meritele celui care primea cartea și avea semnatura olografă a regelui. Concepția artistică i-a aparținut lui G. Chiriac, iar execuția firmei „Socec”.⁷

Al doilea însemn, bastonul de mareșal, preluat ca idee după modelul francez. Ornamentele au fost create de Costin Petrescu (1872 – 1954), care a pictat și Catedrala Încoronării de la Alba Iulia, Marea Frescă a Neamului Românesc de la Ateneul Român și fresca de la sediul ziarului „Universul”. Bastonul, de 35 cm lungime, a fost turnat și cizelat la Casa de bijuterii Falise din Paris. Are formă tubulară, acoperit de catifea vișinie pe care erau brodate acvile și capete de bour cu fir auriu tip canetil, avea terminații tronconice din aur. Pe capacul superior apăreau stema mare a României și deviza „NIHIL SINE DEO”. Pe cel inferior erau emailate crucea ordinului „Mihai Viteazul” cu cifrul regelui.⁸

Al treilea însemn era reprezentat prin două bastoane încrucișate fixate pe paspolul epoletului de general de corp de armată.

În baza legii de mai sus, prin Decretul Regal nr. 2457 din 3 iulie 1930⁹, semnat de regele Carol al II-lea, erau înălțați, începând cu ziua de 14 iunie 1930, la demnitatea de „Mareșal al României”, primii doi militari de carieră: generalii de corp de armată Alexandru Averescu și Constantin Prezan. La aceeași dată a primit demnitatea de „Mareșal al României” și regele Carol al II-lea.

Solemnitatea investirii cu demnitatea de „Mareșal al României” a regelui Carol al II-lea, în calitate sa de cap al oștirii, și a generalilor de corp de armată Alexandru Averescu și Constantin Prezan, pentru servicii aduse țării în războiul de întregire a neamului, a avut loc la Sighișoara în 27 octombrie 1930, printr-o ceremonie militară cu totul deosebită. Înmânarea însemnelor de mareșal (bastonul) și citirea Cărților de „Mareșal al României” a fost făcută de Ministrul Armatei, Generalul Nicolae Condeescu.

Regele Carol al II-lea, devine „Mareșal al României”, în calitate sa de

Comandant Suprem al Armatei Române. Cu toate că nu îndeplinea condițiile prevăzute de Legea 199 din 1930, acesta se (auto)intitulează „Mareșal al României”, singura justificare găsindu-se în art. 88 din Constituția României din 1923 (alin. 10, „Regele este capul puterii armate”; alin. 11, „Regele conferă gradele militare în conformitate cu legea”).

O altă posibilă justificare ar fi existența „precedentului”, respectiv „procedura” înălțării regelui Ferdinand I la demnitatea de „Mareșal al României”, numai că regele Ferdinand I a fost militar de carieră, având gradul de general de corp de armată, și a comandat Armata Română în două războaie (1913 și 1916 – 1918).

În Cartea de „Mareșal al României” a Regelui Carol al II-lea se menționează: *„Neamul românesc, în fireasca lui întregire, și oastea românească se află azi sub ocrotirea Măriei Tale, întâiul Rege născut pe pământul patriei. Pentru conștiința înaltă a datoriei pe care Măria Ta ai arătat-o și insuflat-o tuturor ostașilor țării, pentru virtutea pe care ai sădit-o în sufletele tinerelor vlăstare ale neamului, înălțându-te la vitejesc simțământ de țară, la dragostea de aproape și la pornire spre jertfă, pentru vitejia pe care ai arătat-o în războiul cel mare, când în fruntea ostașilor tăi în Carpați și pe Tisa ai sădit credința în izbândă, pentru râvna și munca neobosită cu care ai întemeiat și oțelit oastea munților și a văzduhului. Armata prin mine smerit sfetnic al Măriei Tale te roagă pe tine Fiu și Părinte al Țării, Domn și stăpânitor al tuturor plaiurilor românești, să primești drept prinos al ei de recunoștință și devotament însemnele rangului de Mareșal.”*¹⁰

Mareșalul României Carol al II-lea, s-a născut la Sinaia, în castelul Peleş, în 3 octombrie 1893. Urmează cursurile Școlii Militare (1902) iar la 3 octombrie 1909 este înălțat la gradul de sublocotenent în Batalionul 1 Vânători din Craiova. Avansează în grade până la gradul de colonel (1919), comandant al Regimentul 1 Vânători de Munte. Este Rege al României în perioada 8 iunie 1930 – 6 septembrie 1940, când abdică în favoarea fiului său Mihai.

În Cartea de „Mareșal al României” a generalului de corp de armată Alexandru Averescu se menționează: *”Oastea românească pornită pe căile izbândeii de către regele întregitor de neam, Ferdinand I, a fost călăuzită pe câmpurile de bătălie grele și hotărâtoare momente de căpetenii, cari prin bărbăția lor, au adus la îndeplinire porunca nestrămutată a poporului românesc. Printre aceste căpetenii de oști, cronicile vremii au înscris întru glorioasă și neperitoare pomenire – numele dumitale, care simbolizează închinarea unei vieți pentru binele și propășirea oștirii, prin îndeplinirea până la capăt a datoriei.*

Luptător din primele clipe ale tinereții, voluntarul din războiul neatârării, pregătea pe gloriosul general de mai târziu, precum și pe dascălul luminos al ofițerimii noastre în mintea și inima căreia a știut să sădească știința războiului și hotărârea de a învinge.

În campania anului 1913, armatele înălțătorului avânt au fost cu iscusință îndrumate prin prevederea și pilduitoarea știință ce ai dovedit ca șef al statului major general al armatei. La începutul marelui război pentru intrarea neamului, datorită domniei tale, Armata a 2-a a fost dusă dincolo de crestele Carpaților. Comandant al grupului de armate de sud ai stăvilii ofensiva cotropitoare a oștilor germano-bulgare din Dobrogea. Mai apoi, Armata a 2-a în fruntea căreia te-ai regăsit a înscris în cartea neamului crâncena rezistență de pe coamele însângerate ale Carpaților, Tabla Buții, Predeal, Predeluș și Dragoslavele – eforturi supraomenești, bine întrebuințate de ferma domniei tale conducere, grație căreia s-a înregistrat în analele științei militare clasica pildă a unei retrageri în permanentă luptă cu vrăjmașul, iar în a doua parte a campaniei, alesele domniei tale însușiri le-ai crestat pe răbojul luptelor de la Cașin, Tg.-Ocna, Cireșoia,

pentru ca apoi să înscrii pe lespezile de granit ale vitejiei românești memorabila victorie de la Mărăști. Pentru marile însușiri ostășești și fapte mărețe cu care ai împodobit izbânda noastră națională te înalți la rangul de Mareșal drept care îți înmânez – spre cinstea oștirii și răsplata personală însemnele acestei înalte demnități.”¹¹

(...datele biografice au fost scoase din text - n.r.)

Cartea de „Mareșal al României” a generalului de corp de armată Constantin Prezan menționează: „Oastea românească pornită pe căile izbândeii de către Regele întregitor de neam, Ferdinand I i-a fost călăuzit pe câmpurile de bătăie în grele și hotărâtoare momente, de căpetenii, care prin bărbăția și virtuțile lor au adus la îndeplinire porunca nestrămutată a poporului românesc. Dintre acestea cronicile vremii au înscris întru glorioasă și nepieritoare pomenire numele domniei tale, care simbolizează închinarea unei vieți pentru binele și propășirea oștirii, prin îndeplinirea până la capăt a datoriei. În campania anului 1913 trupele de sub comanda domniei tale au ajuns până la poalele Balcanilor, iar în marele război, Armata a 4-a în capul căreia te găseai în momentul intrării noastre în acțiune, a fost condusă cu bărbăție și hotărâre din victorie în victorie până în inima Ardealului. Mai apoi sub urgia nesfârșitelor străduinți de cotropire ale vrăjmașului, ai ridicat zăgaz de neînvins pe vechiul hotar al Moldovei. Comandant al grupului de armată din Muntenia, grație minunatei forțe morale a domniei tale s-a putut înscri glorios în istoria noastră marea bătălie de pe Argeș și Neajlov, pildă de supraomenească încoradare în preajma retragerii. Ca șef de stat major general al Armatei și prim sfetnic al gloriosului meu părinte, prin priceperea și hotărârea domniei tale s-au putut stăpâni și învinge împrejurările tragice din iarna anului 1916 și primăvara anului 1917, iar din încercatele armate române a răsărit acea minunată oaste care a câștigat victoria de la Mărăști.

Înceind mai apoi epopeea neamului prin victoria de la Tisa, pentru marile însușiri și fapte mărețe cu care ai împodobit izbânda noastră națională, te înalți la rangul de Mareșal drept care îți înmânez acum spre cinstirea oștirii și răsplată personală însemnele înaltei demnități.”¹²

Mareșalul Constantin Prezan s-a născut în satul Butimanu, jud. Dâmbovița, la 27 ianuarie 1861. Urmează Școala Fiilor de Militari din Iași (1874 – 1878), Școala de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie din București (1878 – 1880), Școala Specială de Artilerie și Geniu din București (1883) și Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau, Paris (1886 - 1888).

Sergent în anul 1879, general de corp de armată la 1 decembrie 1916, îndeplinind diferite funcții conform gradului avut, de la comandant de pluton în Regimentul 7 Infanterie până la Șef al Marelui Cartier General (28 noiembrie 1918 – 1 aprilie 1920)

În ultima funcție avută „a condus cu îndrăznelă și pricepere campania Armatei române din anii 1918 – 1919 împotriva Armatei roșii a Republicii Ungare a Sfaturilor”.¹³

Se stinge din viață la 27 august 1943, fiind înmormântat în comuna Schinetea.

Al cincelea Mareșal al României a fost Regele Mihai I, investit în această demnitate, la 10 mai 1941, cu ocazia Zilei Naționale a României în baza Decretului – Lege nr. 1354 din 9 mai 1941, de către generalul Ion Antonescu, în calitate sa de cap al oștirii.

Mareșalul Mihai I de România s-a născut la Sinaia în 25 octombrie 1921. Urmează Liceul Militar „Nicolae Filipescu” de la Mănăstirea Dealu (1930) și Școala Militară Tehnică a Aeronauticii din Mediaș (1931), cursul Școlii de sergenți a Batalionului de Gardă (1936) și anul întâi al Școlii pregătitoare de Ofițeri (1936).

În anul 1937 este înălțat la gradul de sublocotenent și numit comandant

al plutonului 1 din Batalionul 1 Vânători de Munte. În anul 1940 este avansat general de divizie. Este Rege al României de la 6 septembrie 1940, până la 30 decembrie 1947, când este silit să abdice.

Ultimul Mareșal român a fost generalul Ion Antonescu, care a primit această demnitate, începând cu ziua de 22 august 1941, de la regele Mihai I, prin Decretul Regal nr. 2352, din 21 august 1941, pentru: „*serviciul aduse Patriei și tronului pe câmpul de bătălie în conducerea operației de eliberare a Basarabiei*”.¹⁶

Generalul Ion Antonescu era la acea dată, Conducătorul Statului Român și Comandantul de Căpetenie în exercițiu al Armatei Române.

Mareșalul Ion Antonescu s-a născut la Pitești în 14 iunie 1882. A urmat cursurile Școlii Fiilor de Militari din Craiova (1898 – 1902), Școala Militară de Infanterie și Cavalerie (1902 – 1904) și Școala Superioară de Război (1909 – 1911). Este sublocotenent în 1 iulie 1904 și general de armată în 18 februarie 1941. A fost Conducătorul Statului Român (6 septembrie 1940 – 23 august 1944). Este judecat de comuniști și condamnat la moarte. a fost executat la Jilava la 1 iunie 1946.

Singurul „Mareșal al României” care nu a fost român a fost Regele Iugoslaviei, Alexandru I, înălțat la această demnitate prin Decretul Regal nr. 2764 din 11 noiembrie 1933 de către regele Carol al II-lea, pentru:

„Art. 1 - *Înălțăm la rangul de Mareșal al Armatei Române pe Majestatea Sa Regele Jugoslaviei, care în campania din 1913 și în războiul cel mare a dovedit extraordinare însușiri ostășești, luptând pentru cauza comună.*

Prin aceasta, a ajutat România și a contribuit la cimentarea frăției de arme a celor două armate sârbă și română, manifestată pe Pământul Românesc prin remarcabila acțiune a Diviziei Sârbe în Dobrogea. (toamna anului 1916).”

Acordarea demnității de „Mareșal al României” celor trei suverani: Carol al II-lea, Alexandru I și Mihai I, a avut un pronunțat caracter protocolar, nici unul nu întrunea prevederile stipulate în Legea 199 din 1930.

Într-un mod sau altul, toți „Mareșalii României”, au fost și Cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul”, cel mai important ordin militar românesc. Acesta a fost conceput și instituit de Regele Ferdinand I al României, prin Decretul Regal nr. 2968 din 26 septembrie 1916. La 21 decembrie 1916, Regele Ferdinand I al României, promulga prin Înaltul Decret Regal nr. 3249 „Legea pentru înființarea ordinului militar de război „Mihai Viteazul”, cu trei clase (clasa a III-a, clasa a II-a și clasa I), fiind conferit „exclusiv pentru fapte excepționale de război ofițerilor, care, s-au distins în fața inamicului.”¹⁷ Ordinul se conferea numai în ordine crescătoare, începând cu clasa a III-a.

În perioada când acest ordin a fost acordat, respectiv 26 septembrie 1916 – 30 decembrie 1947, au existat patru modele distincte și anume:

- modelul „1916”, conferit în perioada 26 septembrie 1916 – 19 decembrie 1918 și 10 februarie 1938 – 8 octombrie 1941;
- modelul „1938” (modelul 1916 cu spade), realizat în câteva zeci de exemplare pentru fiecare clasă dar, nu a fost conferit nimănui;
- modelul „1941”, conferit în perioada 8 octombrie 1941 – 23 august 1944;
- modelul „1944 cu spade”, conferit în perioada 23 august 1944 – 30 decembrie 1947.

În tot acest timp, au fost conferite 2.171 de Ordine „Mihai Viteazul”¹⁸, unor mari personalități politico-militare românești și străine și unor unități și mari unități din țară și străinătate.

- „Mareșalii României” au fost decorați cu Ordinul „Mihai Viteazul” astfel:
 - Mareșalul Ferdinand I al României, cu toate cele trei clase în calitate de Cap al Ordinului Militar „Mihai Viteazul”;
 - Mareșalul Carol al II-lea al României, a fost decorat de Regele Ferdi-

▲ Ordinul militar „Mihai Viteazul”, model 1916 (de sus în jos, clasa III, II, I)

▲ Trei din „Mareșalii României”, militari de carieră, Alexandru Averescu (1859 – 1938), Constantin Prezan (1861 – 1943) și Ion Antonescu (1882 – 1946), medalie comemorativă emisă de numismații Cercului Militar Național (avers).

nand I cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a în 6 octombrie 1917, prin Înalt Decret Regal nr. 1148, pe când era locotenent-colonel în Regimentul 1 Vânători „Regele Ferdinand”;

- Mareșalul Alexandru I al Jugoslaviei, cu toate cele trei clase;
- Mareșalul Mihai I al României, cu toate cele trei clase, acordate simultan, în 8 noiembrie 1941, printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri; singurul mareșal, care la acordarea acestei demnități, nu era Cavaler al Ordinului militar „Mihai Viteazul”, chiar dacă avea calitatea de „Cap al Ordinului”;

- Mareșalul Alexandru Averescu a fost decorat de Regele Ferdinand I, astfel:

- clasa a III-a, în 22 martie 1917, „pentru bravura și destoinicia cu care a condus operațiunile Armatei a 2-a”;¹⁹

- clasa a II-a, în 21 iulie 1917, „pentru destoinicia cu care a condus operațiunile armatei sale, în luna Iulie 1917”;²⁰

- clasa I, „proprio motto”, în 15 decembrie 1921, „pentru competența și destoinicia cu care a condus operațiunile Armatei sale, în timpul campaniei 1916 - 1917”.²¹

- Mareșalul Constantin Prezan a fost decorat de Regele Ferdinand I astfel:

- clasa a III-a, în 14 octombrie 1916, „pentru repetate acte de vitejie și destoinicie în conducerea trupelor”;²²

- clasa a II-a, în 21 iulie 1917, „pentru modul cum a conceput și pentru destoinicia cu care a pregătit operațiunile, în luna Iulie 1917”;²³

- clasa I, în 5 februarie 1920, „pentru competența cu care a dat – chiar pe câmpul de luptă – directive, în calitate de Șef de Stat Major al Înaltului Comandament și care au avut ca rezultat ocuparea Budapestei, în 4 august 1919”.²⁴

- Mareșalul Ion Antonescu, a fost decorat de Regele Ferdinand I (clasa a III-a) și de Regele Mihai I (clasa a II-a și I), astfel:

- clasa a III-a, în 31 decembrie 1919, „pentru concursul eficace dat pe câmpul de luptă, Înaltului Comandament, în calitate de șef al biroului operațiilor al Marelui Cartier General, în timpul ofensivei din 1919, care s-a terminat cu intrarea glorioasă a armatelor Române, în Budapesta”;²⁵

- clasa a II-a, în 7 august 1941, „pentru modul strălucit cum a pregătit și condus – în calitate de Comandant de Căpetenie al Armatei româno-germane – operațiunile militare, care au dus la redobândirea pământului strămoșesc al Basarabiei și Bucovinei de Nord și pentru bravura personală arătată în repetate rânduri, dând la fața locului îndrumări Comandanților și unităților din primele linii, îmbărbătându-i prin prezența și exemplul său”;²⁶

- clasa I, în 21 august 1941, „pentru merite cu totul excepționale în comanda Armatei române, în cursul marilor lupte dintre Nistru și Bug – pentru continuarea războiului sfânt - care au condus la zdrobirea trupelor bolșevice și eliberarea de sub tirania sovietică a populației transnistrene, cât și pentru curajul și spiritul de jertfă manifestat în situațiile cele mai grele, când prin prezența sa în primele linii și dispozițiunile date pe câmpul de luptă, a dus la victoria unităților cele mai greu încercate”.²⁷

În concluzie, putem aprecia că înalta demnitate de Mareșal a răsplătit pe cei care au condus Armata română pe câmpurile de luptă ale războiului de independență, de întregire națională sau în campaniile de refacerea integrității naționale: Mareșalii Carol I, Ferdinand I, Alexandru Averescu, Constantin Prezan și Ion Antonescu, și a fost conferită, cu un pronunțat caracter protocolar, regilor: Carol al II-lea, Alexandru I al Jugoslaviei și Mihai I.

Aceeași apreciere este valabilă și pentru cei decorați cu cea mai înaltă distincție militară de război, Ordinul militar „Mihai Viteazul”. De menționat

că fostul Rege al României, Mihai I, este singurul „Mareșal al României” în viață.

Această comunicare a fost prezentată în plenul celui de al XXIV-lea Simpozion național de numismatică, desfășurat la București, în perioada 19 – 20 mai 2005.

Ilustrațiile și comentariile aparțin autorului și au fost preluate de pe:
<http://digitalin.ro/numisbrasovia/index.php>

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *** Mareșalii României, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999.
- *** Mic dicționar enciclopedic, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
- *** Decorații românești de război, București, Editura Universitaria, 1993.
- *** Istoria militară a poporului român, Editura militară, București, 1987.
- *** Enciclopedia României, București, vol. I, 1938.
- Comandanți militari, C. Căzănișteanu, V. Zodian, A. Pandeia, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Decorații românești 1860 – 1947, Nicolae Lelescu.
- Ordinul militar de război „Mihai Viteazul”, Col. Eugen Ichim, București, Editura Modelism & Jertfa, 2000.
- Cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul”, E. Stănescu, I. Stănescu, G. Preda, Ploiești, Editura Universal Cartfil, 1996.
- Însemne ale rangului de Mareșal al Armatei Române, Pliant al Muzeului Militar Național din București

Note

- 1 - Cel mai mare grad militar
- 2 - Cel mai mare grad militar în armatele de uscat ale unor state (Germania, Rusia, Anglia, etc.)
- 3 - Buletinul Muzeului Militar Național, anul I, nr. 1, București – 1937 – Prima Carte de mareșal – de General Constantin Militiade, p. 41
- 4 - Documentul care motivează ridicarea la gradul de mareșal
- 5 - Buletinul Muzeului Militar Național, anul I, nr. 1, București – 1937 – Prima Carte de mareșal – de General Constantin Militiade, p. 42
- 6 - Publicată în Monitorul Oficial nr. 144 din 2 iulie 1930
- 7 - Însemne ale rangului de Mareșal al Armatei Române, Pliant al Muzeului Militar Național din București
- 8 - Însemne ale rangului de Mareșal al Armatei Române, Pliant al Muzeului Militar Național din București
- 9 - Publicat în Monitorul Oficial nr. 147 din 5 iulie 1930
- 10 - Colectiv - Mareșalii României – Comisia Română de Istorie Militară, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 11
- 11 - Colectiv - Mareșalii României – Comisia Română de Istorie Militară, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 11
- 12 - Colectiv - Mareșalii României – Comisia Română de Istorie Militară, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 11
- 13 - Idem, p. 164
- 14 - Conform Monitorului Oficial nr. 109 din 10 mai 1941
- 15 - Conform Monitorului Oficial nr. 200 din 22 august 1941
- 16 - Colectiv - Mareșalii României – Comisia Română de Istorie Militară, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 170
- 17 - Din Monitorul Oficial nr. 223 din 25 decembrie 1916
- 18 - Ordinul militar de război „Mihai Viteazul”, Col. Eugen Ichim, Editura Modelism & Jertfa, București, 2000, p. 51-238
- 19 - Înaltul Decret Regal nr. 247 din 22 martie 1917
- 20 - Idem, nr. 759 din 21 iulie 1917
- 21 - Ibidem, nr. 3505 din 27 octombrie 1921
- 22 - Ibidem, nr. 3027 din 14 octombrie 1916
- 23 - Ibidem, nr. 759 din 21 iulie 1917
- 24 - Ibidem, nr. 372 din 5 februarie 1920
- 25 - Ibidem, nr. 5454 din 31 decembrie 1919
- 26 - Înaltul Decret Regal nr. 2240 din 7 august 1941
- 27 - Idem, nr. 2352 bis din 21 august 1941

Doi secolii, la aniversare

Cârlova, cercetaș călare

“...întâiul cocon de viță al poeziei noastre”
Marin Sorescu

----- Emil Niculescu

Obârșiile buzoiene

Unul din ceasurile astrale ale literaturii române și-a avut sorocul, la 4 februarie 1809, când s-a născut cel dintâi cavaler al poeziei noastre moderne, Vasile Cârlova, care, prin destinul său exemplar pentru mentalitatea unei epoci de renaștere națională și primenire a simțirii, de abolire a fasonului cultural fanariot, avea să fie recunoscut de generații succesive, de la I. Heliade Rădulescu, la Nichita Stănescu, drept un începător de nouă vibrație, un descălecător și deștelenitor al cuvântului, în meteorică trecere lumească, astfel cum poetul “necuvintelor” îl vede: *Întemeietor nu de stat ci de limbă Cârlova este. Geniul lui e o pricină de perpetuă tristețe națională. Tristețe de a-l fi rupt destinul. Tristețe de a fi plecat din sânul națiunii, limbii și vorbirii românești, cel mai apt de a vorbi vorbirea țării. Cinci flori ne-a lăsat și un miliard de absențe. Acesta era Domnul. El era singurul căruia i-am spus noi toți Dumneavoastră. Când a plecat noi nu eram născuți. Ne naștem greu în vorbire pentru că el, grăbitul, a plecat. Cum era Cârlova? Trebuie că era ca și Shakespeare. Ce este mai frumos în vorbirea noastră, trebuie că ar fi spus Cârlova. Bărbat tânăr, băiat suav, ofițer.*¹

Locul nașterii sale a fost revendicat de două din vechile cetăți de scaun ale Țării Românești, Târgoviște și Bucureștii, mai apoi, pe firul stirpei și al cercetărilor, ajungându-se la Verneștii de Buzău, la Nișcov; temeiul acestei din urmă adevăriri a fost pus de istoricul și genealogistul I.C. Filitti, el însuși descendent al unui episcop de Buzău, Dositei, pe la 1757, cel care, publică, în revista “Convorbiri literare” (nr. 4, 1923), studiul “Vlădica Luca, strămoș al poetului buzoian Vasile Cârlova”, retipărit, în într-o broșură, sub titulatura “Neamul poetului Cârlova”(1935). După acesta, înaintașul cel mai cunoscut pe linie bărbătească al poetului a fost un frate al lui Luca Cipriotul,

episcop de Buzău, sfetnic al lui Mihai Viteazul și, mai târziu, mitropolit al Ungrovlahiei. În linie curgătoare, se ajunge la Ioniță II Cârlova, medelnicer și ispravnic de Buzău, la 1809, descendent din al unei familii de boier-nași (Cârlomanii / Cârlovanii) cu posesiuni la Vernești; după mamă, se trăgea din familia Lăcustenilor, din Locusteni – Dolj. Acest traiect îl vor gira și membri ai familiei – Ion Cârlova, fiul fratelui vitreg al poetului, Constantin Cârlova, în “Genealogia familiei Cârlova” (1939) – și cercetători ulteriori, între care amintim, pe profesorul și monograful Liceului “B.P. Hasdeu”, Ion Moldoveanu (“Vasile Cârlova și neamul său”), Alex. Oproescu, în “Scriitori buzoieni. Fișier istorico literar” (1980), Valeriu Nicolescu și Constantin Petcu, autori ai dicționarului “Buzău – Râmnicu Sărat. Oameni de ieri. Oameni de azi”, Vol.1 (1999).

Lucrări de sinteză și prestigiu, de la “Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900” (Editura Academiei, 1979) până la “Dicționarul scriitorilor români”(1995), coordonat de Mircea Zăciu, Marian Păpăhagi și Aurel Sasu, îl restituie pe Cârlova meleagului buzoian; o legitimație de bronz, statuia poetului ofițer, operă a sculptorului Gheorghe Coman (1972) găzduită, un timp, de parcul “Crâng”, actualmente fiind adăpostită în curtea comună a Muzeului de Istorie și a Teatrului “G. Ciprian”, pecetluiește “retrocedarea”.

După timpuria moarte a părinților, 1816, va trece, împreună cu cele două surori, sub tutela unei mătușe, soția stolnicului Nicolae Hiotu, locuind la Târgoviște și București; are preceptor particular și învață franceza și elena, împreună cu viitorul ofițer și poet Grigore Alexandrescu. După încercăde versificare în grecește, la îndemnul lui Ioan Voinescu II, va scrie stihuri în limba română.

În 1827 a scris *Păstorul întristat*, poezie publicată în “Curierul Românesc”, de I. Heliade Rădulescu, la 8 mai 1830; la 19 ani dă tiparului *Ruinurile Târgoviștei*,

apărută în aceeași gazetă, cu o prezentare a directorului publicației, care îl menea unui strălucit viitor literar: *geniul său cel poetic făgăduiește mult pentru limba românească, cea atât de frumoasă subt pana lui*. Dacă poezia *Înserarea* va fi publicată, tot de Heliade, postum (1838), faima sa literară antumă va spori prin faptul că, la 1830, revista ieșeană "Albina românească", ghidată de literatul și inginerul Gheorghe Asachi, îi va reproduce versurile dedicate vestigiilor trecutului de glorie strămoșească.

Chemarea armelor

În aprilie 1830, în urma războiului ruso-turc și a păcii de la Adrianopole, ce stabilea instituirea protectoratului țarist asupra principatelor române, relerezentat prin guvernatorul general Pavel Kiselef, se aoptă Regulamentul Organic și se decide formarea unor miliții (straje) naționale, cu un efectiv de 4673 de oameni, în Valahia, și 1091, în Moldova, echipați și înarmați după modelul oștirii rusești. Cavaleriștii munteni, grupați în șase escadroane erau dotați cu pistoale, săbii "Zlataust", cu lama dreaptă lungă (1,3 m.) și lănci. Între cei care aleargă să îmbrace uniforma se aflau, observă Nicolae Iorga, *printre ofițeri și "iuncări"* (aspiranți la gradul de ofițer, n.m.) și *pe unii dintre principalii reprezentanți ai tineretului înnoitor al literaturii și al vieții politice: în Muntenia, un Cârlova, poetul ruinelor Târgoviștei, un Grigore Alexandrescu, slăvitorul Drăgășanilor, dar și evocator al lui Mircea vodă ostașul, un Nicolae Bălcescu, înviatorul epopeii lui Mihai Viteazul, și chiar, dintre cei mai tineri, Nicolae Golescu, I.C. Brătianu, iar în Moldova, poetul Hrisoverghi și, mai ales, Mihail Kogălniceanu, așteptând pe Alexandru Cuza. Spiritul romantic de care era însuflit corpul de tineri ofițeri al armatei rusești – de la Lermontov la Tolstoi – avusese, pe lângă curentul general de renaștere, veniți din apus, o influență asupra acestei nobile stări de spirit.*²

Junele poet se număra printre cei care vedeau în această armată de tip nou, cu totul diferită de armăuții domnilor fanarioți, un mijloc de emancipare națională, astfel că este între *primii tineri ofițeri care se înrolează în rândurile multvisatei miliții naționale alături de alți voluntari a căror listă a fost publicată în "Curierul Românesc" din 6 iulie 1830, numărul 33*, devenind, din septembrie, sublocotenent de cavalerie, în garnizoana din Craiova. Este un merit al acelei generații de a fi folosit cu inteligență "oportunitățile" oferite de protecția rusească și care, în ideea "ofertantului", nu vizau re-deșteptarea noastră națională. Istoria presei naționale, redactată de Pamfil Șeicaru, consemnează: *Cu scopul de a-și servi scopurile proprii, armata de ocupație autorizăm apariția primului jurnal românesc tipărit la București, la 8 aprilie 1829, sub titlul "Curierul românesc", redactat de I. Eliade Rădulescu. În același an, la 13 mai, apărură și la Iași un jurnal asemănător, "Albina românească", redactat de Gheorghe Asachi. De la*

*primele numere aceste jurnale au pătruns peste tot pe unde se afla populație românească; ele au ajuns chiar până la Paris și s-au răspândit mai ales în rândurile românilor din Transilvania. Create, la început, ca organe oficiale ale armatei de ocupație, aceste două ziare și-au depășit în curând caracterul lor inițial, devenind două tribune ale spiritului eroic românesc, plin de speranțe, de elanuri de lupte și frământări ce anticipau revoluția națională de la 1848, și, prin aceasta, constituirea statului român modern.*³

Tot astfel s-a întâmplat și cu milițiile naționale, după cum relatează în memoriile sale, mai târziu, colonelul Grigore Lăcusteanu, cavalerist și văr al lui Vasile Cârlova; prima înfățișare a armatei române moderne, în București, a avut loc, în 1830, *decembrie în 5, ziua onomastică a Autocratului Rusiei, Nicolae Pavlovici (...). Generalul Chiselev, însoțit de o suită numeroasă de generali și ofițeri superiori, precum și de toți boierii care veniseră să-l feliciteze pentru aniversarea Imperatorului, s-a dat jos în curte. Generalul a ordonat să fac exersisul de companie, care l-am executat cu multă exactitate, căci la fiecare mișcare a companiei îmi mulțumea, când rusește, când franțuzește, când românește, strigând: "Harașo!", "Tres bien!", "Bine copii!". Comanda o făceam în limba rusească.*⁴ Era un început de protointegrare europeană și mândrie națională, fără discriminări de scară socială și generație, narează același locotenent / parucic (în rusă n.m.) de altădată: *Boierii și poporul era entuziașt. Când ieșeam pe uliță, cu anevoință străbăteam ulițele. Într-un cuvânt, bătrânețea ne binecuvânta, iar tinerețea ne îmbrățișa.*

În ce-l privește pe Cârlova, alegerea carierei militare este, pentru N. Iorga, un impuls de cavaleresc dezinteres personal, mai mult unul de altruism propriu leatului său: *Nu ca să aibă o carieră, nici ca să se mândrească cu haine frumoase, încă mai puțin pentru a petrece mai bine și mai slobod, nu pentru acestea îmbrăcarea mondirul de tăietură rusească cu pompoșii epoleți de aur, cu lăntușelul de la gât și tresesele de la mâneci, nu de aceea puseră pe capul tuns scurt "ușutul coif voltigeur" cu soarele în față, fiii celor mai bune familii, școlarii celei mai nobile școli, ucenicii celei mai folositoare direcții literare – de la majorii cu nume mari până la cei care trebuiau să aibă o parte de căpetenie în alcătuirea altei României.*⁵

În anul oștenirii sale, poetul va traduce piesa lui Musaios, "Hera și Leandru", și un act al tragediei "Zaira" de Voltaire. Cel din urmă an al vieții sale, 1831, adaugă versurilor sale *Marșul (oștirii române)*, care a circulat tipărit pe foi volante, fiind reprodus în "Curierul Românesc", în octombrie 1839. La 18 septembrie, poetul ofter se stinge din viață, la Craiova, fiind înmormântat în curtea bisericii Madona Dudu, iar, în numărul din 11 octombrie al "Curierului...", Heliade îi publică un necrolog în care-i deplânge dispariția: *cu mare pagubă a patrii și a literaturii(i) rumânești.*

Sfârșitul lui Cârlova comportă mai multe variante,

între care una, consemnată de Nicolae Țincu, creionează o intrigă romantică: *Iubita lui Cârlova se mărită cu-n altul. Aflând de aceasta, nebun de durere, veni din Craiova, unde se afla atunci în garnizoană, asistă la nunta ei, apoi imediat seîntoarse. După un drum de trei zile cu olacul, cum se făcea călătoria pe atunci, zdrobit de oboseală și bolnav, își mângâie calul și, presimțindu-și pieirea, îl dăruiește soldatului de ordonanță; după trei zile, se stinge din viață.*⁶ Vărul său, Lăcusteanu indică drept cauză a morții una mai prozaică – fiind în lagărul Craiovii s-au bolnăvit de disinterie.⁷ Un cercetător buzoian, Petre Ștefan, în siajul creat de confesiunea de mai sus, opinează: *Cârlova se îmbolnăvise de holeră, într-o aglomerație, balul probabil. Perioada de incubație a bolii este de la 3 la 14 zile, iar manifestările, cele constatate la Cârlova de Lăcusteanu. O cercetare simplă în epocă poate dovedi că poetul nu fusese deloc un caz izolat. Boala transformase țara într-un peisaj de coșmar, secerând numai în București 200-300 de vieți pe zi, în luna septembrie. Toate garnizoanele fuseseră mutate în corturi. Peisajul refăcea, în detalii și mai cumplite, momentul ciumei lui Caragea.*⁸

Urma meteoriceii iviri

Pantazi Ghica, născut în 1831, precursor al romantismului românesc, locotenent de cazaci otomani în războiul Crimeii, va tipări, în 1858, nuvela "O lacrimă a poetului Kîrlova", proză interesantă, în pofida clișeeleor romanțioase, pentru modul în care se reflectă personalitatea poetului în ochii unei generații imediat următoare și prin felul în care legenda despre viața și moartea acestuia a lucrat, încă de timpuriu. Analizând zorii liricii naționale, Mircea Scarlat observă simpatia subiacentă ce l-a fost acordată: *Contemporanii au intuit vocația artistului, al cărui nume s-a impus rapid grație unui accident biografic. Cârlova reprezintă în istoria literaturii române moderne mai mult decât o prezență poetică, și anume un destin exemplar pentru o mentalitate artistică. Epoca avea nevoie de destine de artiști (talent, recunoaștere timpurie care sugerează ideea damnării, regrete justificate ș.a.m.d.), și semnalarea de către contemporani a trecerii poetului prin viață se face cu accente patetice.*⁹

Recuperarea, în posteritate, a poetului nu a încetat să funcționeze, în pofida faptului că moștenirea sa literară constă în (numai!) cinci poezii; intuiția poetului în a depista o nouă sensibilitate și un mod particular de comunicare a ei pot face cât o bibliotecă. Mihai Eminescu, în "Epigonii", la un bilanț al "scripturilor române", îl evocă în dubla ipostază de militar și oștean: *L-ale țării flamuri negre Cîrlova oștirea cheamă / În prezent vrăjește umbre din al secolilor plan. Evocarea prin "Marșul" și "Ruinurile Târgoviștei" este îndrituită de însăși sensibilitatea eminesciană, de efuziunile sale (în "Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie" apar acele arme de tărie, celebrate și de cercetașul*

de la 1831 – *Ce privire dulce mie! Steagul fâlfaie în vânt, / Armele lucesc veriunde, slava iese din mormânt* -, excavațiile pe care, însuși, le va întreprinde în trecutul istoric național. Acest text, "Marșul", este cumva în contrast firii sublocotenentului, așa cum este ea percepută de Eugen Simion: *Sensibilitatea lui Cârlova nu este făcută pentru jeluireaofetică. Ea se instalează încă de la început în tonurile joase ale melancoliei, ale tristeții "dulce", învăluitoare și caută un obiect ocrotitor. Ruinurile, natura, istoria sunt locuri de evaziune și adăpost: "Ș'ntocmai cum păstorul ce umblă pre câmpi, / La adăpost aleargă când vede vijălii; / Așa și eu acum, în viscol de dureri, / La voi spre ușurință cu vin păreri..."*¹⁰ Obișnuit cu sonuri și instrumente mai pastorale sau camerale și mai puțin cu alama fanfarei, poetul va realiza, potrivit lui D. Popovici, în exegeza despre romantismul românesc, un tur de forță: *Poezia aceasta, care de la un capăt până la celălalt este numai mișcare și fior, nu trebuie coborâtă comparându-o cu poezii inferioare cum este aceea a lui Iancu Văcăreanu. Ea este, alături de "Deșteptarea României" a lui V. Alexandri și de "răsunetul" lui Andrei Mureșanu, ror ce s-a creat în literatura română în acest gen și poate fi comparată fără rezerve cu "Marseilleza" sau cu "Imnul revoluționarilor greci" de Rigas Vălestinis, el însuși inspirat de "Marseilleza".*¹¹ De adăugat, premoniția "marșului" în ce privește alianțele militare, continuat și mult după aceea: *Cerul vouă vă deschide un drum foarte lăudat, / Ca să mergeți cu pas mare către slavă nencetat. / Vie-vă, copii, aminte / Că Europa însuși simte / În ce cale ați intrat.*

Polifonia acestei succinte ieșiri în lumea literară de acum 180 de ani și reverberația ei de durată, față cu subțirimea unei "arhive" asupra vieții poetului, adevrite încă de la cea de a 85-a aniversare, în 1894, când, pe coperta publicației "Revista nouă", artistul Constantin Jiquide îi imaginează portretul, în lipsa unuia "original", va fi compensată prin acuitatea privirii pe care călărețul o aruncă spre viitor, cum îl ipostatiază Marin Sorescu: *Așezat "pe muchea cea mai înaltă" a rimei preeminesciene, contemplând desfășurarea de verzi "liveji" și ogoare literare încă nedestelenite, Cârlova este primul poet care nu mai încapă în odăjdile chirilicelor.*

*Cea de a șasea poezie este însăși viața sa, începută.*¹²

La două olacuri, de câte un veac, de la botez, încă neepuizat, cum poetul Dan Verona îl percepe (*Avea atât de multă poezie în el / încât trupul său devenise periculos: / un zăcământ de uraniu*), Vasile Cârlova duce în coburi prospecțiunile unor exploatări din a căror forare a avut de prosperat întreaga poezie română modernă, tot frontul literelor cu caracter latin.

Note:

1. Nichita Stănescu, *Cartea de recitare*, Editura "Cartea Românească", 1972.

2. Nicolae Iorga, *Istoria armatei românești*, Editura Militară, 1970, p.399.

3 Pamfil Șeicaru, *Istoria presei*, Editura "Paralela 45", 2007, p. 321.

4. *Amintirile colonelului Lăcusteanu*, ediție de Sande Virjoghe, prefată de Petru Creția, comentarii de Ioan C. Filii, Editura "Porto-Franco" și Muzeul Literaturii Române, 1991, p.26.

5 Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești din veacul al XIX-lea*, 6 Virginia Mușat, *Vasile Cîrlova*, Editura "Albatros", 1981, p.96.

7 *Marșul oștirii române*. Antologie, note și cuvânt înainte de Ileana Manole, Editura Militară, 1982, p.98.

8 Petre Ștefan, *Vasile Cîrlova între legendă și adevăr*, în: Alex Oproescu, *Scriitori buzoieni*. Fișier istorico-literar, Buzău, 1980, p.183.

9 Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, Vol.1, Editura "Minerva", 1982, p.

10 Eugen Simion, *Dimineața poezilor*, Editura "cartea Românească", 1980, p.

11 Dimitrie Popovici, *Romantismul românesc*, Editura Tineretului, 1968, p. 168.

12 *Cîrlova, Ruinurile Târgoviștii*, Ediție îngrijită și prefată de Marin Sorescu, Editura "Scrisul românesc", 1975, p. 11.

JUNKERUL CÂRLOVA ÎN BRONZ

L-ale țării negre flamuri Cîrlova oștirea cheamă

Mihai Eminescu

În cisme, cu călcâie ca-n reglement lipite,
Vibra, prin simpatie, la sunete-alămite –
Duminical, fanfara de garnizoană da un
Concert și, din trompete, cu țipete de faun,
Urcau în arbori, mult mai iute decât Tarzan pe
Liane de la tropici, zburând în salturi ample,
Și se-aruncau de-acolo notele de pe știme
În heleșteul plin de lintiți și broscărime.
Trist consemnatul lângă oloagele lichide
Tuns scurt, militărește, ca-n schița lui Ijicide,
De pe la Sfântul Gheorghe, pân-la Sfântul Dumitru,
Nota, iar garda spadei îi servea de pupitru,
Perechi de liceeni ce, brusc, părăseau aleea
Cu-n interes botanic suspect, pe timpii-aceia.
Bătut de ploaie toamna, prins apoi de aroma-n
Care se complac teii, bronzul, semnat: Gh. Coman,
A urmărit, în vreme, o sumă de promoții,
Până când, într-o noapte, îl dezarmară hoții:
Din spadă, numai garda, ca toarta de ulcică,
Mai rămăsese, lama-i lipsea. La o adică,
În conducuță nu îi mai vrednicise mâna
Să-i însemneze pe-ăi de i-au luat-o cu-anasâna.
Erau vremuri de criză, prețul la nefieroase,
Și el, cu macaraua inflației urcase.
În curte la muzeu, azi,, are,-n sfîrșit, cazare,
Un paznic cu T.T.-u îl are în apărare;
Cum cheltuieli cultura nu poate să-și permită,
I-au pus spadei o limbă din lemn, de recuzită.
În elegant mundiru-i, silit e a privi la
Rufele din balcoane, nu flamura cu-acvila.
Când este foarte sigur că nu-l vede ilotul,
Poetul, descendentul lui Luca Cipriotul –
Episcop de Buzău și sfetnic lui Mihai Bravul –,
Ca unul ce nu-și uită așa ușor năravul,
Notează, fără-a ști că e statistician,
Câte plutoane vin la Teatrul "G. Ciprian"
Și-ncearcă, foarte-adezea, secret care se știe,
Să își reamintească a șasea poezie
Sau, poate, exersează, astfel cum alți insistă,
O poezie nouă, marcat postmodernistă.

Emil Niculescu

Militari buzoieni

Colonelul Radu Dinulescu

----- Col. (r) Mihail Pîrlog

Colonelul Radu Dinulescu face parte din generația care a trăit în perioada ambelor războaie mondiale și a traversat persecuția regimului comunist. S-a născut la 20 ianuarie 1898 într-o familie de agricultori, cu 10 copii, în comuna Cândești, pe valea Buzăului.

Cele mai multe date despre viața ofițerului le aflăm din memoriile sale, pe care Cristian Troncotă le-a adus la lumină și documentele de arhivă ce le-a pus la dispoziția publicului.

Tatăl, pentru a-i întreține pe cei de acasă, și a-i trimite la școală, lucra la diverși proprietari din județul Brăila.

După absolvirea școlii primare, urmează liceul la Buzău, apoi se înscrie la Școala de ofițeri de infanterie din București, pe care a absolvit-o, la 1 iulie 1916, obținând gradul de sublocotenent.

O lună mai târziu, tânărul ofițer, repartizat la Regimentul 11 Infanterie, a fost rănit în luptă, rămânând cu o ușoară invaliditate la brațul drept, și luat prizonier.

În 1918, după încheiere ostilităților militare, se întoarce la regimentul său și participă la campania din 1919, din Ungaria. Apoi a îndeplinit diferite funcții de comandă.

Între anii 1923 – 1925, a urmat cursurile Școlii Superioare de Război, iar în octombrie 1927, având gradul de maior, a fost încadrat ca ofițer stagiar în secția I a

Statului Major General; în 1929 este trimis la Școala de aplicație a infanteriei de la Versailles. Este și prima întâlnire a sa cu lumea informațiilor: „*La plecare, noteză Cristian Troncotă, subșeful secției a doua din cadrul Statului Major General l-a informat și instruit pentru a ține legătura cu agenții care lucrau pentru Serviciul de informații al armatei. Mesajele erau predate lui Tătăranu, atașatul militar din capitala Franței, care le trimitea prin curier la București.*”¹

În perioada mai 1930 – aprilie 1932 a fost ajutor al atașatului militar la Paris. Din această vreme, apar o serie de întâmplări insolite. Una din amintiri se referă la ofițerii români care îl vizitau pe regele Carol al II-lea, la Paris, deși ordinele erau altele: „*Mi-a spus că în ziua precedentă, la Carol fusese lume multă, tot soiul de oameni politici în treceri prin Paris, care țineau să se ploconească în fața prințului, în speranța că, după restaurare, vor fi răsplățiți din plin pentru acest act de fidelitate.*”²

Altundeva, dezvăluie modul în care a cunoscut o tânără vietnameză, experiență demnă de un roman cu James Bond.

A revenit în țară în iunie 1932, motivul oficial fiind desființarea funcției. Din lipsă de fonduri a fost numit la comanda unui batalion, iar din aprilie 1938 a lucrat la Biroul de studii din Statul Major General; a

devenit, la 25 iunie 1940, șef al Biroului Informații din Secția a II-a.

O primă amintire se referă la sosirea primului un grup de militari germani (160 de oameni), ce se recomandau drept membri ai unei fanfare, trecând Dunărea pe la Giurgiu: „*Muzicanții erau, de fapt, o unitate de parașutiști germani, care au preluat, tot în haine civile, paza instalațiilor petroliere de pe Valea Prahovei.*” Consemnează și faptul oficial al primirii Misiunii militare germane în România, și împrejurararea prin care, după înfrângerea rebeliunii legionare, pe 22 ianuarie 1941, a fost numit șeful Secției a II-a.

În această postură, memorialistul narează asupra colaborării apropiate cu serviciul de informații nemțesc. Colonelul Kinzel, din secția de informații a Comandamentului Suprem German, îi spune, la Berlin, în 1942, despre bătălia de la Stalingrad: „*Floarea armatei germane a pierit atunci... Comandamentul german a trebuit să dea un ordin nemaîntâlnit în anelele unei armate moderne: fiecare să lase tot ce are în dotare și să se salveze cine poate.... Pierderile suferite în toamna și iarna anului 1941 n-au mai putut fi niciodată recuperate.*”³

O importantă mărturie a colonelului Dinulescu, ne confiază Cristian Troncotă, se referă la evenimentele petrecute după ocuparea Odesei de către trupele

române și germane. După ce clădirea Comandamentului militar a fost aruncată în aer, s-au ordonat represalii: „*pentru fiecare ofițer victimă a unui atac terorist să fie evacuați 150 de cetățeni, iar pentru fiecare soldat, câte 50.*” De fapt acești oameni au fost executați, iar Radu Dinulescu își exprimă profundul dezgust față această cruzime.

În februarie 1942 „*comandamentul german ordonase unei divizii românești, din cele trei care asigurau siguranța teritoriului dintre Bug și Nipru, să intre în luptă în zona Harkov și alteia să treacă istmul Perekov și să intre în luptă*”, fără știrea comandamentului românesc, ceea ce constituia un abuz, în pofida camaraderiei de arme.

Între mai 1942 și februarie 1945, îl aflăm atașat militar la Stockholm și Helsinki. Însemnările din această perioadă sunt preponderent referitoare la activitatea de informații, la întâlnirile pe care le-a avut, potrivit funcției deținute, pentru prevenirea activității de spionaj. Despre atmosfera de la Stockholm face următoarea apreciere: „*era centrul unei intense activități informative mondiale. Aici, pe teritoriul neutru, toate statele din lume își aveau reprezentanțe diplomatice și pe lângă ele, servicii informative foarte dezvoltate...*”⁴ Un episod privește stoparea unei afaceri prin care 50 de camioane germane recondiționate de o firmă suedeză ar fi trebuit să fie cumpărate de armata română.

După desființarea postului de atașat militar din Suedia, este chemat în țară și vine prin U.R.S.S., în februarie 1945. La 26 martie 1945 este trecut în rezervă, cu gradul de colonel.

Pentru activitatea sa în cadrul armatei române a fost decorat cu „Crucea comemorativă”, „Coroana României clasa a V-a cu spade și frunze de stejar”, Ordinul „Steaua României clasa a V-a cu panglica Virtuții Militare” și Medalia „Victoria”, acordată de sovietici.

A fost arestat și condamnat de Tribunalul Militar, în 1957, „*pentru activitate intensă contra clasei*

muncitoare și mișcării revoluționare”.⁵

Fiul său Nicolae menționează într-un memoriu, de după 1990, că tatăl ar fi fost căutat de doi reprezentanți ai P.C.R., care iau propus să colaboreze cu ei. În urma refuzului a fost arestat de mai multe ori, sfârșind prin a fi condamnat (sentința din 24 ianuarie din 1957), casată post-mortem prin decizia Curții Supreme de Justiție din 30 martie 1998.

După eliberarea din închisoare s-a angajat grădinar la preventoriul de copii Mogoșoaia, iar, din 1964, a lucrat ca traducător la serviciul tehnic al Institutului de Proiectări în Construcții și Materiale de Construcții, de unde s-a pensionat.

Radu Dinulescu a avut o bogată activitate publicistică, ce a cuprins un mare număr mare de lucrări și studii, între care relevăm: „*Armata modernă. Concepțiuni moderne în organizarea armatelor*” (1930) premiată de Academia Română și „*Războiul germano-polonez. Desfășurare și comentarii*”, (1939), în colaborare cu căpitanul Gheorghe Pătrașcu.⁶

Destinul său este aproape tipic pentru cei care au contribuit cu arma în mână la crearea României Mari, au străbătut fronturile celui de-al doilea război mondial și au sfârșit prin a deveni, după decapitarea armatei regale, persecutați ai regimului comunist.

Note:

1. Cristian Troncotă, Radu Dinulescu, *Amintiri de la Biroul II*, Magazin Istoric, nr. 8/2000, p.57.

2. *Ibidem*, p.58.

3. Cristian Troncotă, Radu Dinulescu, *Amintiri de la Biroul II*, Magazin Istoric, nr. 9/2000, p.44.

4. Cristian Troncotă, Radu Dinulescu, *Amintiri de la Biroul II*, Magazin Istoric, nr. 10/2000, p.77.

5. Valeriu Nicolescu, *Buzău-Râmnicu. Oameni de ieri, oameni de azi*, vol. II, partea 2, Editura „Evenimentul românesc”, 2001, p. 98.

6. Petre Otu, Teofil Oroian și Ion Emil, *Personalități ale gândirii militare românești*, vol. I, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1997, p. 144.

Generalul-maior Ștefan Gușă (25.09.1986-28.12.1989) este singurul militar buzoian care face parte din galeria șefilor Statului Major General.

S-a născut la 17 aprilie 1940 în comuna Costești. A urmat

Școala Militară de Ofițeri Activi de Tancuri și Auto de la Pitești, Academia Militară Generală, Facultatea Militară Tehnică. La 22 august 1960, i s-a acordat gradul de locotenent în cadrele active ale Forțelor Armate. A îndeplinit funcțiile de comandant al Plutonului 2 tancuri din Compania a 4-a a Regimentului 68 Tancuri și Autotunuri precum și de comandant al Regimentului 6 Tancuri "Ion Buteanu".

La 25 septembrie 1986, a fost promovat în funcția de prim-adjunct al ministrului apărării naționale și de șef al Marelui Stat Major, perioadă în care au fost elaborate noi regulamente privind desfășurarea acțiunilor de luptă la diferite eșaloane, instrucțiuni și dispoziții specifice epocii și situației geopolitice a României.

La 28 decembrie 1989 a fost eliberat din funcția de șef al Marelui Stat Major și numit șef de stat major la Armata a 4-a, după care, la scurt timp, a fost numit comandant al Armatei a 2-a.

A murit în anul 1994.

Schituri rupestre din zona Buzăului

----- dr. Doina CIOBANU,
Muzeul Județean Buzău

În nordul județului Buzău, la altitudini cuprinse între 650 – 1100 m se găsește cea mai mare concentrare de schituri și locuințe monahale din spațiul românesc. În zona Aluniș – Nucu – Fișici – Ruginoasa, aflate pe raza comunelor Colți, Bozioru, Brăiești, precum și în localitățile Cozieni, Cătina sau Pietroasele au fost descoperite un număr mare de complexe rupestre, unele locuite din preistorie, altele folosite drept chilii de sihastri sau amenajate ca lăcașuri de cult creștin.

Câteva dintre aceste complexe rupestre au fost săpate intenționat în blocurile masive de stâncă, pentru a se construi mici biserici sau chilii. Ele au devenit adevărate centre cu o intensă activitate religioasă creștină.

În legătură cu răspândirea creștinismului în regiunile de la est de Carpați, este cunoscut faptul că izvoarele scrise sunt destul de puțin numeroase și, în multe cazuri, lapidare și echivoce, uneori chiar contradictorii. Totuși, ele lasă să se întrevadă existența, aici, a unei opere de propovăduire a Evangheliei, încă din primele secole ale erei creștine, iar, ulterior, pe măsură ce Biserica se organizează și se întărește în numeroase centre ale Imperiului Roman de Răsărit, chiar o creștere progresivă a numărului creștinilor și o tot mai temeinică organizare a vieții religioase. Acestea au fost strâns și nemijlocit legate de Imperiu și au rămas astfel și după retragerea lui la sudul Dunării.¹

În ceea ce privește începutul răspândirii creștinismului la nordul Dunării de Jos și în teritoriul de la est de Carpați, unele informații scrise au înregistrat și transmis tradiția potrivit căreia noua religie s-ar fi difuzat, în aceste părți ale Europei, din primul secol al erei creștine ca urmare a activității de misionar a Apostolului Andrei.² Activitatea lui misionară a fost contestată de unii istorici³, s-a arătat că ea poate fi totuși, cu destul temei, luată în considerație, pe baza informațiilor scrierilor patristice⁴.

Populația nord-dunăreană (daco-romană) a primit creștinismul pe cale „populară”, neoficială și a menținut relațiile cu Imperiul.⁵ De acolo au venit aici misionari - despre activitatea acestora în Scynthia Minor și în răsăritul Daciei, aflăm de la Epiphanie din Salomina (320 – 403 d. Hr.) care, ne transmite amănunte despre activitatea sectei audienilor în aceste locuri⁶. Epiphanie relatează: „pe când Audios⁷ se

afla acum de o bucată de vreme în Scitia... și pătrunsese adânc acolo în interiorul țării goșilor ... el a întemeiat, în aceeași țară a goșilor, și mănăstiri în sânul cărora a înflorit regula călugărească, deprinderea de a trăi în fericire și o asceză deosebit de severă”⁸. Menționăm în zona Buzăului și martirul „Sf. Sava”⁹.

Coroborând știrile „scrise” cu cercetările de teren, considerăm că multitudinea schiturilor din munții Buzăului poate reflecta momentele de început ale vieții creștine pe aceste meleaguri.

Utilizarea acestor locașuri, veacuri la rând, a dus la distrugerea multor date consemnate prin înscrisuri murale. Deși s-au făcut câteva periegeze și chiar săpături organizate, datele adunate nu sunt foarte convingătoare și nici numeroase. Zona împădurită și, probabil, reîmpădurită natural ascunde numeroase dovezi, ceea ce ne face să privim cu speranțe spre un viitor norocos.

Cele mai vechi știri despre viața monahală din această zonă le avem din consemnările documentare din secolul al XVI-lea, care se referă la donații și închinăciuni către schitul Agaton: un document¹⁰ de la Mihnea Turcitul, din 18 iulie 1587, și altul din 29 august 1582 – donația lui Stanciu către mănăstirea Pinu¹¹ sau documente ce se referă la judecata dintre Antonie egumenul de la schitul Aluniș, și Sibicieni¹². Cea mai veche atestare – mențiune documentară a schiturilor de pe raza comunei Bozioru este făcută într-un document, din 1580, – de la Mihnea Turcitul, care vizita aceste meleaguri în vederea căsătoriei cu Doamna

Neaga din Cislău ¹³.

Toate acestea confirmă aici o bogată viață religioasă, care a continuat fără întrerupere până la mijlocul secolului al XIX-lea, când, prin reforma de împroprietărire, populația din Pinu a primit pământ în Bărăgan și s-au mutat formând satul, devenit comuna Munteni – Buzău, moment în care au luat și biserica cu hramul Sf. Gheorghe, aflată astăzi în județul Ilfov. Putem confirma că acest mod de viață – pustnică – a continuat în zona Buzăului, până în anii 1985, ultimul călugăr cunoscut fiind Ambrozie, de pe dealul Istrița, com. Pietroasele, care a locuit în grotă până în anii 80.

Din zonă sunt consemnate puține descoperiri cum ar fi un inel de tâmplă, aflat în inventarul Muzeului Județean Buzău, mileniul III î.Hr., descoperit întâmplător pe dealul Ziguri de tatăl lui Nicolae Corbu, când s-a construit antena de radio-emisie.

În Colecția Muzeală Colți se găsește o jumătate de râșniță din tuf vulcanic de Rușchița – donată colecției de un cetățean din Colți, care a descoperit-o în gospodărie – (La Ziguri, Valea Cireșului, de tatăl lui Nicolae Corbu).

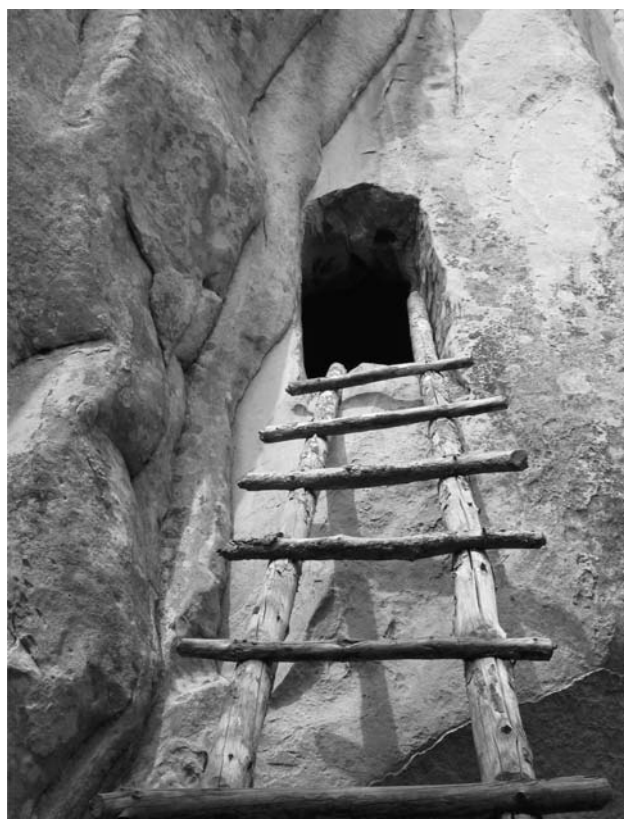
În zona Bozioru circulă legenda unui palat aflat pe malul Bălăneșei, unde Andrei Drăgnescu - 49 ani, ghid local, a găsit o cruce din bronz.

Știrile sunt fragmentare și este greu de concluzionat.

Concluzii Deși s-a scris destul de mult despre aceste lăcașuri, nu au fost rezolvate problemele privind dotarea și rolul avut, aceasta întrucât sunt plasate în locuri dificil de atins, iar localizarea multora dintre ele se poate face numai cu ajutorul ghizilor locali. Fiecare dintre monumente trebuie pus în legătură cu celelalte, între ele existând probabil o legătură și o contemporaneitate, în ce privește activitatea religioasă și funcțiile îndeplinite. În toată zona sunt o mulțime de creste de piatră, pe care se găsesc urme și însemne precreeștine: Piatra Însemnată – Brostari, com. Colți; Piatra Rotarii – com. Cătina; Piatra cu Semne – Aluniș, com. Colți; Piatra Ghiocii – Ruginoasa, com. Brăiești și altele.

Piatra Rotării, Piatra Ghiocii și Alunișul IV sunt așezate pe niște platouri cu largă deschidere spre aceleași puncte cardinale (spre vest) ceea ce pune multe semne de întrebare (cercetările vor continua). Această formă de suprapunere a locurilor încreștinate peste cele păgâne este o practică ce se regăsește în tot spațiul din nordul Mării Negre – spațiul Pruto – Nistrean¹⁴.

În jurul acestor locuri există o mulțime de legende și povești care măresc atracția și miracolul, vizitarea lor este, totuși, o problemă, întrucât multe se află în locuri greu de atins, practic inatacabile. Spațiul a devenit o atracție turistică și, odată cu aceasta, a apărut și „poluarea culturală” care poate duce la distrugerea lor.

▲ DIONISIE TORCĂTORUL

Datăre – evul mediu

1. Dan Gh. Teodor, *Creștinismul la est de Carpați. De la origini până în secolul al XIV-lea*, Iași, 1991, p. 12.

2. Idem, p. 50.

3. V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1911, p. 2 – 3; M. Pipide, *Contribuții la istoria veche a României*, București, 1980, p. 54 – 56; Dan Gh. Teodor, op. cit., 1991, p. 50.

4. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Galați, 1996, p. 12 – 13; vezi. N. Zugravu, *Geneza creștinismului popular al românilor*, București, 1997.

5. Dan Gh. Teodor, op. cit., 1991, p. 49.

6. Dan Gh. Teodor, op. cit., 1991, p. 55; Emilian Popescu, *Creștinismul în Eparhia Buzăului până în sec. al VII-lea*, în „Spiritualitate și Istorie”, Buzău, 1985, p. 267.

7. Episcopul Audios și discipolii săi au fost exilați din Mesopotamia de către împăratul Constantinus (337 – 361) în regiunile gurilor Dunării din Sciția, din cauza ideilor eretice, antropomorfe și moniheiste. Deși doctrina era considerată eretică, pentru ortodoxie, scriitorul menționează „fără îndoială, felul de viață al comunităților audiene este cu totul vrednic de admirație”.

8. Dan Gh. Teodor, op. cit., 1991, p. 55; după Epiphanius, *Cartea tuturor ereziilor*, F.H.D.R. – Fantes Historiae Daco-Romaniae, II, București, p. 173 – 175.

9. Epifanie Norocel, *Pagini din Istoria Veche a Creștinismului la Români*, Buzău, 1986; St. Olteanu, *Societatea Carpato-Danubiano-Pontică în secolele IV – XI*, București, 1991, p. 229 – 242; G. Timus, *Epistola bisericii Goției pentru martirul Sf. Sava*, în „B.O.R.”, 1891, p. 817 – 825.

10. D.I.R. – B veac XVI, vol. V, DOC. 330, p. 316 – 317.

11. D.I.R. – B veac XVI, vol. V, doc. 78, p. 75 – 76.

12. D.I.R. – B veac XVI, vol. V, doc. 275, p. 262.

13. Arh. St. București, S.I. 1.354.

14. G. Postică, *Civilizația medievală timpurie din spațiul Pruto-Nistrean (sec. V-XIII)*, București, 2007, p. 188 – 189.

Note:

Jurnaliști buzoieni în teatrele de operații

Armata, un profit de imagine externă

Adelin Petrișor este unul dintre cei mai cunoscuți jurnaliști români de război. S-a născut la Buzău, în anul 1975. A absolvit Liceul "B.P. Hașdeu" și Facultatea de Drept. Cariera de jurnalist a început-o în anul 1994, ca reporter la postul de radio 2M+.

Este reporter special în echipa Realitatea TV, dobândind experiență și în echipele redacționale ale altor televiziuni (Tele 7 abc, TVR și Antena 1 ș.a.).

Adelin a fost prezent în cele mai fierbinți zone de conflict din lume: Irak, Afganistan, Liban, Israel, Algeria, Albania, Iugoslavia, Gaza și Cisiordania. A realizat interviuri, în exclusivitate, cu Yasser Arafat, Ehud Barak și Benjamin Netanyahu, ayatollahul Mohammad Fadlallah sau cunoscutul terorist sârb Arkan.

A fost alături de militarii români din teatrele de operații din Irak, Afganistan și Balcani.

Adelin Petrișor are în palmares patru premii ale Asociației Profesioniștilor de Televiziune, dar și titlul "Corespondentul anului" din parte MAE și CNA, primit în 2003.

- Domnule Adelin Petrișor, sunteți absolvent al facultății de drept, dar ați ales profesia de jurnalist. Ce v-a determinat să faceți această alegere?

- Încă din primul an de facultate, am început să lucrez în presă. Mai întâi la Radio media, în Buzău, ulterior, m-am mutat la București. De la radio am trecut la televiziune și ... am rămas să lucrez la știri.

- De ce jurnalist de război?

- De ce nu? În 1996 am fost, pentru prima dată, într-o zonă de război, în Sudul Libanului. Experiența mi

s-a părut interesantă și am continuat: Albania, Algeria, Kosovo, Fosta Iugoslavie, Irak, Afganistan, Israel...

- O experiență deosebită. Ați accesat cele mai fierbinți zone de conflict din lume. Există un moment dificil prin care ați trecut și care v-a marcat în mod deosebit?

- Au existat momente dificile, în mai toate deplasările. Rămâi marcat mai ales de dramele civililor care se luptă să trăiască într-o zonă cu probleme. Copiii sunt cei care m-au impresionat cel mai tare. Am

filmat în Irak, într-un spital militar, câțiva micuți arși în urma unei explozii... Au fost, probabil, imaginile cele mai dure.

- *Se spune că Armata este al doilea Minister de Externe al țării noastre. Ați simțit acest lucru în activitatea dumneavoastră?*

- Este clar, pentru oricine, că prezența Armatei Române, pe fronturile din Irak și Afganistan, a adus beneficii pe plan extern. Nu știu dacă armata este al doilea minister de externe, însă, cu siguranță, MApN a făcut foarte multe lucruri pentru cei care se ocupă de politica externă a României.

- *Aproximativ 1800 de militari români execută misiuni în afara teritoriului național. Ați fost alături de ei în teatrele de operații din Irak, Afganistan și Balcani, ca jurnalist de război. Ce v-a impresionat în mod deosebit la ei?*

- Am fost impresionat de faptul că, militarii români, în ciuda dotării precare, încearcă să facă față misiunilor. În rest, oamenii nu fac altceva decât să-și facă datoria. Știau unde pleacă, știau ce fac în zonă, știau care-s pericolele. Cred însă că mult mai greu este pentru familie, decât pentru cei din teatru.

- *Ce credeți că ar trebui făcut pentru a-i sprijini mai eficient pe militarii români care execută misiuni de menținere a păcii?*

- Dotarea e o problemă. Începând de la bocanci și până la armamentul individual ar trebui schimbate multe lucruri. Din nefericire, ai noștri nu au sisteme performante de ochire, sisteme de vedere pe timp de noapte individuale și așa mai departe. Un semn bun a fost schimbarea bătrânelor TAB-uri cu performanțele Piranha.

- *Sunteți unul din cei mai experimentați corespondenți din zone de conflict și primul jurnalist care a făcut un reportaj despre forțele pentru operații speciale în misiune în Afganistan. Ce mesaj i-ați transmite unui tânăr care ar dori să aleagă cariera militară?*

- Să se gândească bine înainte. Riscurile sunt mari și, din păcate, răsplata nu este întotdeauna pe măsură. Este jenant că statul nu a găsit o soluție să-i ajute, într-un fel, pe soldații care, la 40 de ani, sunt scoși din sistem și nu au măcar o pensie.

- *Pentru că v-ați născut la Buzău, nu pot să nu vă întreb dacă ați întâlnit, în teatrele de operații, și militari din orașul nostru. Pentru noi este o onoare, dar și o mare responsabilitate faptul că militarii care execută misiuni externe sunt conduși de Comandamentul Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”.*

- Am întâlnit foarte mulți buzoieni și în Irak și în Afganistan, lucru care m-a bucurat de fiecare dată.

- *Fundația „Mareșal Alexandru Averescu” sprijină activitățile Comandamentului Operațional Întrunit și, implicit, familiile militarilor aflați în misiuni externe. Ați întâlnit și la alte armate astfel de organizații, pe lângă marile comandamente pentru a veni în sprijinul militarilor?*

- Toate armatele țărilor dezvoltate au astfel de fundații, care ajută familiile soldaților. Nu noi am inventat roata. Și la britanici, dar și la americani poți întâlni astfel de organizații, care sunt în permanență alături de familiile celor plecați în misiuni externe.

- *Cunoscându-vă ca un jurnalist activ, puteți să ne spuneți care sunt proiectele dumneavoastră de viitor?*

- Sunt multe. Să vedem care vor ieși, și care nu. Nu mi place să vorbesc despre proiecte, înainte ca ele să se concretizeze.

- *În încheiere, vă rog să transmiteți câteva gânduri militarilor, în special celor aflați în teatrele de operații.*

- Să dea Dumnezeu să se întoarcă TOȚI sănătoși acasă!

- *Vă mulțumesc pentru interviul acordat și vă urez succes în activitatea de jurnalist de război.*

A consemnat **maiorul Romeo Feraru**,
ofțierul de relații publice al
Comandamentului Operațional Întrunit

Proba de foc a războiului

Antonia IONIȚĂ,
corespondent TVR

Propunerea de a însoți militarii români care vor prelua ștafeta de la cei care se aflau, deja, de șase luni, în teatrul de operații din Irak, a fost o provocare la fel de mare ca o misiune în sine. În țară era un februarie geros, care începuse, pentru mine, ca reporter, promițător.

Ca orice om de presă, aveam nevoie de multe informații despre locul unde urma să ajung. Așadar, am întregit, am citit, însă nimic din ce aflam nu avea să-mi dezvăluie atmosfera pe care aveam să o găsesc la fața locului. Când, în final, am primit ok-ul de la toți factorii de decizie și am aflat că voi pleca a doua zi, aveam inima strânsă, pentru că nu știam dacă voi face față drumului și, mai apoi, situației din baza militară unde erau militarii noștri. Călătoria cu avionul militar de tip Hercules era, ea însăși, o noutate pentru mine. Zborul de noapte, de peste 6 ore, alături de cei care aveau să reprezinte România în Irak a fost primul hop pe care l-am trecut destul de greu. Am ajuns, în zori, pe aeroportul din Tallil, unde diferența de temperatură, de cel puțin 10 grade, și furtuna de nisip, m-au făcut să realizez cât de puțin sunt pregătită pentru ceea ce era pe cale să vină.

Pe aeroport am găsit o parte dintre militarii care se pregăteau să se întoarcă, cu aceeași aeronava ce ne adusese. Trecuseră prin șase luni grele, însă totul era trecut cu vederea, pentru că se întorceau acasă. Am primit echipamentul pe care oricine trebuia să-l poarte, ca să fie protejat. Casca și vesta de protecție cântăreau, laolaltă, în jur de 15 kg, cred. Am fost ajutată să ridic de jos și să îmbrac vesta antiglonț. Aflu atunci, că testele care se făcuseră cu vestele antiglonț românești au evidențiat că plăcile care erau așezate pe piept și la spate se dovediseră a fi impenetrabile - moment în care m-am liniștit și mi-am spus că, deși era extrem de grea, vesta mă va proteja și mi-am impus să o port ca și ceilalți militari, fără să mă vait că mă doare spatele.

Drumul de la aeroport la baza militară unde erau militarii noștri a durat peste trei ore, vreme în care am

văzut locuri și lucruri pe care cu greu mi le-aș fi imaginat dacă îmi povestea cineva. Convoiu a ajuns, în fine, la bază, în Al-Hillah.

Primirea delegației de la Ministerul Apărării, a noastră, a militarilor care urmau să le ia locul celor aflați la finalul misiunii, a fost emoționantă. După ce ne-am instalat, cum era firesc, au început întrebările. Așa am aflat că militarii români, geniiștii, au refăcut toate clădirile din bază, după ce fuseseră distruse în prima fază a războiului, în urma atacurilor din aer sau de la sol. Fusesse cazarma în care-și instruiseră militarii și oamenii de încredere, Udai, unul dintre fiii lui Saddam. Înainte de sosirea militarilor români în Irak, totul era acolo în paragină, ruine pe care le-am văzut și eu într-o anumită parte a locației.

Prin bază se circula de regulă cu mașina, erau alei late, asemenea unor străzi, locul având aspectul unui cartier cu tot ceea ce este necesar traiului: dușuri, cantină, chiar și un magazin de unde puteai să-ți cumperi câte ceva din cele necesare. Clădirea în care am fost cazați era situată la mijloc, de-a dreapta și stânga ei erau alte două blocuri, cu parter și etaj, în care se aflau militari ai altor țări care își trimiseseră trupe în Irak.

Compania militarilor noștri era un prilej, pentru mine, să aflu cum și-au petrecut timpul departe de casă, într-o lume străină și total diferită de a noastră. Mi-au povestit că, în primele două luni, le-a fost greu să se adapteze la temperatura de peste 50 de grade de afară, la umezeala din aer, la furtunile de nisip.

În una din zilele șederii mele în Irak, am participat la o conferință de presă susținută de comandantul Diviziei multinaționale, din care făceau parte militarii români. Am fost realmente încântată să aud, din partea generalului polonez, cuvinte de laudă la adresa românilor. Ei au făcut multe aici, spunea comandantul, au refăcut drumuri, clădiri, spitale, școli. Sunt iubiți de civili pentru că se poartă frumos, a încheiat oficialul.

Ce mi-au auzit mie urechile atunci, le-a fost dat să audă și jurnaliștilor străini. Și, apropo de asta, unul dintre ziaristi de la un post de televiziune din Babil

(Babylon) ne-a și dat un interviu, în care le mulțumea românilor pentru ceea ce fac pentru ei.

De departe însă, dintre toate activitățile la care am participat, pe durata șederii în Irak, două au fost evenimentele care m-au marcat. Cel dintâi, un accident de muncă. Un militar, care ajunsese odată cu noi și începuse munca, a suferit traumatisme grave, după ce un container pe care-l ridica cu macaraua s-a răsturnat peste cabina lui și aproape că l-a strivit.

Am relatat, prin telefon, în țară, pentru TVR, evenimentul și am urmărit evoluția stării de sănătate a acestuia până când a fost transferat în Germania, la un spital militar.

Două zile mai târziu, dimineața, am trăit cu adevărat cele mai cumplite clipe din viața mea de până atunci. Abia ce făcusem ochi, eram încă în patul de campanie, când m-am trezit cu geamul făcut țândări peste mine, cu o bubuitură asurzitoare și o zgâlțâială zdravănă. A urmat, în câteva minute, o a doua bubuitură și o nouă zdruncinătură. Am văzut moartea cu ochii. Am căutat să-mi îmbrac echipamentul de protecție, care era lângă pat, și să vorbesc cu cineva. Starea de panică s-a accentuat când am auzit sirene, elicoptere survolând zona și când i-am văzut pe militari alergând spre adăpostul de la parterul clădirii. Nu era deloc ușor. Îmi număram clipele, mă bucuram că trăi-

esc însă nu știam dacă va mai urma o altă explozie.

Între timp, informația a ajuns și la noi. Nu trecuse mai mult de o oră. Fusese un atentat asupra bazei, cu două mașini capcană încărcate ochi cu aproape o mie de kg de trotil. Am ieșit din clădire și am văzut pentru prima dată în viața mea un om sfârtecat, sau, mă rog, ce a mai rămas dintr-un om ciopârțit de explozibil. Am mers lângă punctul de observație, de unde un militar mongol, santinela, i-a împușcat pe teroriști.

Nu-mi puteam crede ochilor, dar toată starea de teamă a fost învinsă, pe loc, pentru câteva clipe când m-am așezat în fața camerei de filmat și am început să povestesc ce s-a întâmplat. Nu-mi era la îndemână, însă știam că trebuie să-mi fac meseria.

Am transmis românilor, într-o corespondență telefonică mai întâi, la jurnalul orei 14, despre grozăvia din Irak. Am spus atunci soțiilor și copiilor militarilor, care erau în bază alături de mine, că ai noștri erau bine și nu suferiseră de pe urma atentatului. Știam că și fiica mea, pe atunci elevă la liceu, și soțul meu mă vor auzi și se vor liniști.

Am trăit la maxim momente pe care doar militarii le trăiesc atunci când își aleg să-și servească țara sub drapel. Pentru relatarea din Irak, la rândul meu, am primit de la colegii din TVR recunoașterea meritului de a fi corespondent de război.

Militari Batalionului 60 Parașutiști „Băneasa-Otopeni” au plecat în Kosovo

Marti, 24 februarie a.c., a avut loc la Buzău, ceremonia de plecare în teatrul de operații Kosovo a unei subunități aparținând Batalionului 60.

Cei 86 de militari din Detașamentul Național de Forțe – ROFND XVIII – comandați de maiorul Ionuț Gheorghe, vor executa misiuni în cadrul Grupului de Luptă Multinațional de Vest.

Este prima misiune în teatrele de operații la care participă o structură din cadrul batalionului.

Parașutiștii buzoieni vor îndeplini, timp de șase luni, alături de militari italieni, activități specifice de escortă, control trafic și patrulare. Ei vor avea în dotare și șapte autovehicule tip URO VAMTAC, care vor fi folosite pentru prima dată în acest teatru de operații.

La ceremonie au participat prietenii și familiile militarilor, reprezentanți ai Ministerului Apărării Naționale, administrației publice locale și ai mass-media.

Șeful Statului Major al Fortelor Terestre, generalul locotenent doctor Teodor Frunzeti, a trecut în revista

formația detasamentului și a urat succes militarilor. După efectuarea apelului, militarii au primit binecuvântarea preoților, care au oficiat un scurt ceremonial religios.

Generalul de flotilă aeriană Liviu Burhală, locțiitorul comandantului Comandamentului Operațional Întrunit, a dat citire extrasului ordinului de misiune pentru detașamentul ROFND XVIII. Comandamentul Operațional Întrunit din Buzău exercită comanda operațională asupra structurilor aflate în misiuni în afara teritoriului național.

Ceremonialul s-a încheiat cu defilarea detașamentului cu noua tehnică de luptă.

În continuare s-au dat interviuri presei, s-au făcut fotografii cu familiile, s-a vizitat muzeul parașutiștilor și capela unității.

Să le urăm succes, în misiune, parașutiștilor buzoieni și să se întoarcă sănătoși acasă!

A consemnat maiorul Romeo FERARU

Asociațiile pensionarilor militari buzoieni

Garnizoana Buzău are o îndelungată tradiție militară, determinată de așezarea geografică, la o răscruce de drumuri, ce leagă trei mari provincii românești: Transilvania, Moldova și Muntenia, cea ce a făcut ca pe aici să se rostogolească toate primejdii și războaiele istoriei zbuciumate a românilor.

Această stare de fapt a determinat ca, la Buzău, să existe, din vremuri străvechi, oameni sub arme, în prezent fiind a doua garnizoană din țară, ca număr de militari activi. Dar, în afara acestora sunt și foarte mulți pensionari militari, care desfășoară o viață activă în cadrul celor cinci asociații reconstituite sau constituite după 1989.

Asociația Națională „Cultul Eroilor” s-a înființat în data de 08.12.1997, și este continuatoarea nobilelor tradiții ale „Așezământului Național Regina Maria pentru Cultul Eroilor”, desființat prin decretul 48 din 29 mai 1948, și ale Comitetului Național pentru Restaurarea și Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor. Asociație care are filiale în toată țara.

La Buzău, filiala „Cultul Eroilor” s-a înființat, la 18 iulie 2001, ca o necesitate impusă de starea de degradare, neglijare și părăsire în care se găseau o mare parte din monumentele comemorative din război și din cimitirele eroilor și din nevoia refacerii și îngrijirii acestora.

Asociația Națională a Veteranilor de Război – filiala „Mihai Viteazul” - Buzău și-a desfășurat activitatea în baza statutului, acționând permanent pentru recunoașterea și obținerea drepturilor legal convenite veteranilor, invalizilor, văduvelor de război și văduvelor veteranilor de război, membri ai asociație și pentru asigurarea protecției sociale a acestora. Un obiectiv prioritar îl constituie sprijinul și îmbunătățirea condițiilor de viață a membrilor rămași fără familie și asigurarea asistenței lor.

Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră – filiala „Mareșal Averescu” – Buzău, s-a reînființat, la 22. 01 1991, și are ca principal obiectiv apărarea interesului și drepturilor membrilor săi, ale familiilor acestora în relațiile cu autoritățile și instituțiile

publice locale, fiind, totodată, preocupată de întărirea relațiilor de cooperare și colaborare cu acestea. Pe 24.02.2009, președintele filialei a prezentat bilanțul activității filialei, pe o perioadă de patru ani, în prezența președintelui asociație la nivel național, generalul (r) Mihail Iliescu, și a reprezentanților autorităților locale. Activitatea s-a finalizat cu alegerea noului comitet executiv, care își va desfășura activitatea în următorii patru ani. De menționat faptul că asociația numără peste 600 de membri.

Aceste meleaguri reprezintă leagănul zborului aripilor aviatorilor și al cupolelor parașutelor românești.

Asociația Română pentru Propagandă și Istoria Aviației, filiala locală, a fost înființată în mai 1990. De atunci a organizat numeroase activități, care sunt consemnate în registrul istoric și în albumul asociației. La bilanțul, care a avut loc în luna ianuarie 2009, s-a evidențiat faptul că obiectivele propuse au fost îndeplinite cu rezultate foarte bune. De remarcat faptul că ARPIA este singura asociație care editează o revistă, „Aripi buzoiene”, din resurse proprii.

Cea mai „tânără” asociație o reprezintă Clubul Parașutiștilor „Șoimii” Buzău, înființată la 09.02.2006, care s-a prezentat, la bilanțul anual, desfășurat în februarie a.c., cu rezultate pozitive, în îndeplinirea planificărilor anterioare. În acest an, asociația are în atenție să participe activ la educarea tinerilor în spiritul dragostei și respectului față de profesia de parașutist, iar, ca obiectiv prioritar, și-a propus inaugurarea unui monument închinat parașutiștilor. Ca particularitate a acestei asociații, o parte din membri săi sunt militari activi (parașutiști), realizându-se, în acest fel, o cooperare mai apropiată cu unitățile militare care execută pregătirea și prin parașutare.

Între asociațiile pensionarilor militari buzoieni există o strânsă colaborare, scopurile acestora fiind în cea mai mare parte comune. Pentru 2009, acestea își propun să aibă disponibilitatea de a participa la evenimentele comemorative, aniversare și festive locale, dar și la cele naționale, în limita posibilităților.

Col. (r) Mihail Pîrlog

Cei 40 de sfinți martiri:

De la eroismul pentru patrie, la martirajul credinței

Pr. prof. dr. Mihail MILEA, Buzău

În calendarul de prăznuire al Bisericii Ortodoxe, ziua de 9 martie are o semnificație deosebită: pomenirea celor 40 de soldați martiri. Un mucenic sau un martir este, în sine un erou, al credinței, pătruns de un sfânt ideal: unirea sa cu Dumnezeu. Există o strânsă legătură între Patria de pe pământ și Patria din cer. Ne naștem pe acest pământ, de unde începe drumul spre cer. Patria înseamnă casa Părintelui ceresc, cât și vatra strămoșească. Acela care are Patrie, îl are și pe Dumnezeu. Cine se leapădă de Dumnezeu, înseamnă că a trădat, deja, Patria. Iubirea de Patrie înseamnă a te angaja la păstrarea ființei spirituale a unui popor, a te dăruie pe altarul unității de neam. Patria este o realitate complexă în care se cuprinde nu numai locul natal ci și țara în care s-au născut părinții, rudele, prietenii și conțetățenii, într-un cuvânt tot poporul, cu care avem continuitate de neam, de teritoriu, de limbă, de credință, de tradiție, de cultură, de spiritualitate, de care ne leagă același trecut și același ideal.

Măreția unui popor, valoarea unei opere sunt date de câtă iubire de Patrie se întruchipează în adâncul ființei umane, de câtă iubire jertfelnică de sine este străbătut sufletul unui om. Poetul Ioan Alexandru spunea că: „Cel mai adânc vede cel ce-și iubește mai mult Patria.”

Cine iubește cu adevărat Patria de pe pământ, crede și nădăjduiește și în Patria de sus. În poeziile sale, Grigore Vieru – un mare român din Basarabia trecut de curând la cele cerești – spunea: „*Într-adevăr, Patria din cer este mai bună, de vreme ce Hristos s-a mutat în ea.*”

Biserica Ortodoxă a promovat, întotdeauna, iubirea de Patrie și iubirea de Dumnezeu. Sfinții din calendarul Bisericii sunt cele mai convingătoare mărturii.

Pomenirea celor 40 de mucenici soldați, pe data de 9 martie, ne oferă cea mai vie și dinamică lecție intitulată: „*De la eroismul pentru Patrie la martirajul credinței în Dumnezeu.*”

Acești 40 de martiri soldați au făcut parte din armata imperiului roman și au trăit în secolul IV, pe timpul împăratului păgân Dioclețian, care a declanșat cele mai sângeroase persecuții împotriva tuturor creștinilor. Pentru acest împărat nu conta ce profesie avea un creștin,

ce rezultate bune avea în meseria sa sau cât de implicat era în viața socială sau culturală a unui popor. În paranoia sa, se considera pe sine a fi un zeu coborât pe pământ, nu accepta deloc existența lui Dumnezeu și, cu atât mai mult, a Mântuitorului Iisus Hristos. Avea în el o ură diabolică față de tot ce era legat de religia creștină. Niciodată, un om bun la inimă, în suflet, nu poate face rău cuiva sau să creeze discriminare religioasă, etnică sau socială. În inima unui om bun încapă tot Universul, toți oamenii. Idealul unui creștin este bunătatea, a-L imita pe Hristos, a trăi pe pământ la fel ca Mântuitorul de la care avem această poruncă: „*iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc. Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei dreapți și peste cei nedreapți.*” (Matei 5, 44-45).

Cei 40 de soldați creștini făceau parte din garnizoana militară a Capadociei, situată în Asia Mică, unde comandant era Agricola. Acest conducător de oști călca întocmai pe urmele împăratului păgân Dioclețian. Îl copia în toate purtările sale rele. Era lipsit de discernământul în a separa binele de rău. Un comandant credincios are multă înțelepciune și credibilitate în fața soldaților. În armată, cel mai important lucru este suportul moral, spiritual, religios. Credința vie, pu-ternică în Dumnezeu îți dă credibilitate, forță, curaj, răbdare, toleranță, jertfelnicie etc. La revenirea în garnizoana lor din Capadocia, pomeniții 40 de soldați, plini de vitejie pentru apărarea imperiului roman, comandantul Agricola le-a cerut, insistent, să se lepede de Hristos și să aducă numai decît jertfe de mulțumire zeilor păgâni, pentru victoriile câștigate în luptă. Soldații creștini au respins categoric lepădarea de Mântuitorul Hristos. Comandantul, înfuriat de acest refuz, a încercat, mai întâi, pe cale diplomatică, să-i înduplece, spunându-le că le va oferi atât grade și decorații militare, cât și podoabe strălucitoare din aur și pietre scumpe, dar ei au refuzat: „*Aceste podoabe sunt strânse din sudoarea meșterilor, iar Ieneșii se laudă cu ele; voi nu știți ce este dreptatea*

și munca cinstită, ne oferiți ceva ce voi nu sunteți în stare să faceți.” Atunci comandantul lor a zis: „voi nu sunteți oameni și nu meritați să trăiți între ei.” În modestia lor, au răspuns: „Tocmai, nu suntem, dar vrem să fim cu adevărat oameni curajoși, cu suflet viu, nu niște lucruri vorbitoare ca voi, pentru că inima voastră trăiește din minciună și întuneric, de aceea vă închinați la lucruri făcute de mână omenească.” La auzul acestor replici, comandantul Agricola, mândru, a chemat un pluton de execuție pentru a-i supune mai întâi la chinuri după care să-i omoare. Creștinii nu s-au opus, ci, dimpotrivă, au primit cu bucurie aceste martirajul, știind bine că sunt condamnați pe nedrept. Singura lor vină era că îl iubeau pe Iisus Hristos și pe toți din jurul lor. Pe tot timpul stagiului oștenesc, cei 40 au dat dovadă de mult eroism, de fapte mărețe în lupte și de un înalt comportament moral, așa cum cere Evanghelia lui Hristos de la fiecare creștin.

La vestea că cei 40 de soldați au fost condamnați la închisoare de către comandantul Agricola, foarte mulți din garnizoană s-au revoltat cerând eliberarea lor. La presiunea multor militari și ofițeri, aceștia sunt eliberați de Agricola, care-i duce în mijlocul garnizoanei, laudându-i pentru toate faptele de vitejie și le promite eliberarea de tot, dacă ei, acum, se vor lepăda, măcar formal, de Hristos. Unul din cei 40 de soldați creștini, pe nume Candit, cu mult curaj, a spus comandantului: „Dumneavoastră nu puteți înțelege că iubirea noastră pentru Hristos nu are nimic comun cu jertfele voastre aduse înaintea zeilor făcuți de mâini omenești; noi jertfim Dumnezeului nostru inima cea plină de dreptate, de cinste, omenie, până la topirea acestui trup, cu ajutorul căruia noi primim podoabele cerșii: bunătațea, sfințenia, pacea și mila divină... Ochii tăi comandante, nu pot vedea decât bogăție, ură, răzbunare și demnități fără de merit.” Fiind făcut de rușine în fața garnizoanei, comandantul a ordonat să fie întemnițați și supuși la multe și grele chinuri pentru a-i determina să-și abjure credința: au fost dezbrăcați de hainele militare, au fost înfometăți, bătuți cu multă cruzime, însă ei, și mai mult, s-au întărit în credință. Agricola a încercat, din nou, să le ofere daruri mari, pentru a se lepăda de credința în Iisus Hristos, dar ei și mai mult l-au mărturisit pe Dumnezeu: „noi, comandante, nu avem nevoie de nimic de tine, noi ne iubim Patria, locul de naștere al părinților noștri, iubim pe toți oamenii acestei patrii și suntem gata să ne jertfim pentru ei așa cum a făcut și Mântuitorul Hristos care S-a jertfit pe Cruce pentru salvarea neamului omenesc. Credința în Dumnezeu ne dă puterea să ne jertfim pentru adevăr. (1 Petru 3, 13, 17). A crede în Dumnezeu înseamnă a-ți da viața pentru adevăr, a iubi pe oameni, a le alina suferințele, a-i simți ca pe propria ta ființă (Ioan 16, 13-17). Voi vă închinați zeilor născociți de voi din frică și din înșelarea minții voastre, vă înjosiți mai mult decât orice vietate, chiar vă închinați necuvântătoarelor, păsărilor, copacilor, apelor, etc, pentru că nu vi le puteți explica. (Galateni 4,8). Noi,

cu cât cunoaștem mai mult pe Dumnezeu îl iubim atât pe El cât și icoana Lui de pe pământ care este orice om de pe pământ.”

Aceste cuvinte, în loc să-l înduplece și să-l imbuneze pe comandant, dimpotrivă, l-au înrăit și mai mult. A dat ordin ca toți cei 40 de soldați creștini să fie aruncați în lacul Sevasta, țara Armeniei, în plină iarnă, ca să moară prin îngheț. Lângă acel lac au improvizat și o baie cu apă caldă, pentru cei care se vor lepăda de Hristos. După o noapte foarte geroasă, unul din soldații creștini a cedat, cerând să fie băgat în baia cu apă fierbinte dar a murit la scurtă vreme. Peste cei 39 de soldați creștini aflați în apa înghețată s-a pogorât din cer niște coroane strălucitoare, încât toți oamenii care asistau ca la un spectacol în aer liber s-au mirat de minunea acestora. Unul din paznicii lacului Sevasta, văzând că una dintre coroane plutea deasupra lacului, în locul unde acel ostaș a renunțat la credința creștină, s-a aruncat imediat în apă, cerând să devină și el creștin. Numele lui era Aglaie. După ce toți soldații creștini împreună cu acest paznic devenit creștin, au înghețat bine în apă au fost scoși aproape morți de frig și urcați într-o căruță ca să fie arși în apropiere. În felul acesta, soldații creștini au fost martirizați pentru credința în Hristos.

Mama unuia dintre soldații ce s-au jertfit pentru credința lor a împărțit, în ziua morții lor, la cei nevoiași, pâine cu miere de albine și miez de nucă. De atunci este această frumoasă tradiție populară, să se împartă, în ziua de 9 martie, măcinici fierți în apă clocotită, fie copti în cuptor peste care se pune miere de albine și miez de nucă. Ei au forma cifrei 8, care înseamnă desăvârșirea și infinitul devoțiunii. Martirajul este jertfa supremă pe care cineva o poate face în numele lui Dumnezeu, pentru o cauză dreaptă, cinstită și demnă.

Martirajul este un act de eroism al credinței. Sinuciderea este un act de lașitate, de trădare în lupta vieții. Martirajul este un act de curaj, de bărbăție și de încredere în nemurirea sufletului. La martiraj ajung doar cei credincioși cu adevărat, cărora nu le este frică de moarte. De la marele poet național Grigore Vieru – luceafărul de dincolo de Prut al Limbii Române, ne-a rămas o frumoasă poezie de suflet: „nu am, moarte, cu tine nimic./ Eu nici măcar nu te urăsc/ Cum te blestemă unii, vreau să zic,/ La fel cum lumina pârăsc./ Dar ce-ai face tu și cum ai trăi/ De ai avea mamă și ar muri/ Ce-ai face tu și cum ai fi/ De ai avea copii și ar muri?!/ Nu am, moarte, cu tine nimic./ Eu nici măcar nu te urăsc.”

Pe locul de martiraj a acelor soldați creștini, s-a construit mai târziu o frumoasă biserică. Câteva particule din moaștele sfinților martiri se află, în București, la mănăstirea Antim, și la mănăstirea Neamț.

Martirii sunt călăuze de viață, pentru fiecare din noi, de aceea pomenirea lor este de mare actualitate. În armată, cât și în viața civilă, avem mereu nevoie de modele autentice. Aceștia sunt sfinții din calendarul Bisericii.

Mare este Dumnezeu!

CE PUTEM FACE CU 2% DIN IMPOZITUL PE VENIT

Contribuabilii persoane fizice pot redirecționa 2% din impozitul pe venit către ONG, asociații non-profit și biserici. Salariații și persoanele care obțin venituri din alte surse precum cedarea folosinței bunurilor, drepturi de autor etc. pot contribui la sprijinirea unei asociații non-profit, ONG sau chiar a unei biserici dacă aleg ca 2% din impozitul pe venitul realizat în 2009 să fie redirecționat în scopuri caritabile. Acțiunea nu îi costă nimic, iar operațiunea se rezumă la completarea câtorva rânduri într-o declarație de la administrația fiscală.

Cine poate beneficia

Contribuabilii pot sprijini pe această cale asociațiile profesionale și de afaceri (precum cele ale militarilor, medicilor, dascălilor, jurnaliștilor, managerilor etc.), asociațiile și fundațiile caritabile, culturale, de artă și de recreere, cele de cooperare internațională, de dezvoltare economică și socială, de drepturi civile și cetățenești, de învățământ, educație și cercetare, de protecție a mediului, de sănătate, cele din domeniul media, servicii sociale sau care aparțin diverselor culte religioase active în România precum și unități de cult.

Ce trebuie făcut

Pentru ca 2% din impozit să ajungă la una din asociații sau fundații este nevoie de parcurgerea câtorva pași. Primul este alegerea beneficiarului, opțiunea fiind liberă pentru fiecare contribuabil. Dacă acesta nu știe pe cine să sprijine, se poate informa și decide accesând site-ul www.doilasuta.ro. Aici găsește o etichetă "baza de date/caută în baza de date" care îl conduce la câteva câmpuri ce îl ajută să aleagă județul de unde ar vrea să provină acea organizație și domeniul ei de activitate.

La fiecare astfel de organizații sunt trecute numele complet, codul de identificare și contul în format IBAN. Aceste date sunt necesare pentru pasul următor, acela al completării declarației de venit.

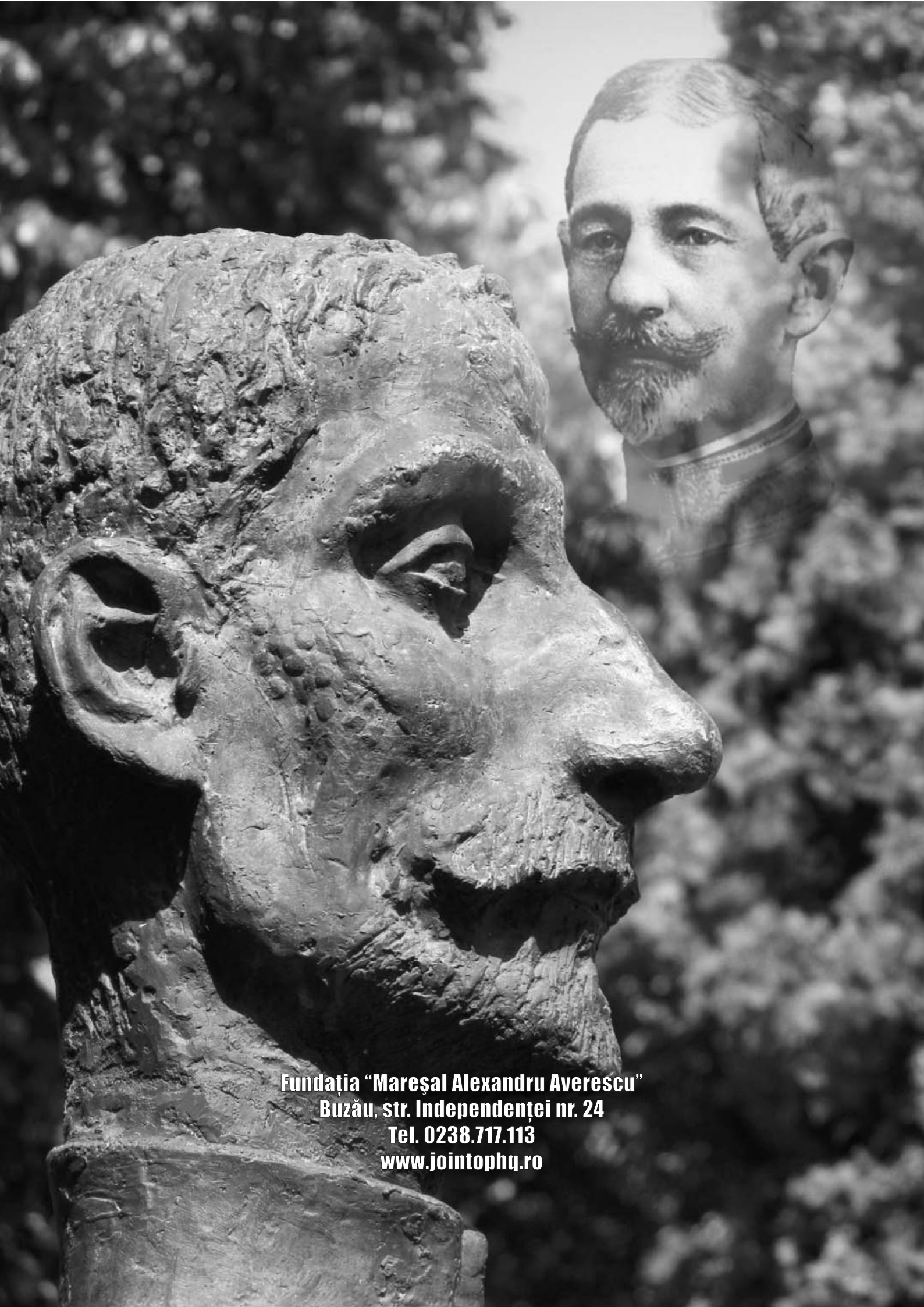
Dacă respectivul contribuabil obține venituri doar din salarii va completa formularul 230 "Cerere privind destinația sumei reprezentând până la 2% din impozitul anual"

În situația în care contribuabilul obține venituri și din alte surse decât cele din salarii va trebui să completeze declarația 200 privind veniturile realizate. Contribuabilul trebuie să completeze toate capitolele din formulare, mai puțin suma aferentă de la capitolul B (formularul tip nou) care va fi calculată de organele fiscale și spațiile rezervate organului fiscal.

Declarațiile 200 și 230 se depun fie prin poștă (scrisoare recomandată, ștampila poștei să indice cel mult data de 15.05.2009), la adresa administrației fiscale unde este înregistrat contribuabilul, fie direct la respectiva instituție. Termenul limită este de 15 mai.

Fundația "Mareșal Alexandru Averescu"

Fundația "Mareșal Alexandru Averescu"
Buzău, str. Independenței nr. 24
Tel. 0238.717.113
www.jointophq.ro